

KURITEGEVUS EESTIS 2008

Tallinn 2009

Väljaandja

Justiitsministeerium

Tõnismägi 5a

Tallinn 15191

Tel: +372 620 8100

Faks: +372 620 8109

E-post: info@just.ee

Kodulehekülg: www.just.ee

Kujundus ja küljendus Dada AD

ISSN 1736-2377

ISBN 978-9985-9845-3-6

SISUKORD

SISSEJUHATUS	6
KURITEGEVUS EESTIS 2008. AASTAL – KOKKUVÕTE	8
Kokkuvõte kuritegevusest Eestis ja lähiriikides	8
Kuritegude geograafiline jaotus	9
Kuriteoliigid	12
Enamlevinud kuriteod	14
Kõige rohkem sagenenud ning vähenenud kuriteoliigid	15
Kuritegudega tekitatud kahju, kurjategijad ja ohvrid	16
VÄGIVALLAKURITEGEVUS	23
Avaliku korra raske rikkumine ning kehaline väärkohtlemine	25
Perevägivald	29
Tapmised ja mõrvad	31
VARAVASTANE KURITEGEVUS	33
Vargus	34
Sõidukite vargused ja sõidukite omavoliline kasutamine	36
Röövimine	40
Kindlustuskelmus	42
NARKOKURITEGEVUS	43
Narkokaubandus ja konfiskeeritud uimastid	46
VALGEKRAE KURITEGEVUS	48
Korruptsioonikuriteod	48
Korruptsioon õiguskaitseasutustes	50
Piirkondlik jaotus ja kohalike omavalitsuste korruptsioon	51
Majanduskuriteod	52
Rahapesu	53
Salakaubavedu	53
Muud maksukuriteod	54
Keskkonnakuriteod	55
ARVUTIKURITEGEVUS	58
Arvutikelmused	58
Häkkimine ja piraatlus	59

SEKSUAALKURITEGEVUS	61
Vägistamine	62
Alaealiste vastu suunatud seksuaalkuriteod	64
Sugulise kire rahuldamine ja seksuaalne ahvatlemine	65
Prostitutsioon	66
Pornograafia	66
ALAEALISTEGA SEOTUD KURITEGEVUS	69
Alaealiste toime pandud väärted	71
Alaealine peale kohtueelse menetluse lõppu	72
INIMKAUBANDUS JA PROSTITUTSIOON	76
Inimkaubandus	76
Organiseeritud ning rahvusvaheline inimkaubandus	78
Prostitutsioon	81
KURITEGEVUSE KONTROLLIMINE	83
Kohtueelne kriminaalmenetlus	83
Kohtueelse menetluse kulg	83
Kohtueelse menetluse tulemuslikkus	86
Kohtueelse menetluse pikkus	91
Kriminaalkohtumenetlus	92
Maakohus	92
Ringkonnakohus	93
Riigikohus	94
Karistuspraktika	95
Vangistus.....	100
Alaealised kinnipidamisasutustes	104
Kriminaalhooldus	107
KRIMINAALPOLIITIKA ARENGUSUUNAD AASTANI 2010: JUSTIITSMINISTRI 2008. AASTA ETTEKANNE	112
CRIME IN ESTONIA IN 2008	121
Summary of crime in Estonia and in the neighbouring countries	121
Geographical distribution of criminal offences	122
Types of criminal offence	125
Most common criminal offences	127
Types of criminal offences the numbers of which increased or decreased the most	128
Damage caused by criminal offences. Criminal offenders and victims	128

LISAD	134
Lisa 1. Registreeritud kuriteod aastatel 2003–2008	134
Lisa 2. Maakondades registreeritud kuriteod	139
Lisa 3. Suuremates linnades registreeritud kuriteod	144
Lisa 4. Kuritegude lahendamine	149
Lisa 5. Kohtusse saadetud kuriteod ja isikud	152
Lisa 6. Kriminaalmenetluse lõpetamine kuritegudes ning isikute suhtes	153
Lisa 7. Kriminaalmenetluse lõpetamine KrMS-i § 202 lg 7 alusel ning määratud kohustused	154
Lisa 8. Kurjategijate vanuseline jaotus	155
Lisa 9. Kurjategijate sooline jaotus	156

SISSEJUHATUS

Kriminaalstatistika aastakogumik kajastab andmeid kuritegevuse ja õiguskaitseasutuste töö kohta Eestis 2008. aastal.

Kogumiku võib tinglikult jagada neljaks osaks. Esimene osa sisaldab andmeid registreeritud kuritegude kohta, kus peamine tähelepanu on pööratud 2008. aastat kõige enam iseloomustanud kuritegudele. Selles osas on lisaks registreeritud kuritegude statistikale toodud andmeid ka teiste riikide kuritegevuse taseme, kuritegusid toime pannud isikute, nende läbi kannatanute, kurjategijatele mõistetud karistuste, aga ka uuringute kohta. Kogumiku teine osa kajastab kuritegevuse kontrolliga seonduvat: kohtuueelset ja kohtumenetlust, vangistust ja kriminaalhooldust. Kogumiku kolmandas osas on toodud justiitsministri ettekanne kriminaalpoliitika olulisematest arengutest 2008. aasta jooksul, mille ta esitas riigikogus 19.02.2009. Kogumiku neljas osa sisaldab kuritegevuse statistika tabelleid, kust saab vaadata andmeid kuritegude kohta, mida kogumiku põhitekstis lähemalt kajastatud ei ole.

Registreeritud kuritegude andmete tõlgendamisel tuleks meeles pidada järgnevat:

- statistikas kajastuvad ainult need kuriteod, millest on politseile või teistele menetlusasutustele teada antud või mis on menetlejate endi poolt avastatud. Kuritegudest teatamise määra on erinevate kuriteoliikide puhul erinev, inimeste soov kuritegudest teada anda on tihti seotud usaldusega õiguskaitseasutustega suhtes. Mida kõrgem on usaldus, seda enam ka kuritegudest teada antakse;
- samas ei registreerita iga sündmust, millest politsei teada saab, kuriteona. Et sündmus kuriteona registreeritaks ning seega statistikasse avaldataks, peavad sellele olema kuriteo tunnused ning selle uurimiseks peab olema alustatud kriminaalmenetlusest;
- tihti selgub aga kriminaalmenetluse tulemusena, et uuritud sündmus ei olnud kuritegu (näiteks oli tegu valekaebusega). Sel juhul kriminaalmenetlus lõpetatakse, kuid nende sündmuste andmed jäävad statistikasse arvele;
- kõik ühel aastal registreeritud kuriteod ei ole toime pandud sama aastanumbri sees, osa kuritegudest tulevad ilmsiks pika aja möödudes;
- kuna vaid osa kuritegudest, milles menetlus läbi viiakse, jõuab samal aastal kohtuueelse menetluse lõppu ning kohtulahendini, siis paljude statistikasse kajastuvate kuritegude kvalifikatsioonid on esialgsed ning muutuvad edaspidise menetluse käigus;
- lisaks politsei registreeritud kuritegude andmetele kajastuvad statistikasse ka teiste uurimisasutuste (nt maksu- ja tolliamet, kaitsepolitsei, vanglad jne) ning prokuratuuri alustatud menetluste ning nendega seotud kuritegude andmed.

Kogumiku autorid tänavad kõiki, kes aitasid kaasa kogumiku valmimisele. Nendeks on Magrit Rõa, Merilin Sülla ja Rene Albin registrite ja infosüsteemide keskusest, Maiu Põldar ja Marilis Sepp politseiametist, Kerly Krillo ja Reigo Reimand keskkriminaalpolitseist, Lavly Lepp riigiprokuratuurist, Svetlana Maripuu Lääne ringkonnaprokuratuurist, Kristina Väliste Põhja ringkonnaprokuratuurist, Merle Heitur riigikohtust; Helen Kereme noorsootöö keskusest, Ardi Mitt ja Rain Kuus maksu- ja tolliametist, Veiko Kaasik siseministeeriumist, Anu Rannaveski ja Liina Järviste sotsiaalministeeriumist ning Heili Sepp, Katrin Vaheoja, Ly Pajur ja Valdek Laur justiitsministeeriumist.

Kuritegevuse kohta Eestis vaata andmeid ka internetist: www.just.ee/kriminaalstatistika.

Turvalist lugemist!

Eyke Laur
 Maiu Põldar
 Kerly Krillo
 Reigo Reimand
 Svetlana Maripuu
 Kristina Väliste
 Merle Heitur
 Helen Kereme
 Ardi Mitt
 Rain Kuus
 Veiko Kaasik
 Anu Rannaveski
 Liina Järviste
 Heili Sepp
 Katrin Vaheoja
 Ly Pajur
 Valdek Laur

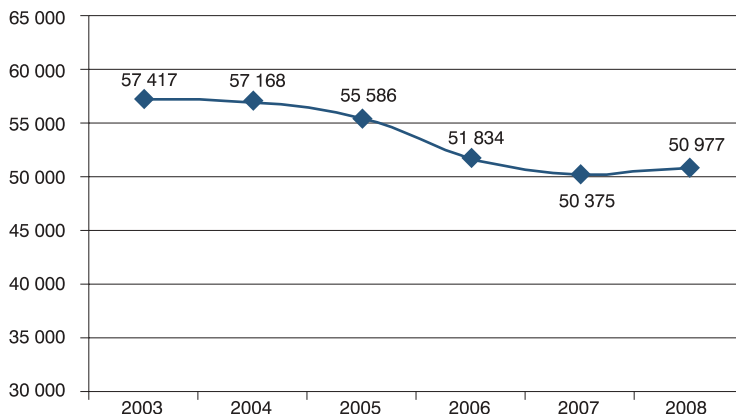
KURITEGEVUS EESTIS 2008. AASTAL – KOKKUVÕTE

Jako Salla, Brit Tammiste, Eyke Laur

- 2008. aastal registreeriti Eestis 50 977 kuritegu, mis on 1% võrra enam kui 2007. aastal ning 2% vähem kui 2006. aastal.
- Esimese astme kuritegusid registreeriti 2965, teise astme kuritegusid 48 012.¹
- Kõige suurema osa kuritegudest moodustasid varavastased kuriteod – 55%.
- Vägivallakuriteod moodustasid kuritegudest 16%.
- 10 000 elaniku kohta registreeriti keskmiselt 378 kuritegu, suhtarvult olid kõige kriminogeensemad piirkonnad Harjumaa (491) ja Ida-Virumaa (377), kõige turvalisemad aga Hiiumaa ja Saaremaa (vastavalt 143 ja 179).
- Varalist kahju tekitati kuritegudega vähemalt 472 miljonit krooni.
- Alaealiste osakaal kuritegusid toime pannud isikute seas oli 13%.
- 89% kuritegudest panid toime mehed, kannatanute hulgas oli meeste osakaal 61%.

Kokkuvõte kuritegevusest Eestis ja lähiriikides

2008. aastal registreeriti Eestis 50 977 kuritegu, mis oli madalam 2003.–2006. aastal registreeritud kuritegude arvust, kuid 1% võrra kõrgem 2007. aasta näitajast. Viimase kuue aasta suurim muutus kuritegude arvus oli 2006. aastal, kui see langes eelneva aastaga võrreldes 7%. Viimase kolme aasta kuritegude üldtaset võib aga pidada stabiilseks.

Joonis 1. Registreeritud kuritegude üldarv aastatel 2003–2008

Võrreldes kahe varasema aastaga on kümnendiku võrra kasvanud esimese astme kuritegude arv. See aga ei tähenda, et elu oleks ohtlikumaks läinud, vaid on väga suurel määral seotud peitkuritegudega, nagu narkokuriteod, majanduskuriteod ning lõhkeainete ja relvadega seotud kuriteod, mis moodustavad I astme kuritegudest u 50% ning mille avastamise kasv seetõttu ka suurendab I astme kuritegude arvu. Muutused teise astme kuritegude arvus on varasemate aastatega võrreldes olnud väiksemad.

¹ Esimese astme kuriteod on raskemad kuriteod, mille eest on raskeima karistusena ette nähtud üle viie aasta vangistust, juriidilise isiku puhul sundlõpetamine; teise astme kuriteod on kergemad kuriteod, mille eest on raskeima karistusena ette nähtud alla viie aasta vangistust või rahaline karistus.

10 000 elaniku kohta registreeriti 2008. aastal 378 kuritegu, see on võrreldes 2007. aastaga kolme võrra enam.

2008. aastal registreeris politsei 49 383 kuritegu (97%), vanglad 503, maksu- ja tolliamet 468, kaitsepolitsei amet 291, päästeamet 87, piirivalveamet ning kaitsejõudude peastaap kumbki 22 kuritegu. Ülejäänud kuriteod (201) registreeriti muude asutuste või prokuratuuri poolt.

Kuritegevuse trendid võrreldes lähiriikidega

Võrreldes Läti, Leedu, Soome ja Rootsiiga olid Eesti kuritegude arvu muutused võrreldes 2007. aastaga väikseimad (vt tabel 1). Viiest riigist vähenes kuritegude arv ainsana Soomes (–2%), väikseim kasv oli Eestis (1%) ning Lätis (3%), suurema kuritegude arvu kasvuga paistsid silma aga Rootsi (5%) ja Leedu (6%).

Tabel 1. Kuritegude arv ja selle muutus Eestis ja lähiriikides võrreldes 2007. aastaga

Riik	Registreeritud kuritegude arv kasvas (2008 N; muutus %)	Registreeritud kuritegude arv kahanes (2008 N; muutus %)
Eesti	50 977; 1%	–
Läti	57 475; 3%	–
Leedu	78 060; 6%	–
Soome	–	538 294; –2%
Rootsi	1 371 725; 5%	–

Kuritegude geograafiline jaotus

Kõige enam pannakse kuritegusid toime neis piirkondades, kus elab või liigub rohkem inimesi: Tallinnas elab Eesti elanikest 30% ning seal registreeriti 41% kuritegudest.

Kuritegude arvu mõjutavad paljud kohalikud iseärasused, näiteks Narva kuritegude arvu mõjutavad piiril tabatud salakaubavedajad, samal ajal kui Paides sellised kuritegusid lihtsalt ei ole. Kohaliku eripärana võib veel välja tuua ka vangla olemasolu piirkonnas, kuna statistikas kajastuvad vanglas toime pandud kuriteod, aga ka turistide arvu ja ööelu aktiivsuse. Kuritegude arvule avaldab võimalikku mõju ka elanikkonna valmidus kuritegudest teada anda ning uurimisasutuste registreerimispraktika.

Maakondadest registreeriti kõige enam kuritegusid Harjumaal, Ida-Virumaal ning Tartumaal (73% kõikidest Eestis registreeritud kuritegudest). Võrreldes 2007. aastaga vähenes registreeritud kuritegude arv kuues maakonnas, tõusis aga üheksas maakonnas. Kuritegude arv vähenes absoluutarvudes enim Tartumaal (546 võrra), protsentuaalselt aga Hiiumaal (–24%). Tartumaa kuritegude arv oli 2008. aastal võrreldav ka 2006. aastaga, kui registreeriti 4973 kuritegu, 2007. aasta kuritegude arvu tõstis erakordselt suur kelmuste ning dokumendi, pitsati ja plangi võltsimiste arv. Kõige enam kasvas kuritegude arv Ida-Virumaal (737 võrra; 13%) ning Läänemaal (210 võrra; 31%). Läänemaal kasvas enim kehalise väärkohtlemise, aga ka teiste isikuvastaste ning varavastaste ja liikluskuritegude arv. Ida-Virumaal suurenes eelkõige varguste ja kelmuste arv. Võrreldes 2007. aastaga jäi kuritegude arv peaaegu samale tasemele Võrumaal, Viljandimaal, Pärnumaal, Järvamaal ning Harjumaal.

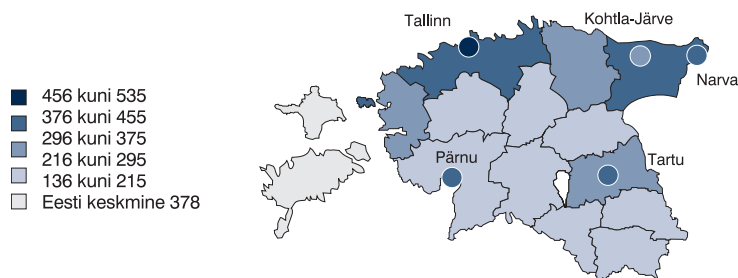
Tabel 2. Registreeritud kuritegude arv, tase ja muutus maakondades aastatel 2007–2008

Maakond	2007	2008	Muutus N	Muutus %	10 000 elaniku kohta
Harjumaa	25 756	25 702	-54	-0,2	491,2
Hiiumaa	190	145	-45	-23,7	143,3
Ida-Virumaa	5 699	6 436	737	12,9	377,0
Jõgevamaa	932	861	-71	-7,6	233,2
Järvamaa	798	808	10	1,3	223,2
Läänemaa	674	884	210	31,2	320,8
Lääne-Virumaa	1 965	2 131	166	8,4	316,3
Põlvamaa	714	815	101	14,1	261,4
Pärnumaa	3 035	3 015	-20	-0,7	340,4
Raplamaa	972	1 043	71	7,3	284,3
Saaremaa	586	625	39	6,7	179,4
Tartumaa	5 466	4 920	-546	-10,0	329,6
Valgamaa	1 063	982	-81	-7,6	286,6
Viljandimaa	1 255	1 286	31	2,5	230,1
Võrumaa	990	1 026	36	3,6	269,5

2008. aastal registreeriti Eestis 10 000 elaniku kohta keskmiselt 378 kuritegu (2007. aastal 375 kuritegu), see tähendab, et 26 elaniku kohta oli üks registreeritud kuritegu. Kriminogeensem maakond oli selle näitaja kohaselt Harjumaa (491), mis ületab ka ainsana riigi keskmist näitajat. Harjumaale järgnesid Ida-Virumaa (377), Pärnumaa (340) ning Tartumaa (330).

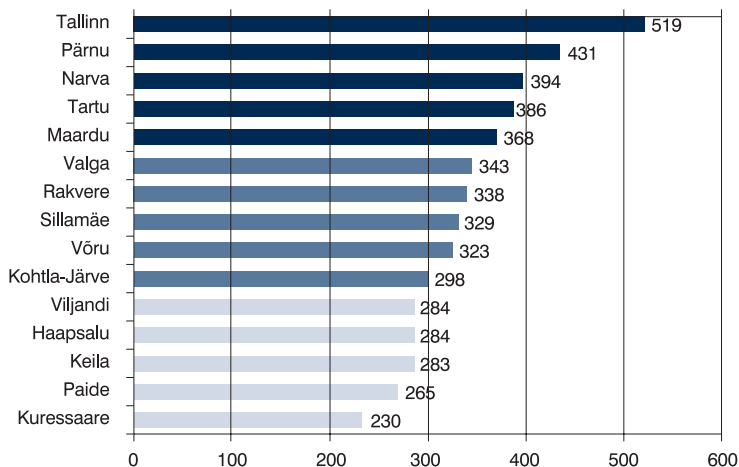
Kõige madalam oli kuritegude arv 10 000 elaniku kohta Hiiumaal (143), Saaremaal (179), Järvamaal (223), Viljandimaal (230) ning Jõgevamaal (233). Põlvamaal, Võrumaal, Valgamaal, Raplamaal, Läänemaal ning Lääne-Virumaal registreeriti 10 000 elaniku kohta 261 kuni 321 kuritegu.

Kuritegevuse tase on kõrgeim Põhja-Eestis ning Pärnus ja Tartus. Kõrgeima kuritegevuse tasemega linnaks oli 2008. aastal nii nagu varemalt Tallinn, kus registreeriti 2008. aastal 10 000 elaniku kohta 519 kuritegu, see tähendab, et aasta jooksul registreeriti üks kuritegu 19 elaniku kohta.

Joonis 2. Kuritegude arv 10 000 elaniku kohta maakondades ja suuremates linnades²

² Kaardil on Harjumaa, Ida-Virumaa, Tartumaa ning Pärnumaa linnade kuritegevuse subtelise taseme näitaja arvestatud maha maakonna kuritegevuse näitajast ehk linnades registreeritud kuriteod muu maakonna kuritegelikkuse taset antud jubul ei mõjutanud.

Rahvaarvult 15 suurema linna³ võrdluses on kõrgeima kriminaalse aktiivsusega Tallinn, Pärnu, Narva, Tartu ja Maardu, kus 10 000 elaniku kohta registreeriti 368–519 kuritegu. Keskmise kriminaalse aktiivsusega linnad on Valga, Rakvere, Võru, Sillamäe ja Kohtla-Järve (298–343) ning kõige madalama kuritegevuse tasemega linnad on Viljandi, Haapsalu, Keila, Paide ning Kuressaare (230–384). Kõige madalama kuritegevuse tasemega linnas, Kuressaares, registreeriti 10 000 elaniku kohta üle kahe korra vähem kuritegusid kui Tallinnas.

Joonis 3. Kuritegude arv 10 000 elaniku kohta 15 suuremas linnas

Nimetatud 15 suuremast linnast kasvas registreeritud kuritegude arv 2007. aastaga võrreldes viies linnas: Narvas (+282), Kohtla-Järvel (+168), Pärnus (+80), Haapsalus (+56) ning Sillamäel (+32). Kuritegude arv langes enim Tartus (–480), Valgas (–110) ning Maardus (–79). Ülejäänud suuremates linnades kuritegude arv oluliselt ei muutunud.

Tabel 3. Kuritegude arvu muutus 15 suuremas linnas võrreldes 2007. aastaga

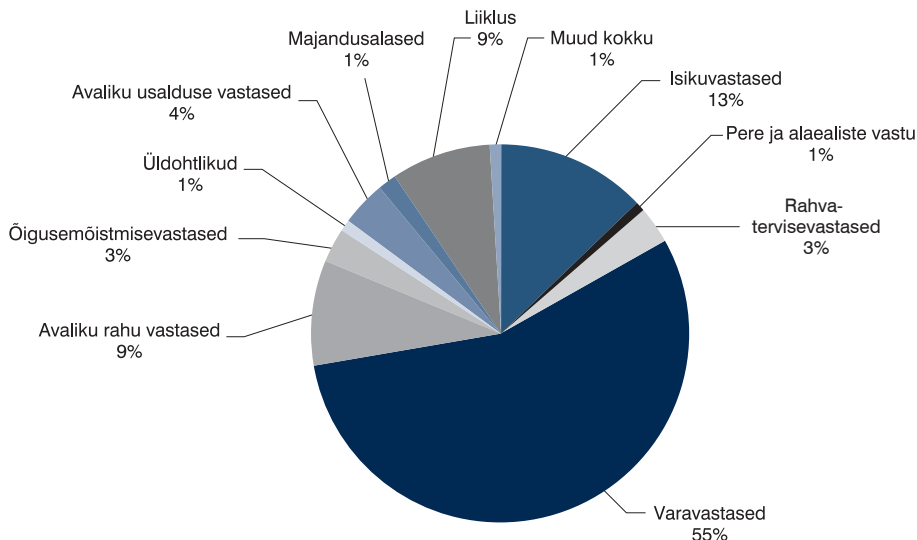
Kasvas	Jäi samale tasemele ⁴	Langes
Narva (+282)	Viljandi (+29)	Tartu (–480)
Kohtla-Järve (+168)	Tallinn (–28)	Valga (–110)
Pärnu (+80)	Kuressaare (+11)	Maardu (–79)
Haapsalu (+56)	Rakvere (–10)	
Sillamäe (+32)	Keila (+4)	
	Paide (+3)	
	Võru (sama)	

³ Arvestatud pole nn vallasisesid linnu (nt Jõhvi).

⁴ Kõikumine +30/–30.

Kuriteoliigid

2008. aastal moodustasid suurima osa (55%) kuritegudest varavastased kuriteod, mida registreeriti kokku 28 262. Varavastaste kuritegude osakaal kuritegude koguarvust jäi võrreldes 2007. aastaga samale tasemele.

Joonis 4. Registreeritud kuritegude jaotus liigiti

Kuritegude arvu järgi kasvas 2008. aastal enim vara- ja isikuvastaste kuritegude registreerimine, suhteliselt kasvasid enim majandus- ning ametialased kuriteod. Võrreldes 2007. aastaga vähenes enim liikluskuritegude arv (-15%).

Isikuvastaste kuritegude arvu tõstis (kasv 9%) eelkõige kehalise väärkohtlemise registreerimise kasv, mis osaliselt oli tingitud vägivalgakuritegude registreerimispraktika muudatusest, mille tulemusena osa vägivalgaga avalikus kohas toime pandud kuritegudest registreeriti avaliku korra raske rikkumise asemel kehalise väärkohtlemisena. Peale selle kasvas ka seksuaalse enesemääramise vastu suunatud kuritegude arv, eelkõige vägistamiste osas. Samas vähenes eluvastaste kuritegude, ähvardamiste ning piinamiste arv. 2008. aastal jätkus ka tapmist ja mõrvade arvu vähenemine.

Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastaste süütegude arvu vähenemine (27 kuriteolt 7-ni) oli eelkõige seotud sellega, et 2008. aastal ei olnud valimisi ega registreeritud ka hääle ostmise ning valimis- ja häälletamisvabadusega seotud juhtumeid.

Tabel 4. Registreeritud kuritegude arv ja muutus karistusseadustiku (KarS) peatükkide lõikes aastatel 2007–2008

KarS-i eriosa ptk	2007	2008	Muutus N	Muutus %
Inimsuse ja rahvusvahelise julgeoleku vastased kuriteod	4	0	-4	-100,0
Isikuvastased kuriteod	6005	6540	535	8,9
Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastased süüteod	27	7	-20	-74,1

KarS-i eriosa ptk	2007	2008	Muutus N	Muutus %
Süüteod perekonna ja alaealiste vastu	376	446	70	18,6
Rahvatervisevastased kuriteod	1489	1600	111	7,5
Varavastased kuriteod	27600	28262	662	2,4
Intellektuaalse omandi vastased kuriteod	81	61	-20	-24,7
Riigivastased kuriteod	73	29	-44	-60,3
Avaliku rahu vastased kuriteod	4366	4565	199	4,6
Ametialased kuriteod	232	310	78	33,6
Õigusemõistmisevastased kuriteod	1941	1527	-414	-21,3
Avaliku usalduse vastased kuriteod	2168	1991	-177	-8,2
Keskkonnavastased kuriteod	55	35	-20	-36,4
Majandusalased kuriteod	465	779	314	67,5
Üldohtlikud kuriteod	351	449	98	27,9
Liikluskuriteod	5127	4359	-768	-15,0
Kaitseteenistuslased kuriteod	15	17	2	13,3

Perekonna ja alaealiste vastu suunatud kuritegude puhul kasvas registreerimiste arv peaaegu viiendiku võrra, eelkõige tõstis kuritegude arvu lapsporno valmistamise ja selle võimaldamise, lapsealise seksuaalse ahvatlemise ning alaealise prostitutsioonile kallutamise seotud kuritegude arvu kasv.

Rahvatervisevastaste kuritegude arv kasvas aastaga üle 7%, tõusu mõjutas eelkõige suures koguses narkootilise aine käitlemisega seotud kuritegude arvu kasv.

Varavastaste kuritegude puhul kasvas eelkõige varguste arv, mõnevõrra vähenes aga registreeritud omastamise juhtumite arv.

Intellektuaalse omandi vastaseid kuritegusid jäi 2007. aastaga võrreldes veerandi jagu vähemaks, eelkõige piraatkoopia valmistamisega seotud kuritegude arvelt.

2008. aastal langes taas tavapärasele tasemele riigivastaste kuritegude arv, mis oli 2007. aastal kõrge aprillirahutuste tõttu.

Avaliku rahu vastaste kuritegude arv 2007. aastaga võrreldes oluliselt ei muutunud, küll aga kasvas oluliselt omavoliliste sissetungide ning vähenes avaliku korra raske rikkumise registreerimiste arv.

Ametialaste kuritegude arvu, mis suurenes 2007. aastaga võrreldes kolmandiku võrra, kasvatasid pistise ning altkäemaksu andmise, vahendamise ja võtmisega seotud kuriteod.

Õigusemõistmisevastaseid kuritegusid registreeriti 2008. aastal 21% vähem kui aasta varem. Selle põhjus oli eelkõige kinnipeetavatega seotud narkokuritegude arvu vähenemises, mis osaliselt tulenes ka registreerimispraktika muudatusest.

Avaliku usalduse vastaste kuritegude arvu vähenemine tulenes eelkõige sellest, et 2007. aastal avastati ning registreeriti võrreldes teiste aastatega ebaproportsionaalselt palju dokumendi, pitsati ja plangi võltsimise juhtumeid. 2008. aastal langes nende kuritegude registreerimiste arv taas 2006. aasta tasemele. Samas kasvas 2008. aastal võltsitud dokumentide ning tähtsa isikliku dokumendi kasutamise seotud kuritegude arv.

Keskkonnavastaste kuritegude puhul vähenes või jäi samaks peaaegu kõikide vastavate kuritegude arv, näiteks registreeriti 2007. aastaga võrreldes vähem keskkonna saastamise ning ebaseadusliku raiega seotud kuritegusid. Keskkonnakuritegude arv oli 2008. aastal viimase kuue aasta madalaimal tasemel, näiteks registreeriti 2004. aastal

viisteist korda enam ebaseadusliku metsaraie juhtumeid.

Majanduslaste kuritegude arv kasvas 2007. aastaga võrreldes 68%. Kuritegude registreerimiste arvu kasvatasid eelkõige rahapesu ning salakaubaveoga seotud juhtumid. Viimaste sagenemist mõjutas 2007. aasta lõpus Schengeni tsooniga liitumine. Sellega kaasnes teatud kaupade üle piiri vedamist piiravate sätete lisamine Eesti õigusaktidesse.

Üldohtlikke kuritegusid registreeriti 28% enam kui 2007. aastal, eelkõige tulenes see ebaseaduslike tulirelvade ning lõhkematerjali avastamise kasvust.

Kaitseteenistusalaste kuritegude arv on alates 2003. aastast aeglaselt, kuid kindlalt kasvanud. 2008. aastal registreeriti kaitseteenistusega seotud kuritegusid 17, see on kahe võrra enam kui aasta varem. Nende kuritegude puhul on valdav osa rikkumistest seotud ajateenijate omavolilise lahkumisega väeosast või teenistuskohast.

Liikluskuritegude arv vähenes 15%. Valdava osa liikluskuritegudest moodustavad korduvalt jooberisundis juhtimised, mille registreerimiste arv kasvas kiiresti kuni 2007. aastani. Lisaks korduvalt tabatud jooberisundis juhtide arvu kahanemisele vähenesid viimaste aastate madalaimale tasemele ka liiklus- ja sõiduki käitlusnõuetega seotud kuriteod. Nende kuritegude arvu langusega on ilmselt seotud ka liikluses hukkunud inimeste arvu vähenemine 2008. aastal.

Kas roolijoodikuid jäi vähemaks või tabati neid vähem?

2008. aastal kasvas varasemate aastatega võrreldes liiklusjärelvalve-alaste politseioperatsioonide arv: näiteks kasvas operatsiooni „Kõik puhuvad“ läbiviimiste arv võrreldes 2007. aastaga 11% (2008. aastal korraldati jooberisundis juhtide tabamiseks 667 operatsiooni).⁵ Seega pidi kasvama ka jooberisundis juhi risk saada tabatud.

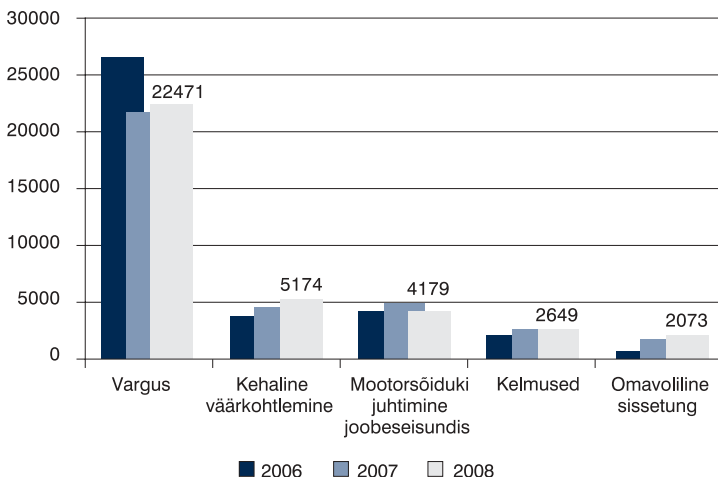
Kuna suurema operatsioonide arvuga ei kaasnenud tabatud jooberisundis juhtide arvu kasvu, vaid see hoopis langes, võib järeldada, et 2008. aastal oli Eesti teedel vähem roolijoodikuid kui aasta varem.

Enamlevinud kuriteod

Kui eespool kirjeldati kuritegude gruppide levikut (nt varavastased, keskkonnavastased), siis järgnevalt antakse ülevaade üksikutest kuriteoliikidest (nt vargused, mis kuuluvad varavastaste kuritegude alla).

2008. aastal registreeriti kõige enam varguseid (22 471) – 44% kõikidest kuritegudest. Kui 2006. ja 2007. aastal oli teine levinuim kuritegu korduv jooberisundis juhtumine, siis 2008. aastal sai selleks kehaline väärkohtlemine, mis enamasti tähendab teise inimese löömist või peksmist. 2008. aastal oli iga kümnes registreeritud kuritegu kehaline väärkohtlemine, korduvad jooberisundis juhtimised moodustasid kuritegude koguarvust 8%. Kelmuseid (KarS, §-d 209–213) registreeriti 2649 (5%), nende arv jäi 2007. aasta tasemele. Enamlevinud kuritegude nimekirjas on koha vahetanud ka omavoliline sissetung, mille registreerimiste arv on kasvanud, ning avaliku korra raske rikkumine, mida 2008. aastal registreeriti vähem kui 2007. aastal.

⁵ Politseiameti andmed.

Joonis 5. Levinumad kuriteod aastatel 2006–2008

Röövimiste arv Eestis kahanes kuni 2007. aastani, kui registreeriti 887 röövimist, 2008. aastal oli neid kuritegusid vaid 22 võrra enam. 2003. aastaga võrreldes on röövimiste arv endiselt kaks korda madalam.

Tapmisi ja mõrvu registreeritakse küll harva, samas iseloomustavad need hästi kuritegelikkuse olukorda riigis. Tapmiste ja mõrvade⁶ koguarv (104) vähenes 2007. aastaga võrreldes vaid kuue kuriteo võrra, tegu oli Eesti taasiseseisvumisaja madalaima näitajaga. Sellegipoolest on tapmiste tase Eestis endiselt üks Euroopa kõrgemaid.

Kõige rohkem sagenenud ning vähenenud kuriteoliigid

Kõige enam kasvas varguste arv: kui 2007. aastal registreeriti neid 21 685, siis 2008. aastal 786 võrra (4%) enam – 22 471. Kehalisi väärkohtlemisi registreeriti 604 võrra enam (13%). Omavoliliste sissetungide arv kasvas 336; võltsitud dokumendi, pitsati ja plangi kasutamise juhtumite arv 198 ning keelatud ja eriluba nõudva kauba salakaubaveo juhtumite arv 149 kuriteo võrra.

Tabel 5. Suurima kasvuga kuriteoliigid

Kuriteoliik	Kasv N	Kasv %	Registr. 2007	Registr. 2008
Vargus	786	3,6	21 685	22 471
Kehaline väärkohtlemine	604	13,2	4 570	5 174
Omavoliline sissetung	388	23,0	1 685	2 073
Võltsitud dokumendi, pitsati ja plangi kasutamine	198	58,9	336	534

⁵ Mõrv on tapmine raskendavatel asjaoludel, nt kui teine inimene on tapetud või on teda püütud tappa piinaval, julmal või üldohtlikul viisil, kui tapmine on seotud röövimise või omakasuga või on pandud toime vähemalt teist korda. Kui tapmise eest võimaldab karistusseadustik määrata isikule 6–15aastase vangistuse, siis mõrva puhul ulatub võimalik karistusemäär 8 aastast eluaegse vangistuseni.

Kuriteoliik	Kasv N	Kasv %	Registr. 2007	Registr. 2008
Keelatud ja eriluba nõudva kauba salakaubavedu	149	147,5	101	250
Suures koguses narkootilise aine ebaseaduslik käitlemine	95	9,1	1 048	1 143
Tähtsa isikliku dokumendi kuritarvitamine	89	21,6	412	501
Rahapesu	79	161,2	49	128
Võrgugaasi ja energia ebaseaduslik kasutamine	43	38,1	113	156
Pistise võtmine	39	169,6	23	62

Kõige enam vähenes korduvalt tabatud joobes juhtide arv (656 kuritegu; -14%). Dokumendi, pitsati ja plangi võltsimisi registreeriti võrreldes 2007. aastaga 392 võrra vähem, karistuse kandmisest kõrvalehoidmisi oli 171 ning omastamisi 149 võrra vähem. Avaliku korra raske rikkumise ning kinnipidamisasutustega seotud kuritegude arvu vähendasid muudatused menetluspraktikas.

Tabel 6. Suurima langusega kuriteoliigid

Kuriteoliik	Langus N	Langus %	Registr. 2007	Registr. 2008
Mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	-656	-13,6	4 835	4 179
Dokumendi, pitsati ja plangi võltsimine	-392	-55,5	706	314
Avaliku korra raske rikkumine	-218	-11,4	1 906	1 688
Karistuse kandmisest kõrvalehoidumine	-171	-14,9	1 149	978
Omastamine	-149	-15,4	967	818
Aine ja eseme ebaseaduslik üleandmine kinnipidamiskohas	-125	-87,4	143	18
Kinnipeetava poolt narkootilise aine arsti ettekirjutuseta tarvitamine	-113	-34,7	326	213
Sõidukijuhi poolt liiklusnõuete ja sõiduki käitسنõuete rikkumine ettevaatamatusest	-72	-51,4	140	68
Kuriteoga saadud vara omandamine, hoidmine ja turustamine	-66	-17,6	374	308
Surnu mälestuse teotamine	-44	-49,4	89	45

Kuritegudega tekitatud kahju, kurjategijad ja ohvrid

Esialgsel andmetel tekitati 2008. aastal registreeritud kuritegudega varalist kahju 472 941 324 krooni ulatuses, mis põhineb enamasti kannatanu hinnangul kahju suuruse kohta. 63% varalisest kahjust tekitati varavastaste kuritegudega (2007. aastal 70%) – summas 299 808 919 krooni. Vargustega tekitatud kahju moodustas sellest 197 miljonit, röövimistega tekitatud kahju 3,3 miljonit, omastamisega tekitatud kahju 13 miljonit ning kelmusega tekitatud kahju 55 miljonit krooni. Majanduskuritegudega tekitatud varaline kahju oli vähemalt 149,7 miljonit krooni.

Kuritegudes hukkunud inimesed

Lisaks tapmistele ja mõrvadele, mille puhul ongi eesmärgiks teine ära tappa, võib inimese surma kaasa tuua ka teiste kuritegude toimepanemine. Sageli on sellisteks vägivallakuriteod, teiselt poolt võivad aga surmaga lõppeda ka liiklus- ja tööhutusnõuete rikkumised, samuti üldohtlikud kuriteod, näiteks süütamine.

Kuritegevuse statistika jaoks kogutavate andmete põhjal pole võimalik usaldusväärselt öelda, mitu inimest suri kuriteo tagajärjel. Näiteks võib selguda, et surm, mis algselt näis olevat põhjustatud teise inimese tegevusest, võis olla hoopis inimese enda hoole- tuse tagajärg (nt masina käitlemisel). Samuti võib menetluse tulemusena selguda, et algselt tapetuks peetud inimene tappis end ise. Seetõttu tuleb ka järgnevalt toodud andmete tõlgendamisel olla ettevaatlik.

2008. aastal hukkus kuritegude tõttu üle 300 inimese, neist tapmist ja mõrvade taga- järjel 86. Muude vägivallakuritegude puhul oli hukkunuid 127. Raske tervisekahjustuse tekitamise tagajärjel (§ 118) hukkus 10 inimest.

Ohtu seadmise (§ 123) ja abita jätmise (§ 124) kuritegudes (kokku 19 registreeritud kuritegu) hukkus 6 kuriteos 6 inimest. Ohtu seadmise kuriteo puhul üks inimene uppus, kuna ta oli jäetud järelevalveta, teine aga suri jalaluumurru tagajärjel halvenenud enesetunde tõttu. Abita jätmise kuritegudes hukkus ühe kuu vanune imik ning 2 mees- terahvast – ühel juhul jäi abita avariiis viga saanud isik ning teisel juhul peksta saanud inimene. Süütamise tagajärjel hukkus 2008. aastal 2 inimest: üks neist suri vingugaasi mürgitusse, teine hukkus põlengus.

Tabel 7. Kuritegedega seoses hukkunud inimesed

KarS	Registreeritud kuritegude arv	Hukkunute arv
§ 113	88	70
§ 114	16	16
§ 116	1	1
§ 117	106	110
§ 118	140	10
§ 119	20	0
§ 122	77	0
§ 123	14	2
§ 124	5	4
§ 197	34	6
§ 198	8	4
§ 404	49	2
§ 422	106	59
§ 423	68	34
Kokku	732	318

Kõige rohkem inimesi hukkus 2008. aastal liiklusõnnetustes: 53 sõidukijuhi poolt liiklusnõuete ja sõiduki käitسنõuete rikkumise tõttu (§ 422) hukkus kokku 59 inimest. Veel põhjustasid 30 sõidukijuhti ettevaatamatusest liiklusnõuete ja sõiduki käitسنõuete rikkumise tõttu 34 inimese surma. Kokku hukkus § 422 ja § 423 alusel registreeritud süütegudes 93 isikut. Maanteeameti andmetel (Maanteeamet) hukkus

liiklusõnnetustes 2008. aastal kokku 132 inimest ehk 32% vähem kui 2007. aastal (196 liiklusõnnetustes hukkunud).

Kõige sagemini toimus hukkunuga liiklusõnnetus sõiduauto (või ka veoauto) osalusel (70), oli ka õnnetusi, mille põhjustajaks oli troll (1), buss (2), mopeed või mootorratas (5), rong või vedur (4), lennuk (1). 31 juhul (37% hukkunuga liiklussüütegudest) oli tegemist liiklusõnnetusega, kus mootorsõiduk sõitis otsa jalakäijale, kes õnnetuse tagajärjel hukkus. Neist ühel juhul sõitis auto otsa kahele teetöölisele, kellest üks sõidusuundasid eraldava haljasala otsa seal töötavatele teetöölisele. 4 liiklussüütegudes hukkunud jalakäijad jäid rongi alla. Jalgrattureid hukkus § 197 ja § 198 järgi kvalifitseerunud tegude tagajärjel 5. Ülejäänud 46 juhul hukkusid isikud sõidukite kokkupõrke või sõiduki teelt väljasõitmisest tõttu. Maanteeameti andmetel hukkus 2008. aastal mootorsõidukite kokkupõrke tagajärjel 40, mopeediõnnetustes 7, jalgrattaõnnetustes 10, mootorsõiduki kokkupõrkel jalakäijaga 39 ning ühesõidukiõnnetustes 33 inimest.

Liiklusõnnetuse põhjustamise tõttu (§ 422) mõisteti 2008. aastal süüdi 52 isikut, neist vaid 1 oli naine ning 16 olid varem karistatud. Kõigile mõisteti karistuseks vangistus, kuid enamiku puhul ei pööratud vangistust täielikult täimisele, isikutele määrati katseaeg või katseaeg koos käitumiskontrolliga. Liiklusõnnetuse ettevaatamatusest põhjustamise tõttu (§ 423) mõisteti 2008. aastal süüdi 36 isikut, neist 7 olid naised ja 6 varem karistatud isikud. Seejuures mõisteti vaid neljale isikule rahaline karistus (10 000–63 600 krooni).⁷

Samas mõisteti 2008. aastal § 423 lg 2 alusel (sõidukijahi poolt liiklusnõuete ja sõiduki käitusnõuete rikkumine ettevaatamatusest, kui on põhjustatud 2 või enama inimese surm) süüdi 3 isikut. Ühele isikule, kelle suhtes kohtuotsus jõustus 2009. aasta alguses, määrati karistuseks 2 aastat vangistust, millest 3 kuu pikkune vangistus kuulub kohe ärakandmisele. Lisaks määrati talle 2-aastane katseaeg ning kriminaalhooldus. Teisele isikule mõisteti karistuseks 3 aastat vangistust 3-aastase katseajaga ning kolmandale isikule 2 aastat vangistust, millest kohe täitmisele 6 kuud ning ülejäänud vastavalt 3-aastasele katseajale.

2008. aastal mõisteti § 422 lg 2 alusel (sõidukijahi poolt liiklusnõuete ja sõiduki käitusnõuete rikkumine, kui sellega on põhjustatud 2 või enama inimese surm) süüdi 1 isik, keda karistati 3-aastase vangistusega ning mootorsõiduki äravõtmisega 2 aastaks. 2007. aastal mõisteti § 422 lg 2 alusel süüdi 2 isikut ja § 423 lg 2 alusel 1 isik. § 422 lg 2 puhul mõisteti 2007. aastal karistuseks näiteks 4 aastat ja 9 kuud vangistust, 6 aastat vangistust ja § 423 lg 2 puhul 1 aasta ja 4 kuud vangistust, mis jäeti täielikult kohaldamata (isik allutati kriminaalhooldaja järelevalvele 18-kuulise katseajaga).

Töötervishoiu- ja tööohutusnõuete (sh ettevaatamatusest) eiramise tõttu (§-d 197 ja 198) hukkus 2008. aastal 10 inimest 10 kuriteos (vastavalt 6 ja 4 kummagi paragrahvi alusel). Tööohutusnõuete eiramise tõttu kukkus kannatanu alla tellingutelt; kukkus turbapressil töötades pressitalla šahti; jäi liikuma hakanud sae mootori ja alustala vahele või vahtplasti tükeldamise masina vahele; kukkus garaazis töötades keldrisüvendisse või tellingutelt alla; jäi mõisaiaid paekivist vaheseina varingu alla. Põlevkivikaevanduses hukkus erineval moel kokku 3 isikut – üks kannatanu jäi kaevanduses lintkonveieri detailide vahele, teine jäi laest allakukkunud mäemassi tüki alla ning kolmas jäi puurseadme ja kaeveõõne seina vahele.

Töötervishoiu- ja tööohutusnõuete eiramises (§ 197) mõisteti 2008. aastal süüdi 2

⁷ Aluseks on võetud need jõustunud otsused, mille puhul on teada isikule määratud karistus.

isikut. Neist ühele määrati karistuseks 1 aasta ja 6 kuu pikkune vangistus, teisele 8 kuu pikkune vangistus. Mõlema isiku puhul ei pööratud karistust täielikult täitmisele ning määrati 1 aasta ja 6 kuu pikkune katseaeg koos käitumiskontrolliga. Mõlemal juhul olid süüdimõistetuteks ehitusobjekti projektijuhid. Ettevaatamatusest töötervishoiu- ja tööohutusnõuete eiramises ei mõistetud 2008. aastal süüdi ühtegi isikut.

Kuritegudes kannatanud inimesed

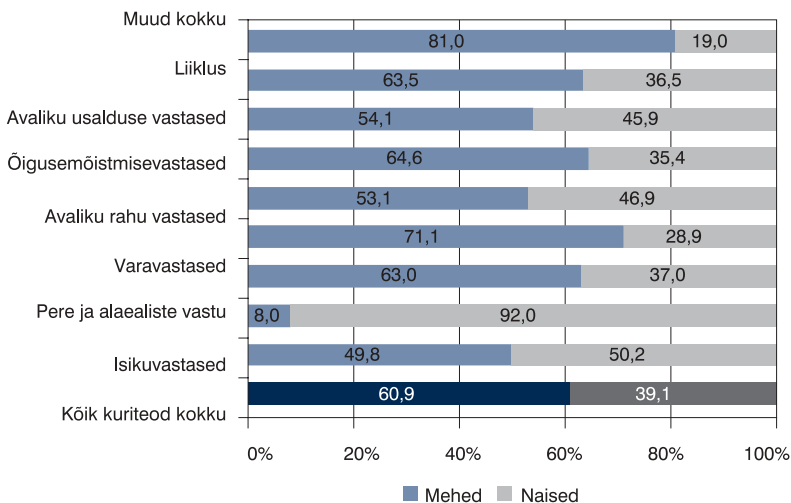
Kuriteo tõttu kannatanud isikuna kuulati 2008. aastal toime pandud kuritegudes üle 29 983 inimest, kellest 7% olid alaealised. Alaealised jäid keskmisest sagedamini kehalise väärkohtlemise, piinamise, röövimise, väljapressimise, avaliku korra raske rikkumise ning võimuliialduste ohvriks.

56-aastased ja vanemad inimesed moodustasid kannatanutest 15%. Nende suhtes pandi keskmisest enam toime röövimisi, kelmuseid ning omavolilisi sissetunge. Vanusegruppide lõikes oli kannatanute suhtarv 10 000 elaniku kohta kõrgeim 30–39aastaste inimeste grupis.

Mehed moodustasid kuritegude tagajärjel kannatanud isikutest nii nagu eelmisel aastal 61%, naised 39%. Naiste osakaal ületas meeste osakaalu ainult isiku pere- ja alaealiste vastu toime pandud kuritegudes (naisi 92%), selles kategoorias on naisi kannatanuks tunnistanud eelkõige lapse ülalpidamise kohustuse rikkumise kuriteos, mille puhul jätab vanem (nagu näha, eelkõige mees) tahtlikult maksmata lapsele kohtu poolt määratud elatisraha. Kui mehi kuulati selles kuriteos aasta jooksul kannatanuna üle 7, siis naisi oli kannatanute seas 253.

Mees- ja naisohvrite osakaal oli peaaegu võrdne isikuvastaste kuritegude puhul. Meeste osakaal ohvrite seas oli suurem eluvastaste ning tervist kahjustavate kuritegude puhul, naiste osakaal oli kõrgem ähvardamise, piinamise (korduv kehaline väärkohtlemine) ning seksuaalse enesemääramise kuritegude (vägistamine) puhul.

Meeste osakaal oli naiste omast tunduvalt kõrgem ametialaste (84% – eelkõige võimuliialduse juhtumid) ja avaliku rahu vastaste (71%) kuritegude puhul.

Joonis 6. Naiste ja meeste osakaal kuritegudes kannatanutest

Kurjategijate vanus

Kõige enam kuritegusid panid toime 18–24aastased – 28%. 22% olid kuriteo toimepanemise hetkel 30–39aastased ning 19% olid 40–55aastased, üle 56-aastaseid oli 4%. Alaealisi oli 13%; võrdluseks: Lätis 9%, Leedus 15%.

Võrreldes toimepandud kuritegude arvu rahvastikugrupi suurusega (kuritegude arv 10 000 elaniku kohta), on kuritegelik aktiivsus kõrgeim 18–24aastaste hulgas, mõnevõrra väiksem on aktiivsus alaealiste puhul ning kõige madalam 56-aastaste ja vanemate inimeste hulgas. Enam levinud kuritegudest oli alaealiste toime pandud kuritegude osakaal madalaim joores juhtimise puhul, kus alaealised panid keskmiselt toime vaid ühe kuriteo sajast.

Eakate⁸ poolt ja vastu toime pandud kuriteod

2008. aastal selgitati kohtueelses menetluses välja mitukümmend eakat, kes panid toime varavastaseid kuritegusid. Enamasti on nende kuritegude sooritajateks mehed. Vargustest esines nii metallivarguseid kui ka varguseid kauplustest (peamiseks kaubaartikliks oli alkohol). Samuti esines üks pangakaardi varguse ning sellele järgnenud võõra kaardiga automaadist raha välja võtmise juhtum. Röövimisi toime pannud eakaid 2008. aastal ei avastatud.

Peaaegu kolmandik eakate toime pandud kuritegudest olid kehalised väärkohtlemised, mis olid enamasti sooritatud alkoholijoores. Peksmiseni viis tavaliselt abikaasade- või elukaaslastevaheline tüli, samas oli ka juhtumeid, kus rünnaku ohvriks langesid lapsed ja lapselapsed või siis hoopis võõrad alaealised.

2008. aastal registreeriti 2427 eakate vastu toime pandud kuritegu.

Kehalise väärkohtlemise tagajärjel pöördus 2008. aastal õiguskaitseasutuste poole 343 eakat, kellest enamik olid naised ning kes enamasti olid langenud oma elukaaslase füüsilise vägivalda ohvriks. Samuti oli juhtumeid, kus eaka peksjaks oli alkoholijoores poeg, tütar või nende elukaaslane, ka alaealised lapselapsed püüdsid mõningatel juhtudel vägivaldaga oma vanavanematelt raha nõuda.

Vargused moodustasid eakate vastu toime pandud kuritegudest 63%. Tänaval ning korterites toime pandud kuritegusid iseloomustas eakate puhul see, et varaste saagiks langes keskmisest suurem hulk sularaha, mis viitab sellele, et vanemad inimesed kasutavad vähem elektroonilisi maksevahendeid ning hoiavad raha pigem kodus kui pangas. Samas langesid varguste ohvriks ka eakad, kes kaotasid pangakontol oleva raha. Selle põhjuseks oli ühelt poolt oma lähedaste liigne usaldamine (pangaandmed anti teada nt pojale, kes ema kontolt enda tarbeks raha võttis) ning teiselt poolt eksiimine elementaarsete turvalisusnõuete vastu (PIN-koodi hoidmine pangakaardi juures). Varguste puhul oli eakate kannatanute arv suhteliselt suurem Ida-Virumaal.

Kelmuste puhul andsid 2008. aastal tooni eelkõige nn libapolitseinikest kelmide teod. Leedust pärit petturid helistasid venelastest eakatele, esitlesid end politseiametnikena ning teatasid, et sularaha (30 000–100 000 krooni) eest on võimalik oma väidetavalt liiklusõnnetuse põhjustanud lähisugulasi kriminaalmenetlusest päästa.

Eakad panid 2008. aastal toime 249 kuritegu, 2007. aastaga võrreldes on see 39 võrra enam, 2006. aastaga võrreldes 8 võrra vähem.

⁸ Arvestatud on 63-aastaseid ja vanemaid isikuid.

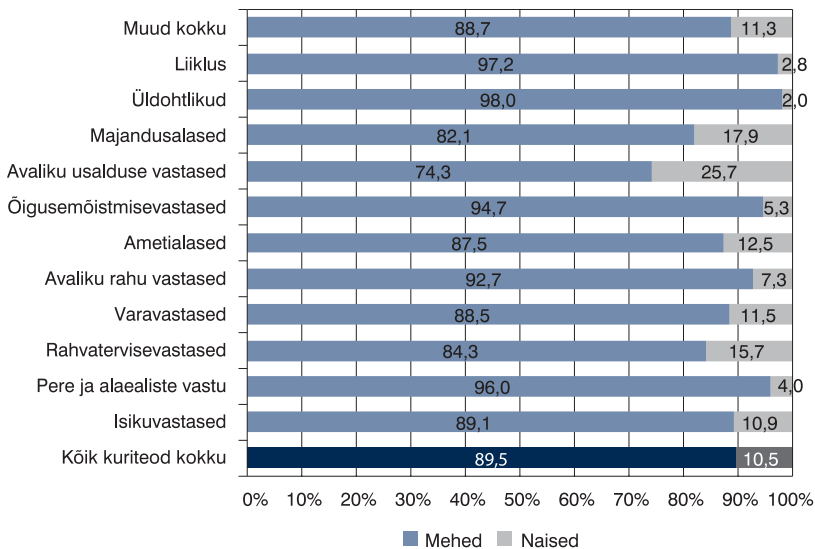
Sugu

Kui naiste osakaal kuritegudes kannatanud isikutest oli 39%, siis kurjategijate hulgas oli nende osakaal peaaegu neli korda väiksem – 10,5%. Mehed panid kümnest kuriteost toime ligikaudu üheksa.

Kõige suurem oli meeste osakaal üldohtlike ja liikluskuritegude puhul, kus neid oli kahtlustatavate hulgas vastavalt 98 ja 97%. Keskmisest – 90% – suurem oli meeste osakaal ka pere ja alaealiste vastaste (96%), õigusemõistmismvastaste (95%) ning avaliku rahu vastaste (93%) kuritegude puhul.

Naiste osakaal ületas keskmist tunduvalt aga avaliku usalduse vastaste (26%), rahvatervisevastaste (16%) ning majanduskuritegude (18%) lõikes. Majanduskuritegude puhul suurendas naiste osakaalu eelkõige salakaubaveoga seotud kuritegude arv (nt ravimite vedu Venemaalt Eestisse), avaliku usalduse vastaste kuritegude puhul viisid tüdrukute osakaalu üles tähtsa isikliku dokumendi kuritarvitamisega seotud kuriteod, mille puhul on alaealised püüdnud võõra dokumendiga saada sisse ööklubidesse või andnud selleks otstarbeks oma dokumenti kasutada.

Kolme Balti riigi võrdluses on naiste osakaal kurjategijate hulgas sarnane: kui Eestis oli naiskurjategijaid 10,5%, siis Lätis oli neid 12% ning Leedus 11%.

Joonis 7. Kuriteo toimepanijate sooline jaotus

Kodakondsus

Kuritegusid toime pannud isikutest, kelle kodakondsus oli teada (18 249), oli Eesti kodakondsusega 75%, kodakondsuseta 17%, Vene kodakondsusega 6% ning muude riikide kodanikke 2%. Viimaste seas oli Ukraina kodanikke 55, Läti kodanikke 52, Leedu kodanikke 46, Soome kodanikke 41, Valgevene kodanikke 17 ning Poola kodanikke 10. Ülejäänud riikide kodanike arv jäi alla kümne. Üleüldse panid Eestis kuritegusid toime 34 riigi kodanikud (2007. aastal 33 riigi kodanikud).

Kui Eestis panid välisriigi kodanikud toime 8% kõikidest kuritegudest, siis Lätis 5% ja Leedus 1%. Eestis tehti 2008. aastal kindlaks 52 kuriteo toime pannud Läti kodanikku ja 46 Leedu kodanikku; Lätis saadeti süüdistatavana kohtusse 21 Eesti kodanikku ja 96 Leedu kodanikku; Leedus saadeti kohtu ette 3 Eesti kodanikku ja 23 Läti kodanikku.

Kasutatud kirjandus

Maanteeamet. Kasutamise kuupäev: 20.02.2009, allikas Liiklusõnnetused liikide lõikes: <http://www.mnt.ee/atp/?id=5640>

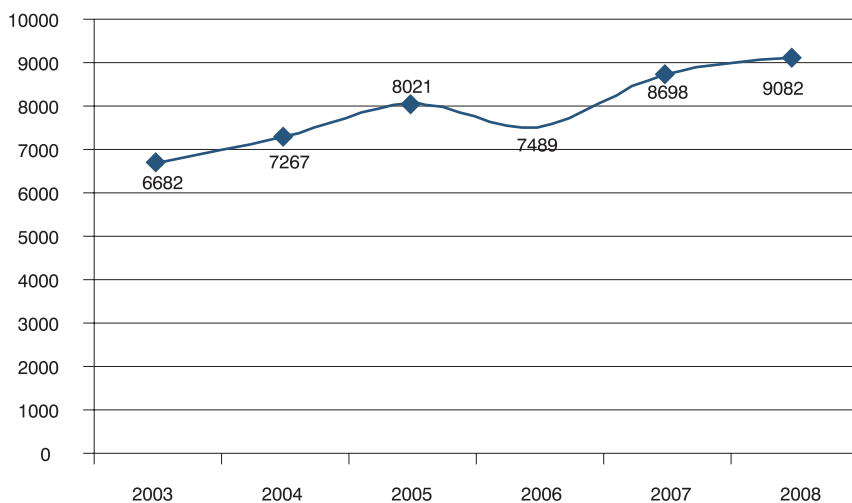
VÄGIVALLAKURITEGEVUS

Jako Salla, Brit Tammiste

- Vägivallakuriteod moodustasid 2008. aastal 18% registreeritud kuritegudest (9082 kuritegu).
- Kasvanud on kergemate vägivallakuritegude registreerimiste arv. Raskete vägivallakuritegude registreerimine on vähenenud, samuti vähenes 2008. aastal tunduvalt elanike hirm langeda avalikus kohas rünnaku ohvriks.
- Vägivallakuritegude registreerimise suhteline tase on kõrgeim Lääne-Eestis, Tallinnas ja Narvas.
- Vägivallakuritegudest kolmandiku panid toime pereliikmed ning sugulased.
- Tapmist ja mõrvade arv oli alates taasiseseisvumisest väikseim: surma sai 86 inimest.

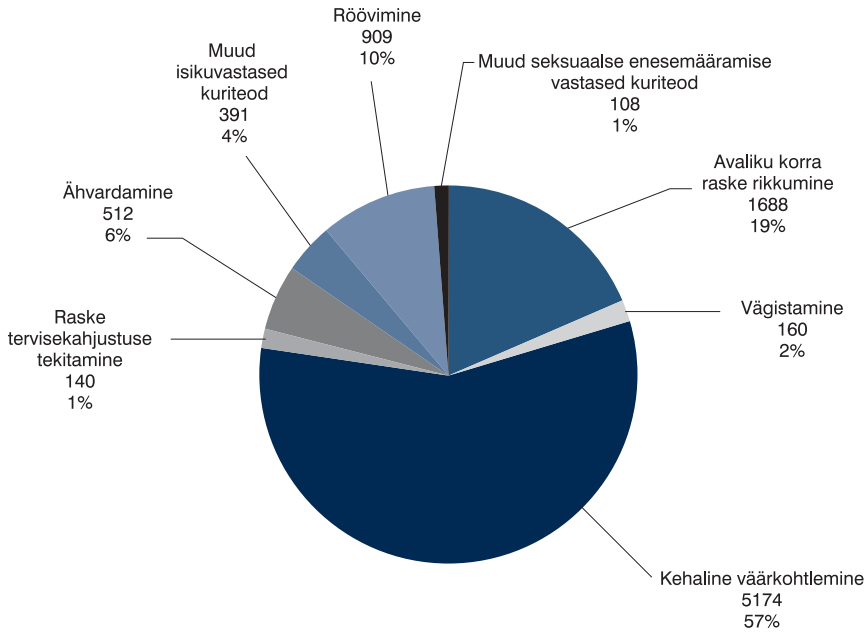
Vägivallakuritegudena kajastatakse käesolevas peatükis karistusseadustiku mõttes isikuvastaseid kuritegusid (välja arvatud KarS-i §-des 137–140 nimetatud ja surnuvastased kuriteod) ja lisaks röövimisi ning ka avaliku korra raskeid rikkumisi, millest valdav enamik on toime pandud vägivallaga ning seetõttu on mõttekas neid kajastada koos teiste samalaadsete kuritegudega. Käesolevast peatükist lahus on antud ülevaade seksuaalse enesemääramise vastastest kuritegudest ning varavastaste kuritegude all kajastuvatest röövimistest.

2008. aastal registreeriti 9082 vägivallakuritegu, mis moodustas 18% kõikidest registreeritud kuritegudest. Vägivallakuritegude arv kasvas 2007. aastaga võrreldes 384 kuriteo võrra (4%).

Joonis 8. Registreeritud vägivallakuriteod aastatel 2003–2008

Vägivallakuritegudest suurema osa moodustasid kehalise väärkohtlemise juhtumid, mida registreeriti 5147 (57% vägivallakuritegudest), arvukuselt järgnesid avaliku korra raske rikkumine (1688; 19%), röövimine (909; 10%), ähvardamine (4570; 6%), vägistamine (160; 2%) ning raske tervisekahjustuse tekitamine (140; 2%).

Joonis 9. Vägivallakuritegude struktuur

Mida ütleb registreeritud kuritegude arv vägivalduse kohta?

Kuna vägivallakuritegude arv kasvab, võib tekkida küsimus, kas ka vägivaldus üldse kasvab ning kas näiteks sel aastal on võimalus tänaval vägivallaohvriks langeda suurem kui varem?

Vägivallakuritegude üldarvu mõjutavad kuriteoliikidest enim avaliku korra rasked rikkumised ning kehaline väärkohtlemine. Nende kuritegude koguarv on aasta-aastalt kasvanud, nagu ka nende osakaal kõikidest vägivallakuritegudest: 2005. aastal oli see 77%, 2006. aastal 79% ning 2007. aastal juba 82%.

Siiski ei saa selle põhjal päris kindlalt järeldada, et vägivaldus ning oht langeda vägivalla ohvriks oleks kasvanud. Vägivallakuritegude taset võib hinnata ka kuritegude järgi, mille registreerimine on läbi aastate stabiilsem (vähem mõjutatud nt menetluslikest faktoritest): näiteks rasked isikuvastased kuriteod, nagu tapmised, mõrvad ning raske tervisekahjustamise tekitamise juhtumid jms. Neid kuritegusid registreeriti 2008. aastal 371, aastatel 2006 ja 2007 oli neid veidi üle 400 ning 2005. aastal 603. Seega võib nendele andmetele toetudes väita, et vägivallakuritegevus on 2005. aastaga võrreldes hoopis langenud ning viimastel aastatel püsinud samal tasemel. Sarnast trendi näitab ka tapmiste ja mõrvade kui peamiste vägivallakuritegude indikaatori aegrida.

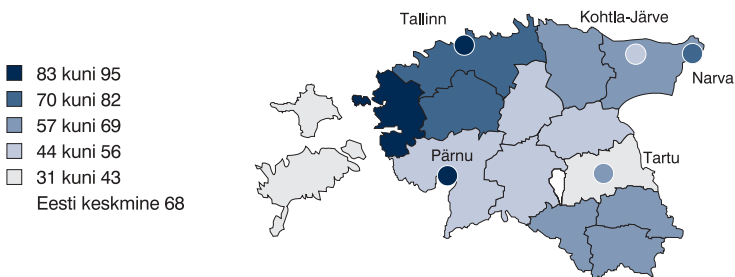
Elanikkonna küsitlused näitavad seda, et inimeste hirm sattuda avalikus kohas rünnaku ohvriks on võrreldes eelmise aastaga vähenenud: kui 2007. aastal kartis iga viies inimene rünnakuid avalikus kohas, siis 2008. aastal oli nende inimeste osakaal langenud 13%-ni (Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015 2008. aasta aruanne, 2009)

Piirkondlik jaotus

Vägivallakuritegudest 47% registreeriti Harjumaal (4244 kuritegu), 12% Ida-Virumaal (1079), 9% Tartumaal (782), 7% Pärnumaal (623) ja 5% Lääne-Virumaal (418). Ülejäänud maakondades oli registreeritud vägivallakuritegude osakaal 3% või vähem. Kõige vähem registreeriti vägivallakuritegusid Hiiumaal (33; 0,4%).

Vägivallakuritegude tase 10 000 elaniku kohta näitab, et kõige rohkem vägivallakuritegusid registreeritakse Lääne-Eestis (Läänemaal ja Pärnu linnas), Tallinnas ja Narvas. Vägivallakuritegude keskmist taset, mis on 68 kuritegu 10 000 elaniku kohta, ületavad maakondadest ja suurematest linnadest veel ka Raplamaa ja Harjumaal näitajad. Keskmisele jäävad aga tunduvalt alla Hiiumaa, Saaremaa ja Tartumaa (ilma Tartu linnata).

Joonis 10. Registreeritud vägivallakuritegude arv 10 000 elaniku kohta

Kuigi jooniselt 10 on näha, et suurematest linnadest registreeriti vägivallakuritegusid kõige enam Pärnus ning kõige vähem Kohtla-Järvel, ei saa siiski näiteks sellest järeldada, et mõnes piirkonnas oleks inimesed vägivaldsemad ning teineteisele ohtlikumad kui mujal. Nagu teiste kuritegude puhul mõjutavad ka siin registreerimiste taset inimeste valmisolek kuritegudest teada anda, usaldus politsei vastu, politsei ja prokuratuuri menetluspraktika ning teavitustöö kohalikul tasemel. Samuti võivad kuritegude arvu mõjutada kohalikud olud, näiteks inimeste liikumistihedus avalikus kohas ning baaride ja ööklubide arv (Tallinnas on avalikus kohas toime pandud vägivallakuritegude osakaal suurim kesklinnas, Pärnus toimub aga enamik avalikke kakkusi öisel ajal ööklubides või nende ees). Eeltoodud põhjustel ei saa väita, et näiteks Läänemaal on kuritegevusest tingitud ohud elule ja tervisele suuremad kui näiteks Järvamaal.

Tapmisi ja mõrvu on võimalik maakondade lõikes paremini võrrelda, kuna nende kuritegude puhul on politsei teavitamistase kõrge ning ka menetluspraktika ühtlasem.

Tabel 8. Vägivallakuriteod maakonnas (järjestus vastavalt tasemele 10 000 elaniku kohta)

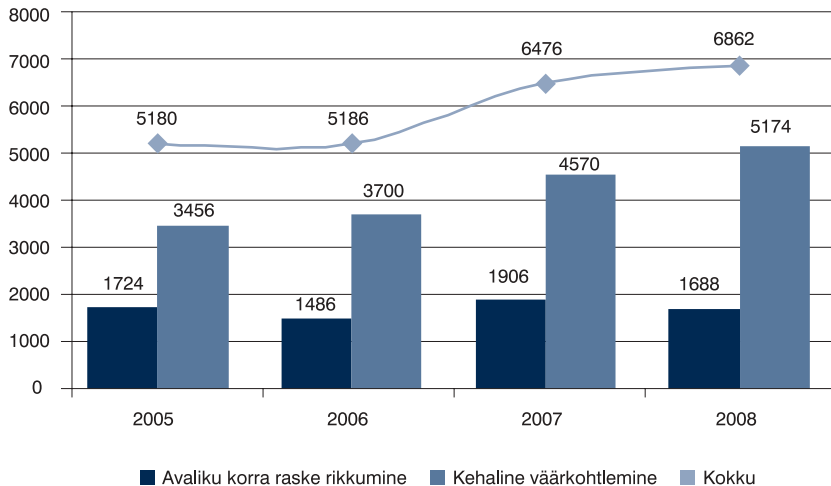
	Rasked vägivallateod Tapmine Mõrv	Kergemad vägivallateod Kehaline väärkohtlemine Avaliku korra raske rikkumine
1.	Ida-Virumaa	Läänemaa
2.	Tartumaa	Harjumaal
3.	Jõgevamaa	Raplamaa
4.	Harjumaal	Pärnumaa
5.	Pärnumaa	Põlvamaa

Toodud andmed osutavad sellele, et kui enim levinud vägivallakuritegude (avaliku korra raske rikkumine ning kehaline väärkohtlemine) puhul on vägivaldseimad maakonnad Läänemaa, Harjumaa ning Raplamaa, siis tapmiste ja mõrvade puhul on nendeks hoopis Ida-Virumaa, Tartumaa ning Jõgevamaa. Raskete vägivallakuritegude nimekirja eesotsas olev Ida-Virumaa on kergete kuritegude osas alles üheksandal kohal ning kergemate vägivallakuritegude nimekirja esimene Läänemaa on üks kolmest maakonnast, kus ei registreeritud 2008. aastal ühtegi tapmist ega mõrva. Vägivallakuritegude kaardil turvalise linnana silma paistnud Kohtla-Järve on aga tapmiste ja mõrvade arvut Tallinna ja Tartu järel kolmas. Seega võib väita, et vägivallakuritegude registreerimise taseme ja arvu põhjal ei saa teha üheseid järeldusi selle kohta, et üks või teine linn või maakond on ohtlikum.

Avaliku korra raske rikkumine ning kehaline väärkohtlemine

Avaliku korra raske rikkumine ning kehaline väärkohtlemine on ühed enim levinud kuriteoliigid, mis on välisel vaatlusel tihti väga sarnased. Siiski käsitletakse neid kuriteoliike juriidiliselt erinevat moodi: kui kehaline väärkohtlemine väljendub teise inimese peksmises, löömisel või valu tekitamises ning pole oluline, kelle vahel ning kus ja millistes oludes tegu toime pannakse, siis avaliku korra raske rikkumisega on tegu, kui vägivalda kasutades rikutakse avalikus kohas teiste inimeste rahu. Seega peksmine korteris tooks tõenäoliselt kaasa kuriteo kvalifitseerimise kehalise väärkohtlemisena, peksmine tänaval aga avaliku korra raske rikkumisena. Võimalik maksimaalne karistusmäär on avaliku korra raske rikkumise puhul kõrgem kui kehalise väärkohtlemise puhul.

Avaliku korra raske rikkumine ning kehaline väärkohtlemine moodustavad kõikidest vägivallakuritegudest 76%, neid registreeriti 2008. aastal kokku 6862. Võrreldes 2007. aastaga kasvas nende kuritegude arv kokku 386 võrra (6%), samas vähenes registreeritud avaliku korra raskete rikkumiste arv 218 võrra (-11%). Kehalise väärkohtlemiste arv kasvas 604 võrra (13%).

Joonis 11. Avaliku korra raske rikkumise ning kehalise väärkohtlemise registreerimine aastatel 2005–2008

Seoses 2004. aastal uue kriminaalmenetluse seadustiku rakendamisega, millega muudeti vägivallakuritegude menetluspraktikat (erasüüdistus asendus riikliku süüdistusega), on kehalise väärkohtlemise andmed võrreldavad alates 2005. aastast. Kehalise väärkohtlemise registreerimiste kasvu on alates sellest ajast seletatud eelkõige inimeste teadlikkuse kasvuga, mis väljendub vägivallaohvrite politseisse pöördumiste arvu kasvus. Samas jääb tõenäoliselt suur osa vägivallakuritegudest, mis pannakse toime näiteks peresiseselt ja tuttavate vahel, statistikas ka tulevikus kajastamata, sest neid ei tajuta kuriteona (näiteks koolipoiste omavaheline kaklus), ei soovita vägivallatseja karistamist (nt kui tegu oma pere liikmega) või kardetakse tema kättemaksu. Eeltoodu tõttu pole praegu võimalik öelda, kas kehalise väärkohtlemise registreerimise kasv väljendab ka reaalselt vägivaldsuse kasvu või on lihtsalt saenenud kuritegudest teadaandmine.

Kuna pole alust arvata, et 2007. aastaga võrreldes oleks avalikus kohas vägivalda kasutamise vähenenud ning samas mitte-avalikes kohtades kasvanud, võib eeldada, et vastassuunaliste registreerimisaru muutuse taga on vähemalt osaliselt muudatus menetluspraktikas, mis tulenes Riigikohtu lahendist (Kriminaalasi Aleksei Morozovi süüdistuses KarS § 263 p 1 järgi, 2007). Selle tulemusena hakati avalikus kohas toimepandud vägivallakuritegusid, juhul kui need ei puudutanud kolmandaid inimesi, registreerima kehalise väärkohtlemisena.

Avaliku korra raske rikkumise ning kehalise väärkohtlemise koguarvust moodustavad avaliku korra rasked rikkumised 25% ning kehalise väärkohtlemise juhtumid 75%. Avaliku korra raske rikkumise osakaal on keskmisest kõrgem Jõgevamaal (50%), Pärnumaal (45%), Põlvamaal (44%), Tartumaal (27%) ning Raplamaal (27%). Kõige väiksem oli nende kuritegude osakaal Järvamaal (9%) ja Võrumaal (13%).

Tabel 9. Kehalise väärkohtlemise või avaliku korra raske rikkumisena registreeritud kuritegude osakaal maakondade lõikes

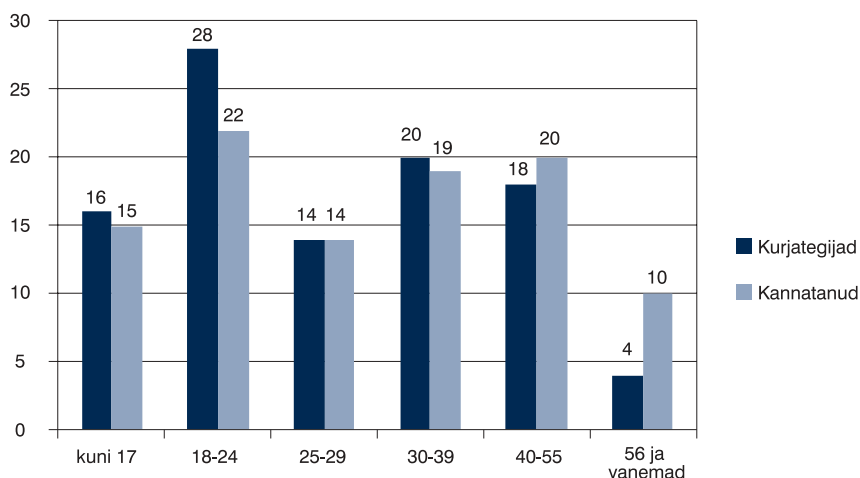
	KarS § 121		KarS § 263		Kokku
	N	%	N	%	
Harjumaa	2 400	77,1	711	22,9	3 111
Hiiumaa	23	76,7	7	23,3	30
Ida-Virumaa	553	77,3	162	22,7	715
Jõgevamaa	61	49,6	62	50,4	123
Järvamaa	132	91,0	13	9,0	145
Läänemaa	181	84,2	34	15,8	215
Lääne-Virumaa	302	85,8	50	14,2	352
Põlvamaa	92	56,4	71	43,6	163
Pärnumaa	280	55,1	228	44,9	508
Raplamaa	155	73,1	57	26,9	212
Saaremaa	80	84,2	15	15,8	95
Tartumaa	409	73,0	151	27,0	560
Valgamaa	153	75,4	50	24,6	203
Viljandimaa	179	79,2	47	20,8	226
Võrumaa	160	87,4	23	12,6	183
Määratlemata	14	66,7	7	33,3	21
Kokku	5 174	75,4	1 688	24,6	6 862

2008. aasta menetluspraktika järgi registreeriti eluruumis või selle juurde kuuluval alal toime pandud peksumistest ning löömistest 95% kehalise väärkohtlemisena. Erinevates asutustes, sh kauplustes ja koolides ning nende territooriumitel, toime pandud kuriteod registreeritakse samuti enamasti (65% juhtumitest) kehalise väärkohtlemisena nagu ka tänaval ning muudes avalikes kohtades toime pandud kuritegusid (56%). Need osakaalud viitavadki sellele, et mida enam rikutakse vägivalda kasutamise teiste inimeste rahu, seda suurem on tõenäosus, et sündmus registreeritakse avaliku korra raske rikkumisena.

Avaliku korra raskete rikkumiste puhul oli kuritegude lahendamise määr 2008. aastal 55% (lahendati 1074 kuritegu). Kehalise väärkohtlemise juhtumeid lahendati kohtueelses menetluses 3370 ning lahendamise määr nende puhul oli 62%. Kahe nimetatud kuriteoliigi lahendamise määr oli kokku 60%.

Kurjategijad ja ohvrid

2008. aastal tuvastati 4939 avaliku korra raske rikkumise või kehalise väärkohtlemise toime pannud isikut. Nii kurjategijate kui ka ohvrite seas oli kõige suurem 18–24aastaste osakaal, mis viitab ühelt poolt noorte kõrgele kuritegelikule aktiivsusele, kuid ka sellele, et noored viibivad enam kodust väljas.

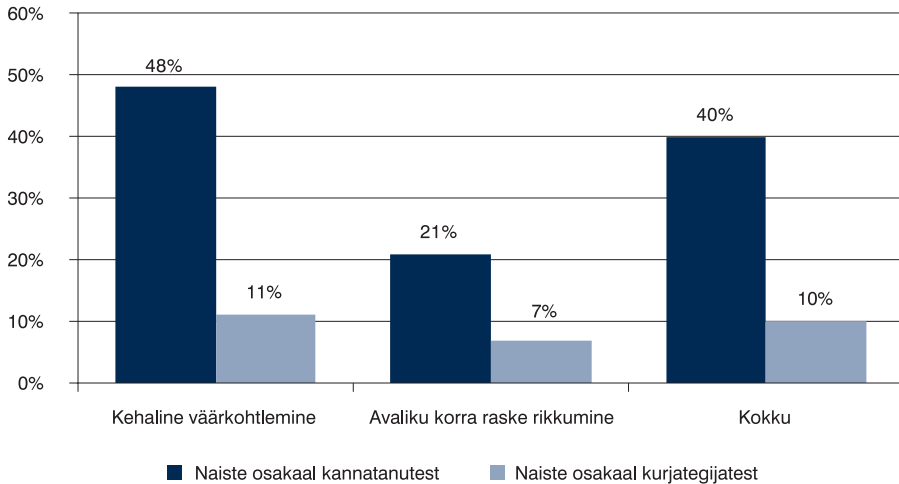

Joonis 12. Kurjategijate ja kannatanute vanuseline jaotus (%)

Nooremad inimesed panevad vägivallakuritegusid proportsionaalselt enam toime avalikus kohas: kui kehalise väärkohtlemise puhul on alla ja üle 30-aastaste isikute osakaal kurjategijate hulgas peaaegu võrdne, siis avaliku korra raske rikkumise puhul on kuni 29-aastaseid isikuid 78% ning üle 30-aastaseid 22%. Samas kannatanute osas selliseid erinevusi pole. Sellest võib järeldada, et vanuselise jaotuse põhiliseks tunnuseks on nimetatud vägivallakuritegude puhul noorte poolt avalikus kohas toime pandud kuritegude suhteliselt suur sagedus.

Soolises jaotuses oli kannatanute hulgas mehi 60% ning naisi 40%, samas oli kahtlustatavate hulgas meeste osakaal 90% naiste 10% vastu. Kurjategijate jaotuses ei olnud naiste osakaalul suurt erinevust kahe kuriteoliigi vahel (kehalisel väärkohtlemisel 11%, avaliku korra raskel rikkumisel 7%), ent tunduvalt suurem erinevus oli kannatanute

osakaalus, millest nähtub, et kui avaliku korra raske rikkumise puhul on naised kannatanuks igas viiendas kuriteos, siis kehalise väärkohtlemise puhul on naine kannatanuks peaaegu igas teises kuriteos. Ilmselt viitab erinevus sellele, et naised langevad füüsilise vägivalda ohvriks enam kodus ning avalikus ruumis on jällegi sagedasemad meeste rünnakud meeste vastu.

Joonis 13. Naiste osakaal vägivaldaohvrite ja kurjategijate seas

Kurjategija ning ohvri suhe oli teada 3397 kuriteo puhul (50%) ning andmetest selgub, et vägivaldaohvrid tavaliselt tunnevad neid löönud või peksnud inimesi. Pereliikmed olid peksjateks 28%, sugulased või hõimlased 4%, koolikaaslased 5% juhtumil ning muud tuttavad iga kolmanda kuriteo puhul. Kuriteo toimepanija oli kannatanule võõras 30%-l juhtumitest.

Tabel 10. Kurjategija ja kannatanu suhe

	KarS § 121		KarS § 263		Kokku	
	N	%	N	%	N	%
Pereliige	943,0	35,0	11,0	1,6	954,0	28,1
Sugulane või hõimlane	149,0	5,5	2,0	0,3	151,0	4,4
Koolikaaslane	123,0	4,6	47,0	6,7	170,0	5,0
Muu tuttav	960,0	35,6	173,0	24,6	1 133,0	33,4
Võõras	520,0	19,3	469,0	66,8	989,0	29,1
Kokku	2 695,0	100,0	702,0	100,0	3 397,0	100,0

Perevägivald

Perevägivalda mõiste on üks osa lähisuhtevägivalda mõistest, mis hõlmab lisaks peresuhtetele ka kodu-, paarisuhte kui ka osaliselt naistevastase vägivalda juhtumeid. Perevägivalda puhul on vägivaldsete ja kannataja ühest perest, vägivald toimub tavaliselt pereliikmete vahel või pereliikme ja lähisugulase vahel. Perevägivalda puhul kasutab

füüsiliselt ja vaimselt tugevam isik teist füüsiliselt ja vaimselt nõrgemat isikut väärtalt ära, see hõlmab endas lähtuvalt väärkohtlemisobjektist mitmeid tüüpe ning iga tüübi sees võib omakorda esineda erinevusi.

Perevägivalda levinuimad tüübid:

- abikaasa(de) väärkohtlemine (mehe või naise),
- laste väärkohtlemine,
- vanavanemate väärkohtlemine,
- õdede-vendade omavaheline väärkohtlemine.

Politseiameti andmetel registreeriti 2008. aastal peretüli teateid⁹ 2553 (sh 265 lapse osalusega, 1111 peretüli lapsega, 328 probleemse pere tüli)¹⁰, see on 440 võrra vähem kui 2007. aastal. Kõigist politseile teatatud peretülidest registreeriti kuriteona 17% (442) ehk 3% vähem kui 2007. aastal. Kuriteona registreeritakse need peretülid, mille puhul on alustatud kriminaalmenetlust.

Kuriteona registreeritud juhtumitest 97% moodustasid kehalise väärkohtlemise juhtumid (411), neist omakorda 26% toimusid lapse juuresolekul. 4% kuriteona registreeritud tülidest moodustasid ähvardamise juhtumid ning 1% piinamise juhtumid. Viis piinamise juhtumit kuuest pandi toime lapse juuresolekul.

Kõige rohkem anti peretülidest teada Põhja politseiprefektuurile (1121 teadet), seejärel Lõuna (651) ning Lääne (536) politseiprefektuurile. Kõige vähem peretülide teateid – 245 – tuli 2008. aastal Ida politseiprefektuurile. Probleemse pere tülide teateid sai kõige rohkem Lääne politseiprefektuur (105), seejärel Lõuna politseiprefektuur (92) ning veidi vähem Põhja (75) ja Ida (56) politseiprefektuur.

Ohvriabi ja varjupaigad perevägivalda ohvritele

Perevägivalda ohvritele on üheks kõige kättesaadavamaks teenuseks riiklik ohvriabi-teenus, mis käivitus 2005. aastal ning MTÜde pakutav nõustamisteenus. 35 riikliku ohvriabi töötajat üle Eesti pakuvad vägivaldaohvritele emotsionaalset tuge, infot abisaamise võimalustest ning juhendavad, kuidas organisatsioonidega suhelda.

2007. aastal tegutses Eestis kaks rehabilitatsiooni- ja tugigruppi vägivaldsetele mees-tele, üks eesti ja teine vene keeles. Kõigil perevägivalda ohvritel on võimalik kõigis maakondades pöörduda abi saamiseks ohvriabitöötaja poole, isegi kui kuritegu pole politseis registreeritud. 2007. aastal pöörduti ohvriabitöötajate poole 4013 korral (kasv 2006. aastaga võrreldes 18%). Kõige rohkem pöördusid perevägivalda ohvrid (1312). Sageli pöörduti ohvriabi poole ka laste vastu suunatud vägivalda tõttu – 227 korda.

Lähisuhtevägivalda ohvritele mõeldud varjupaiku on Eestis kümme, need pakuvad peamiselt varjupaika ja nõustamisteenuste naistele ja lastele. Perevägivalda tõttu pöördus 2007. aastal varjupaikadesse 374 isikut ehk 109 võrra rohkem kui 2006. aastal. Pooled pöördunute olid täisealised (188), pooled aga lapsed ja noored (186). Naisi oli 80% (301), mehi 20% (73).

29% varjupaikadesse pöördunud inimestest olid lapsed. Pöördumise hetkel olid lapsed kaasas 88 inimesel (sh 1 mehel) ehk 82%-l neist, kellel olid lapsed. 4% kõigist varjupaikadesse pöördujatest olid 65-aastased või vanemad, 12% olid 50-aastased ja

⁹ Peretülide teated on politseisse laekunud ning politsei infosüsteemi POLIS kantud teated, kus esmase põhjalikult kontrollimata info kohaselt on tegemist peretüliga.

¹⁰ Peretüli teate liigiks märgitakse: a) peretüli lapse osalusega, b) lapse osalusega, c) probleemne pere. Kuna tegemist on esmase infoga, ei ole alati teada lapse osalus või mitteosalus ning sel juhul märgitakse „probleemne pere“.

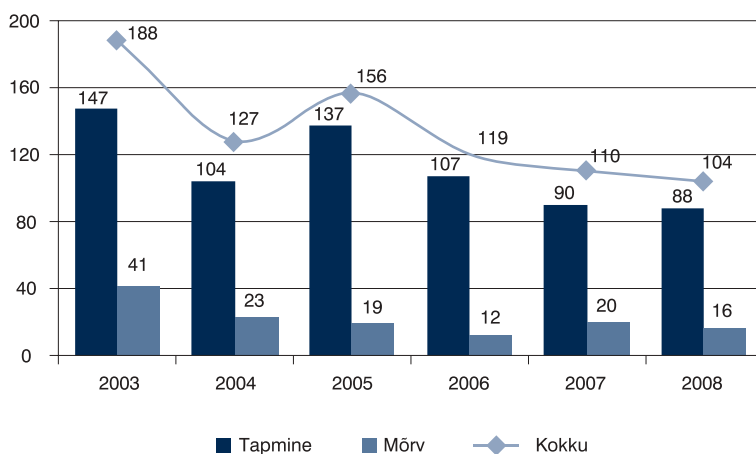
vanemad. Nii naiste kui meeste pöördumise kõige sagedasemaks põhjuseks oli vaimne ja füüsiline vägivald.

Kõige rohkem perevägivalda juhtumeid oli seotud partneritevahelise vägivaldaga (177), peaaegu kõik sellised juhtumid olid meessoost isikute poolt naissoost isikute vastu toime pandud teod (175). Teise suure grupi moodustas vägivald laste vastu (121) – ka siin on vägivallatsejaks peamiselt mehed.

Perevägivalda tõttu varjapaigatenusel viibinud isikutest 92% (344) oli 2007. aastal varjupaigas viibinud 1 korral, 7% kahel korral, 1 isik 3 korral ning 1 isik 4 korral.

Tapmised ja mõrvad

2008. aastal registreeriti Eestis koos katsetega 104 tapmist ja mõrva, nende koguarv oli võrreldes 2007. aastaga 6 võrra ning 2006. aastaga 15 võrra väiksem.

Joonis 14. Tapmised, mõrvad ja nende koguarv aastatel 2003–2008

Aastast 1991, mil Eesti taasiseseisvus, pole tapmiste ja mõrvade arv kordagi nii madal olnud kui 2008. aastal. Kui 1991. aastal registreeriti veel 136 tapmist ja mõrva, siis järgnevatel aastatel hakkas nende kuritegude arv kiiresti kasvama ning jõudis 1994. aastaks rekordilise 365 registreeritud kuriteoni. Alla 300 langes tapatööde arv 1996. aastal ning alla 200 kuriteo 2000. aastal.

Esimesel iseseisvusajal oli tapmiste arv praegusega suhteliselt sarnane: kõige enam tapmisi registreeriti 1920. aastal (184), seejärel langes nende kuritegude arv 1927. aastaks 110 kuriteoni, misjärel oli taas mõningane tõus. Viimased andmed on olemas 1934. aasta kohta, mil registreeriti nagu 2008. aastalgi, 104 kuritegu.

2008. aastal registreeriti tapmisi 88, nende hulgas oli ka 16 tapmiskatset, mis teeb lõpuleviidud tapmiste arvuks 72. Mõrvu registreeriti 16, sealhulgas 4 mõrvakatset.

Maakondadest registreeriti tapmisi ja mõrvu kõige enam Harjumaal (37), Ida-Virumaal (22) ja Tartumaal (15), ühtegi kuritegu ei registreeritud Raplamaal, Läänemaal ning Hiiumaal. Linnadest registreeriti tapmisi ja mõrvu enim Tallinnas (28), Tartus (13) ja Kohtla-Järvel (10), Jõhvis ja Pärnus registreeriti 4 kuritegu. Tallinna linnaosadest leidsid tapmised ja mõrvad kõige tihedamini aset Põhja-Tallinnas (9) ja Lasnamäel (8). Mustamäel ja kesklinnas registreeriti 5, Nõmmel 1 kuritegu.

Tapmiste ja mõrvade tagajärjel hukkus 86 inimest (2007: 96), neist 63 olid mehed ja 21 naised. Mitme ohvriga kuritegusid oli kaks: Oru (eeldatav) kolmikmõrv ja süütamine Tallinnas.

Tabel 11. Kurjategija ja ohvri suhe tapmise ja mõrva puhul

	Mõrv	Tapmine	Üldkokkuvõte
Elukaaslane	3	12	15
Sugulased	0	9	9
Tuttavad	5	36	41
Võõrad	4	0	4
Üldkokkuvõte	12	57	69

Nagu ka teiste vägivallakuritegude puhul, panid suure osa tapmistest ja mõrvadest toime tuttavad ja lähedased inimesed. Juhtumitest, kus kannatanu ja kurjategija suhe oli teada, oli 15 juhul ohvriks ründaja elukaaslane, 9 juhul sugulane ning 41 juhul tuttav inimene. Vaid 4 mõrva puhul oli tegu võõra inimesega, mis viitab sellele, et veretööd juhuslike ning võõraste inimeste vastu on väga harvad. Enamasti pannakse tapmised toime korteris ning tihti on nii ohver kui kurjategija alkoholijoores: kurjategija jooke kohta oli 2008. aastal olemas informatsioon 62 kuriteo puhul, neist 54 juhul oli kurjategija joores (sh üks kord narkojoobes).

Juhtumeid, kus tapja ka ennast pärast kuriteo sooritamist tappis, oli 3 (1 naine, 2 meest).

Seega panevad enamiku mõrva ja tapmisi toime alkoholijoores inimesed olukorras, kus arusaamatusest on tekkinud tüli ning tihti on ohvriks kurjategijale kõige lähedased sugulased ja sõbrad.

Kuidas saab surma ettevaatamatusest põhjustada?

Mõnikord on kahtlus, et inimese surma on põhjustanud teise inimese tegevus, kuid samas on alust arvata, et surm pole põhjustatud tahtlikult. 2008. aastal registreeriti selliseid kuritegusid 106. Kõige enam (27%) alustati antud kvalifikatsiooniga kriminaalmenetlusi siis, kui surma saanud inimene leiti põlenud majast. Juhtumeid, mille puhul näis, et tegu on enesetapuga, kuid otsustati siiski alustada menetlust asjaolude uurimiseks, oli 17%. Muudest juhtumitest võib veel välja tuua näiteks uppumissurmad, jahikaaslase tulistamised jahi käigus, erinevate mootorsõidukite (enamasti põllutöömashinade) alla jäämised ning laste ja imikute surmad, mille puhul on alust kahtlustada vanemate hooletust.

Kuna selle kuriteoliigi puhul selgub paljudel juhtudel menetluse tulemusena, et surmasaanu ise põhjustas enda surma (nt rikkus ohutusreegleid või tegi enesetapu), siis lõpetatakse suur hulk (2008. aastal üle 90%) selliseid menetlusi põhjusel, et tegu ei olnud kuriteoga.

Kasutatud kirjandus

Kriminaalasi Aleksei Morozovi süüdistuses KarS § 263 p 1 järgi, 3-1-1-15-07 (Riigikohus 17.05.2007).

“Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015” 2008. aasta aruanne. (2009). Siseministerium.

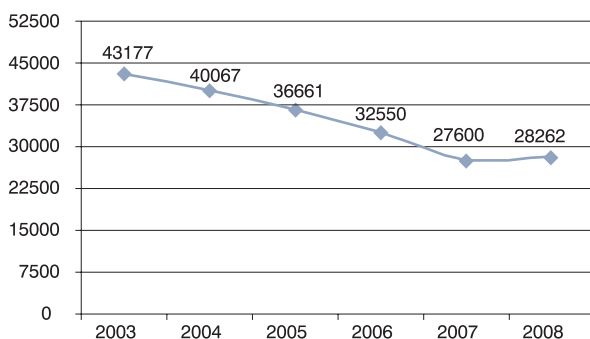

VARAVASTANE KURITEGEVUS

Andri Ahven, Jako Salla

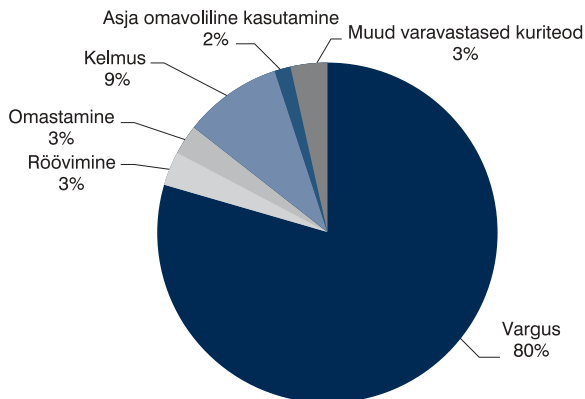
- Varavastased kuriteod moodustasid 2008. aastal 55% registreeritud kuritegevusest: 28 262 kuritegu.
- Vargused moodustasid 80% varavastastest kuritegudest.
- Varavastaste kuritegude lahendamise määr oli 30%.
- Varavastaste kuritegude arv 10 000 elaniku kohta oli kõige kõrgem Jõhvis, suurtest linnadest järgnesid Tallinn ja Pärnu.
- Vargusi ja röövimisi on toime pannud valdavalt alla 25-aastased, kusjuures alaealiste osakaal on suur.

2008. aastal registreeriti 28 262 varavastast kuritegu, mis moodustas 55% registreeritud kuritegude üldarvust. Võrreldes 2007. aastaga kasvas varavastaste kuritegude arv 662 võrra ehk 2%.

Joonis 15. Varavastased kuriteod aastatel 2003–2008

Kõige suurema osa varavastastest kuritegudest moodustasid 2008. aastal vargused, mida registreeriti 22 471 (80% varavastastest kuritegudest); järgnesid kelmus (2649; 8%), röövimine (909; 3%) ja omastamine (818; 3%).

Joonis 16. Levinumate varavastaste kuritegude arv ja osakaal kõigist varavastastest kuritegudest

Piirkondlik jaotus

Maakondadest registreeriti varavastaseid kuritegusid 2008. aastal kõige enam Harjumaal: 56% kõigist seda liiki kuritegudest Eestis (15 875). Harjumaale järgnesid Ida-Virumaa (3609; 13%), Tartumaa (2437; 9%) ja Pärnumaa (1551; 5%).

Suurtest linnadest registreeriti varavastastest kuritegusid kõige enam Tallinnas (13 381); oluliselt väiksema kuritegude arvuga järgnesid Tartu (1942), Narva (1264) ja Pärnu (1012). Kõigist samas maakonnas registreeritud varavastastest kuritegudest moodustas Tallinna osakaal 84%, Tartu 80%, Pärnu 65%, Narva 35% ja Kohtla-Järve 25%.

Eestis registreeriti 10 000 elaniku kohta keskmiselt 211 varavastast kuritegu. Maakondadest oli varavastaste kuritegude arv 10 000 elaniku kohta suurim Harjumaal (303), millele järgnesid Ida-Virumaa (211), Pärnumaa (175) ja Tartumaa (163).

Elanike arvult kümne suurema linna seas oli kuritegevuse tase kõrgeim Tallinnas (337); järgnesid Pärnu (230), Kohtla-Järve (202), Narva (190) ja Maardu (188).

Valdadest ületas varavastase kuritegevuse tase Eesti keskmist Tallinna lähipiirkondades: Harku (368), Keila (352), Rae (313) ja Viimsi (252) vallas.

Kurjategijad ja ohvrid

Varavastastes kuritegudes selgitati välja 7284 kahtlustatavat. Tüüpiline varavastase kuriteo toime pannud isik oli noor Eesti kodakondsusega mees, kes enamasti pani kuriteo toime üksi:

- 88% olid mehed;
- 34% olid 18–24aastased;
- 69% olid Eesti kodanikud;
- 76% pani kuriteo toime üksinda.

Varavastaste kuritegude puhul oli kriminaalne aktiivsus selgelt suurim noorte seas: 10 000 elaniku kohta oli kahtlustatavaid 14–17aastaste seas 224, 18–24aastaste seas 170 isikut, 25–29aastaste seas 130 isikut, 30–39aastaste seas 67 isikut, 40–55aastaste seas 28 ja enam kui 55-aastaste seas 4 isikut. Varavastaste kuritegude toimepanijate seas oli keskmisest suurem kodakondsuseta isikute osakaal (22%).

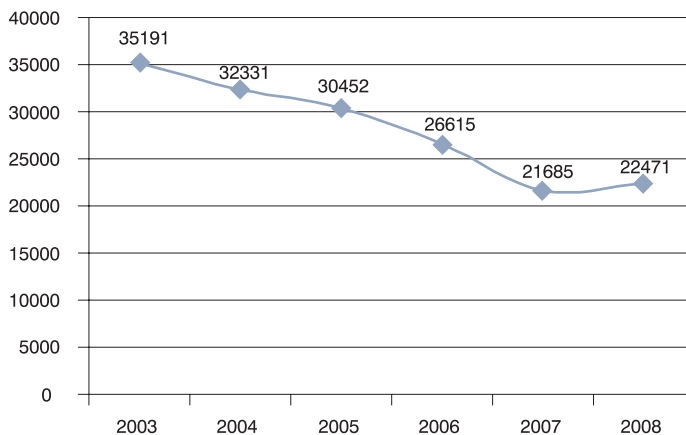
Varavastaste kuritegude lahendamise määr oli 30%. Kohtusse saadeti 5963 isikut, keda süüdistati 8163 varavastase kuriteo toimepanemises. Menetlus lõpetati otstarbekuse kaalutlustel 1321 isiku ja 1017 kuriteo suhtes.

Vargus

Vargused on läbi aastate olnud kõige sagedasemaks kuriteoks Eestis. 2008. aastal registreeriti 22 471 vargust, mis on 786 kuritegu (3,6%) rohkem kui 2006. aastal. Vargused moodustasid 2008. aastal 44% registreeritud kuritegudest. 56% vargustest pandi toime raskendavatel asjaoludel (KarS-i § 199 lg 2). Sissetungimisega pandi toime vähemalt 39% vargustest¹¹. Lisaks oli omavolilistest sissetungimistest (KarS-i § 266)¹² ligikaudu kolmandiku puhul tegu vargusega, mis väikese kahju tõttu registreeriti raskema süüteo ehk omavolilise sissetungina; samuti pandi hinnanguliselt pooled omavolilistest sissetungidest toime varguse eesmärgil, kuid mingil põhjusel vargus ei õnnestunud.

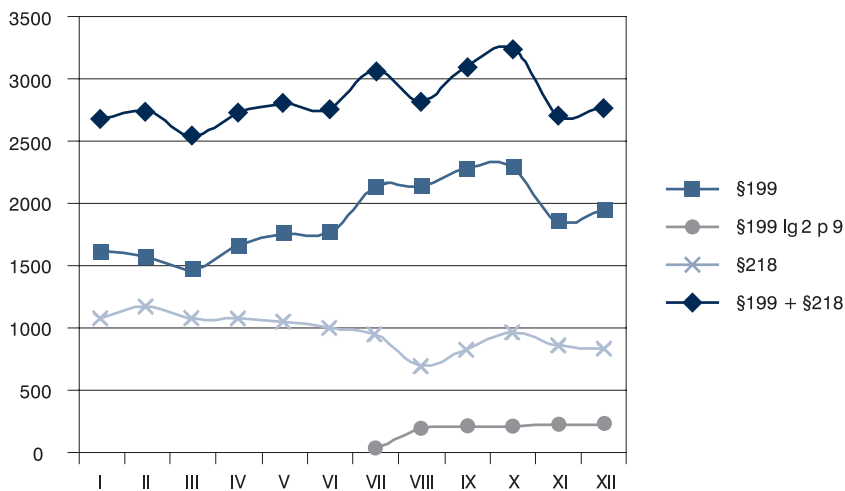
¹¹ KarS § 199 lg 2 p 8. Kuna statistikas arvestatakse ühe ja sama paragrahvi puhul iga juhtumit vaid üks kord (olenemata tegelikust kvalifikatsioonist, mis võib sisaldada mitut punkti), ei kajastu siin need sissetungimisega toime pandud kuriteod, mis on juba kajastatud lõike 2 punktides 1–7.

¹² Omavolilisi sissetunge registreeriti kokku 2073.

Joonis 17. Registreeritud varguste arv aastatel 2003–2008

Varguste osakaal kõikidest kuritegudest tõusis küll 2007. aastaga võrreldes ühe protsendipunkti võrra ehk 44%-ni, kuid jäi siiski tunduvalt alla 2006. aasta näitajale (51%). Varguste arvu kasv on seotud 28.07.2008 jõustunud karistusseadustiku täiendusega, millega kriminaliseeriti süstemaatiline vargus¹³. Pärast seda registreeriti kuni aasta lõpuni 1121 süstemaatilist vargust, millest valdava osa moodustasid alla 1000-kroonise kahjuga juhtumid. Samal ajal vähenes mõnevõrra pisivarguste registreerimine väärtedena ning kuude lõikes olulist kasvu 2008. aasta teisel poolel ei toimunud.

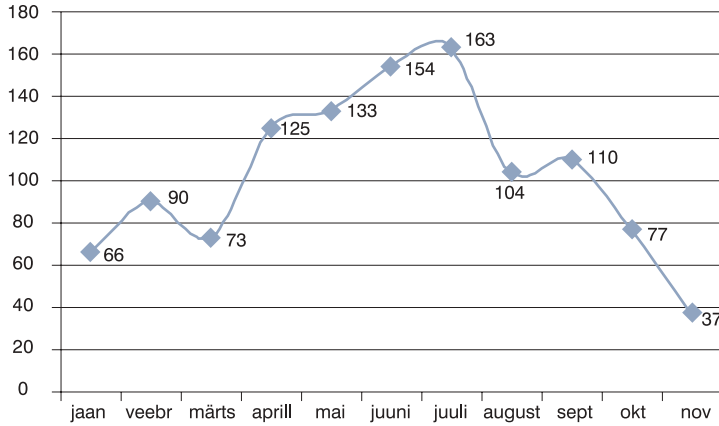
Joonis 18. Varguste (KarS-i § 199), süstemaatiliste varguste (§ 199 lg 2 p 9) ja väheväärtusliku vara vastu toime pandud väärtegevuste (§ 218) registreerimine kuude lõikes 2008. aastal

Valdav osa (ca 90%) süstemaatilisi vargusi on toime pandud kaubandusettevõtetes. Enam on ihaldatud alkohoolseid jooke, eelkõige viina, aga ka toidukaupu. Esialgne

¹³ 15.03.2007 kuni 27.07.2008 oli väheväärtusliku (alla 1000-kroonise) asja vargus raskendavate asjaolude puudumisel karistatav vaid väärtelena karistusseadustiku § 218 alusel, olenemata juhtumite arvust. 28.07.2008 jõustus karistusseadustiku säte (§ 199 lg 2 p 9), mille järgi on olenemata kuriteoga tekitatud kahju suurusel alates kolmandast vargusest tegu süstemaatilise vargusega (kuriteoga) ning selle eest karistatakse kriminaalkorras.

kohtupraktika näitab, et kohus karistab korduvalt vargusi toime pannud isikuid enamikul juhtudel reaalse vangistusega, mille kestus on kõige sagedamini 2 kuni 3 kuud.

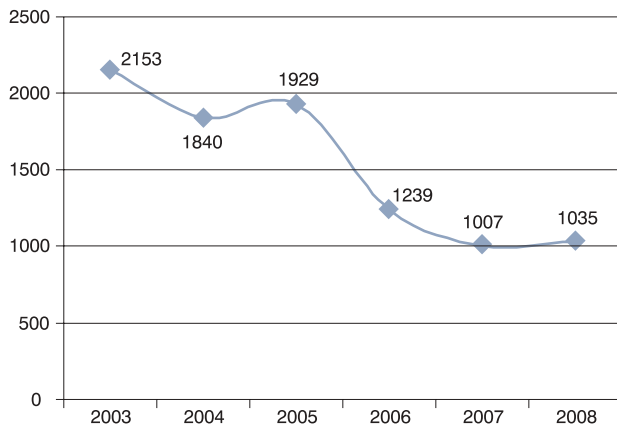
2008. aasta keskel tõusis mõneks ajaks märgatavalt metallivarguste arv, eeskätt Ida-Virumaal. Samal ajal tõusid ka metalli kokkuostuhinnad, kuid pärast metallivargustega tegelema grupeeringute tabamist langes niisuguste kuritegude arv taas ning oluliseks probleemiks need ei kujunenud.

Joonis 19. Metallivarguste registreerimine kuude lõikes 2008. aastal

Sõidukite vargused ja sõidukite omavoliline kasutamine

Sõidukite vargused moodustasid 2008. aastal 3% kõigist vargustest. Politseiameti andmetel varastati 2008. aastal 726 sõidukit (sama 2007. aastal), mis on 24% vähem kui 2006. aastal ja 55% vähem kui 2005. aastal. Sõidukite omavolilise kasutamise juhtumeid registreeriti 2008. aastal 309, mis on 10% rohkem kui 2007. aastal (281). Kogusummas registreeriti 2008. aastal 1035 niisugust kuritegu ehk 28 juhtumit rohkem kui aasta varem.

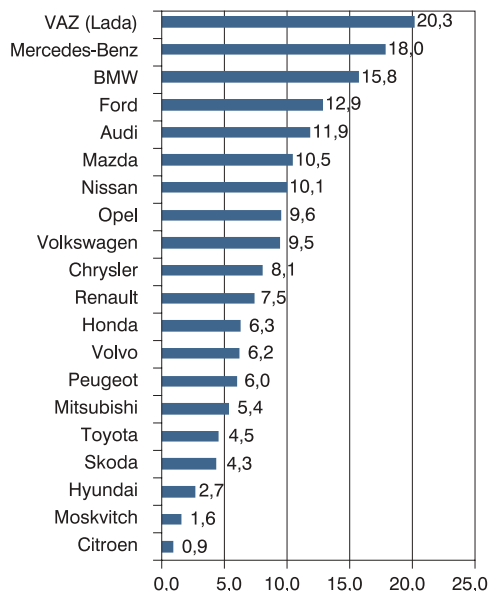
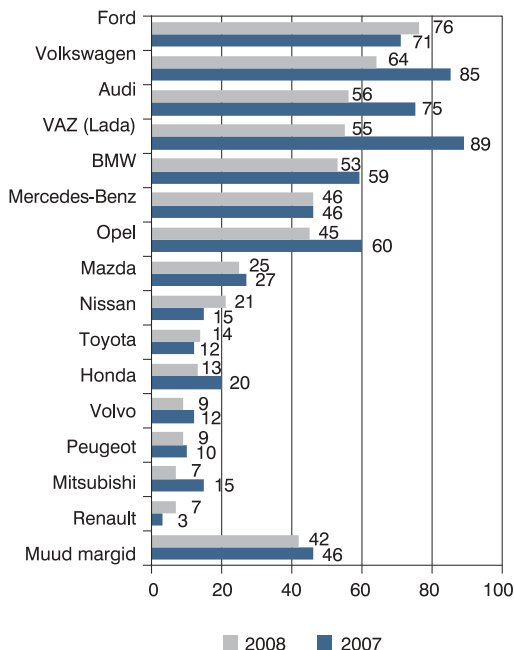

Joonis 20. Sõidukite varguste ja omavolilise kasutamise juhtumite koguarv aastatel 2003–2008¹⁴

¹⁴ Allikas: politseiamet.

Varastatud või omavoliliselt kasutamiseks ära võetud automarkide järgi olid esikohal Ford, Volkswagen ja Audi. Võrreldes 2007. aastaga vähenes absoluutarvuliselt kõige enam VAZ (Lada), Volkswageni, Audi ja Opel varastamine või omavoliline kasutamine; kasvas aga Nissanit, Fordi ja Renault'd puudutanud kuritegude arv. Võrreldes automarkide löikes sõiduautode varguseid ja omavolilise kasutamise juhtumeid 2008. aastal, ilmneb omavolilise kasutamise juhtumite suhteliselt suur osakaal VAZ-i (Lada), Opel ja Mitsubishi puhul.

Eestis arvel olevate sõiduautode arvu (Autoregistrikeskus, 2008) arvestades olid ohustatud automargid VAZ (20 juhtumit 10 000 arvel oleva sama marki sõiduauto kohta), Mercedes-Benz (18) ja BMW (16); järgnesid Ford, Audi, Mazda jt.

Sõiduautode varguste ja omavolilise kasutamise juhtumite koguarv 2007. ja 2008. aastal¹⁵

Sõiduautode varguste ja omavolilise kasutamise juhtumite koguarv 2008. aastal 10 000 arvel oleva sama marki sõiduauto kohta

Joonis 21. Vargused automarkide kaupa

Piirkondlik jaotus

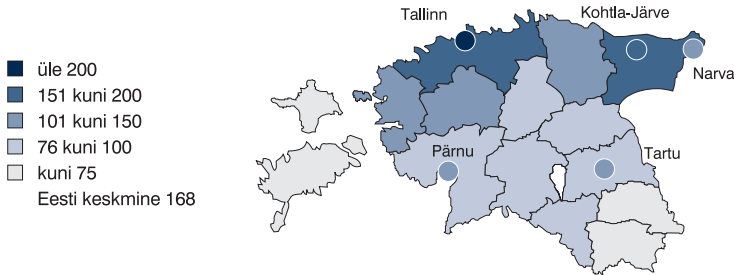
Varguste kui kõige massilisemalt esineva kuriteoliigi regionaalne levikupilt mõjutab olulisel määral kuritegevuse levikupilti tervikuna. 60% vargustest pandi toime Harjumaal (13 451), 11% Ida-Virumaal (2530), 8% Tartumaal (1722), 5% Pärnumaal (1079). Võrreldes 2007. aastaga kasvas varavastaste kuritegude arv eeskätt Ida-Virumaal, kus registreeriti 512 kuritegu enam (kasv 25%).

Eestis registreeriti 10 000 elaniku kohta keskmiselt 168 vargust. Maakondadest oli varguste arv 10 000 elaniku kohta suurim Harjumaal (257), Ida-Virumaal (148) ja

¹⁵ Allikas: politseiamet.

Lääne-Virumaal (120); järgnesid Pärnumaa, Tartumaa ja Läänemaa. Kümne suurema linna seas oli see näitaja suurim Tallinnas (284), järgnesid Kohtla-Järve (153), Maardu (153) ja Pärnu (144).

Valdadest ületas varguste arv 10 000 elaniku kohta oluliselt Eesti keskmise Tallinna-lähedastes valdades: Harku (347), Keila (302), Rae (285) ja Viimsi (229); neile järgnesid Saue (177), Jõelähtme (174), Saku (171). Varavastaste kuritegude suur arv neis valdades on eeskätt ilmselt seotud ulatusliku elamuehitusega (tööriistade ja ehitusmaterjalide vargused pooleliolevatest elamutest ja ehitusplatsidelt) ning suvituspiirkondades vargustega suvilatest ja autodest.

Joonis 22. Varguste arv 10 000 elaniku kohta maakondades ja suuremates linnades 2008. aastal

Kust mida varastatakse?

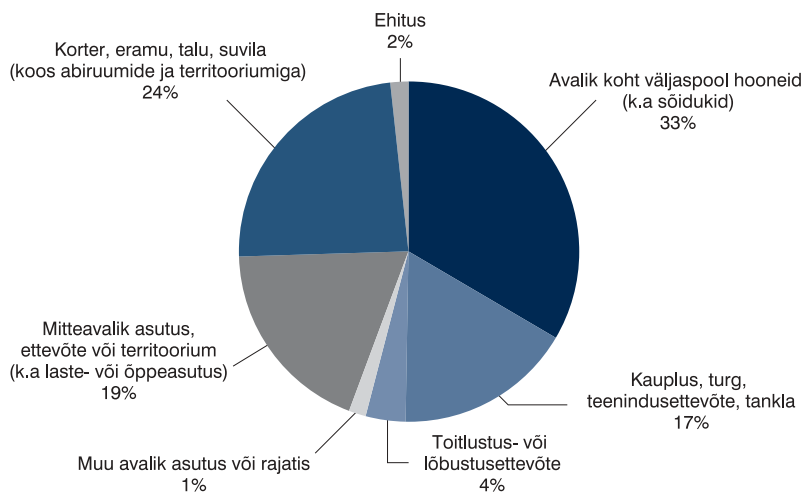
55% vargustest pandi toime avalikul territooriumil ning avalikes asutustes ja ettevõtetes¹⁶, 24% eluruumides ja nendega seotud ruumides või territooriumil, 19% muudes asutustes ja ettevõtetes või nende territooriumil, 2% ehitustel. Kauplustes, turgudel, teenindusettevõtetes ja tanklates toime pandud vargused moodustasid 17% kõigist registreeritud vargustest.

Viiimastel aastatel pole nende kategooriate omavahelises jaotuses olulisi muutusi toimunud. Tähelepanu väärib siiski varguste arvu kasv tanklates, kus 2008. aastal registreeriti 414 vargust, mis on 185 juhtumit (81%) enam kui 2007. aastal. Samal ajal vähenes varguste arv ühissõidukites (–27%) ning toitlustus- ja lõbustusettevõtetes (–24%).

Eluruumidest varastatakse eeskätt mobiiltelefone, raha, sülearvuteid, audio- ja videoseadmeid (sh telerid), fotoaparate ja ehteid; küllalt sageli ka dokumente ja pangakaarte, kodutehnikat (nt tolmuimejad, õmblusmasinad, külmutuskapid), rõivaid, tööriistu, alkoholi. Mitmel juhul on tegu olnud vargusega juhututtavate poolt või on varas sisenenud lukustamata uksest.

Tänavatel on kõige sagedamini olnud tegu käekoti või selles olnud esemete vargusega (raha-kott, mobiiltelefon, dokumendid, pangakaardid), kusjuures suur osa neist vargustest on toime pandud avalikult, esemeid käest või õlalt jõuga ära tõmmates ning ohvrit ähvardades. Märkimist väärivad ka vargused seljakotist, mille puhul kannatanu alati kohe vargust ei märka (peamiselt fototehnika ning sülearvutid). Tänaval seisvatest autodest või nende küljest varastati enamasti audioseadmeid, velgi, autoosi, tööriistu. Suveperioodil sagesid märgatavalt jalgrattavargused ning suhteliselt uue ilminguna kergete rollerite vargused.

¹⁶ Nt kauplustes, toitlustus- ja teenindusettevõtetes, kultuuri-, spordi- ja lõbustusasutustes, ühissõidukid, transpordisõidukid, tanklad.

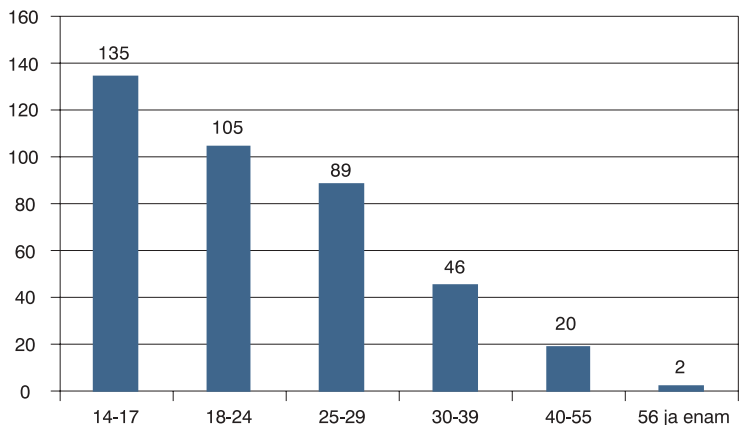
Joonis 23. Vargused toimepaneku koha järgi 2008. aastal

Kurjategijad ja ohvrid

Vargustes selgitati välja 4725 kahtlustatavat. Tüüpiline varguse toime pannud isik oli noor Eesti kodakondsusega mees, kes enamasti pani kuriteo toime üksi:

- 88% olid mehed;
- 52% olid alla 25-aastased;
- 67% olid Eesti kodanikud;
- 77% pani kuriteo toime üksinda.

Varguse toime pannud isikute seas on olnud suhteliselt suur noorte, sh eriti alaealiste osakaal: 19% vargustes kahtlustatavatest olid alaealised. Kriminaalne aktiivsus oli suurim alaealiste seas (135 kahtlustatavat 10 000 noore kohta vanuses 14–17 aastat) ning vähenes oluliselt pärast 20ndaid eluaastaid.

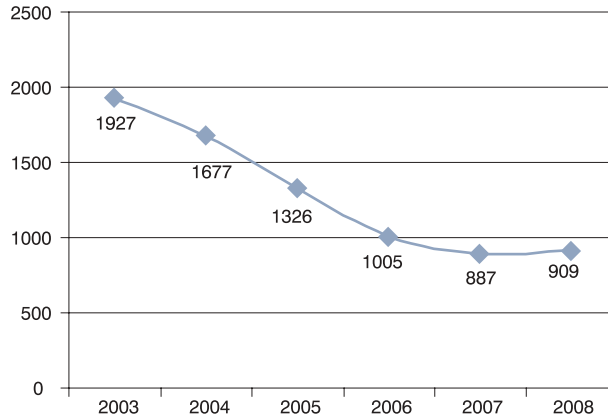
Joonis 24. Varguse toimepanijaid 10 000 elaniku kohta eri vanuserühmades 2008. aastal

Mittetäielikel andmetel (42% juhtumite kohta) pandi 81% vargustest toime võõraste, 15% kannatanu tuttavate (k.a töölased tuttavad ja koolikaaslased) ning 4% sugulaste või hõimlaste poolt. Kuriteo motiiv on teada 27% registreeritud varguse kohta: nendest juhtumitest enam kui kolmandik pandi toime alkoholi või uimasti hankimise eesmärgil.

Vargustes saadeti kohtusse 3893 isikut 5191 kuriteoga. Otstarbekusest lõpetati menetlus 832 isiku suhtes. Varguste lahendamise määr oli 23%.

Röövimine

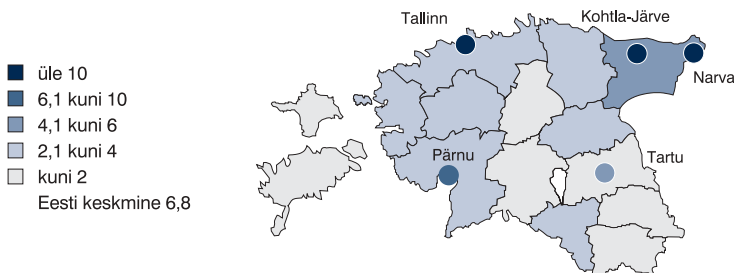
Röövimisi registreeriti 2008. aastal 909, mis on 22 kuritegu (2%) rohkem kui 2007. aastal – seega peatus eelnenud aastatel ilmnenud langustrend. Röövimised moodustasid 2008. aastal ligi 2% registreeritud kuritegudest.

Joonis 25. Registreeritud röövimiste arv aastatel 2003–2008

Piirkondlik jaotus

Suurem osa röövimisi registreeriti Harjumaal – 60% (544) kõigist seda liiki kuritegudest Eestis, järgnes Ida-Virumaa 20%-ga (186). Eestis registreeriti 10 000 elaniku kohta keskmiselt 7 röövimist. Röövimiste arv 10 000 elaniku kohta oli teiste maakondadega võrreldes märgatavalt kõrgem Ida-Virumaal (11) ja Harjumaal (10), millele järgnes Pärnumaa (6); teistes maakondades jäi see näitaja alla 4. Linnadest oli näitaja suurim Kohtla-Järvel (13), Tallinnas (13) ja Narvas (12), neile järgnes Pärnu (8).

Joonis 26. Röövimiste arv 10 000 elaniku kohta maakondades ja suuremates linnades 2008. aastal

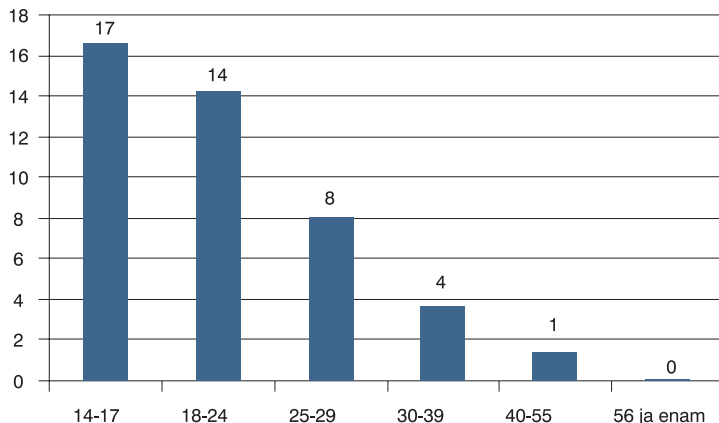
2008. aastal ilmnenuks trendiks olid kasiinoröövid, mida registreeriti kokku 23 (2007. aastal 4). Kasiinoröövidest 17 pandi toime Tallinnas, 3 Pärnus ning ülejäänud 3 Narvas, Tartus ja Viljandis. Kõige enam kasiinorööve registreeriti augustis ning novembris (kummaski kuus 4). 17 juhul kasutasid kurjategijad relva või relvataolist eset ning valdavalt ka maski. Tallinna linnaosadest pandi enim kasiinorööve toime Lasnamäel (6), Kristiines (5) ja Kesklinnas (3); Haaberstis pandi toime 2 kasiinoröövi ja Mustamäel 1 kasiinorööv. Kuritegudes kannatanute kohta detailne info puudub, kuid füüsiline kokkupõrge röövija ja kasiinotöötaja vahel toimus vaid üksikutel juhtudel ning raskeid vigastusi kellelegi ei tekitatud.

Kurjategijad ja ohvrid

Röövimistes selgitati välja 520 kahtlustatavat. Tüüpiline röövimise toime pannud isik oli noor Eesti kodakondsusega mees, kes pani kuriteo toime enamasti üksinda:

- 93% olid mehed;
- 64% olid alla 25-aastased;
- 63% olid Eesti kodanikud;
- 40% pani kuriteo toime grupis.

Nii nagu vargusi panid röövimisi toime esmajoones noored, kujuures alaealiste osakaal oli 23% kõigist kahtlustatavatest (2007. aastal 26%). Kriminaalne aktiivsus oli suurim vanuses 18–24 aastat (15 kahtlustatavat 10 000 selles vanuses noore kohta) ning vähenes tuntuvalt vanuse suurenedes.

Joonis 27. Röövimise toimepanijaid 10 000 elaniku kohta erinevates vanuserühmades 2008. aastal

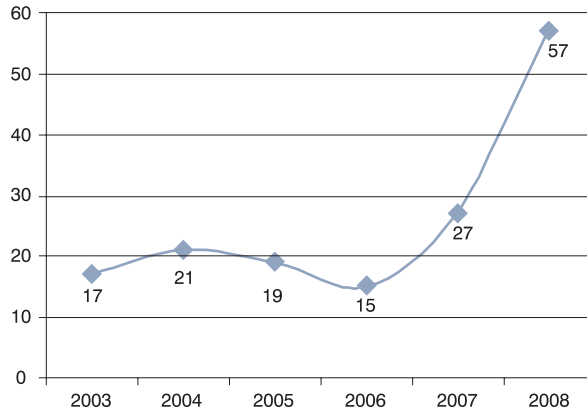
Mittetäielikel andmetel (46% juhtumite kohta) panid 72% röövimistest toime võõrad, 27% kannatanu tuttavad ja alla 2% sugulased või hõimlased. Kuriteo motiiv on teada 26% röövimiste kohta, millest 44% pandi toime alkoholi või uimasti hankimise eesmärgil.

Röövimise ohvritest 67% olid mehed. Ohvritest 10% olid alaealised, 18–23aastaseid oli 13%, 24–29aastaseid 13%, 30–39aastaseid 20%, 40–55aastaseid 25% ning vanemaid kui 55-aastaseid oli 20%. Röövimise tõttu kannatanuid oli 10 000 elaniku kohta kõige enam 30–39aastaste seas (11), kellele järgnes 24–29aastaste vanuserühm (10).

Röövimistest saadeti kohtusse 487 isikut 358 kuriteoga. Röövimiste lahendamise määr oli 32%.

Kindlustuskelmus

Kindlustushüvituse väljapetmise eesmärgil kindlustusjuhtumist ebaõige ettekujutuse loomise juhtumeid ehk kindlustuskelmusi registreeriti 2008. aastal 57 – see on peaaegu sama palju kui kolmel eelneval aastal kokku.

Joonis 28. Registreeritud kindlustuskelmused aastatel 2003–2008

Kindlustuskelmuste hulgas puudutab enamik juhtumeid sõidukikindlustamisi ning nende hüvitiste väljapetmist. Lisaks puudutas üks 2008. aastal registreeritud juhtum kunstikogu väidetava varguse tõttu hüvitise väljapetmist ning üks suvemaja väidetava varguse juhtumit.

Sõidukindlustuse pettuste juhtumeid on valdavalt nelja tüüpi:

- 1) varguse lavastamine: sõiduki omanik teatab sõiduki vargusest eesmärgiga saada sõiduki eest hüvitist olukorras, kus tegelikult pole vargust toime pandud. Osal juhtudel on sõidukiga tehtud tegelikult avarii juhi süül, mistõttu pole juht olnud huvitatud tegelikust kahjujuhtumist teada andma;
- 2) õnnetuse lavastamine: juba avariilise või muul põhjusel probleemse sõidukiga lavastatakse avarii;
- 3) sõiduki süütamine tegelike kahjude varjamiseks;
- 4) vale sõiduki esitamine kahjude hindamiseks.

2008. aasta jooksul saadeti kindlustuskelmustes süüdistatuna kohtu alla 32 inimest. 2008. aastal jõustus süüdimõistev kohtuotsus 19 isiku kohta, pettuste toimepanemise eest mõisteti nii rahalisi karistusi kui ka vangistusi. Rahaline karistus mõisteti neljale isikule: karistuse summad ulatusid 8500 kroonist kuni 25 000 kroonini. Vangistus (sh tingimisi kohaldatud vangistus) mõisteti 15 isikule, vangistuse pikkus ulatus 2 kuust kuni 10 kuuni.

Kasutatud kirjandus

Riiklik autoregistrikeskus. (01.07.2008). *Autoregistrikeskuse andmed 1. juulil 2008 arvel olnud sõiduautodest*. Allikas: Arvelolevad sõidukid: <http://www.ark.ee/atp/?id=33696>

NARKOKURITEGEVUS¹⁷

Andri Ahven

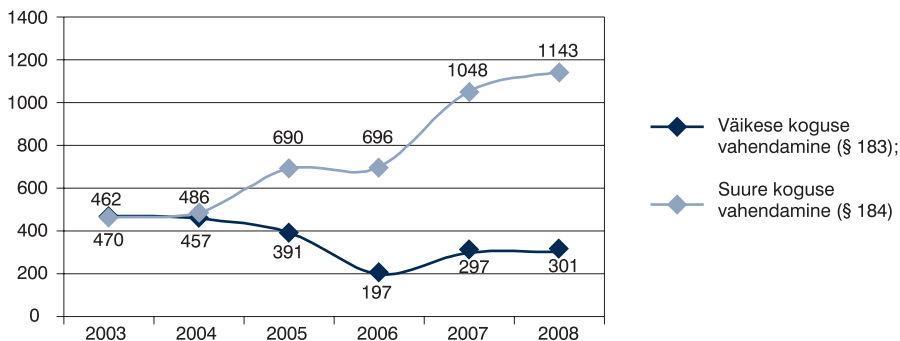
- Narkokuriteod moodustasid 2008. aastal 3% kogu registreeritud kuritegevusest (1558 kuritegu).
- Valdava osa narkokuritegudest on viimastel aastatel moodustanud suure koguse narkootikumide vahendamisega seotud kuriteod.
- 2008. aastal esitati süüdistus 49-le suuremahulise narkokaubandusega tegelenud organiseeritud kuritegelikule grupile.
- Narkokuritegude lahendamise määr oli 79%.
- Sagenenud on Eestist pärit narkokuritegude tabamine välisriikides.
- Valdava osa narkokuritegudest panid 2008. aastal toime 18–29aastased isikud.

Narkootikumidega seotud kuritegusid registreeriti 2008. aastal 1558, mis on 109 võrra (8%) rohkem kui 2007. aastal.

Viimastel aastatel on õiguskaitseasutused seadnud eemärgiks suurte uimastikogusega kaubitsevate kuritegelike gruppide tabamise ja kohtu ette saatmise, mis avaldub ka statistikas: 2008. aastal registreeriti 1143 suure koguse narkootikumide vahendamisega seotud kuritegu, mis moodustasid 73% kõigist narkokuritegudest.¹⁸

Aine väikeses koguses ebaseadusliku käitlemisega seotud kuritegusid registreeriti 301 (19%), muid narkootikumidega seotud kuritegusid kokku 114. Väikese kogusega seotud juhtumite arvu langus 2005.–2006. aastal on seletatav õiguskaitseasutuste prioriteetide muutumisega; 2007. aasta tõus aga peamiselt sellega, et vanglas toime pandud narkokuritegusid hakati alates 15. märtsist 2007 menetlema narkootikumidega seotud süütegudena¹⁹ (varem menetleti neid karistuse täitmise vastaste süütegudena KarS-i § 325 alusel).

Narkokuritegevusega seotud probleemide puhul tuleb arvestada, et ehkki narkootikumide väikese koguse omanine enda tarbeks ning niisuguste ainete tarvitamine on karistatav vaid väärteona, on igasugune narkootiliste ainete edastamine kuritegu. Narkootikumidega väikese koguse omanise või tarvitamisega seotud väärtegusid registreeriti 2008. aastal 6113, mis on 122 võrra (2%) rohkem kui 2007. aastal ning 1207 võrra (25%) rohkem kui 2006. aastal.

Joonis 29. Levinumad narkokuriteod aastatel 2003–2008

¹⁷ Lisaks kriminaalmenetlusregistri andmetele on käesolevas peatükis kajastatud ka politseiametilt, maksu- ja tolliametilt ning Eesti kohtuarstliku ekspertiisi instituudilt saadud avaldamata infot.

¹⁸ Suur on kogus, millest piisab narkootilise joobe tekitamiseks vähemalt kümnele inimesele.

¹⁹ Karistusseadustiku 15.03.2007 jõustunud muudatusega jäeti § 325 (aine ja eseme ebaseaduslik üleandmine kinnipidamiskobas) lõike 2 punktist 3 välja sõnad "relv, laskemoon, lõhkeaine" ja "narkootiline või psühhootroopne aine".

Tabel 12. Registreeritud narkokuriteod 2008. aastal

Kuriteoliik	KarS	2008
Narkootilise ja psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik käitlemine	§ 183	301
Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine	§ 184	1 143
Narkootilise ja psühhotroopse aine edasiandmine nooremale kui 18-aastasele isikule	§ 185	65
Narkootilise ja psühhotroopse aine ebaseaduslikule tarvitamisele kallutamine	§ 186	0
Alaealise kallutamine narkootilise ja psühhotroopse aine ja muu uimastava toimega aine ebaseaduslikule tarvitamisele	§ 187	6
Unimaguna, kanepi ja kokapõõsa ebaseaduslik kasvatamine	§ 188	37
Narkootilise ja psühhotroopse aine levitamise ettevalmistamine	§ 189	6
Narkootilise ja psühhotroopse aine ning nende lähteaine käitlemise, arvestuse ja aruandluse nõuete rikkumine	§ 190	0
KOKKU		1 558

Piirkondlik jaotus

Narkokuritegusid registreeriti 2008. aastal jätkuvalt kõige enam Tallinnas ja teistes suurtes linnades, kuid sagenenud on narkootikumidega seotud kuriteod ka väiksemates linnades ja maapiirkondades. 49% narkokuritegudest registreeriti Harjumaal (758), neist valdav osa Tallinnas (605). Tartumaal registreeriti 15% narkokuritegudest (231), Ida-Virumaal 13% (200) ja Pärnumaal 6% (130).

Suure koguse narkootilise aine käitlemisega seotud kuritegudest 48% (544) registreeriti Tallinnas ja Harjumaal, 15% (177) Tartumaal, 14% (161) Ida-Virumaal ning 6% (64) Pärnumaal.

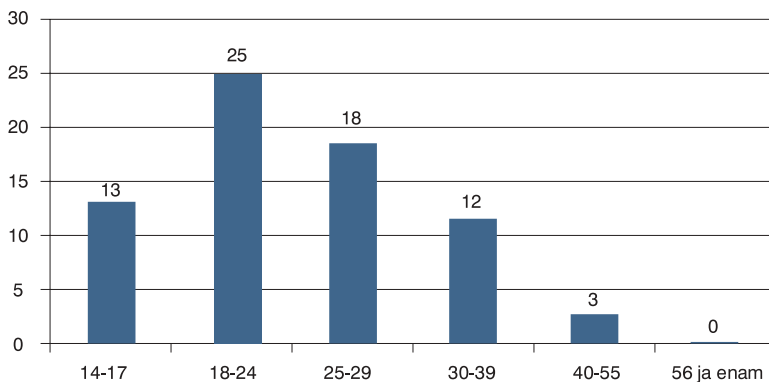
Enamiku peamiste narkootikumide tarvitamine on levinud üle Eesti (kanepitooted, amfetamiin ja kokaiin). Opiiate (3-metüülfentanüül, fentanüül) tarvitatakse eeskätt Põhja- ja Ida-Eestis.

Kurjategijad

Narkokuritegudes selgitati välja 881 kahtlustatavat. Tüüpiline narkokuriteo toime pannud isik oli noor Eesti kodakondsusega mees, kes pani kuriteo toime üksi:

- 84% olid mehed;
- 40% olid 18–24aastased;
- 68% olid Eesti kodanikud;
- 78% pani kuriteo toime üksinda.

Valdava osa narkokuritegudest panid toime 18–29aastased (49%). Alaealiste osakaal moodustas 9% (89 isikut) ning nende arv ja osakaal on viimastel aastatel kasvanud. Kahtlustatavate arvult 10 000 elaniku kohta on esikohal 18–24aastaste vanuserühm, kes moodustasid 40% ning kelle osakaal on samuti tõusnud.

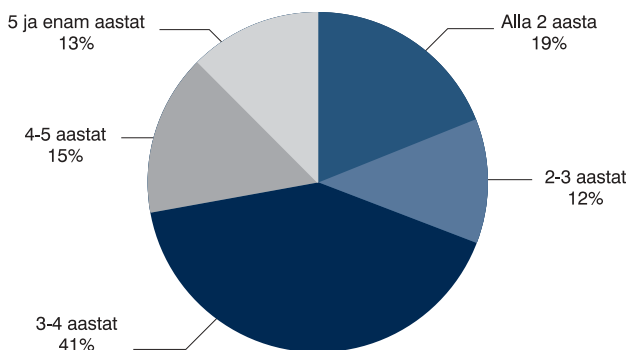
Joonis 30. Narkokuriteo toimepanijaid 10 000 elaniku kohta erinevates vanuserühmades 2008. aastal

Kohtueelne menetlus ja karistused

2008. aastal saadeti kohtusse 871 isikut 1223 narkokuriteoga. Menetlus lõpetati otstarbekuse kaalutlustel 13 narkokuriteos. Narkokuritegude lahendamise määr oli 78%.

Narkootilise või psühhotroopse aine suures koguses vahendamise eest mõisteti 2008. aastal jõustunud kohtuotsusega KarS-i § 184 alusel süüdi 458 isikut, kellest 277 olid varem karistatud. Kõige sagedamini mõisteti karistuseks vangistus vahemikus 3 kuni 4 aastat, kujuures täies mahus reaalse vangistusega karistati 126 isikut; osaliselt täitmisele pööratud vangistusega karistati 18 isikut ning tingimisi vangistusega 66 isikut.

Maksimaalne karistus määrati varem kriminaalkorras karistamata isikule, kellele mõisteti reaalne vangistus 9 aastat ning lisaks varaline karistus 500 000 krooni; tema kaasosalisele (samuti varem karistamata) mõisteti reaalne vangistus 7 aastat. Kohus tuvastas nende poolt suure varalise kasu saamise eesmärgil 16 520 tableti (peamiselt nn *ecstasy*) vahendamise ja levitamise Tallinnas 2006. aastal. Tablettide turuväärtus oli vähemalt 1,6 miljonit krooni.

Joonis 31. Narkootilise või psühhotroopse aine suures koguses vahendamise (KarS-i § 184) eest 2008. aastal jõustunud kohtuotsusega süüdi mõistetud isikutele määratud vanglakaristus (jaotus protsentides)²⁰

²⁰ Reaalne vangistus, osaliselt täitmisele pööratud vangistus ja tingimisi vangistus; hõlmab põhi- ja liitkaristusi. "2-3 aastat" tähistab karistust kestusega täpselt 2 aastat kuni 2 aastat 11 kuud ja 30 päeva jne.

Kõigest KarS-i § 184 alusel süüdi mõistetud isikutest karistati täies mahus reaalse vangistusega 304 isikut, osaliselt täitmisele pööratud vangistusega 43 isikut ja tingimisi vangistusega 111 isikut.

Narkokaubandus ja konfiskeeritud uimastid

Süüdistus esitati kokku 49-le narkokaubandusega seotud organiseeritud grupile, millesse kuulus 268 isikut (2007. aastal võeti vastutusele 31 gruppi 136 isikuga). Piiriülese narkokaubandusega tegeles neist 9 gruppi 64 isikuga (2007. aastal 5 gruppi 18 isikuga). Niisuguste organiseeritud gruppide tegevuse põhisuundadeks on olnud sünteetiliste uimastite ja nende lähteainete sissevedu Venemaalt ning sinna kanepi ja sünteetiliste uimastite toimetamine, kokaiini salakaubavedu Ladina-Ameerikast (sh läbi Aafrika ja Lõuna-Euroopa) ning selle edasitoimetamine Põhjamaadesse (peamiselt Soome) ja Venemaale, hašiisi salakaubavedu Hispaaniast Eestisse ja Põhjamaadesse.

Narkokuritegevusse on lisandunud nn üksiküritajaid, kellel puudub varasem kuritegelik minevik. Sageli tegutsevad nad nn narkomuuladena kokaiiniveol (ainepakikesed neelatakse alla), mis aitab vähendada „tellijate“ riski seoses kullerite võimalike pettustega ja tagab neile parema kontrolli kulleri ja kauba üle, kuid seab ohtu kullerid ise. Viimased on valdavalt väikelinnadest pärit kindla töökohata ja vähese haridusega ning sageli võlgades olevad noored, kes kokaiini salakaubaveol Ladina-Ameerikast kasutavad erinevaid transpordiliike ja marsruute läbi Euroopa. 2008. aastal peeti Ladina-Ameerikas ja Kariibi mere piirkonnas ning Euroopa riikides kinni esialgsetel andmetel 23 Eestist pärit narkokullerit kokku ca 75 kg kokaiiniga.

Tarvitamise ulatuselt olid Eestis jätkuvalt kõige levinumad kanep ning amfetamiin ja sellele lähedased ained. Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi andmetel saadeti 2008. aastal ekspertiisi kõige sagedamini amfetamiini, metamfetamiini, MDMA-d (*ecstasy*) ja neile lähedasi aineid (esines 793 juhul), kanepit ja hašiisit (694 juhul), 3-metüülfentanüüli ja fentanüüli (366 juhul) ning kokaiini (124 juhul).²¹ Konfiskeeritud ainete kogused jäid valdavalt väiksemaks kui 2007. aastal. Ühelt kuritegelikult grupilt konfiskeeriti 34 kilo metamfetamiini, millest oleks saanud 1,3 miljonit tänavadoosi. Narkolaboreid 2008. aastal ei avastatud (nii 2006. kui ka 2007. aastal avastati neid 3).

Suures koguses hašiisit saabub Hispaaniast, Saksamaalt ja Hollandist veoautodega Läti kaudu Eestisse kas kauba sisse või tagavararattasse peidetuna. Väiksemad kogused tuuakse neist riikidest sõiduautodega, kus aine on peidetud kütusepaaki või kerekonstruktsioonidesse. Suurenenud on hašiisi ja marihuaana avastamise arv postisaadetistes; tegu on küll väikeste kogustega (2–30 g), kuid arvuliselt on saadetisi palju. Peamiselt on tellijateks eestlased (internetikeskkonnas) ning saadetised on teele pandud valdavalt Hollandist. Eestis kasvatatav kanep jääb tarbimiseks kohalikule turule. Mais 2008 avastati Jõgevamaal seni suurim kanepikasvandus (788 kanepitaime).

Eestis valmistatava amfetamiini lähteaineks on fenüülsetoon, mida tuuakse sisse peamiselt Venemaalt. Seda veetakse välja nii Põhjamaadesse (peamiselt Soome) kui ka Venemaale.

Ecstasy saabub Eestisse põhiliselt Hollandist, Belgiast, Saksamaalt jt riikidest veokites. Eestis valmistatava aine kvaliteet on halb ja arvestatav turg puudub. 2008.

²¹ *Andmed seisuga 08.02.2009 (puudus veel 28 ekspertiisi tulemus). Segudes on samasse ainegruppi kuuluvad ained loetud kokku üks kord; üksikutel juhtudel, kus on tegu olnud kabe erineva ainegrupiga, on loetud kumbki aine eraldi.*

aastal oli märkimisväärseimaks 1,6 tonni lähteaine safrooli konfiskeerimine keskkriminaalpolitsei poolt.

Fentanüül saabub Eestisse Venemaalt väikeste, kuid ülikangete kogustena. Aine peidetakse reisija riiete alla või sõidukisse.

Neljal korral leiti Tallinna lennujaamas khat'i, kokku 44 kilo – tegemist on loodusliku narkotaimena, mida tarvivad ja levitavad peamiselt somaallased. Seda püüti toimetada Eesti kaudu Põhjamaadesse.

GHB-d²² (nn korgijooki) toodetakse Eestis seni eriloata käideldavast lähteainest GBL²³, mida tuuakse Lääne-Euroopast ja Venemaalt. Aine jääb tarbimiseks kohalikule turule.

Seoses Eesti liitumisega Schengeni ühtse viisaruumiga detsembris 2007 karmistusiid psühhotroopsete ainete väljaveo reeglid, mille kohaselt on niisugust ainet sisaldava ravimi väljaveoks vajalik tõend elukohariigi arstilt ja sealse ravimiameti eriluba (varem piisas siinse arsti retseptist). See on kaasa toonud toime pandud kuritegude arvu kasvu valdavalt Soome kodanike poolt, kes on tahtlikult või teadmatuses soovinud siit psühhotroopseid ravimeid kaasa viia ilma vajalike dokumentideta (peamiselt rahusteid sisaldavad tabletid). Kokku avastas maksu- ja tolliamet 2008. aastal erinevaid ravimeid 16 166 tabletti ja 1320 milliliitrit.

---

²² *Gammahüdroksübutüraat.*

²³ *Gammabutirolaktoon.*

VALGEKRAE KURITEGEVUS

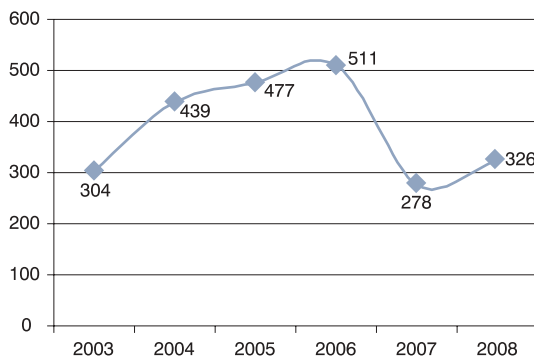
- 2008. aastal registreeriti 17% rohkem ametialaseid kuritegusid kui aastal 2007 – kokku 326 kuritegu.
- Võrreldes varasemaga registreeriti rohkem altkäemaksu ja pistise kuritegusid, millest mitmed olid seotud ühe ja sama isikuga, kus üks ametiisik võttis paljudelt inimestelt altkäemaksu või pistist.
- Majanduskuritegusid registreeriti 68% enam kui 2007. aastal – 779 kuritegu, mis on suures osas seletatavad maksu- ning rahapesukuritegudega seotud seadusandluse muudatustega.
- Rahapesukuritegusid registreeriti 2007. aastaga võrreldes üle kahe korra rohkem – 128 kuritegu, mis samuti olid seotud samade isikute korduvate kuritegudega.
- Liitumine Schengeni õigusruumiga tõi kaasa salakaubaveona registreeritud kuritegude arvu kasvu.
- Keskkonnakuritegusid registreeriti vaid 35, neist suurem osa oli seotud ebaseadusliku metsaraiega; suuremaid metsa- või rabasüütamisi registreeriti üks.

Valgekrae kuritegevuse mõiste defineeris Edwin Sutherland (1983): kui auväärsete ja kõrge sotsiaalse staatusega isikute poolt ametikohustuste käigus sooritatud kuriteod. Kuigi valgekrae kuritegevuse määratlus on aja jooksul täienenud, mõeldakse nende all peamiselt selliseid kuritegusid, kus on tegemist ametialase positsiooniga kaasneva usalduse kuritarvitamisega. Kriminoloogid peavad valgekrae kuritegevuseks seda, mis toimub seoses tööga, mis on motiveeritud majanduslikust kasust ja mida ei sooritata vägivalla abil (Friedrichs, 2007, lk 4–5). Eesti karistusseadustik valgekrae kuritegevuse mõistet ei kasuta ning tegemist on kriminoloogilise terminiga. Käesolevas peatükis on valgekrae kuritegevuse all analüüsitud korruptsiooni- (ametialaseid), majandus- ja keskkonnakuritegusid.

Korruptsioonikuriteod

Mari-Liis Sööt

2008. aastal registreeriti 326 ametialast kuritegu, mis on võrreldes 2007. aastaga 17% rohkem (48 kuritegu), aga võrreldes 2006. aastaga siiski 36% vähem. Ametialased kuriteod moodustasid 0,6% kogu kuritegevusest.

Joonis 32. Registreeritud ametialased kuriteod aastatel 2003–2008²⁴

²⁴ Ametialaste kuritegude hulka loetakse KarS-i §-s 201 (2) 3; §-s 209 (2) 1¹; §-des 289–300² toodud kuriteod. Lisaks tuleks ametialaste kuritegude hulka lugeda ka KarS-i § 217² – usalduse kuritarvitamine ametiisiku poolt, ent neid kuritegusid käesoleval joonisel kajastatud ei ole ning ka tekstis käsitletakse neid eraldi.

Ametialaste kuritegude arv on tõusnud eelkõige 2007. aastal toimunud karistusseadustiku muudatuste tõttu²⁵ ning n-ö klassikaliste korruptsioonikuritegude registreerimise sagenemise tõttu: võrreldes eelmise aastaga on oluliselt rohkem pistise ja altkäemaksu andmise (vastavalt §-d 297 ja 298) ja võtmise juhtumeid (§-d 293 ja 294), aga oluliselt on tõusnud ka altkäemaksu vahendamise kuritegude (§ 296) arv. 2007. aastal registreeriti 109 pistise, altkäemaksu andmise, võtmise, vahendamise juhtumit, aga 2008. aastal juba 224. Teatavasti on pistise andmine, võtmine, vahendamine kergemad kuriteod kui altkäemaksu andmine, võtmine, vahendamine – esimene antakse seadusega lubatud teo eest, teine seadusega mittelubatud teo eest.

Pistise ja altkäemaksu võtmist registreeriti 2008. aastal sagedamini kui selle andmist – vastavalt 109 ning 79 juhtumit. Altkäemaksu või pistise andmine-võtmine on peegelkuriteod, mis tähendab seda, et alati peab olema nii andja kui võtja ja seetõttu – kuigi oleks loogiline, et nii andmist kui võtmist oleks ühepalju – seda siiski eeldada ei saa. Näiteks kui altkäemaksu või pistise võtmine selgitatakse jälitustegevuse käigus, ei pruugigi reaalselt meelega andjat olla ning seega ei pea andmisi ja võtmisi ühepalju olema.

Lisaks klassikalistele ametialastele kuritegudele saab korruptsioonikuritegudena käsitleda veel ka teisi üksikuid kuritegusid (nt valimistega seotud kuriteod), mida registreeriti 2008. aastal vaid 1 – seoses erakonna majandustegevusele ja varale kehtestatud piirangute rikkumisega (§ 402¹). Nimetatud juhtumi puhul süüdistati Eesti Kristlike Demokraatide erakonda valimiskampaaniaks ettevõtetelt raha laenamises. Harju maakohus mõistis erakonna õigeks, kuid prokurör Triin Bergmann on otsuse edasi kaevanud (23.02.2009).

Usalduse kuritarvitamise kuritegu (§ 217²) jõustus alles 2007. aastal ning neid pole arvestatud ametialaste kuritegude üldarvu arvutamisel, kuna enamik neist ei ole seotud avalikus sektoris töötavate isikute ametialase usalduse kuritarvitamisega. 2008. aastal registreeriti 13 usalduse kuritarvitamise kuritegu (2007. aastal 17), millest vaid paar oli seotud avalikus sektoris töötavate ametiisikutega – ülejäänute puhul on valdavalt tegemist ettevõtetele maksejõuetuse, varalise kahju vms tekitamisega.

2007. aastal kriminaliseeriti ka korruptsioonivastases seaduses kehtestatud toimingupiirangu rikkumine suures ulatuses (§ 300¹). Nii 2007. kui ka 2008. aastal registreeriti 4 sellist kuritegu. Toimingupiirangu rikkumisega on tegemist siis, kui ametiisik teeb otsuse, mis mõjutab tema enda majandushuve, näiteks otsustab ametiisikuna oma ettevõtte üle, annab oma ettevõttele tegevusloa, sõlmib lepingu oma ettevõttega vms.

Korruptsiooni levik uuringute järgi

2008. aastal justiitsministeerium regulaarset korruptsiooniuuringut läbi ei viinud, küll aga viis Euroopa Komisjon läbi kaks võrdlevat Euroopa Liidu liikmesriikide uuringut: esimene neist puudutas pettuseid ja nende tajumist liikmesriikide kodanike hulgas (Euroopa Komisjon, 2008a) ning teine eurooplaste hoiakuid korruptsiooni suhtes (Euroopa Komisjon, 2008b).

Euroopa Liidu pettusteuringust selgus, et altkäemaksu on viimase 12 kuu jooksul küsitud 4%-lt vastanutelt – Eesti ei erinenud sellega Euroopa Liidu keskmisest (4%). Kõige enam oli altkäemaksu küsitud rumeenlastelt (23%) ja leedulastelt (16%), kõige vähem hollandlastelt, inglasedelt, rootslastelt, sakslastelt, taanlastelt (1% ringis). Rohkem

²⁵ Vt täpsemalt „Kuritegevus Eestis 2007“, lk 63–64.

oli altkäemaksu küsitud meestelt, 25–39aastastelt ja kõrgema haridusega inimestelt. Ka varasemad justiitsministeeriumi korruptsiooniuuringu tulemused kinnitavad sama: altkäemaksu on enam küsitud meestelt ja nooremaltel inimestelt; kõrg- ja keskharidusega inimesed on korruptsiooniga rohkem kokku puutunud (Liiv & Aas, 2007). Kui Euroopa Komisjoni pettusteuringus paluti hinnata korruptsiooni ja pettuste levikut Euroopa Liidus ja rahvusvahelistes institutsioonides, paistsid eestlased silma suure „ei oska öelda“ vastuste osakaaluga, mis võib viidata eestlaste madalale teadlikkusele ja huvipuudusele antud teema vastu.

Teisest Euroopa Komisjoni korruptsiooniuuringust selgus, et 5% eestlastelt oli altkäemaksu küsitud (Euroopa Liidu keskmine oli 8%). Ka selle uuringu järgi oli kõige enam altkäemaksu küsitud rumeenlastelt (29%), slovakkidelt (29%) ja leedulastelt (27%); kõige vähem inglased, rootslastelt (kummaltki 1%) ning soomlastelt ja taanlastelt (2%). Eestlased uskusid eurooplastest keskmiselt enam õiguskaitse efektiivsusesse korruptsiooni ennetada: 42% eestlastest leidis, et Eestis on piisaval hulgal edukaid korruptsioonimenetlusi, mis aitavad ära hoida altkäemaksukuritegusid; Euroopa Liidu keskmine oli 32%. Kõige enam uskusid õiguskaitse ennetavasse mõjusse soomlased (49%) ja austerlased (48%), kõige vähem sloveenid (17%). Uuringu järgi pidas 78% eestlastest korruptsiooni suureks probleemiks (justiitsministeeriumi korruptsiooniuuringu järgi 67%), korruptsiooni peeti rohkem levinuks ehitusvaldkonnas (47% eestlastest; Euroopa Liidu keskmine oli 42%), poliitikute hulgas (vastavalt 43% ning 46%) ning politseis (38% ja 31%).

Korruptsioon õiguskaitseasutustes

Õiguskaitseasutustest registreeritakse ametialaseid kuritegusid enim politseis ning kinnipidamisasutustes. Politseiga seotud kuriteod moodustasid ametialastest kuritegudest 16%, millest valdava osa (65%) moodustasid võimuliialduse juhtumid (KarS-i § 291), mis sageli lõpetatakse mõne kriminaalmenetlust välistava asjaolu ilmnenemise tõttu (nt puudus kriminaalmenetluse alus, kuna isikule tundus esimeste emotsioonide ajal, et politsei käitus temaga vägivaldselt, sageli seda tegelikult aga ei juhtunud). Politseinikepoolset altkäemaksu võtmist registreeriti 9 juhul, neist 5 Põhja regioonis ning 4 Idas. Registreeriti ka 5 sellist juhtumit, kus kiirust ületanud või muud moodi liikluseeskirju rikkunud juhid olid püüdnud politseinikele altkäemaksu pakkuda, mis aga alati ei päädinud selle vastuvõtmisega politseinike poolt.

Tüüpiliseks valgekrae kuriteoks kinnipidamiskohas on keelatud esemete toimetamine kinnipeetavateni. Neid kuritegusid kvalifitseeritakse aine ja eseme ebaseadusliku üleandmisena kinnipidamiskohas (§ 325). Samas ei ole keelatud aine üleandjaks alati vanglateenistuja või mõni muu ametiisik, selleks võib olla ka kinnipeetava külaline või keegi teine. Seetõttu ei saa § 325 alusel registreeritud kuritegusid lugeda automaatselt ametialasteks kuritegudeks, seda saab teha vaid siis, kui teo on teinud kinnipidamiskoha ametnik (§ 325 lg 2 p 2). Sellisel alusel registreeriti 2008. aastal 3 kuritegu. Kui vanglaametnik annab kinnipeetavale keelatud eseme ning saab selle eest ka meelega, kvalifitseeritakse see ka ametialase kuriteona (näiteks pistise, altkäemaksu võtmisena).

Kinnipidamiskohas pandi toime 8% ametialastest kuritegudest, neist enamik vanglas ning mõni üksik ka arestimajas. Need kuriteod jagunevad kaheks: kas võimuliialdused (§ 291) või pistise, altkäemaksu kuriteod. Näiteks makstakse vangivalvurile rahasumma (ca 300–1000 krooni), valdavalt mobiiltelefoni või narkootikumide toomiseks kinnipeetavale. Justiitsministeeriumi 2006. aastal läbi viidud uuringust selgus, et vastupidi-

selt levinud arvamusele ei too valvurid keelatud esemeid vanglasse mitte madala palga pärast, vaid väärkäitumist soodustavad valvurite madal staatus, ebavõrdne kohtlemine ja eraldatus ülejäänud organisatsioonist, samuti vanglas valitsev tugevuskultuur ja tollase Murru vangla juhtkonna ebaeetiline käitumine (Liiv, Hanni, & Annist, 2006). Reaktsiooniks mitmetele rikkumistele ning vanglateenistuja ametieetika arendamiseks kinnitas justiitsminister novembris 2008 vanglateenistuja eetikakoodeksi, mille p 2.1 järgi tuleb vanglateenistujal vangide ja kriminaalhooldusalustega suhelda ainult ametialase ülesande täitmise raamides (Justiitsministri käskkiri 13.11.2008 nr 176).

Piirkondlik jaotus ja kohalike omavalitsuste korrupsioon

Harju maakonnas registreeriti 42% (135), Tartu maakonnas 25% (82), Ida-Viru maakonnas 13% (42) ning Pärnu maakonnas 9% (29) ametialastest kuritegudest. Kui teistes maakondades registreeritud korrupsioonikuritegude osakaal on jäänud enam-vähem samaks või veidi langenud, siis Tartu maakonnas registreeritud kuritegude osakaal on võrreldes varasemaga oluliselt tõusnud – 2007. aastal oli see 6%. See on seletatav altkäemaksu kuritegude sagenenud registreerimisega Tartumaal: kui 2007. aastal registreeriti Tartumaal kokku 4 altkäemaksu kuritegu (sh nii andmine, võtmine kui vahendamine), siis 2008. aastal 63. Valdav osa nendest kuritegudest on seotud altkäemaksu andmise, võtmise ja vahendamisega mootorsõidukite tehnilise ülevaatuses ühes Tartu ülevaatuspunktis, kus paar ülevaatajat võtsid korduvalt erinevatelt sõidukiomanikelt altkäemaksu tehniliselt mittekorras olevate sõidukite ülevaatusel läbimiseks. Ka 2007. aasta korrupsiooniuuringust selgus, et 22%-lt Lõuna-Eesti ja 7%-lt Tartu ja Jõgevamaa inimestelt oli altkäemaksu soovitud tehnoulevaatusel, sõiduki registreerimisel või juhiloa saamisel (üle Eesti oli vastav näitaja 19%) (Liiv & Aas, 2007). On väga tõenäoline, et erinevate inimeste kokkupuude samade meehead küsivate ametnikega paisutab kokkupuuteprotsendi suureks. Valitsuse korrupsioonivastase strateegia 2008–2012 üheks eesmärgiks on vältida korrupsiooni juhtimisõiguse taotlemisel, tehnoulevaatusel ja sõidukite registreerimisel ning üheks meetmeks on sealjuures suurendada järelevalvet tehnoulevaatuses üle politseiga suurema koostöö, kaamerate kasutuselevõtu jms abil. Sellise töö tulemusena on ilmselt nimetatud juhtumeid ka paremini avastatud. 2008. aastal registreeriti kokku 101 juhilubade või sõiduki ülevaatuses seotud kuritegu, millest vaid 11 olid seotud autoregistrikeskusega (ARK). Ülejäänud kuriteod olid seotud mootorsõidukite tehnilise ülevaatuses, milles sageli osalesid samad inimesed. ARK-i juhtumitest nelja puhul pakkusid isikud ARK-i eksamineerijale või mõnele teisele ametnikule altkäemaksu ja vaid ühel juhul oli altkäemaksu ka võetud, mis viitab inimeste seas endiselt levinud arvamusele lubade ostmise lihtsatest võimalustest.

Millega seletada Tallinna ning Pärnu korrupsioonikuritegude arvu?

Kõige enam registreeriti ametialaseid kuritegusid Tallinnas (37) ja Pärnus (25), mujal vähem. Sageli on nende arvude taga tegelikult samade inimeste poolt korduvalt toime pandud kuritegu, näiteks kus üks linnavalitsuse ametnik väidetavalt võttis korduvalt pistist ühe ettevõtte juhatuse liikmelt. Teistes Eesti kohalikes omavalitsustes registreeriti vähem ametialaseid kuritegusid, nt Narvas 6, Jõhvis 3, Sillamäel 3 jne.

Kurjategijad

Ametialastes kuritegudes selgitati välja 119 kahtlustatavat, mis on eelmise aastaga võrreldes 19 isikut vähem, samas on kuritegude arv tõusnud. See olukord on seletatav sellega, et 2008. aastal panid samad inimesed toime korduvaid ametialaseid kuritegusid (nt võtsid korduvalt pistist).

- 84% kahtlustatavatest olid mehed, eelmisel aastal oli meeste osakaal väiksem (72%);
- 48% olid 40–55aastased, eelmise aastaga võrreldes on nende osakaal tõusnud (42%);
- 93% olid Eesti kodakondsusega, mis on samuti eelmise aastaga võrreldes rohkem (88%).

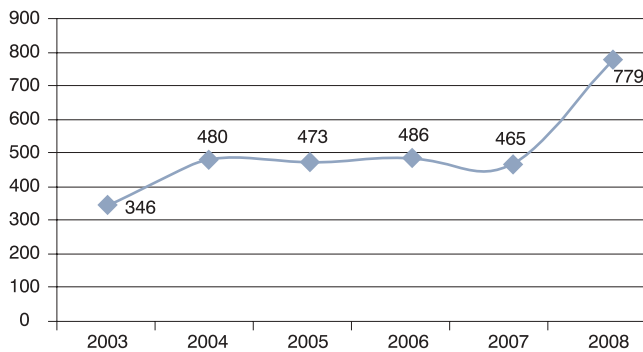
Kohtusse saadeti 2008. aastal 102 ametialases kuriteos süüdistatavat isikut, süüdimõistvaid otsuseid tehti 72. 31 isikut mõisteti süüdi altkäemaksu võtmises (jõustunud kohtuotsused). 14 isiku kuritegu lõpetati oportuuniteediga, kuna leiti, et avalikku menetlushuvi nende kuritegude puhul pole, neist 5-le määrati kohustuseks üldkasuliku töö tegemine. Ülejäänutele määrati rahasumma, maksimaalse suurusega 22 000 krooni altkäemaksu andmise kuriteo eest.

Majanduskuriteod

Jako Salla, Mari-Liis Sööt

Majanduskuritegudena käsitatakse karistusseadustiku 21. peatükis nimetatud kuritegusid, mis jagunevad ebaseadusliku majandustegevusega, äriühingutega, pankroti- ja täitemenetlusega, maksude, rahapesu, väärtpaberite, konkurentsi ning erakondadega seotud kuritegudeks.

2008. aastal registreeriti 779 majanduskuritegu. Kui aastatel 2004–2007 püsis majanduskuritegude arv stabiilsena, siis 2008. aastal registreeriti neid kuritegusid 68% enam kui aasta varem.

Joonis 33. Registreeritud majanduskuriteod aastatel 2003–2008

Majanduskuritegude arvu kasvu põhjal ei saa teha järeldusi selle kohta, et majanduskuritegusid oleks hakatud senisest enam toime panema. Pigem on tõusu taga seadusemuudatused, mis puudutasid eelkõige maksu- ning rahapesukuritegusid.

Tabel 13. Registreeritud majanduskuriteod liigi järgi aastatel 2007–2008, muutus

KarS-i §	Jaot nimetus	2007	2008	Muutus N	Muutus %
372–376 ²	Ebaseaduslik majandustegevus	100	123	23	23
377–381 ¹	Äriühingutega seotud kuriteod	26	20	-6	-23
384–385 ¹	Pankroti- ja täitemenetlusalased kuriteod	20	37	17	85
389 ¹ –393	Maksualased kuriteod	269	461	192	71
394–396	Rahapesualased kuriteod	49	131	82	167
397–398 ¹	Kuriteod väärtpaberiringluses	1	1	0	0
399–402	Konkurentsialased kuriteod	0	5	5	500
402 ¹ –402 ²	Erakonnaalased kuriteod	0	1	1	100
Kokku		465	779	314	68

Ebaseadusliku majandustegevusega seotud kuritegude arv kasvas eelkõige tubaka- ja alkoholitoodete käitlemise korra rikkumiste kasvu tõttu, nende kuritegude arv kasvas aastaga 82 kuriteolt 114 kuriteoni. Alkoholi ebaseadusliku tootmise juhtumeid registreeriti aasta jooksul 4, mis on viimase kuue aasta madalaim näitaja. Nende kuritegude jäämine samale tasemele võib viidata sellele, et alkoholiaktsiisi tõstmine ei ole alkoholi ebaseaduslikule tootmisele hoogustavalt mõjunud. Pigem on seoses maksumärkide kasutuselevõtuga viimastel aastatel turult kadunud suur hulk ebaseaduslikku alkoholi.

Äriühingutega seotud kuriteod puudutavad raamatupidamise kohustuse rikkumist, andmete esitamise seotud rikkumisi ning ärisaladuse õigustamatut avaldamist ning kasutamist. Äriühingutega seotud kuritegusid on registreeritud vähe nii 2008. kui ka eelnevatel aastatel. Võrreldes 2007. aastaga vähenes nende kuritegude arv 2008. aastal kuue võrra – 20 kuriteoni. Võrreldes eelmise aastaga on mõnevõrra rohkem registreeritud pankrottidega seotud kuritegusid, kuid kuna rikkumiste üldarv on endiselt madal, siis ei saa teha sellest veel sügavamaid järeldusi pankrottidega seotud rikkumiste arvu kasvu kohta üldiselt.

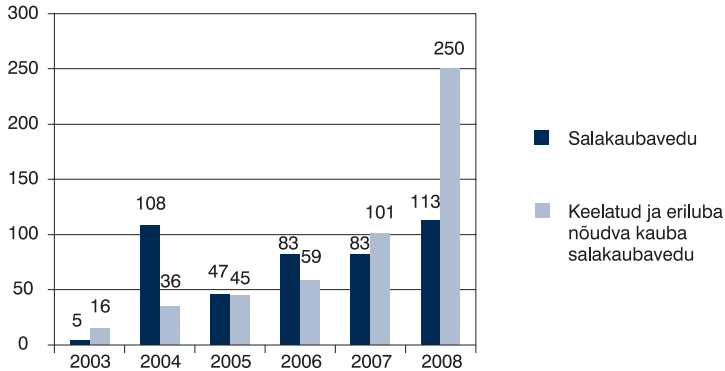
Rahapesu

2008. aastal kasvas registreeritud rahapesujuhtumite (KarS-i § 394) arv võrreldes 2007. aastaga üle kahe korra, registreeriti 128 kuritegu (2007. aastal 49). Kuigi rahapesu püütakse läbi viia mitmetel erinevatel viisidel, puudutas 2008. aastal kõige suurem osa kuritegusid välismaal kuritegelikul teel saadud raha puhtaks pesemist Eestis. Rahapesukuritegude suur arv ei peegelda siiski selle kuriteoliigi laialdast leviku kasvu, 2008. aasta juhtumitest on näha, et kuritegude arvu on kõrgeks ajanud 5 isiku tegutsemine, kes on korduvalt toime pannud samalaadseid kuritegusid ning kõik sündmused on eraldi kuritegudena registreeritud. 2008. aasta suurimas kriminaalasjas kajastus 38 samalaadset sündmust, kahes väiksemas 19 ja 12 sündmust. Aasta jooksul saatis prokuratuur kohtusse 22 süüdistatavat 26-s rahapesu kuriteos.

Salakaubavedu

Majanduskuritegudest kasvas 2008. aastal kõige enam maksualaste kuritegude arv: 269 kuriteolt 461 kuriteoni (71%). Maksukuritegude kasvu põhjustasid peamiselt kaks kuriteoliiki: salakaubavedu ning keelatud ja eriluba nõudva kauba salakaubavedu.

Salakaubaveo (KarS-i § 391) puhul domineerisid salasigaretide ning alkoholi üle piiri toimetamise katsed Narvas ja selle ümbruses. Maksu- ja tolliamet avastas tollikontrolli tulemusena 2008. aastal üle 5,5 miljoni salasigareti ning umbes 9500 liitrit salaalkoholi. Sigarettide ja alkoholi salakaubaveo peamiseks mooduseks piiril on maksu- ja tolliameti hinnangul keskmiselt suurte koguste (10 000–30 000 tk) peitmine sõidukite konstruktsioonidesse.

Joonis 34. Salakaubaveoga seotud kuritegude registreerimine aastatel 2003–2008

Keelatud ja eriluba nõudva kauba salakaubaveo (KarS-i § 392) puhul oli suur hulk juhtumeid seotud narkootikumide salakaubaveoga, kuid kuritegude arv kasvas võrreldes 2007. aastaga eelkõige Schengeniga liitumisest tulenenud seadusemuudatustest selles osas, mida ja millistes kogustes tohib üle piiri vedada. Ühelt poolt püüti Eestist Soome viia ilma raviameti loata retseptiravimeid (mis sisaldavad narkootilisi aineid), teiselt poolt ületati ravimeid Venemaalt Eestisse toomisel määratud piirkoguseid.

Mõlemas salakaubaveo liigis kokku saatis prokuratuur aasta jooksul süüdistatavana kohtusse 122 inimest, kellest enam kui pooled olid Venemaa kodanikud. Keelatud ja eriluba nõudva kauba salakaubaveos oli süüdistatavaid 73, nende seas oli peale Eesti ja Vene kodanike ka märkimisväärne hulk Soome kodanikke, esines ka Leedu, Läti, Suurbritannia, Saksamaa, Somaalia, Poola ja Ukraina kodanikke.

Mõlema salakaubaveo liigi puhul on keskmisest tunduvalt suurem naiste kui kuritegude toimepanijate osakaal. Kui salakaubaveo puhul olid toimepanijatest 40% naised, siis keelatud ja eriluba nõudva kauba salakauba veo puhul oli naisi 23% (keskmiselt panevad naised toime iga kümnennda kuriteo). Samuti väärib märkimist fakt, et üle poole salakaubaveoga tegelevatest naistest on 40-aastased või vanemad. Kuna enamik nendest kuritegudest pannakse toime Narvas, siis võib eeldada, et vanemad naised püüavad Venemaalt Eestisse tuua eelkõige odavaid ravimeid ning ilmselt ka lubatud suuremas koguses sigarette. Vanimad salakaubavedajad olid 2008. aastal 78-aastased.

Muud maksukuriteod

Lisaks salakaubaveole on levinumad maksukuriteod veel maksudest kõrvalehoidumine (KarS-i § 389¹) ja maksukelmus (KarS-i § 389²) – mõlemal juhul on tingimuseks riigile suure kahju tekitamine²⁶. Levinud maksukuriteoks on ka maksude väärarvutus

²⁶ Vastavalt karistusseadustiku rakenduseseaduse §-le 8 on suur kahju selline, mis ületab kehtivat palga alammäära ühes kuus sajakordselt.

(§ 386), ent mida registreeriti selle kehtetuks tunnistamise tõttu 2007. aastal aasta-aastalt aina vähem: 2006. aastal registreeriti 108 kuritegu, 2007. aastal 61, 2008. aastal 52; ent siiski moodustasid need veel märkimisväärse osa maksukuritegudest.

Maksudest kõrvalehoidumist registreeriti (§ 389¹) 2008. aastal 35, mis on üle kahe korra rohkem kui 2007. aastal. Tüüpilised maksudest kõrvalehoidumise juhtumid on sellised, kui ettevõtte esitab maksudeklaratsioonides (sageli käibedeklaratsioonides) valeandmeid, et maksudest pääseda, ning tekitab selleks sageli ka fiktiivseid arveid. Ühel juhul oli tegemist ka aktsiisipettusega, kus naaberriigist sisse toodud diislit ei toodud vastavasse aktsiisilattu, mille tulemusena jäi riigil väidetavalt üle 400 000 krooni kütuseaktsiisi saamata. Maksude kõrvalehoidumisele sarnase sisuga on ka maksude väärarvutuse juhtumid, kus ettevõtjad on maksudeklaratsioonides esitanud valeandmeid.

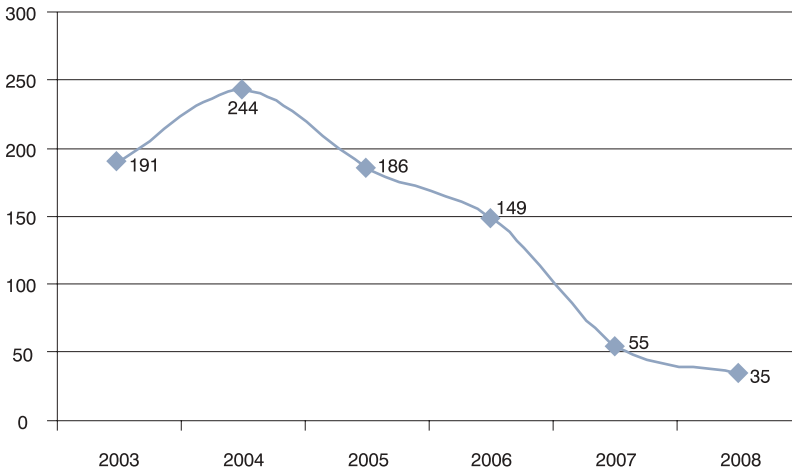
Maksukelmusi (§ 389²) registreeriti 2008. aasta jooksul vaid 8. Maksukelmuse puhul on tegemist kelmuse eriliigiga, mille puhul ei hiilita maksude tasumisest poolpassiivselt kõrvale, vaid petetakse riigilt maksumenetluse kaudu raha välja, millega kaasnevad ka karmimad karistused (Autoriõiguse seaduse, patendiseaduse, kasuliku mudeli seaduse /.../ eelnõu (931 SE I) seletuskiri, 2006). Tüüpiliseks maksukelmuse juhtumiks on valeandmete esitamine maksudeklaratsioonides, et petta riigilt välja tagasinõudeid. Selle tulemusena peteti riigilt 2008. aastal välja üle 71 miljoni krooni: suurim välja petetud summa oli 11 miljonit ning väikseim 6 miljonit krooni.

Keskkonnakuriteod

Mari-Liis Sööt

Keskkonnakuriteod (KarS-i §-d 352–371) on üheks valgekrae kuritegevuse vormiks, mille klassikalisteks näideteks on laiaulatuslik keskkonnasaastamine, tuuma- ja mürgiste jäätmete loodusesse toimetamine, sageli valitsuse teadmisel ja osalusel. Interpol peab keskkonnakuritegevust üheks kiiremini kasvavamaks (organiseeritud) kuritegevuseks, mille vormiks on õhu, vee ja maa saastamine ning haruldaste hinnaliste liikidega kauplemine (Interpol, 2009). Eestis ei ole sellise mastaabiga keskkonnakuritegusid registreeritud, küll aga on meil olnud suuri õlireostusi, mille tulemusena on hukkunud sadu linde ning hävinud taimestik. Näiteks 2006. aastal toimus suur laevaga seotud õlireostus ehk nn Flawlessi juhtum (ERR, 2006), mille menetlus lõpetati reostaja tuvastamata tõttu, ent mille uurimiseks moodustati asutustevaheline uurimisrühm ning tehti koostööd teiste riikidega (laev sõitis Libeeria lipu all). Selle reostuse tagajärjel suri tuhandeid linde ja kahjustati maastikku. 2006. aastal registreeriti seni menetluses olev rahvusvaheline keskkonnakuritegu, kus Panama lipu all sõitev Probo Koala oli Aafrikas Elevandiluurannikul mürgiste jäätmetega keskkonda saastanud: sealsed inimesed olid väidetavalt sellelt laevalt pärinenud jäätmetest mürgitada saanud (Keskkonnainspeksioon, 2006). 2007. aastal alustati samuti siiani kestev menetlus Muuga sadamas toimunud õlireostuse asjus, mis võis edasi kanduda ka teistesse randadesse. 2008. aasta alguses toimus Sõrves suur õlireostus, kus nädala jooksul leiti mitusada määratud lindu (Kodres, 2008), selle suhtes alustati seni veel käiv väärteomenetlus.

2008. aastal registreeriti 35 keskkonnavastast kuritegu, mis on võrreldes 2007. aastaga 36% vähem (20 kuritegu), võrreldes 2006. aastaga lausa 77% vähem. Keskkonnavastased kuriteod moodustasid märkamatu osa – 0,06% – kogukuritegevusest.

Joonis 35. Registreeritud keskkonnastased kuriteod aastatel 2003–2008

Suurema osa keskkonnastastest kuritegudest moodustasid traditsiooniliselt puude ja põõsaste ebaseadusliku raie juhtumid (KarS-i § 356 – 14 kuritegu), valdavalt oli tegemist metsa ebaseadusliku harvendus- või lageraiega. Vaadates 2008. aastal jõustunud kohtuotsuseid (kokku 3), siis tekitati ebaseadusliku metsaraiega rahaliselt kahju üle 300 000 krooni ning kohus määras sellise kuriteo eest ka vangistuse ühel juhul – tegemist oli varem kriminaalkorras karistatud isikuga. Teistel juhtudel lõpetati kriminaalmenetlus otstarbekusest, millega kaasnes süüdlasele kohustus peale menetluskulude ja sunniraha tasuda ka tekitatud kahju täies ulatuses.

Teistest keskkonnastastest kuritegudest võib mainida maavarade ebaseaduslikku kaevandamist, ebaseaduslikku vähipüüki või vähkide kasvatamist ning ohtlike keemikaalidega looduskeskkonna saastamist. Viimane võib seisneda näiteks keskkonnale ohtlike kütuse- ja värvijäätmega mahutite loodusesse viimises: 2008. aastal jõustus vastava sisuga kohtulahend, mille eest määras kohus isikule rahalise karistuse. Kahel juhul registreeriti ka kaitstavate loodusobjektide kahjustamist (§ 357), millest ühel juhul oli tegemist raba kahjustamises ATV-ga: hävitati seente, taimede ja loomade elukeskkonda. Nende kuritegudega tekitati keskkonnale kahju üle 3 miljoni krooni.

Lisaks mainitud kuritegudele saab keskkonnakuritegudena käsitleda ka metsa, raba jms süütamisi, mida registreeritakse KarS-i § 404 alusel (üldohtlike süütegude ptk-s). 2008. aastal registreeriti vaid üks keskkonnaga seotud süütamise kuritegu Vaivara vallas²⁷, ent kuiva kevade tõttu toimus ka teisi metsa- või rabapõlenguid, näiteks Ida-Virumaal Puhatu rabas, Harjumaal Anijal, Tartumaal Ulilas.

Suurem osa keskkonnastastest kuritegudest pandi toime Harjumaal (7) ja Lääne-Virumaal (6). Kõik nendes kuritegudes süüdistatavad olid mehed (25 isikut), enamasti vanuses 30–55 aastat (18).

²⁷ Ei kajastu toodud joonisel.

Kasutatud kirjandus

Autoriõiguse seaduse, patendiseaduse, kasuliku mudeli seaduse /.../ eelnõu (931 SE I) seletuskiri. (2006). <http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=061590005&login=proov&password=&system=ems&server=ragne11>.

ERR. (03.02.2006). Tankeri operaator eitab süüd naftareostuses. <http://uudised.err.ee/index.php?0556771>.

Euroopa Komisjon. (2008a). Citizens' perceptions of fraud and the fight against fraud in the EU27. <http://www.korruptsioon.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=39856/EL+elanike+hinnangud+korruptsioonile.pdf>.

Euroopa Komisjon. (2008b). The attitudes of Europeans towards corruption. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_291_en.pdf.

Friedrichs, D. O. (2007). *Trusted Criminals. White Collar Crime in Contemporary Society*. (Kd. 3rd Ed.). Thomson. Wadsworth.

Interpol. (2009). Allikas: Environmental crime: <http://www.interpol.int/Public/EnvironmentalCrime/Default.asp>

Justiitsministri käskkiri 13.11.2008 nr 176. (2008).

Keskonnainspektsioon. (2006). Keskkonnajärelevalve 2006. http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1081205/Keskkonnaj%E4relevalve_2006.pdf.

Kodres, M. (02.02.2008). Õlireostus tõi Sõrve sadu surmale määratud linde. Eesti Päevaleht. <http://www.epl.ee/artikkel/417086>.

Liiv, M.-L., & Aas, K. (2007). *Korruptsioon Eestis: kolme sihtrühma uuring*. Tallinn: Justiitsministeerium.

Liiv, M.-L., Hanni, E., & Annist, A. (2006). Valvurite rikkumisi (s.h. korruptsiooni) soodustavad tegurid vanglas. Murru ja Tartu vangla näide. Tallinn: Justiitsministeerium.

Sutherland, E. (1983). *White Collar Crime. The Uncut Version*. New Haven & London: Yale University Press.

Vabariigi Valitsuse korruptsioonivastane strateegia 2008–2012. (03.04.2008 korraldus nr 164). <http://www.korruptsioon.ee/34935>.

ARVUTIKURITEGEVUS

Heli Rennik, Mari-Liis Sõöt

- Kokku registreeriti 2008. aastal 454 arvutikuritegu, millest suurema osa moodustasid arvutikelmused (81%).
- Nn küberkurjategijad on valdavalt kuni 24-aastased mehed.
- Arvutikelmused on valdavalt seotud pangaülekannete ning kiirlaenudega, kus petetakse välja juurdepääs teise isiku pangakontole.
- Teised arvutikuriteod on seotud häkkimise (teise arvutisse sissetungimine) ja piraatlusega (valdavalt piraatkoopiad, -programmid, -filmide levitamine), mida registreeriti vastavalt 34 ning 52.

Käesolevasse peatükki on koondatud erinevad arvuti abil või arvutis toime pandud kuriteod. Karistusseadustikus jagunevad need erinevate peatükkide vahel. Kokku registreeriti 2008. aastal 454 arvutikuritegu, millest suurem osa olid arvutikelmused (81%). Arvutikuritegudes selgitati välja 110 kahtlustatavat, neist enamik olid noored mehed (89%), kellel vanust kuni 24 aastat (56%), üle 40-aastaseid oli vaid 6%.

Tabel 14. Arvutikuriteod karistusseadustikus

Varavastased		2008
§ 206	Arvutiandmetesse sekkumine (kuni 24.03.08 arvutikahjurlus)	9
§ 207	Arvutisüsteemi toimimise takistamine (kuni 24.03.08 arvutivõrgu ühenduse kahjustamine)	1
§ 208	Nuhkvara, pahavara ja arvutiviiruse levitamine (kuni 24.03.08 arvutiviiruse levitamine)	2
§ 213	Arvutikelmus	367
§ 216 ¹	Arvutikuriteo ettevalmistamine (alates 24.03.08)	0
§ 217	Arvutisüsteemi ebaseaduslik kasutamine (kuni 24.03.08 arvuti, arvutisüsteemi ja arvutivõrgu ebaseaduslik kasutamine)	22
Intellektuaalse omandi vastased		
§ 222	Piraatkoopia valmistamine	15
§ 222 ¹	Ebaseaduslikult reprodutseeritud arvutiprogrammi valdamine	2
§ 223	Teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseaduslik üldsusele suunamine	18
§ 224	Piraatkoopiaga kauplemine	11
§ 225	Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste rikkumist takistava tehnilise kaitsemeetme kõrvaldamine	6
Avaliku võimu vastane		
§ 284	Kaitsekoodide üleandmine	1
		454

Arvutikelmused

Arvutikelmused (§ 213) võib jagada kolme suurde gruppi: siseriiklikud kiirlaenukelmused, siseriiklikud pangaülekannetega seotud pettused ning rahvusvahelised arvutikelmused.

Siseriiklike kiirlaenukelmuste puhul, mida registreeriti 170, taotlevad petturid raha teise isiku pangakontole, millele neil on ligipääs, ning kannavad raha seejärel enda

kontole edasi või võtavad sularahas välja. Teise isiku pangakontole pääsetakse ligi tihti kontoomaniku enda lohakuse tõttu, kes paroole rahakoti vahele paneb vms. Neid kuritegusid registreeriti 2008. aastal suurel hulgal ka kelmuse üldkvalifikatsiooni alusel (KarS-i § 209).

Siseriiklike pangaülekannete puhul on kurjategijate kätte sattunud kannatanute internetipanga paroolikaardid, millele tihti on märkmepaberiga külge kleebitud ka internetipanga kasutajatunnus ja püsiparool, mis võimaldab kurjategijal kontole siseneda ning tehinguid teha. Võõra konto pealt tehti nii kandeid teistele kontodele kui tasuti teenuste ja kaupade eest. Selliseid kuritegusid registreeriti 2008. aastal 44.

Rahvusvaheliste arvutikelmuste puhul tehakse Eestist välisriikide internetipankade kaudu makseid Eesti pankade kontodele. Nende kuritegude puhul on kurjategijad kasutanud välispanka kontolt raha kättesaamiseks spetsiaalset tarkvara, mis edastab kannatanu heauskelt sisestatud andmed kurjategijale. Andmete saamiseks palutakse tihti e-posti või MSN-i kaudu sisestada võltskodulehel või ostukeskkonnas internetipanga kasutajatunnus ja paroolid andmete kontrollimiseks või tehingu sooritamiseks, misjärel heauskne kannatanu ka seda teeb. Info sisestatud andmete kohta saab enda käsutusse kurjategija, kes seejärel logib sisse kannatanu päris panga kodulehele ning teeb tema arvelt ülekandeid. Selliseid kuritegusid registreeriti aasta jooksul 116.

Väiksemal hulgal arvutikuritegusid oli seotud kauba ostmisega internetipoest: nende kuritegude puhul leiab ohver näiteks www.osta.ee vms keskkonna kaudu endale sobiva kauba, maksab ostu eest müüjale internetipanga vahendusel, kuid tegelikult müüja kaupa ostjale ei saada. Samuti oli kuritegusid, kus laeti www.rate.ee raha: internetipanga, lühisõnumi või telefonikõne vahendusel laeti oma kontole veebilehel olevate teenuste kasutamiseks virtuaalset raha. Kuriteo toimepanemiseks palub kelm võimalust kasutada näiteks telefoni, millelt ta helistab raha laadimise numbrile, kust saadud koodi hiljem internetis sisestab ning raha kantakse kontole üle. Kelmi kontole ülekantud virtuaalse raha eest tuleb aga tasuda inimesel, kelle telefonilt kõne tehti.

Häkkimine ja piraatlus

Ülejäänud arvutikuriteod võib jagada häkkimiseks ja piraatluseks.

Häkkimisega seotud kuritegusid (§-d 206–208; 216¹; 217) registreeriti 34. Häkkimine tähendab arvutiprogrammi sissetungimist; võõrastes arvutites tuhnimist, mille puhul rünnatakse arvutis olevaid andmeid või arvutisüsteemi ennast, levitatakse viiruseid vms. Tüüpilisemateks sellisteks kuritegudeks 2008. aastal olid rünnakud kas ettevõtete või füüsiliste isikute vastu. Näiteks suunati ettevõtte vastu hulk rämpsposti, eesmärgiga takistada ettevõtte tööd, mille tulemusena muutusid ettevõtte arvutid ülekoormusest aeglaseks; lisaks häkiti ka ettevõtete andmebaasidesse. Füüsiliste isikute puhul olid ohvriks näiteks võrksuhtlusportaali Rate kasutajad, kelle kontoandmeid, fotosid ja profiili oli ebaseaduslikult muudetud. Lisaks lugesid või kustutasid häkkerid e-posti kirjavahetust, saatsid kasutaja teadmata välja e-kirju, muutsid kasutaja nõusolekuta paroole, tegid telefonikõnesid võõrastest arvutitest. Mitmel juhul oli arvutisse tungijaks ohvri endine elukaaslane või tuttav, kellega oli tüli tekkinud. Nuhkvara kasutati oma lähedaste inimeste järele nuhkimiseks: „kuulati“ pealt e-posti liiklust, MSN-i vestlusi jne. Samas ei pruugi nuhkijad olla teadlikud sellest, et nad tegelevad päriselt kuritegevusega. Mitmel juhul on nuhkvara, pahavara ja viiruste levitamine üks noorukite vaba aja veetmise tegevustest internetis ning palju arvutikasutajad ei saa sageli aru, mis programmid nende arvutitesse paigaldatud on.

Piraatlust (§-d 222–225; § 284) registreeriti võrreldes eelmise aastaga natuke vähem (2007. aastal 61 kuritegu, 2008. aastal 52 kuritegu), vähenes eelkõige piraatkoopiate valmistamise kuritegude arv. Reeglina on nende kuritegude (KarS-i § 222) puhul tegemist piraatfilmide levitamisega arvutis nii eraisikute kui ettevõtete poolt, kes neid oma serverisse üles laevad; aga ka piraattarkvara ja arvutiprogrammide müük; DVD-de müük või ka veebilehe kopeerimine. Eestis kehtiva autoriõiguse seaduse järgi tuleb teose reprodutseerimisel maksta teose esitajale ja fonogrammitootjale autoritasu (§ 72), näiteks avalikus söögikohas muusika mängimise eest. Aeg-ajalt seda siiski ei tehta ning 18 juhul alustati kriminaalasi näiteks poes, söögikohas või mujal avalikus kohas teose autoriõigusi rikkudes muusika mängimise eest; aga ka selliste juhtumite eest, kus avalikes kohtades mängiti piraatplaate. Piraatplaate müüdi (§ 224) enamasti kioskites ja turul, tarkvara pakuti ka ajalehekuulutustes. Valdav osa piraatlusest registreeriti Tallinnas (30 juhtumit – 58%), mujal Eestis oluliselt vähem, Tartumaal 7 ning Ida-Virumaal 6 juhtumit.

SEKSUAALKURITEGEVUS

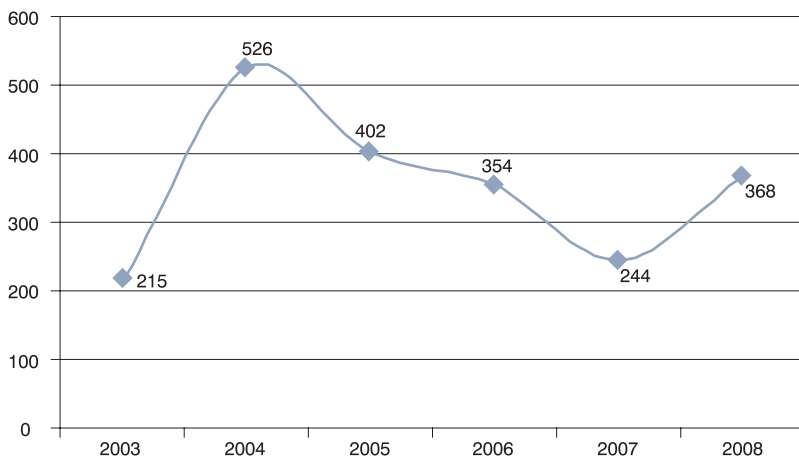
Brit Tammiste, Kaire Tamm

- Seksuaalkuriteod moodustasid 2008. aastal 0,7% (368 kuritegu) kuritegevusest.
- Kõige levinumaks seksuaalkuriteoks oli 2008. aastal vägistamine: kokku registreeriti 160 vägistamist, millest 42% (67 kuritegu) pandi toime alaealiste suhtes.
- Sagenenud on interneti vahendusel alaealiste vastu suunatud pornograafia ja seksuaalse ahvatlemisega seotud kuritegude toimepanemine.
- Tüüpiline seksuaalse enesemääramise vastase ja seksuaalse ahvatlemisega seotud kuriteo toime pannud isik oli noor Eesti kodakondsusega mees.
- Tüüpiline seksuaalkuriteo ohver oli noor naine või alaealine tüdruk, kes tundis kurjategijat või oli tema sugulane.

Seksuaalkuritegudena kajastatakse käesolevas peatükis isikuvastaste süütegude hulka kuuluvaid seksuaalse enesemääramise vastaseid süütegusid ning perekonna ja alaealise vastu suunatud süütegude hulka kuuluvaid pornograafiasüütegusid ja seksuaalse ahvatlemisega seotud süütegusid.

2008. aastal registreeriti kokku 368 seksuaalkuritegu. Võrreldes eelmise aastaga registreeriti 2008. aastal seksuaalkuritegusid mõnevõrra rohkem, ent vähem kui 2004. ja 2005. aastal, kui näitajad olid viimase kuue aasta kõrgeimad. Siinkohal tuleks aga arvestada, et seksuaalkuritegude taset peetakse aastate lõikes ebastabiilsemaks kui teisi kuriteoliike, kuivõrd nt aktiivsed meediakampaaniad võivad ajutiselt tõsta inimeste teadlikkust ja seetõttu võib sageneda ka politsei teavitamine sellistest kuritegudest (Dijk, Kestern, & Smit, 2007). Seega pole võimalik vaid üheaastase kasvu põhjal öelda, et seksuaalkuritegude tase oleks järsult tõusnud, selleks tuleb vaadata pikemaajalisi trende ning seda koos riigi- jm asutuste tegevusega seksuaalkuritegude vastu võitlemisel.

2008. aastal moodustasid seksuaalkuritegudest suurima osa vägistamise, lapsporno valmistamise, sugulise kire rahuldamise ja vägivaldse rahuldamise ning seksuaalse ahvatlemisega seotud juhtumid. Viimastel aastatel on sagenenud küberruumi vahendusel toime pandud lapsohvritega seksuaalkuriteod.

Joonis 36. Seksuaalkuritegude üldarv aastatel 2003–2008

Kas seksuaalkuritegusid registreeritakse vähem, kui neid on? Või hoopis rohkem?

Registreeritud seksuaalkuritegude arvu tuleks suhtuda teatud ettevaatlikkusega. Seksuaalkuritegusid peetakse üheks latentseimaks kuriteoliigiks, mis tähendab, et suur osa sellistest kuritegudest politsei vaatevälja ei jõua ning jääb registreerimata. Näiteks USA-s läbi viidud uuringus tõdetakse, et hinnanguliselt registreeritakse vaid 60% kõigist toimunud seksuaalrännakutest (Politseiamet, 2008). Ka Eesti uuringud näitavad, et ohvrid ei julge vägivallajuhtumist sageli kellelegi rääkida ega oska abi saamiseks kubugi pöörduda (Kase & Pettai, 2003)

Teiselt poolt tuleb silmas pidada, et kuritegevuse statistikas kajastuvad kõik sündmused, milles on kriminaalmenetlust alustatud; kriminaalmenetluse käigus selgitatakse tõendite analüüsimisel välja, kas kuriteokoosseis oli ka realselt olemas. Prokuratuuri 2008. aasta kriminaalmenetluse lõpetamise määrused samal aastal registreeritud vägistamise kvalifikatsiooniga juhtumite osas näitasid, et hinnanguliselt ligi pooled selliste kuritegude menetlused lõpetati, sest tuvastati, et suguühendus ei toimunud tahtvastaselt või seda ei toimunudki. Nende seas oli ka juhtumeid, kus väidetava ohvri poolt politseisse teatamine võis olla ajendatud kas häbi- ja hirmutundest, et suguühenduses olemisest saavad teada teised isikud (nt lapsevanem alaealise vahekorras, mees naise kõrvalhüppest). Nende seas oli ka valeteateid, millest mõned võisid kanda pigem kättemaksu, nt esitati teade politseisse seoses raha väljapressimisega.

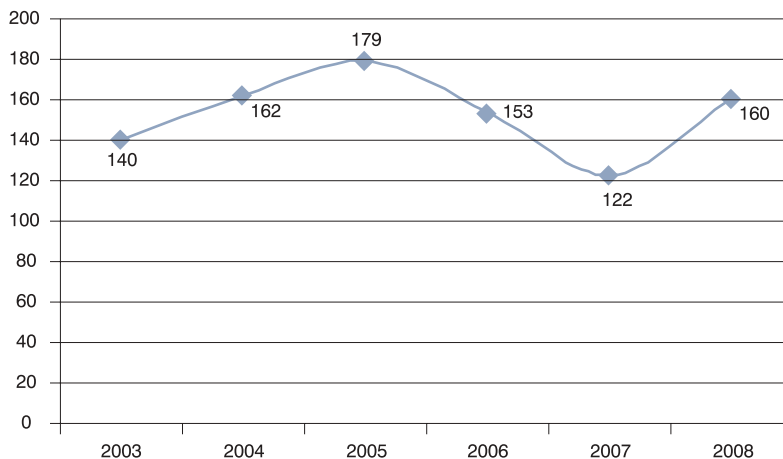
Seksuaalkuritegude tase on riikide võrdluses väga erinev, andmete võrdlemisel tuleb olla ettevaatlik, kui võrd andmed on halvasti võrreldavad tingituna kultuurilisest erinevusest selliste kuritegude mõistmisel ja ka erinevast teatamislävest. Rahvusvahelise ohvriuuringu andmetel (Dijk, Kestern, & Smit, 2007) väitis keskmiselt 0,6% naistest, et on langenud seksuaalrännaku ohvriks. Üle 1% naistest langes seksuaalkuriteo ohvriks USA-s, Islandil ja Põhja-Iirimaal. Eestis oli vastav näitaja 0,3% ja kõige madalam ehk 0,1% oli selliseid naisi Ungaris ja Mehhikos.

Seksuaalkuritegudest 37% registreeriti Harjumaal, 17% Tartumaal, 10% Jõgevamaal, 7% Võrumaal ja Ida-Virumaal. Ülejäänud maakondades oli registreeritud seksuaalkuritegude osakaal 5% või vähem. Hiiumaal ei registreeritud ainsa maakonnana ühtegi seksuaalkuritegu.

Vägistamine

Vägistamisega rünnatav õigushüve on seksuaalne enesemääramisõigus, s.o isiku õigus vabalt valida, kas, kellega ja millisel viisil ta seksuaalvahekorda astub. Vägistamise koosseis eeldab, et suguühendusse astumine toimub kannatanu tahte vastaselt kas vägivalla abil või tema vastupanu- või arusaamisvõimetust ära kasutades (Sootak & Pikamäe, 2002).

2008. aastal registreeriti 160 vägistamist, mis on sarnane viimaste aastate keskmise vägistamisjuhtumite arvuga aastas. Aastatel 2003–2008 registreeriti kokku 916 vägistamist ehk keskmiselt 153 vägistamist aastas. Vägistamiste arv oli viimase kuue aasta madalaim 2007. aastal, 2008. aasta tase jäi samasse suurusjärku 2004.–2006. aastaga.

Joonis 37. Vägistamiste üldarv aastatel 2003–2008

Vägistajad ja ohvrid

Tüüpiline vägistaja oli noor Eesti kodakondsusega mees, kes enamasti pani kuriteo toime üksi:

- 100% olid mehed;
- 53% olid nooremad kui 30-aastased;
- 83% olid Eesti kodanikud;
- 92% pani kuriteo toime üksinda;
- 31% pani kuriteo toime joores.

Kuigi enamik vägistajaid olid täisealised, olid nende seas ka mõned alaealised. 2008. aastal registreeriti mõned sellised juhtumid kasvatus- või muus kinnises asutuses. Lisaks lõpetati paari vägistamisjuhtumi menetlemine, edastades materjalid alaealiste komisjonile, kuna kahtlustatav ei olnud süüvõimeline.

Vägistamiste, nagu ka teiste seksuaalse väärkohtlemiste, puhul on suurem risk ohvriks langeda noortel ja lastel. Näiteks meedikute hinnangul on seksuaalse (ja ka füüsilise) vägivalda ohvriks eelkõige noored naised vanuses kuni 30 aastat (Kase & Pettai, 2003).

Ohvriks langemise põhjuseks on sageli ohvri haavatavus, sõltuvus kuriteo toimepanejast ning ohvri arenguline ebaküpsus mõistmaks, mida temaga tehakse ja vähene julgus ning suutlikkus vastu hakata. Rahvusvahelise ohvriuuringu andmed 30 riigist näitavad, et pooltel juhtudel tundis ohver kurjategijat, veidi enam kui kolmandik ohvritest teadis kurjategijat näo järgi ja kümnendikul juhtudel välimuse järgi (Dijk, Kestern, & Smit, 2007).

Ka Eestis oli tüüpiline vägistamise ohver alaealine või noor naine ning vastupidiselt levinud müüdile tundis kurjategijat või oli lausa tema sugulane:

- 90% naissoost;
- 46% nooremad kui 23-aastased;
- 68% juhul oli kurjategija tuttav või sugulane (sh 42% tuttavad ja 26% sugulased).

Peresised vägistamised pandi peagu eranditult toime ohvri elukohas, vaid paar juhtumit toimusid kuriteos kahtlustatava kodus. Lapsohvrite puhul oli väärkohtlejaks

enamjaolt isa, ema uus elukaaslane, kasuisa, harvem muu ohvrile lähedane perekonnaliige. Mõnda lapsohvrit vägistati korduvalt ja mitme aasta vältel, nt ühel juhul toimus seksuaalne väärkohtlemine nelja aasta jooksul. Täisealiste naiste puhul oli sellistel juhtudel seksuaalseks väärkohtlejaks enamjaolt praegune või endine abikaasa/elukaaslane.

Vägistamised, mida panid toime tuttavad, toimusid üsna sarnase stsenaariumi järgi. Ohvriteks olid sageli noored naised; sündmused said alguse kas ühistest koosviibimistest ööklubis, baaris või korteripidudest, aga ka ööklubides sõlmitud uutest tutvustest, mida jätkati kuriteo toimepanija elukohas või hotellis. Politsei andmetel tarbivad ohvrid sellistel juhtudel peol palju alkoholi, neil esineb mälukaotust ning nad ei mäleta vägistamisega seotud asjaolusid, mistõttu on neid juhtumeid politseil ka raske uurida (Politseiamet, 2008).

Võõrad isikud panid vägistamisi toime kõrvalistes kohtades, nt pargis, majade vahel, koridoris.

Kohtueelne menetlus ja karistused

2008. aasta jooksul lõpetati vägistamistes kokku menetlus 76 isiku puhul ning saadeti kohtusse 49 isikut.

2008. aastal registreeritud 160 vägistamisjuhtumist lõpetati menetlus samal aastal 34% juhtumi (55) osas, 2007. aastal registreeritud vägistamistest oli 2008. aasta lõpuks kriminaalmenetlus lõpetatud 46% juhtumi osas.

2008. aastal jõustunud kohtuotsuste järgi mõisteti vägistamises süüdi 30 isikut. Süüdi mõistetutest 17 olid varem karistatud. Vägistamise eest mõisteti vangistus alates 8 kuust kuni 11 aastani. Vangistust ei pööratud täielikult või osaliselt täitmisele 8 isiku osas – neile määrati katseaeg 2 kuni 4 aastat.

Alaealiste vastu suunatud seksuaalkuriteod

Alaealiste vastu suunatud seksuaalkuriteod jagunevad kahte gruppi:

- 1) juhtumid, kus alaealist on otseselt kaasatud sugulise kire rahuldamisele või on seda tehtud alaealise nähes, nt vägistamine, suguuhendus lapsealisesega, lapsealise seksuaalne ahvatlemine ja prostitutsioon;
- 2) juhtumid, kus alaealist kasutatakse seksuaaltoimingu kujutamiseks, aga otsest sugulise kire rahuldamist tema suhtes ei toimu, nt pornograafiasüüteod.

Kokku registreeriti 2008. aastal 260 alaealiste vastu suunatud seksuaalkuritegu. Võrreldes varasema aastaga kasvas see 76% võrra, ent on samal tasemel võrreldes üleelmise aastaga. 2008. aastal toimus kasv kõigis sagedamini registreeritud seksuaalse enesemääramise vastastes kuriteoliikides: vägistamine (+26), sugulise kire vägivaldne rahuldamine (+11), sugulise kire rahuldamine lapsealisesega (+5). Lapsealise seksuaalse ahvatlemise juhtumite arv kasvas ligi 3 korda. Lapsporno valmistamise juhtumite arv kasvas veidi enam kui 2 korda.

Kuna vägistamisest oli juttu juba eelnevas peatükis, siis järgnevalt vaadatakse põhjalikumalt ülejäänud sagedamini esinevaid alaealiste vastu suunatud seksuaalkuritegusid.

Tabel 15. Alaealiste vastu suunatud seksuaalkuriteod

Kuriteoliik	KarS	2006	2007	2008
Vägistamine	§ 141 lg 2 p 1	57	41	67
Sugulise kire vägivaldne rahuldamine	§ 142 lg 2 p 1	41	24	35
Suguühendusele sundimine	§ 143 lg 2 p 1	2	4	4
Sugulise kire rahuldamisele sundimine	§ 143 ¹ lg 2 p 1	0	4	12
Suguühendus järeltulijaga	§ 144	0	2	3
Suguühendus lapseealisega	§ 145	30	10	11
Sugulise kire rahuldamine lapseealisega	§ 146	62	23	28
Lapseealise seksuaalne ahvatlemine	§ 179	11	10	29
Alaealise prostitutsioonile kallutamine	§ 175	0	1	9
Alaealise prostitutsioonile kaasaaitamine	§ 176	2	4	6
Alaealise kasutamine pornograafilise teose valmistamisel	§ 177	10	4	4
Lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine	§ 178	29	22	52
Kokku		244	148	260

Sugulise kire rahuldamine ja seksuaalne ahvatlemine

2008. aastal registreeriti 75 sugulise kire (vägivaldse) rahuldamisega seotud kuritegu ja 29 lapseealise seksuaalse ahvatlemise juhtumit.

Sugulise kire rahuldamine alaealise või lapseealise suguühendusest erineval moel tähendab valdavalt käperdamist, suguelundi hõõrumist ohvri keha vastu, enda rahuldamist lapse ees või lapseealisel kurjategija suguelundeid katsuda laskmist.

Seksuaalselt ahvatleti ligi pooltel (13) juhtudel lapseealist interneti vahendusel. Näiteks paluti suhtlusportaalide Limpa ja Rate kaudu end ohvril veebikaamera ees alasti võtta, tehti ettepanekuid astuda seksuaalvahekorda või saadeti ohvrile pornograafilise sisuga pildimaterjali. Kuus juhtumit olid seotud lapsega koos pornograafilise sisuga piltide, filmi, ajakirja vaatamisega, 4 juhtumit olid seotud liputamisega, muud juhtumid seisnesid lapse seksuaalses ahvatlemises kas ohvri suguelundeid katsudes või lapse ees täisealiste seksuaalvahekorras olemises.

Kurjategijad ja ohvrid

Tüüpiline alaealise suhtes seksuaalse enesemääramise vastase kuriteo ja seksuaalse ahvatlemise toime pannud isik oli noor Eesti kodakondsusega mees, kes enamasti sooritas kuriteo üksi:

- 100% olid mehed;
- 37% olid 30–39aastased;
- 84% olid Eesti kodanikud;
- 98% pani kuriteo toime üksi.

Kohtueelne menetlus ja karistused

2008. aastal saadeti alaealise seksuaalse enesemääramise vastaste kuritegude eest kohtusse 50 isikut ja menetlus lõpetati 49 isiku puhul. Lapseealise seksuaalse ahvatlemise eest saadeti kohtusse 7 isikut ja menetlus lõpetati 5 isiku osas.

Tabel 16. Kohtusse saadetud isikud ning isikud, kelle suhtes kriminaalmenetlus lõpetati

Kuriteoliik	KarS	Kohtusse saadetud	Menetlus lõpetati	Kokku
Vägistamine	§ 141 lg 2 p 1	14	34	48
Sugulise kire vägivaldne rahuldamine	§ 142 lg 2 p 1	12	3	15
Suguühendusele sundimine	§ 143 lg 2 p 1	3	1	4
Sugulise kire rahuldamisele sundimine	§ 143 ¹ lg 2 p 1	3	1	4
Suguühendus järeltulijaga	§ 144	2	1	3
Suguühendus lapsealisesega	§ 145	7	5	12
Sugulise kire rahuldamine lapsealisesega	§ 146	9	4	13
Lapseealise seksuaalne ahvatlemine	§ 179	7	5	12
Kokku		57	54	111

2008. aastal jõustus süüdimõistev kohtuotsus alaealise seksuaalse enesemääramise vastaste kuritegude eest 35 isiku suhtes ja § 179 alusel (lapseealise seksuaalne ahvatlemine) 4 isiku suhtes. Alaealisega sugulise kire vägivaldse rahuldamise eest süüdi mõistetutele määrati karistuseks vangistust ligi 1 aastast (põhikaristus) kuni 10 aastani (liitkaristus); lapsealisesega sugulise kire rahuldamise eest määrati vangistust alates 7 kuust (põhikaristus) kuni 4 aastani (liitkaristus). Lapseealise seksuaalse ahvatlemise eest mõisteti ühele isikule rahaline karistus summas 9240 krooni, 3 isikule vangistust alates 1 aastast ja 10 kuust kuni 4 aastani (liitkaristus). Süüdimõistetututest kokku 13 isiku puhul ei pööratud vangistust täielikult täitmisele.

Prostitutsioon

Võrreldes varasemate aastatega suurenes alaealiste prostitutsiooniga seotud registreeritud kuritegude arv, mille puhul on iseloomulik, et kõik 2008. aastal registreeritud alaealise prostitutsioonile kaasaitamise kuriteod (6) ning peaaegu kõik (9-st 8) alaealise prostitutsioonile kallutamise juhtumitest registreeriti Pärnus. Kõigi seal registreeritud alaealise prostitutsioonile kaasaitamise ning kallutamise kuritegude toimepanemises kahtlustatakse ühte meest, kes oletatavalt ahvatles telefoni teel alaealisi (ja ka täiskasvanuid) tegelema prostitutsiooniga korteris, mida ta andis kasutada 500 krooni eest ööpäevas.

Pornograafia

2008. aastal registreeriti 4 kuritegu seoses alaealiste kasutamise ja pornograafilise teose valmistamiseks ja 52 lapsporno valmistamise ja selle võimaldamise juhtumit. Viimase kolme aasta jooksul on kasvanud märgatavalt lapsporno valmistamise ja selle võimaldamise juhtumite arv, samas on vähenenud alaealise pornograafilise teose valmistamisel kasutamise juhtumite arv.

Kahel juhul kasutasid alaealist pornograafilise teose valmistamisel (§ 177) kannatanule tuttavad isikud. Kahe juhtumi puhul kasutas sama isik alaealist modellina pornograafilise ja erootilise teose valmistamiseks 1999.–2002. ja 2004. aastal. Kolmanda juhtumi puhul oli tegemist internetis Rate suhtluskeskkonnas kuulutuse levitamisega, milles sooviti tutvuda tüdrukutega, kes poseeriksid alasti. Võrreldes 2007. aastaga on alaealise pornograafilise teose valmistamisel kasutamise juhtumite arv jäänud samaks, kuid on 6 võrra väiksem kui 2006. aastal.

Lapsporno valmistamise ja selle võimaldamise juhtumid (§ 178) olid 2008. aastal üsna erineva iseloomuga. Varasemaga võrreldes on vähem lapsporno valmistamisega seotud juhtumeid, rohkem on lapsporno allalaadimise, edastamise või hoidmisega seotud juhtumeid. 2008. aastal registreeritud juhtumitest 7 puhul teavitasid Saksamaa ning Ameerika Ühendriigid, et Eestis asuvalt IP-aadressilt levitatakse või on alla laetud lapspornograafiat. 30 juhul oli tegemist arvutis, CD-l või DVD-l lapspornograafia materjalide (videod-fotod) hoidmisega, allalaadimisega, levitamisega või müümisega, sh vähemalt 10 registreeritud kuriteo puhul oli tegemist sama kahtlustatavaga.

Viiel juhul pöördusid kannatanu või tema lähedased politseisse teatega, et alaealised on filmitud veebikaameraga, ähvardades seejärel video internetti üles riputada – sellistel juhtudel oli kannatanu vanus 13–15 aastat. Tegemist on avalikkuses tähelepanu pälvinud nn Elisha juhtumiga, kus välisriigis viibinud isik pressis alaealistelt poistelt välja alasti pilte või videoid (Kärmas, 2008).

Registreeriti ka otseselt lapsporno valmistamisega seotud kuritegusid. Kahel juhul oli üks ja sama isik erinevatel ajavahemikel (2002.–2007. ja 2006. aastal) valmistanud pornograafilisi teoseid, millel oli kujutatud alla 14-aastaseid isikuid pornograafilises ja erootilises situatsioonis. Ühel juhul saatis meesoost isik 14-aastasele isikule MSN-i kaudu alla 14-aastast last pornograafilises situatsioonis kujutavaid pilte. Kolmel juhul oli tegemist alaealise alasti pildistamisega ning materjalide hoidmisega. Ühel juhul loodi 15-aastasele tüdrukule internetilehekülgedel libakonto, kuhu lisati pornograafilisi pilte, mille töötlemisel kasutati tema portreefotot. Samuti registreeriti juhtum (§ 178), kus 2006. aastal Suurbritannia seksuaalkurjategijate registrisse kantud eestlasest mees töötas Eestis mitme pere lapsehoidjana, kuni temast teatas naine, kelle 2-aastast last mees hoidis. Mees oli varem töötanud Suurbritannias lapsehoidjana ning tal oli kõlvatuid fotosid alla 14-aastastest lastest – selle eest mõisteti mees 2006. aastal Suurbritannias ka süüdi.

Nagu eespool mainitud, võib antud kuriteokoosseisu alusel registreeritud juhtumite puhul olla tegemist ka muude lapsealiste kannatanute suhtes toime pandud seksuaalkuritegudega, mille käigus süüteo toimepanijad fotografeerivad laste suguelundeid või enda tegevust kannatanutega. Mõnel juhul on lapsporno valmistamise eesmärgiks olnud valmistatud piltide taasvaatamine, seda eelkõige seksuaalse kire rahuldamiseks.

Suur osa (40%) lapsporno valmistamise ja selle võimaldamise juhtumitest registreeriti Lõuna ringkonnas – kõige rohkem aga Põhja ringkonnas (54%, 28), neist 79% (22) Tallinnas. Nende kuritegude puhul on aga registreerimine juhuslikku laadi ning eeltoodud jaotus ei tähenda, et Lõuna ning Põhja ringkonnas pannakse süstemaatiliselt toime rohkem lapsporno valmistamise kuritegusid.

Kohtueelne menetlus ja karistused

Mainitud kuritegudes saadeti kohtusse kokku 19 isikut (neist 17 KarS-i § 178 alusel) ning kriminaalmenetlus lõpetati 6 isiku suhtes, ühe 2008. aastal registreeritud lapsporno valmistamise ja selle võimaldamise (§ 178) juhtumi puhul oli kahtlustatav alaealine. Lõpliku menetlusotsuse sai ning kohtusse saadeti 2008. aastal 43 lapspornograafiaga seotud kuritegu.

2008. aastal jõustus süüdimõistev kohtuotsus § 178 alusel 16 isiku suhtes ja § 177 alusel 2 isiku suhtes²⁸. 18 süüdimõistetust 2 olid varem karistatud. Kõik

²⁸ Aluseks võetud need juhtumid, mille puhul on karistus teada.

süüdimõistetud isikud olid mehed. Ühele § 177 alusel süüdimõistetule mõisteti karistuseks 15 000 krooni, teisele aga 10 aastat vangistust (liitkaristus). § 178 alusel süüdimõistetutest mõisteti 6-le rahaline karistus (9355–29 400 krooni) ja ülejäänud 10-le vangistus 6 kuust (põhikaristus) kuni 10 aastani (liitkaristus). Neist omakorda 5-le määrati katseaeg, sh 4 juhul koos käitumiskontrolliga.

Tabel 17. Kohtusse saadetud isikud ning isikud, kelle suhtes kriminaalmenetlus lõpetati

	Kohtusse saadetud isikud	Isikud, kelle suhtes menetlus lõpetati	Kokku
Alaealise kasutamine pornograafilise teose valmistamisel	1	0	1
Lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine	17	6	23
Kokku	18	6	24

Kokkuvõtvalt on 2008. aastal alustatud ja kohtusse saadetud lapsporno valmistamise ja võimaldamise kriminaalasjadega oluliselt suurenenud interneti abil või selle vahendusel toime pandud kuritegude arv ning samal ajal on vähenenud kuritegude toimepanemine muudel viisidel (vahetu fotografeerimine, edastamine jms). Samuti tuleneb registreehitatud kuritegude arvu tõus kõrgendatud tähelepanust küberkeskkonnas alaealiste suhtes toime pandavate seksuaalse ahvatlemise ning inimkaubandusega seotud kuritegude vastu.

Alaealise prostitutsioonile kaasaitamises ning alaealise prostitutsioonile kallutamises ei mõistetud 2008. aastal süüdi ühtegi isikut. Prokuratuur saatis aasta jooksul mõlemas kuriteos süüdistatavana kohtusse 1 isiku.

Kasutatud kirjandus

Dijk, J. v., Kestern, J. v., & Smit, P. (2007). *Criminal Victimisation in International Perspective. Key findings from the 2004–2005 ICVS and EU ICS.*

Kase, H., & Pettai, I. (2003). *Vägivalla mõju naiste tervisele. Meedikute küsitluse tulemused.* Tallinn: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut.

Kärmas, M. (20.11.2008). *Missi ajujaht perverdile.* Allikas: Eesti Ekspress: <http://www.ekspress.ee/2008/11/20/eesti-uudised/5446-missi-ajujah-netiperverdile>

Politseiamet. (2008). *Seksuaalkuriteod 2008 I poolaastal: vägistamiste iseloom ja levik, vägistajate ja ohvrite profiil.* Politseiamet, Analüüsi- ja planeerimisosakond.

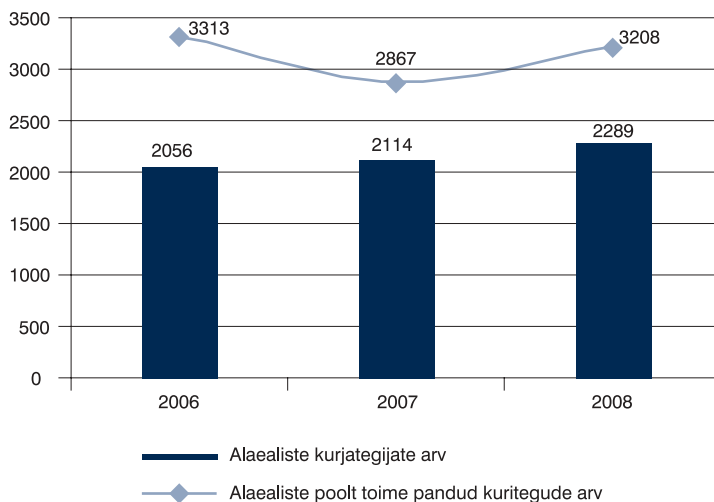
Sootak, J., & Pikamäe, P. (2002). *Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne.* Tallinn: Juura.

ALAEALISTEGA SEOTUD KURITEGEVUS

Jako Salla, Kaire Tamm

- 2008. aastal tehti Eestis kindlaks 3208 alaealiste toime pandud kuritegu.
- Võrreldes 2007. aastaga kasvas tuvastatud alaealiste kurjategijate arv 8% ning alaealiste toime pandud kuritegude arv 12%.
- Alaealistest kurjategijatest on poisse 83%, tüdrukuid 17%.
- Keskmisest enam panevad alaealised toime varavastaseid kuritegusid. Jätkuvalt on alaealiste seas laialt levinud võõra dokumendi kasutamise seotud kuritegude arv.
- Alaealiste toime pandud väärtegevuste arv kasvas 14%, eelkõige kasvas alaealiste arv, kes rikkusid alkoholiseaduses toodud piiranguid alkoholi tarvitamisel.
- 55% kohtueelses menetluses kindlaks tehtud alaealiste puhul lõpetati menetlus otstarbekusest, kohtusse saadeti 45% alaealistest.
- Kohtueelne menetlus kestis alaealiste jaoks 2008. aastal keskmiselt 3 kuud, kohtumenetluse keskmine pikkus oli aga 2008. aasta teise poolaasta andmete kohaselt veidi alla pooleteise kuu.

2008. aasta jooksul tehti kindlaks 2289 isikut, kes kuriteo toimepanemise ajal olid alaealised (17 aastased või nooremad).²⁹ Võrreldes 2007. aastaga, kui selgitati välja 2114 alaealist kurjategijat, on seda 8% enam. Alaealistest kurjategijatest oli poisse 83% ning tüdrukuid 17%. Keskmisest tunduvalt kõrgem oli tüdrukute osakaal narkokuritegevuste (26%), võõra vara omastamise (26%), valeütluste andmise (56%) ning tähtsa isikliku dokumendi kuritarvitamise puhul (56%). Viimase kuriteoliigi puhul on tegu teisele isikule kuuluva dokumendi kasutamise või kasutada andmise juhtumitega, enamasti anti oma dokumenti kasutada vanusepiiranguga ööklubidesse sissesaamiseks.

Joonis 38. Alaealised kurjategijad ja nende toime pandud kuriteod

²⁹ Alaealiste ning nende toime pandud kuritegude arvestuse aluseks on 2008. aasta jooksul labendatud kuriteod ebk kriminaalmenetluse lõpetamiseks ning kohtusse saatmised. See tähendab, et alaealise osalus kuriteos on kuriteo labendamise ajaks piisavalt kindel. Teiselt poolt aga tähendab see, et kuritegude hulgas on ka neid, mis on toime pandud varasematel aastatel.

Kokku registreeriti 2008. aastal 3208 alaealiste toime pandud kuritegu, see on 341 kuriteo võrra enam kui 2007. aastal ning 114 võrra vähem kui 2006. aastal. Seega kasvas aastaga alaealiste sooritatud kuritegude arv võrreldes 2007. aastaga 12%.

Tabel 18. Alaealiste toime pandud kurieod

	2007	2008	Muutus N	Muutus %
Tuvastatud alaealised kurjategijad	2114	2289	175	8,3
Alaealiste toime pandud kuritegude arv	2867	3208	341	11,9
Tapmine, mõrv	8	2	-6	-75,0
Raske tervisekahjustuse tekitamine	2	7	5	250,0
Ähvardamine	16	23	7	43,8
Kehaline väärkohtlemine	328	470	142	43,3
Vägistamine	8	14	6	75,0
Narkokuriteod	51	89	38	74,5
Vargus	822	947	125	15,2
Röövimine	150	118	-32	-21,3
Omastamine	63	70	7	11,1
Kelmused	66	84	18	27,3
Asja omavoliline kasutamine	220	237	17	7,7
Avaliku korra raske rikkumine	390	338	-52	-13,3
Omavoliline sissetung	200	322	122	61,0
Tähtsa isikliku dokumendi kuritarvitamine	220	139	-81	-36,8
Süütamine	4	1	-3	-75,0
Mootorsõiduki joobeseisundis juhtimine	32	45	13	40,6

Levinuimad alaealiste toime pandud kuriteod olid, nagu ka täisealistegi puhul, vargus ja kehaline väärkohtlemine. Neile kuriteoliikidele järgnesid avaliku korra raske rikkumine, omavoliline sissetung ning asja omavoliline kasutamine, neist viimase puhul on tegu enamasti vanemate sõiduautode ärandamisega.

Alaealiste kuritegude struktuur on ka teistes Euroopa riikides suhteliselt sarnane. 2008. aastal avalikustati rahvusvahelise projekti ISRD-2 raames läbi viidud alaealiste hälbiva käitumise uuringu võrdlusandmed 6 uue Euroopa Liidu liikmesriigi kohta: Eesti, Küpros, Leedu, Poola, Sloveenia, Tšehhi.

Olulisim uuringu järeldus oli, et enamik küsitletud 13–15aastastest õpilastest ei ole õigusrikkumisi toime pannud: 63% väitis, et ei ole seda teinud kordagi elu jooksul ja 76% väitis seda eelmise aasta kohta. Nimetatud riikide pealinnades oli alaealiste poolt kõige sagedamini toime pandud kuritegude puhul tegemist vähemtõsiste kuritegudega, need olid seotud kambakakluse, arvuti kasutamisega, varguste ja külmrelva kaasaskandmisega. Sarnane oli kuritegude struktuur ka Põhjamaades (Steketee, Moll, & Kapardis, 2008).

Alaealiste üldine kuritegelik aktiivsus paistab Eestis eriti silma varavastaste kurite-

gude puhul. Kui keskmiselt moodustasid alaealiste toime pandud kuriteod umbes 15% kõikidest lahendatud kuritegedest, siis näiteks varguse puhul oli alaealiste osakaal 19%, röövimiste puhul 23%, väljapressimiste puhul aga lausa 40%. Registreeritud vägistamistest panid alaealised toime iga viienda kuriteo.³⁰

Alaealiste kuritegude arv statistikas sõltub muu hulgas nii sellest, kui palju alaealisega seotud kuritegedest teada antakse kui ka sellest, palju kuritegusid kriminaalmenetluses suudetakse lahendada.³¹ Kuritegudest teada andmine võib arvatavasti mõjutada eelkõige vägivallakuritegude arvu, samas mõjutab kõrgem lahendamismäär varavastaste kuritegude arvu. Seega, mida suuremat tähelepanu pööratakse näiteks alaealiste omavahelisele vägivallale ning mida paremat tööd teevad menetlusasutused kuritegude lahendamisel, seda suuremaks kasvavad ka alaealiste kuritegevuse näitajad ning üha rohkem noori satub kahtlustatavana kriminaalmenetlusesse.

Alaealiste toime pandud väärted

2008. aastal registreeriti kokku 32 717 alaealiste toime pandud väärtetu, mida on 3984 väärtetu võrra rohkem kui 2007. aastal (28 730) ja 8642 väärtetu võrra rohkem kui 2006. aastal (24 075). Seega kasvas alaealiste väärtetude arv võrreldes 2007. aastaga 14%.

Väärtetude struktuuri osas tervikuna pole olulisi muutusi toimunud, endiselt on sagedasemad alaealiste väärted seotud alkoholiseaduse, tubakaseaduse ning liikluseaduse rikkumistega.

Üksikute väärteliikide lõikes registreeriti kõige enam alaealiste alkohoolse joogi tarbimist (12 583), tubakatoodete tarvitamist (5001), liiklusnõuete rikkumist jalakäijana või muu liiklejana (4562), tubakatoote omandamist ja omamist (2222).

Võrreldes eelmise aastaga kasvas 2008. aastal kõige enam (ligi veerandi jagu) alkoholiseaduse rikkumiste hulk ennekõike alkohoolse joogi tarbimise osas. Nende andmete põhjal ei saa aga väita, et alaealised oleks hakanud järsult rohkem alkoholi tarbima, pigem oli kasv tingitud sellest, et politsei pööras suuremat tähelepanu joobes alaealiste tabamisele. Nimelt oli 2008. aastal üheks politsei prioriteediks tegeleda alkoholiseaduse rikkumistega alla 16-aastaste poolt eesmärgiga mõjutada neid õiguskaualekalt käituma ja teadvustada alkoholi negatiivset mõju ning hoida ära raskemaid õigusrikkumisi, mida alkoholi joobes võidakse toime panna. Politsei kogemus suurüritustel nagu Rabarock ja Õllesummer näitas, et alaealistele on alkohol üsna kergesti kättesaadav. Samuti esineb probleeme sellega, et ei täideta alaealiste suhtes kehtestatud müügipiiranguid (Nelis, Sepp, & Klein, 2008).

Üksikutest väärteliikidest vähenes 2008. aastal võrreldes 2007. aastaga mootorsõiduki juhtimine juhtimisõiguseta alaealise isiku poolt (LS § 74¹) ja liikluskindlustuse lepingu sõlmimata jätmine.

³⁰ Vt täiendavat infot vägistamiste kohta seksuaalkuritegude peatükist.

³¹ Näiteks suudetakse vargustest lahendada vaid iga neljas juhtum – neljast juhtumist kolme puhul jääb kuriteo toimepanija tabamata, mistõttu pole võimalik ka hinnata, kui suure osa neist kuritegedest panid toime alaealised. Kui aga kuritegude lahendamise määr paraneb ning suudetakse kindlaks teha senisest enam kurjategijaid, siis kasvab sellega seoses ka alaealiste kurjategijate tuvastamine, mis omakorda tõstab statistikas alaealiste kurjategijate ning nende toime pandud kuritegude arvu.

Tabel 19. Alaealiste toime pandud väärted

	2007	2008	Muutus N	Muutus %
Alkoholiseaduse rikkumised	10 922	13 593	2 671	24,5
Liiklusseaduse rikkumised	6 788	7 580	792	11,7
Tubakaseaduse rikkumised	7 166	7 404	238	3,3
Karistusseadustiku rikkumised	2 889	3 459	570	19,8
Liikluskindlustuse seaduse rikkumised	509	289	-220	-43,2
Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete seaduse rikkumised	308	289	-19	-6,2
Muud väärted	151	103	-48	-31,8
KOKKU	28 733	32 717	3 984	13,9

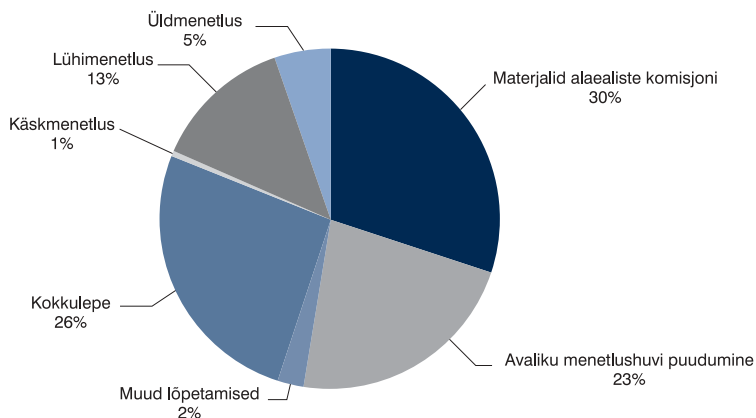
Allikas: politseiamet

Alaealine peale kohtueelse menetluse lõppu

Kui alaealise kriminaalasja materjalid jõuavad prokuratuuri ning kohtueelne menetlus on läbi, saab prokurör otsustada, kas saata alaealine süüdistatavana kohtusse või lõpetada tema suhtes menetlus (raskemad kuriteod saadetakse alati kohtusse).

2008. aastal lõpetati menetlus erinevatel alustel 55% alaealiste suhtes. Esmakordsete alaealiste kurjategijate suhtes lõpetab prokuratuur tavaliselt menetluse ning saadab materjalid arutamiseks alaealiste komisjoni. Samuti võidakse teatud kergemate kuritegude puhul alaealise suhtes menetlus lõpetada avaliku menetlushuvi puudumise tõttu (nt kui alaealine on püüdnud võõra dokumendiga öökklubisse pääseda) ning määratakse kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 202 nimetatud kohustused. Kui alaealine on juba varem pannud toime raskemaid kuritegusid või on tema suhtes käimas mõni menetlus, kus kahtlustus või süüdistus on raskem, võib prokurör ressursi kokkuhoiu nimel menetluse lõpetada karistuse ebaotstarbekuse tõttu.

45% alaealiste suhtes aga menetlust ei lõpetatud ning neil tuleb astuda kohtu ette. Enamik kohtusse saadetud alaealistest jõuab kohtu ette kokkuleppemenetluses, see tähendab, et alaealine, tema kaitsja ning prokurör lepivad kokku karistuse liigis ja määras ning kohtunik kinnitab selle kokkuleppe.

Joonis 39. Lõplike menetluseotsuste struktuur alaealiste kurjategijate puhul

Alaealiste õigusrikkujatega tegelemine alaealiste komisjonides

2008. aastal toimus Eesti Noorsootöö Keskuse andmetel alaealiste komisjonides 4521 arutelu, see on ligi 300 võrra enam kui 2007. aastal.

Komisjoni suunamise enamlevinud põhjusteks olid:

- *väärteo toimepanemine alla 14-aastase isiku poolt (37%);*
- *koolikohustuse mittetäitmine (20%);*
- *kuriteo toimepanemine 14–18aastase isiku poolt (16%).*

Enamiku taotlustest arutada alaealise õigusrikkumist alaealiste komisjonis esitas 2008. aastal politsei (63%), koolid esitasid 18% ja prokuratuur 16% taotlustest.

Alaealiste komisjonid määrasid sarnaselt 2007. aastaga ka 2008. aastal kõige sagedamini mõjutusvahendina hoiatust (40%), üldkasulikke tööd (22%) ning spetsialisti juurde vestlusele suunamist (19%).

Kriminaalmenetluse kestus

Alaealiste kriminaalasju menetletakse üldjuhul kiiremini kui täisealiste kriminaalasju, keskmine menetluse pikkus alaealiste kriminaalasjades oli 2008. aastal kohtueelses menetluses mediaani järgi 3 kuud (Salla, 2009a). Alaealiste kriminaalasjade kiire menetlemine seati politsei ja prokuratuuri prioriteediks 2007. aasta suvel. Lühikese menetluse eesmärgiks on ühelt poolt tagada kiire ning mõjus reageerimine õigusrikkumistele ning teiselt poolt alaealise võimalikult vähene traumeerimine menetluse läbi.

Keskmine kohtumenetluse pikkus oli 2008. aasta II poolaastal mediaani järgi 1,4 kuud.

Alaealiste karistused

2008. aastal valmis justiitsministeeriumi tellimisel uuring alaealiste karistuste tulemuslikkuse kohta (Markina & Märtsen, 2008). Uuringu andmetel oli kohtus süüdimõistetud alaealiste seas eelnevalt kriminaalkorras karistatud alaealisi ligi kolmandik. Nendest suurem osa ehk 69% oli varem karistatud ühel korral, 22% kahel korral ning ülejäänud 9% kolmel ja enamal korral. Enam kui pooled alaealistest (57%) olid vähemalt ühel korral saanud karistada väärteokorras ja seda kõige sagedamini alkoholi- ja tubakaseaduse rikkumise eest – vastavalt 61% ja 36% alaealistest.

Reaalset vanglakaristust määrati alaealistele kõige enam eluvastaste kuritegude eest; ülejäänud kuriteoliikide puhul kohaldati kõige sagedamini tingimisi vabastamist allutamisega käitumiskontrollile (veidi enam kui poolelt juhtudel).

Käitumiskontrolli kui mõjutusvahendit ja vangistust kasutati veidi vähem kui viienädikelt juhtudel ning hoiatust ja tingimisi karistusest vabastamist alla 3% juhtudest. Kõige vähem kohaldati üldkasulikke tööd (1%) ja erikooli saatmist (1%).

Alaealistele määratud vangistuse keskmine pikkus oli 3 aastat. Tingimisi vabastamisel ja käitumiskontrollile allutamisel mõisteti 11%-l juhtumitest alaealisele šokivangistus keskmise pikkusega 8 kuud. Šokivangistustest 64% olid pikemad kui 3 kuud.

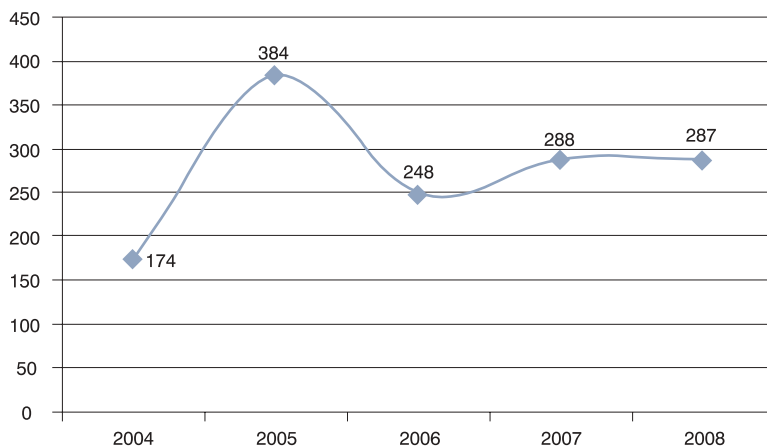
Üldkasulikke tööd määrati keskmiselt 178 tundi. Rahaline karistuse suurus oli keskmiselt 5438 krooni. Käitumiskontrolli ajal pandi alaealistele kõige sagedamini kohustuseks asuda tööle või jätkata õpinguid ning mitte tarvitada käitumiskontrolli ajal alkoholi või narkootikume.

Lisaks otseselt alaealistega seotud kuritegudele on oluline vaadata ka kuritegusid, mis alaealist kaudsemalt mõjutavad, üheks sellistest on lapse ülalpidamiskohustuse rikkumine ühe või mõlema vanema poolt.

Elatisraha mittemaksmine

Vanema kohustus last üleval pidada tuleneb perekonnaseadusest, mille § 60 lg 1 järgi on vanem kohustatud üleval pidama kuni 18-aastast last ja abi vajavat töövõimetut täisealist last. Karistusseadustiku koosseis vanema kuritahtliku ülalpidamiskohustuse rikkumise kohta ei laiene täisealise lapse ülalpidamisele koolis õppimise ajal ning puudutab vaid neid juhtumeid, kus elatise mõistis välja kohus. Ülalpidamiskohustuse rikkumist peetakse kuritahtlikuks, kui elatisraha ei maksta süstemaatiliselt või pikema aja jooksul, nt mitme kuu jooksul järjest (Sootak & Pikamäe, 2002).

2008. aastal registreeriti 287 lapse ülalpidamise kohustuse rikkumist, mis on samal tasemel võrreldes kahe eelneva aastaga.

Joonis 40. Lapse ülalpidamiskohustuse rikkumised aastatel 2003–2008

Enamasti on elatisraha maksmisest kõrvalehoidmise puhul tegemist juhtumitega, kus last kasvatab (üksik)ema, lapse isale on kohus määranud kohustuse maksta lapsele igakuist elatisraha, kuid kuna ta seda kohustust pole täitnud, siis on ema avalduse alusel alustatud menetlust (Salla, 2009b). 2008. aastal registreeritud juhtumite puhul jäid elatisraha võlgnevused paari tuhande ja paarisaja tuhande krooni vahele. Elatisraha mittemaksmise periood kestis alates paarist kuust veidi enam kui 10 aastani. Suurim võlgnevus – ligi 450 000 krooni – oli tekkinud ligi 12 aasta vältel elatisraha maksmata jätmisel. Siin toodud vahemike puhul tuleks aga arvestada, et kõikide 2008. aastal registreeritud juhtumite puhul ei olnud mittemaksmise periood ja võlgnevuse summa veel teada.

Lapse ülalpidamiskohustuse mittetäitmisel selgitati välja 175 kahtlustatavat. Tüüpiline elatisraha mittemaksjaja oli Eesti kodakondsusega (76%) 18–39aastane (80%) mees (98%).

2008. aastal saadeti kohtusse või lõpetati menetlus 291 lapse ülalpidamise kohustuse rikkumise osas: kohtusse saadeti 152 kuritegu ja menetlus lõpetati 139 kuriteo (114 isiku) osas. Lõpetamistest 62% toimus kriminaalmenetlust välistava asjaolu ilmnemisel ehk KrMS-i § 200 alusel, 35% avaliku menetlushuvi puudumise korral ja kui süü ei olnud suur ehk KrMS-i § 202 alusel.

2008. aastal jõustus süüdimõistetv kohtuotsus lapse ülalpidamiskohustuse rikkumise eest 137 isiku osas, neist 2 olid naised, ülejäänud mehed. Elatisraha mitteraksmise eest määrati 2008. aastal jõustunud kohtuotsuste järgi vangistust alates 30 päevast kuni 1 aastani, mis on maksimumvangistusmäär nimetatud kuriteo eest. Rahalisi karistusi määrati alates paarist tuhandest kuni kümne tuhande kroonini.

Kasutatud kirjandus

Markina, A., & Märtson, M. (2008). *Alaealiste karistuste tulemuslikkus*. Tallinn: Justiitsministeerium. Allikas: <http://www.just.ee/20495>.

Nelis, E., Sepp, M., & Klein, M. (2008). Et noor ei satuks kuritegelikule teele. *Politseileht*.

Salla, J. (2009a). Alaealiste kriminaalrajade menetlemise kiirus 2008. aasta II pool-aastal. Justiitsministeerium, kriminaalpoliitika osakond.

Salla, J. (2009b). *Kriminaalmenetluse lõpetamine otstarbekusest*. Justiitsministeerium.

Sootak, J., & Pikamäe, P. (2002). *Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne*. Tallinn.

INIMKAUBANDUS JA PROSTITUSIOON

Brit Tammiste

- 2008. aastal registreeriti 189 sellist kuritegu, millest osa võivad olla seotud inimkaubandusega. See on 54 (39%) võrra rohkem kui 2007. aastal (136 registreeritud kuritegu).
- Viimase 6 aasta jooksul on Eestis registreeritud 12 orjastamise juhtumit.
- Kolmandik kõigist prostitutsioonile kaasaaitamise kahtlustavatest (32) olid naised.
- Üle kolmveerandi (77%) inimkaubanduse kuritegudes kahtlustatavatest olid vanemad kui 29 aastat.
- 38% 2008. aastal toime pandud prostitutsioonile kaasaaitamise kuritegude puhul kahtlustati gruppi või kuritegelikku ühendust.

Inimkaubandus

Inimkaubandus³² on ÜRO rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastase konventsiooni lisaprotokoll järgi tegevus, mille eesmärk on teist inimest eksploateerida kaubitseja enda poolt või seda võimaldada teiste poolt. Inimkaubandusel on palju alaliike, nt tööorjus – sunniviisiline töö, organidoonorlus ehk elundite ebaseaduslik eemaldamine, seksuaalne ärakasutamine. Kuigi Eesti karistusseadustikus pole kuriteokooosseisu nimetusega „inimkaubandus”, on seaduses 16 inimkaubandusega seotud paragrahvi, mis keelustavad sellise tegevuse, näiteks orjastamine, isikuvabadust piiravasse riiki toimetamine, prostitutsioonile kaasaaitamine, ebaseaduslik organidoonorlus, lapspornograafia valmistamine ja levitamine jne.

Orjastamise (KarS-i § 133) kuriteo koosseis on kõige lähemal inimkaubanduse mõistele. Antud paragrahvi alusel registreeritud kuritegude puhul võib kõige sagedamini olla kindel, et tegemist on inimkaubanduse juhtumiga. Viimase 6 aasta jooksul on Eestis registreeritud 12 orjastamise juhtumit, igal aastal 1–4 juhtumit. 2008. aastal registreeriti orjastamisena 2 sunnitöö juhtumit, millest ühe puhul oli tegu inimeste töövahendamisega välismaale (menetlus lõpetati kuriteokooosseisu puudumise tõttu) ning teise puhul isiku tema tahte vastaselt ning vägivaldaga teise isiku kasuks tööle sundimisega vanglas. Kuigi orjastamise koosseisu 2007. aastal täiendati, pole see kaasa toonud registreeritud juhtumite arvu tõusu.

Vähemalt alates 2003. aastast pole Eestis registreeritud ühtegi ebaseadusliku inim-uuringute tegemise, siirdematerjali võtmise ega doonorlusele kallutamise kuritegu. Ainuke lapse ostmise või müümise kuritegu registreeriti 2005. aastal.

Peamiselt on inimkaubanduse kuriteod seotud prostitutsiooni vahendamisega. Riiklikult oli 2008. aastal prokuratuuri ja politsei prioriteetideks nii siseriiklikud, kui piiriülesed prostitutsioonijuhtumid. Kuni 2007. aastani ei olnud selgelt eristatud prostitutsiooni vahendamise ning muu ebaseadusliku tegevuse võimaldamise kuriteod, alles kahe viimase aasta statistika näitab, kui palju on registreeritud just prostitutsioonile kaasaaitamise kuritegusid³³. 2008. aastal registreeriti 189 sellist kuritegu, millest osa

³² RT II 2004, 7, 23. Protokollid definitsioon artikli 3 järgi:

a) inimkaubandus tähendab isiku eksploateerimiseks tema värbamist, vedamist, üleandmist, majutamist või vastuvõtmist, inimröövi toimepanemise või muul viisil jõu kasutamise või sellega äbvardamise, petmise, võimu kuritarvitamise või isiku abitu seisundi ärakasutamise või teist isikut kontrolliva isiku nõuoleku saavutamiseks makse tegemise või vastuvõtmise või muu hüvise pakkumise või vastuvõtmise või muu kuritarvituse teel. Eksploateerimisena käsitletakse ka teise isiku prostitueerimisele sundimist või muul viisil seksuaalset ärakasutamist, sunniviisilist tööd või teenistust, orjuses või sama laadi seisundis pidamist või elundi sunniviisilist eemaldamist.

³³ Alates 01.02.2007 kajastab prostitutsiooni vahendamist mitte § 268, vaid § 268¹.

võivad olla seotud inimkaubandusega, mis on 54 (39%) võrra rohkem kui 2007. aastal (136 registreeritud kuritegu).

Inimkaubandusega võib olla tegu ka siis, kui toimub vabaduse võtmine seadusliku aluseta (58), lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine (52) ja prostitutsioonile kaasaaitamine (37). Seadusliku aluseta vabaduse võtmise kuriteod on toime pandud peamiselt isiklikul motiivil või kättemaksuks, seega inimkaubanduse kuritegusid § 136 alusel registreeritud kuritegude hulgas sageli tegelikkuses ei sisaldu. Sageli on tegetmist isiku kinnihoidmise ja/või -sidumisega tema enda, tema lähedase või võõra isiku korteris (või nt ka metsas, heinaküünis vms) või isiku autos kinnihoidmise ning ringisõidutamise, millega piiratakse isiku liikumisvabadust. 2008. aasta juhtumite puhul kaasnes vabaduse võtmisega harva füüsiline vägivald.

2008. aastal registreeriti ka 8 võrra rohkem (kokku 13) sugulise kire rahuldamisele sundimise juhtumeid – kõigist registreeritud kuritegudest 11 pandi toime Lõuna ringkonnas, sh 9 Võru linnas või maakonnas ja nende toimepanemises kahtlustatakse 2 meessoost isikut.

Võõra lapse hõivamine – kas inimkaubandus?

2008. aastal registreeriti 3 võõra lapse hõivamise juhtumit. Kuriteod olid üksteisest üpriski erinevad ning esmapilgul ei olnud seotud inimkaubandusega.

Ühel juhul kahtlustati meessoost isikut selles, et ta viis enda juurde elama teise isiku 12-, 14- ja 16-aastased pojad. Teisel juhul kahtlustatakse mehe elukaaslase ema selles, et ta viis mehe lapse nädalaks Soome. Kolmandal juhul kahtlustati võõra lapse hõivamises psüühikabäirega naist, kes kahtluse kohaselt võttis vanema naisterahva käest tema tütrepoja.

2008. aastal vähenesid välismaalase ebaseaduslikult üle Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone toimetamise juhtumid (7-lt 1-le). Ainuke selline juhtum 2008. aastal registreeriti Narvas: antud juhtumi puhul lasi piirivalvur 2005. aasta suvel Moldova kodanikul 500 euro eest ebaseaduslikult ületada Eesti Vabariigi ajutise kontrolljoone suunaga Vene Föderatsioonist Eesti Vabariiki. Kirjeldatud juhtumi osas menetlus lõpetati, kuna ei suudetud tuvastada piirivalvurist süüdlast.

Tabel 20. Inimkaubanduse juhtumeid sisaldavad kuriteoliigid karistusseadustiku järgi aastatel 2003–2008

	KarS	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Kokku
Orjastamine	§ 133	4	2	1	1	2	2	12
Vabaduse võtmine seadusliku aluseta	§ 136	36	41	55	44	55	58	289
Ebaseaduslik inimuuringute tegemine	§ 138	0	0	0	0	0	0	0
Ebaseaduslik siirdematerjali võtmine	§ 139	0	0	0	0	0	0	0
Doonorlusele kallutamine	§ 140	0	0	0	0	0	0	0
Suguühendusele sundimine	§ 143	6	172	5	7	5	4	199
Sugulise kire rahuldamisele sundimine	§ 143 ¹	–	–	–	0	5	13	18

	KarS	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Kokku
Võõra lapse hõivamine	§ 172	3	5	6	0	6	3	23
Lapse ostmine või müümine	§ 173	0	0	1	0	0	0	1
Alaealise prostitutsioonile kallutamine	§ 175	0	2	0	0	1	9	12
Alaealise prostitutsioonile kaasaaitamine	§ 176	2	3	3	2	4	6	20
Alaealise kasutamine pornograafilise teose valmistamisel	§ 177	2	20	26	10	4	4	77
Lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine	§ 178	3	7	3	29	22	52	116
Välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone	§ 259	1	3	2	5	7	1	19
Ebaseadusliku tegevuse võimaldamine	§ 268	33	49	59	38	–	–	190
Prostitutsioonile kaasaaitamine	§ 268 ¹	–	–	–	0	24	37	61
Kokku		90	304	161	136	135	189	1 037

Organiseeritud ning rahvusvaheline inimkaubandus

Riigiprokuratuuri andmetel (2008) puutus prokuratuur 2008. aastal kokku 4 inimkaubandusega seotud kuritegeliku grupiga ning ühe piiriülese inimkaubanduse grupiga: kokku tegeleti suuremal või vähemal määral 17 inimkaubandusega seotud isikuga. Seejuures on organiseeritud inimkaubandus võrreldes 2007. aastaga vähenenud, kuna eelmisel aastal puututi kokku 6 siseriikliku grupi (65 isikuga), 2006. aastal 9 grupiga (53 isikuga). Piiriülese inimkaubanduse grupe oli 2007. aastal aga samuti üks. 2008. aastal tuvastatud 4 grupist ühel juhul oli tegemist orjastamisega, mille raames sunniti isikut narkootiliste ainete müügile.

Tabel 21. Inimkaubanduse juhtumitega seotud isikute ja gruppide arv aastatel 2006–2008

Kuriteoliik	2006		2007		2008	
	Grupe	Isikuid	Grupe	Isikuid	Grupe	Isikuid
Inimkaubandus	9	53	6	65	4	17
Piiriülene inimkaubandus	4	19	1	1	1	1

Allikas: riigiprokuratuur

Kuna inimkaubandus on eelkõige rahvusvahelise iseloomuga kuriteoliik, siis on oluline tähelepanu pöörata ka teistes riikides toimuvale. 2008. aastal avastati Soomes viimaste aastate suurim seksuaalse eksploateerimisega seotud inimkaubandusjuhtum.

Eesti inimkaubitsejad Soomes

2008. aasta suvel tuli Soomes ilmsiks juhtum, kus eestlannat sunniti oma tahte vastaselt seksuaalteenuseid osutama ning inimkaubanduse kahtlustusega vahistati kaks eestlast (Filippov, 2008a). Tegemist oli teise suurema inimkaubanduse juhtumiga viimase 8 aasta jooksul Soomes. Seksuaalteenuse vahendajatena tegutsenud noored eestlased pääsesid inimkaubanduse süüdistusest, kuid said novembri alguses 10-kuulise tingimisi vanglakaristuse (Filippov: 2008b), kuigi prokurör nõudis neile rohkem kui 2-aastast vangistust.

Süüdistuse järgi toimetasid eestlased suvel Eestist Soome noore Eesti naise ja sundisid teda mitme nädala jooksul intiimteenuseid osutama. Kuna Soomes on alates 2004. aastast keelatud teenuste osmine inimkaubanduse ohvrilt, uuriti põhjalikumalt ka teenuse ostjaid. Kokku kuulati üle 120 kliendi ja süüdistus esitati kümnetele meestele seksi ostmises või selle katses naiselt, keda peeti inimkaubanduse ohvriks. Kaht seksiootjat karistati ohvri ärakasutamise eest rahatrahviga (750 ja 180 eurot). 2009. aastal esitatakse süüdistus veel 30 mehele – sealhulgas kahtlustatakse 2 Soome politseinikku eestlannalt seksi ostmises (Eesti Ekspress, 2008). Ka eelmise (2000. aastal) Soomes aset leidnud inimkaubandusega seotud juhtumi puhul oli tegemist eestlastest kurjategijatega.

Sarnaste võimalike inimkaubanduse juhtumite puhul vahetab keskkriminaalpolitsei regulaarselt jälitusinformatsiooni koostööpartneritega Europoli sideohvitseride vahendusel. 2008. aastal oli 16 esmast päringut, osale neist järgnes edasine informatsiooni vahetamine. Välismaal alustatud inimkaubanduse juhtumitest, kus kannatanu või teo toimepanija on Eesti kodanik, jõuab informatsioon keskkriminaalpolitseile (KKP) õigusabitaotlustena ja riikidevahelise informatsiooni vahetamise kaudu.

Leedus registreeriti 2008. aastal 17 inimkaubanduse kuritegu ja Lätis 6 inimkaubanduse juhtumit³⁴.

Kohtuelse menetluse tulemused ja kohtulahendid

Inimkaubanduse juhtumeid sisaldavate kuritegudes tuvastati 2008. aastal 116 isikut, kelle suhtes prokuratuur lõpetas menetluse otstarbekusest või kes saadeti kohtusse:

- ligi kolmveerand (72%) kahtlustatavatest olid mehed;
- 1/3 (10) kõigist prostitutsioonile kaasaaitamises kahtlustavatest (32) olid naised;
- üle kolmveerandi (77%) inimkaubanduse kuritegudes kahtlustatavatest olid vanemad kui 29 aastat, 23% kuni 29-aastased;
- 71% inimkaubanduse kuritegudes kahtlustatavates olid Eesti kodakondsusega, 9% Vene kodakondsusega, 10% kodakondsuseta isikud ning 7% määratlemata kodakondsusega.

Lõpliku menetlusotsuse sai 2008. aastal ning kohtusse saadeti 83 kuritegu ja 89 isikut. Menetlus lõpetati 27 isiku suhtes. Peaaegu võrdne osa inimkaubanduse juhtumeid sisaldada võivatest kuritegudest saadeti kohtusse üldmenetluses (37%) ning kokkuleppemenetluses (38%). Üldmenetluses saadeti kohtusse peamiselt prostitutsioonile kaasaaitamise juhtumid (§ 268¹) (47%), samas kui kokkuleppemenetluses valdava osa

³⁴ Lāti ja Leedu karistusseadustikus on eraldi inimkaubanduse kuritekoosseis.

moodustasid seadusliku aluseta vabaduse võtmise juhtumid (57%) ning ka lapsporno valmistamise või selle võimaldamise juhtumid (32%).

2008. aastal tehti süüdimõistev kohtuotsus 66 kriminaalasjas, mis võivad olla seotud inimkaubandusega, otsus jõustus 67 isiku suhtes. Orjastamise puhul jõustus 2008. aastal süüdimõistev otsus 2 isiku suhtes, kelle kohta oli maakohus süüdimõistva otsuse teinud juba 2007. aasta suvel. 2008. aasta lõpus mõistis Pärnu maakohu Paide kohtumaja orjastamise paragrahvi alusel süüdi 2 isikut (lahend jõustus 2009. aasta alguses), kes sundisid isikut tema tahte vastaselt tegelema narkootilise aine müügiga.

Tabel 22. Inimkaubanduse juhtumeid sisaldada võivates kuritegudes süüdimõistetud isikud ning jõustunud kohtuotsused

Kuriteoliik	Süüdimõist- mised 2008	Jõustunud otsused 2008
Orjastamine	2	2
Vabaduse võtmine seadusliku aluseta	36	36
Suguühendusele sundimine	4	4
Sugulise kire rahuldamisele sundimine	1	1
Võõra lapse hõivamine	2	2
Alaealise prostitutsioonile kallutamine	0	0
Alaealise prostitutsioonile kaasaaitamine	0	0
Alaealise kasutamine pornograafilise teose valmistamisel	2	2
Lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine	15	16
Välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle EV riigipiiri ja ajutise kontrolljoone	0	0
Prostitutsioonile kaasaaitamine	4	4
Kokku	66	67

Inimkaubanduse ohvrid

Inimkaubandusturul peetakse Eestit peamiselt päritolumaaks, samas kui Soomet ja Rootsit nähakse peamiselt sihtkohamaana. Peamiseks tõuketeguriks, miks kaubitsemise protsessi satutakse, on vaesus ja tööjõupuudus, aga ka sooline ja rahvuslik diskrimineerimine. Summad, mida makstakse värbajatele ühe naise eest, varieeruvad Eesti puhul 500 kroonist 4000 kroonini. Balti riikide juhtumite puhul on värbamine toimunud pigem isiklikul tasandil kui kuulutuste kaudu (Lehti, 2003). Eesti puhul on ka näiteid, kus naiste värbamisele ning kaubitsemisele on kaasa aidanud ka nende emad (Swedish National Council for Crime Prevention, 2008)

2008. aastal lõppes Põhjamaade rahastatav Põhja-Balti pilootprojekt³⁵ „Seksuaalsekspluaterimise eesmärgil kaubitsetud naiste toetamine, kaitse, turvaline kojupöördumine ja rehabilitatsioon“, mille raames arendati 2007. aastal loodud seksuaalselt ekspluateritud naistele mõeldud varjupaikade teenuseid, et tagada inimkaubanduse ohvritele võimalikult kiire ning mitmekülgne sotsialiseerimine. Kokku abistati 2008. aastal 55 naist, neist 17 vajasisid varjupaigateenust, ülejäänud muid abiteenuseid, 3 olid välismaalt Eestisse tagasi pöördunud eestlased (2 Norrast, 1 Suurbritanniast), 52 sise-riikliku vahendamise ohvrid, kuid ka nende puhul võib varasemas elus olla ette tulnud

³⁵ <http://www.nordicbaltic-assistwomen.net/> (19.02.2009).

piiriülest vahendamist. Vajadusel pakuti ohvritele majutust, psühholoogilist ja juriidilist nõustamist, sotsiaalnõustamist ja abi asjaajamisel ametiasutustes, meditsiiniabi ja koostöös tööhõivesüsteemiga aidati leida vajalikku koolitust töö saamiseks.

2008. aastal jätkas tööd inimkaubanduse ennetamise ja nõustamise infotelefon, mille kaudu abistati 416 inimest, sh inimkaubanduse ohvreid (3 seksuaalse ekspluateerimise ohvrit ning 19 tööorjusega seotud ohvrit). 2008. aastal ei taotletud 2007. aastal jõustunud välismaalaste seaduse muudatuse alusel ajutise elamisloa andmist ühelegi inimkaubanduse ohvrile.

Prostitutsioon

2008. aastal kasvas võrreldes 2007. aastaga prostitutsioonile kaasaaitamise juhtumite arv 13 võrra.

Kõigist 37-st prostitutsioonile kaasaaitamise kuriteost 22 registreeriti Pärnumaal ning 15 Harjumaal, teistes maakondades ei registreeritud ühtegi prostitutsioonile kaasaaitamise juhtumit. Samas saadeti Viru ringkonnaprokuratuurist 2008. aastal süüdistusaktiga kohtusse 2 prostitutsiooni (sh alaealise prostitutsiooni) vahendamise juhtumit, mille puhul oli vastavalt 5 ja 10 süüdistatavat (tegemist oli kuritegeliku ühendusega). Lääne ringkonnaprokuratuuri menetluses oli 2008. aastal kaks juhtumit seoses prostitutsiooni vahendamisega. Need juhtumid on hetkel veel menetluses. Ühe juhtumi puhul vahendas taksojuht prostituute klientidele. Teisel juhul võimaldas eraisik kasutada oma üürikornerit nii alaealistel kui täiskasvanud naistel seksuaalteenuste osutamiseks. 2008. aastal ei olnud Lõuna ringkonnaprokuratuuri menetluses inimkaubandusega seotud kriminaal-asju, prostitutsiooni vahendamisega seotud viimane juhtum lahendati 2006. aastal.

37-st prostitutsioonile kaasaaitamise juhtumist

- 2 juhul registreeriti kuriteod, mille puhul oli tegemist vahendamise, ruumi andmise või muul viisil isiku prostitutsioonile kaasaaitamise eest (§ 268¹ lg 1);
- 14 juhul oli teo toimepanijaks grupp või kuritegelik ühendus (§ 268¹ lg 2 p 1);
- 21 juhul oli kuriteo toime pannud isik, kes on varem sooritanud prostitutsioonile kaasaaitamise kuriteo või alaealise prostitutsioonile kaasaaitamise kuriteo.

2008. aastal registreeritud prostitutsioonile kaasaaitamise kuritegude puhul oli tegemist juhtumitega, kus isikud andsid ruume (peamiselt kortereid) kasutada intiimteenuste osutamiseks või vahendasid nt hotellide juures klientidele intiimteenuseid osutavaid naisi. Kahtlustatavad vahendasid intiimteenuseid telefoni ja interneti kaudu. Tallinnas kahtlustati prostitutsioonile kaasaaitamist 12 erineval aadressil.

Kõigist prostitutsioonile kaasaaitamise kuriteos kahtlustatavatest $\frac{1}{3}$ olid naised ning $\frac{2}{3}$ mehed.

2008. aasta sügisel algatati Põhja ringkonnaprokuratuuris menetlus 3 isiku suhtes, kellele esitati süüdistus isikute grupis prostitutsioonile kaasaaitamises (vahendamine küberkeskkonnas) ning 1 isikule ka omavalis (kannatanult 50 000 krooni väljapressimises). Tegemist on tähelepanuväärse juhtumiga, kuna ühe süüdistatava puhul on tegemist avalikkusele tuntud isikuga ning juhtumi avalikuks tulemisega kaasnes suurem tähelepanu prostitutsioonile kaasaaitamise probleemile.

Kohtueelse menetluse tulemused ja kohtulahendid

2008. aastal saadeti prokuratuurist kohtusse või lõpetati 16 prostitutsioonile kaasaaitamise kriminaal-asja. 2008. aastal saadeti kohtusse 15 kuritegu 33 süüdistatavaga. Põhja

ringkonnaprokuratuurist saadeti kohtusse 11 kuritegu 16 süüdistatavaga ning Viru ringkonnaprokuratuurist 3 kuritegu 14 süüdistatavaga. Ühe Viru ringkonnas 2008. aastal kohtusse saadetud kriminaalasjas oli 10 süüdistatava ehk tegu oli kuritegeliku ühendusega.

Prostitutsioonile kaasaaitamises mõisteti 2008. aastal süüdi 4 isikut, neist 3 (sh 1 naine) olid seotud sama kriminaalasjaga.

Süüdimõistvad labendid prostitutsioonide kaasaaitamises

Ühes kohtuasjas süüdistati isikut alates 2002. aastast kuni 2006. aastani Tallinnas asuvas eramus prostitutsiooni vahendamise tegelemises, mis seisnes selles, et ta pakkus klientidele võimalust osta intiimteenusid ning tegeles ka naiste värbamisega. Selleks avaldas ta klientidele ja taksojuhtidele informatsiooni, mis puudutas intiimteenuste osutamise hinda, maksmist ning samas võttis klientidelt ja taksojuhtidelt tellimusi. Klientidelt võttis ta naiste osutatud intiimteenuste eest raha, millest osa maksis taksojuhile ning osa naistele teenuse osutamise eest. Lisaks tasus osa raha igakuiselt eramu omanikule selle kasutamise eest. Seeläbi tegeles eramu omanik prostitutsioonile kaasaaitamisega. Maja omanik oli majas intiimteenuste osutamise seadnud maja üürileandmise eeltingimuseks. Kolmas süüdimõistatud isik, naisterahvas, tegeles intiimteenuseid osutavas asutuses administreerimisega: värbas naise ning andis klientidele informatsiooni osutavate intiimteenuste ja nende hindade kohta. Samuti tegeles ta teisel Tallinna aadressil kuritegeliku grupi liikmena prostitutsioonile kaasaaitamisega, mis seisnes selles, et ta töötas ka teisel aadressil dispetšerina: vastas intiimteenuseid pakkuvates kuulutustes toodud telefonidele, tagas ruumid seksuaalteenuste osutamiseks, selgitas teenuse hindu ja sisu, pidas arvet osutatud intiimteenuste kohta jne. Kõigile eelpool nimetatud isikutele mõisteti karistuseks 3 aastat tingimisi vangistust 3-aastase katseajaga.

Teises süüdimõistva otsusega lõppenud kohtuasjas mõisteti süüdi meessoost isik, keda oli ka varem karistatud rahalise karistusega isikute grupis prostitutsiooni vahendamise eest. 2008. aasta otsusega mõisteti talle karistuseks 3 aastat vangistust, mis pöörati täitmisele osaliselt: kohe ärakandmiseks määrati 2 aastat ja 7 kuud. Prostitutsioonile kaasaaitamine seisnes selles, et ta veenis naissoost isikut Saksamaa Liitvabariiki prostituudina tööle minema ning hiljem tundis aktiivselt huvi tema ja veel ühe naisterahva Saksamaale prostituudina tööle sõitmise aja ja võimaluste kohta. Naise prostituudina töötamise ajal kontrollis mees teda korduvalt telefoni teel ning organiseeris tema tegevust.

Kasutatud kirjandus

Eesti Ekspress. (2008). Soome politseinikke kahtlustatakse eestlannalt seksi ostmises. Kasutamise kuupäev: 19.12.2008, allikas www.ekspress.ee

Filippov, J. (30.10.2008). Küniline inimkaubitseja pandi lõpuks trellide taha. *Eesti Ekspress*.

Filippov, J. (11.11.2008). Soome kohus mõistis kaks eestlast kupeldamises süüdi. *Eesti Ekspress*.

Lehti, M. (2003). *Trafficking in women and children in Europe*. HEUNI Papers. No 18.

Swedish National Council for Crime Prevention. (2008). *The Organisation of Human Trafficking*. Stockholm: Swedish National Council for Crime Prevention.

KURITEGEVUSE KONTROLLIMINE

Kohtueelne kriminaalmenetlus

Jako Salla, Astrid Laurent-Hanioja

- Kuritegude lahendamise määr oli 2008. aastal 52%.
- Võrreldes 2007. aastaga lahendati kohtueelses menetluses üle 3000 kuriteo enam.
- Lahendamise määr kasvas kõikides piirkondades peale Viru.
- Aastaga kasvas oluliselt kiirmenetluses kohtusse saadetud kuritegude arv ning leppimise tõttu lõpetatud menetluste arv.
- Lahendamata jäänud kuritegusid oli 31%.
- Kriminaalmenetluse keskmine pikkus oli kohtueelses menetluses 13 kuud. Võrreldes 2007. aastaga kasvas keskmine pikkus ühe kuu võrra.
- Kriminaalajasjades antava rahvusvahelise õigusabi maht kasvas võrreldes 2007. aastaga 30%.

Kohtueelse menetluse kulg

Kuriteo registreerimise ning esimese menetlustoimingu tegemisega algab kohtueelne menetlus, mille käigus püüavad uurimisasutus ja prokuratuur jõuda selgusele, kas, kes ning millise kuriteo on toime pannud. Kõikide kuritegude asjaolusid ei lahata kohtus, samuti ei jõua ka kõik kuritegusid toime pannud isikud kohtu ette: menetlusressursi kokkuhoiu ning muudel kaalutlustel on prokurörile antud kaalutusõigus menetluse jätkamise suhtes. Kohtueelse menetluse lõppedes peab prokurör otsustama järgmiste küsimuste üle.

1. **Kas kriminaalmenetluseks on alust** – kui kohtueelse menetluse tulemusena avastatakse kriminaalmenetlust välistav asjaolu (nt tegu ei olnud kuriteoga; kuritegu oli aegunud; selgub, et teo oli toime pannud süüvõimetu isik), tuleb menetlus lõpetada (lõpetamine KrMS-i § 200 alusel).
2. **Kas kuriteo eeldatavalt toime pannud isik on tuvastatud** ning kas tõendeid on piisavalt isiku kohta süüdistuse esitamiseks – kui ei ole ehk **kuritegu on lahendatama**, tuleb menetlus lõpetada KrMS-i § 200¹ alusel³⁶.

Valiku järgnevate menetlusvõimaluste seast saab prokurör teha juhul, kui ta leiab, et kuriteo toime pannud isik on leitud. Kui prokurör ei lõpeta menetlust eeltoodud alustel, vaid valib ühe järgnevatest, võib kuritegu pidada kohtueelse menetluse mõttes lahendatuks. Lõplikult lahendatuks võib kuritegu pidada siis, kui toimunule on andnud hinnangu ka kohus, jõustunud on kohtuotsus.

1. **Kas lõpetada menetlus isiku suhtes otstarbekusest**, kui seadus seda võimaldab (või taotleda lõpetamiseks luba kohtult). KrMS-i §-de 201–205 alusel lõpetamiste puhul pääseb kahtlustatav kohtumenetlusest ning tema süü küsimust menetluse tulemusena ei otsustada. Menetlusi on võimalik lõpetada järgnevatel alustel siiski vaid kergmate kuritegude puhul:
  - lõpetamise alus KrMS-i § 201 lg-s 2 võimaldab saata kuriteo 14–18aastaselt toime pannud isiku alaealiste komisjoni;
  - KrMS-i § 202 lg 2 p 7 võimaldab avaliku menetlushuvi puudumisel kriminaalmenetluse lõpetada tingimusel, et isik tasub menetluse kulud, hüvitab

³⁶ Kui menetlusasutused saavad pärast menetluse lõpetamist infot, mis võib viia kuriteo labandamiseni, uuendatakse menetlus.

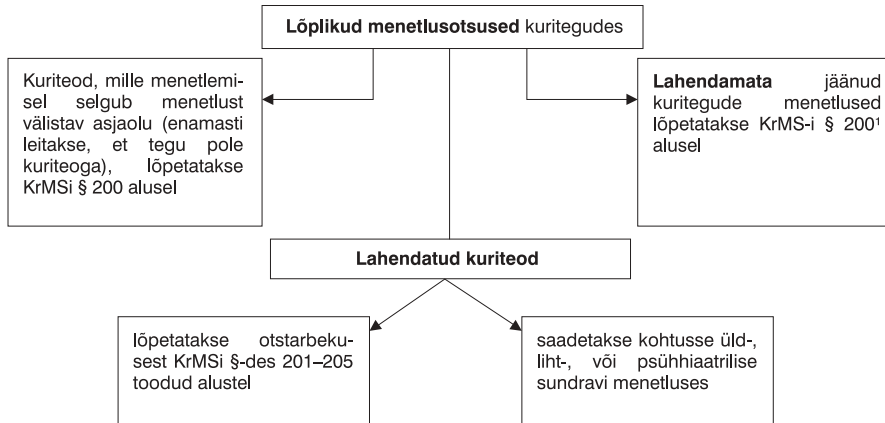
kuriteoga tekitatud kahju ning võtab endale rahalise kohustuse või kohustuse teha üldkasulikke tööd;

- KrMS-i § 203 lg 6 võimaldab isiku suhtes kohtumenetlust mitte läbi viia, kui isiku karistamine on ebaotstarbekas (nt kannab isik juba karistust raskema kuriteo eest);
- KrMS-i § 203¹ lg 6 võimaldab lõpetada menetluse avaliku menetlushuvi puudumisel ning kannatanu ja kahtlustatava leppimise tulemusena;
- KrMS-i § 204 võimaldab menetluse lõpetamist juhul, kui kuritegu on toime pandud välisriigis või kuriteo on toime pannud välisriigi kodanik;
- KrMS-i § 205 võimaldab menetluse lõpetada isiku suhtes, kes on kaasa aidanud avaliku menetlushuvi poolest tähtsa kuriteo avastamisele.

2. **Kas saata isik süüdistatavana kohtusse.** Kohtumenetlused jagunevad üld- ja lihtmenetlusteks. Üldmenetlus ehk võistlev protsess on klassikaline kohtupidamise viis, lihtmenetluste raames menetletakse lihtsustatud korras reeglina (kuid mitte alati) kergemaid kriminaalasju. Lihtmenetluse liigid on kokkuleppe-, käsk-, kiir- ja lühimenetlus.

3. **Kas saata isik kohtusse sundravi kohaldamiseks,** kui isik on pannud kuriteo toime süüdimatuna või kui tal on tekkinud psüühikahäire.

Lihtsustatud mudel prokuratuuri lõplikest menetlusotsustest ning nende liikidest kohtueelse menetluse lõpul on toodud järgneval joonisel.

Joonis 41. Võimalikud prokuratuuri menetlusotsused kuritegude osas kohtueelse menetluse lõpus

Eesti viimaste aastate menetluspraktika kohaselt võib öelda, et 10-st registreeritud kuriteost 4 saadetakse kohtusse, 1 puhul lõpetatakse menetlus otstarbekusest, 2 puhul leitakse, et tegu ei olnud kuriteoga ning 3 puhul jääb kuritegu lahendamata.

Rabvusvaheline õigusabi kriminaalasjades

Riikidevahelised kokkulepped võimaldavad kohtuotsuseid vastastikku tunnustada ning toiminguid läbi viia teise riigi territooriumil. Vastastikune õigusabi kriminaalasjades seisneb nii info vahetuses kui ka inimeste väljaandmises ja loovutamises kriminaalprotsessi raames.

Sellise õigusabi maht on aasta-aastalt kasvanud: võrreldes 2007. aastaga lahendas justiitsministeerium 2008. aastal 30% enam taotlusi.

Euroopa vahistamismäärusega seoses esitati Eestile kokku 60 taotlust isikute loovutamiseks. Eestis koostati 44 vahistamismäärust: nendest isikutest 21 on realselt loovutatud ja 14 isikut on seni rahvusvaheliselt tagaotsitavad.

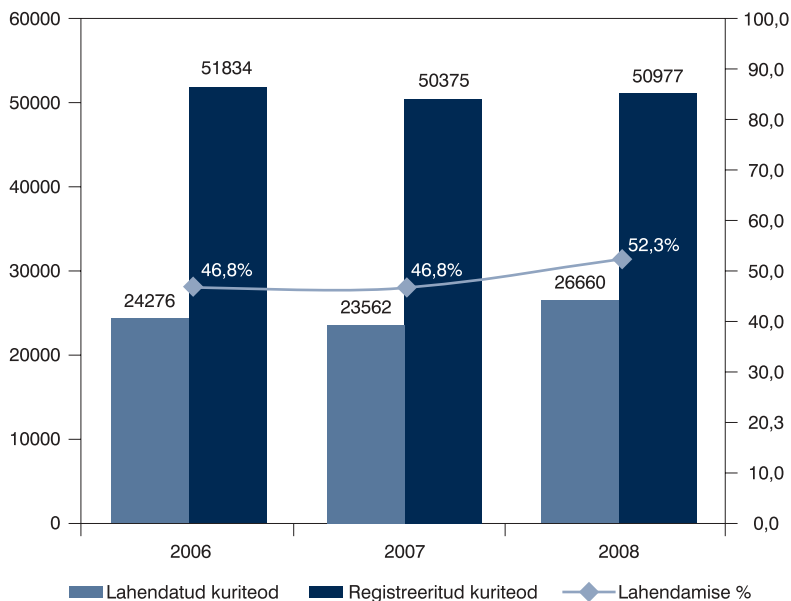
Enim vahistamismäärusi isikute loovutamiseks esitas Eestile Soome. Ka Eesti on taotlenud isikute loovutamist kõige rohkem Soomest. Euroopa Liidu välistest riikidest esitati Eestile isikute väljaandmiseks 5 taotlust (2 Norrast ja 1 USA-st, 2 Venemaalt). Rahuldati 2 Norra taotlust ning 1 Venemaa taotlust, 1 Venemaa taotlust jäeti rahuldamata, USA taotlus on menetluses. Eesti 2008. aastal isikute väljaandmistootlusi ei esitanud.

Tabel 23. Rahvusvaheline õigusabi aastatel 2002–2008

Õigusabi liik	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Vastastikune abi	354	371	386	402	473	569	717
Loovutamine	0	0	14	62	72	81	104
Väljaandmine	36	58	31	20	7	9	5
Vangide vahetus	31	37	41	29	23	14	12
Kokku	421	466	472	513	575	673	838

Üldstatistika

2008. aastal tehti lõplik menetlusotsus 52 207 kuriteos, 24 283 isiku suhtes ning 37 729 kriminaalasjas. Lahendatud kuritegudes tehti lõplik menetlusotsus 26 660 kuriteos, 18 244 isiku suhtes ning 14 876 kriminaalasjas.

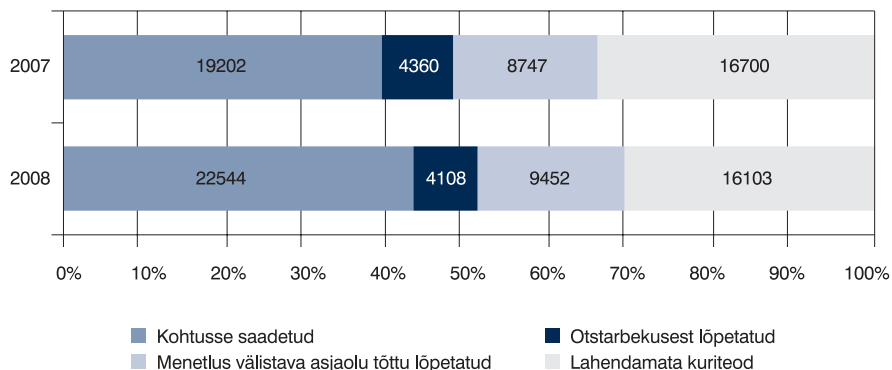

Joonis 42. Lõplikud menetlusotsused ja lahendatud kuriteod

Võrreldes 2007. aastaga kasvas 2008. aastal nii lõpliku menetlusotsuse saanud kuritegude kui ka lahendatud kuritegude arv. Kuritegude lahendamise määr ehk perioodi jooksul lahendatud kuritegude osakaal perioodi jooksul registreeritud kuritegudest tõusis 5 protsendipunkti võrra ning on nüüd üle 50–52%.

Lahendamata kuritegude ning kuritegude, mille menetlus lõpetati menetlust välistava asjaolu tõttu, arv jäi võrreldes 2007. aastaga peaaegu samaks. Kui 2007. aastal oli selliseid kuritegusid kokku 25 447, siis 2008. aastal 25 555.

Kuritegude lahendamise määra kasv 2008. aastal tulenes kohtusse saadetud kuritegude arvu kasvust enam kui 3000 kuriteo võrra (17%). Otstarbekusest lõpetatud kuritegude arv vähenes samas 6%.

Joonis 43. Menetlusotsuste struktuur 2007. ja 2008. aastal

Menetlust välistava asjaolu tõttu lõpetamiste arv kasvas võrreldes 2007. aastaga 8%, samas lahendamata kuritegude arv vähenes 4%.

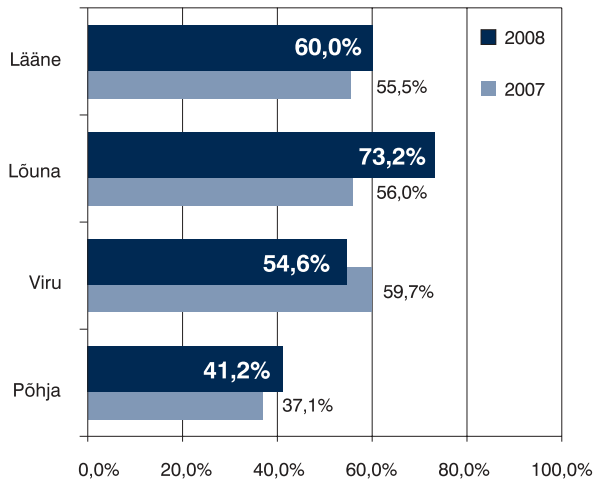
Kohtueelse menetluse tulemuslikkus

Selleks, et hinnata kohtueelse menetluse mahtu ning tulemuslikkust, on välja toodud prokuratuuride poolt tehtud lõplike menetlusotsuste arv, lahendatud kuritegude arv ning nende kahe arvu suhe ehk kuritegude lahendamise määr.

Kokku registreeriti 2008. aastal 50 977 kuritegu, lõplike menetlusotsuste arv kuritegudes moodustas sellest 102% (52 207), mis viitab sellele, et prokuratuur suutis menetlusotsuseid kiiremini vastu võtta kui uusi menetlusi juurde tuli.

Lõuna ringkonnaprokuratuuris (RP) lahendati aasta jooksul 7237 kuritegu, Põhja RP-s 10 545, Lääne RP-s 3937 ning Viru RP-s 4738.

Kõige kõrgem oli kuritegude lahendamise määr Lõuna RP-s, kus lahendatud kuritegude arv moodustas 73% registreeritud kuritegude arvust. Lääne RP-s oli vastav näitaja 60%, Viru RP-s 55% ning Põhja RP-s 41%. Seega on tõenäosus, et kuriteos kahtlustatav isik tuvastatakse ning menetlus jõuab kohtusse või lõpetatakse otstarbekusest suurim Lõuna-Eestis ning väikseim Tallinnas ja Harjumaal.

Joonis 44. Kuritegude lahendamise määr ringkonnaprokuratuurides aastatel 2007–2008

Võrreldes 2007. aastaga paranes kuritegude lahendamise määr tunduvalt Lõuna RP-s (+7 protsendipunkti), veidi vähem kasvas lahendamise määr ka Põhja ja Lääne RP-s (vastavalt 5 ja 4 protsendipunkti). Viru RP-s langes lahendamise määr 5 protsendipunkti võrra, ilmselt oli selle põhjuseks registreeritud kuritegude arvu suur kasv 2008. aasta jooksul.

Lahendatud kuriteod menetlusotsuste järgi

2008. aastal lahendatud 26 652 kuriteost saadeti kohtusse 22 544 kuritegu (85%), otstarbekusest lõpetati menetlus 4108 kuriteo suhtes (15%); võrreldes 2007. aastaga lõpetatud menetluste osakaal kahanes, kohtusse saadetud menetluste osakaal aga tõusis.

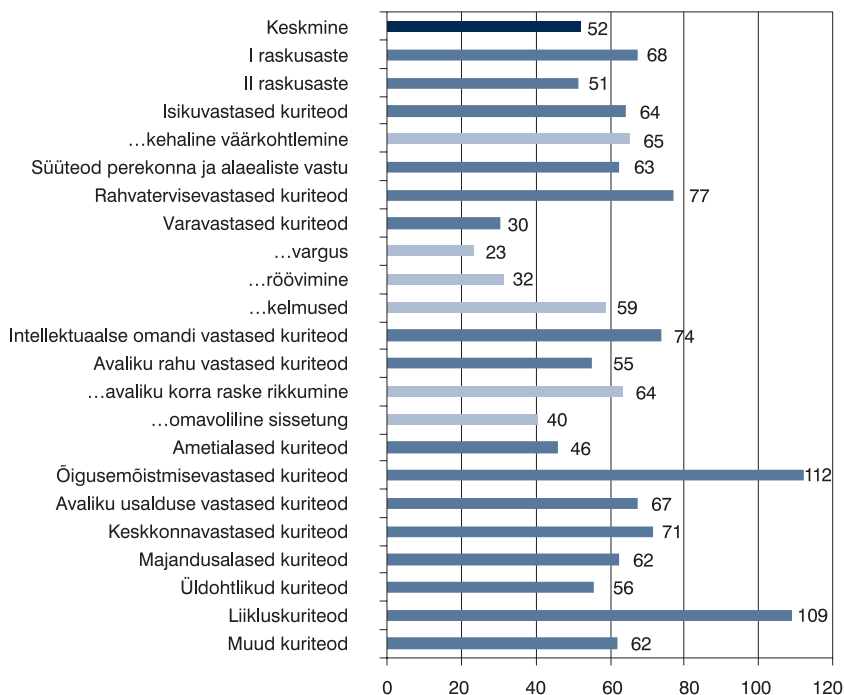
Tabel 24. Lahendatud kuritegude struktuur menetlusotsuse liigi järgi 2007. ja 2008. aastal

		2007	2008	Muutus N	Muutus %	2008. a % lahendatud kuritegudest
Kohtusse saatmine	Kiirmenetluses	1 373	2 851	1 478	107,6	10,7
	Kokkuleppemenetluses	7 830	8 836	1 006	12,8	33,2
	Käskmenetluses	998	962	-36	-3,6	3,6
	Lühimenetluses	2 872	3 235	363	12,6	12,1
	Võistlevas menetluses	6 059	6 579	520	8,6	24,7
	Pühhaatrilise sundravi menetluses	70	81	11	15,7	0,3
Lõpetamine	Alaealiste komisjoni saatmisega	610	549	-61	-10,0	2,1
	Leppimise tõttu	31	99	68	219,4	0,4
	Avaliku menetlushuvi puudumine tõttu	3 430	3 166	-264	-7,7	11,9
	Karistuse ebaotstarbekuse tõttu	289	285	-4	-1,4	1,1
	Välisriigi kodaniku kuriteos	0	1	1	-	0,0
	Menetlusele kaasaaitamise tõttu	0	8	8	-	0,0
Kokku		23 562	26 652	3 090	13,1	100,0

Lahendamine vastavalt kuriteoliigile

Kuna 2008. aastal kasvas eelnenud aastaga võrreldes lahendatud kuritegude arv (+3098) tunduvalt enam kui registreeritud kuritegude arv (+602), siis tõusis ka keskmine kuritegude lahendamise määr.

Kuritegude lahendamist mõjutavad mitmed faktorid, menetlusasutuste hea töö on vaid üks neist. Jälgimis- ehk sekkumiskuritegude puhul tehakse kuriteo toime pannud isik selgeks kuriteo ilmsikstulekul (nt on see enamasti nii liiklus- ja narkokuritegude puhul), sama kehtib ohvriteta kuritegude puhul (Saar, Markina, Ahven, Annist, & Ginter, 2002). Olukorras, kus mõne kuriteoliigi registreerimiste arv kahaneb, võib juhtuda, et registreeritud kuritegude arv jääb väiksemaks kui lahendatud kuritegude arv ning seega tõuseb kuritegude lahendamise määr üle 100%. 2008. aastal juhtus nii liiklus- ja õigusemõistmisesvastaste kuritegudega, mida mõlemat mõjutas eelkõige korduvalt tabatud jooibes juhtide arvu vähenemine.

Joonis 45. Kuritegude lahendamise määr (%) 2008. aastal

Kõrge lahendamismäär iseloomustas 2008. aastal ka rahvatervisevastaseid (77%), intellektuaalse omandi vastaseid (74%) ning keskkonnavastaseid kuritegusid (71%). Kõige madalam oli lahendamismäär varavastaste kuritegude puhul, kus 10 registreeritud kuriteo kohta suudeti lahendada 3. Enimlevinud kuriteoliigi – varguse – lahendamise määr oli 23%. Röövimiste lahendamise määr oli mõnevõrra kõrgem (32%); kelmustel, mille puhul ohver tihti kurjategijat mingilgi määral tunneb (see teeb kuriteo lahendamise oluliselt lihtsamaks), oli lahendamise määr 56%.

Peamiste vägivallakuritegude – kehalise väärkohtlemise ning avaliku korra raske rikkumise – lahendamise määr oli vastavalt 65% ja 64%.

Kohtusse saadetud kuriteod

Kõige enam kuritegusid jõuab kohtusse kokkuleppemenetluses³⁷ (iga kolmas kohtusse saadetud kuritegu), võistlevas menetluses jõuab kohtusse 25% kuritegudest. Nii lühikui ka kiirmenetluse osakaal on veidi üle 10%, käskmenetluses kohtusse saadetud kuritegude osakaal jäi 2008. aastal alla 4%. Psühhiaatrilise sundravi menetluses saadeti kohtusse 56 inimest 81 kuriteos.

Võrreldes 2007. aastaga kasvas 2008. aastal enim kiirmenetluses kohtusse saadetud kuritegude arv, aasta jooksul saadeti kiirmenetluses kohtusse enam kui kaks korda rohkem kuritegusid kui aasta varem (108%). Näiteks kasvas aastaga kolm korda kiirmenetluses kohtusse saadetud kehalise väärkohtlemiste arv, varguste arv kasvas kaks ja pool korda, mootorsõiduki joobes juhtimiste ning karistuse kandmisest kõrvalehoidmistest arv kaks korda.

13% võrra kasvas nii kokkuleppemenetluses kui ka käskmenetluses kohtusse saadetud kuritegude arv. Võistlevas menetluses saadeti kohtusse 9% enam kuritegusid kui aasta varem. Menetlusliikidest langes ainsana käskmenetluses kohtusse saadetud kuritegude arv, mis on tõenäoliselt seotud korduvalt tabatud joobes juhtide arvu vähenemisega ning kiirmenetluse laiema kasutuselevõtuga antud kuriteoliigi puhul. Nimelt moodustasid näiteks 2007. aastal kõikidest käskmenetluses kohtusse saadetud isikutest 25% need, keda prokurör süüdistas korduvas joobes juhtimises. Kui 2007. aastal saatis prokuratuur käskmenetluses kohtusse 205 isikut süüdistatuna 213 joobes juhtimise kuriteos, siis 2008. aastal saadeti kohtusse 143 isikut 150 kuriteos.

Otstarbekusest lõpetatud kuriteod

Otstarbekusest lõpetati menetlusi 2008. aastal kõige enam avaliku menetlushuvi puudumise tõttu 3166 (77% kõikidest otstarbekusest lõpetamistest). Võrreldes 2007. aastaga lõpetati sel alusel 8% vähem menetlusi, lõpetamiste arvu vähenemist võis mõjutada ilmselt nii kiirmenetluse kui ka lepitusmenetluse laialdasem kasutuselevõtt 2008. aastal. Avaliku menetlushuvi puudumise tõttu lõpetamistel tuleb prokuröri määrata kahtlustatavale rahaline kohustus või kohustus teha üldkasulikku tööd. Justiitsministeeriumi analüüsi (Salla, 2009b) kohaselt tõusis 2008. aastal nii keskmise määratud rahalise kohustuse kui ka üldkasuliku töö määr. Rahalise kohustuse keskmine määr oli 2008. aastal 2000 krooni, üldkasuliku töö puhul aga 50 tundi.

Alaealiste komisjoni saatis prokuratuur 2008. aastal kümnendiku võrra vähem noori kui aasta varem. Eelkõige vähenes nende isikute arv, kes olid kuritarvitanud võõrast dokumenti. Kui 2007. aastal saadeti selliseid noorukeid alaealiste komisjoni 92, siis 2008. aastal oli neid vaid 20.

Karistuse ebaotstarbekusest lõpetatud menetluste arv võrreldes 2007. aastaga oluliselt ei muutunud: menetlus lõpetati 281 isiku suhtes 291 kuriteos.

2008. aastal lõpetas prokuratuur ühe menetluse välisriigi kodaniku toime pandud või välisriigis toime pandud kuriteos. Tähtsa kuriteo avastamisele kaasa aidanud 3 isiku suhtes lõpetati 2008. aastal menetlus 8 kuriteos.

³⁷ Kohtus võib menetlusliik muutuda, nt võidakse üle minna võistlevalt menetluselt kokkuleppemenetlusele, samuti on kohtus võimalik menetlusi lõpetada.

Leppimine kriminaalmenetluses

Leppimise tõttu on võimalik kriminaalmenetlust lõpetada juhul, kui tegu on kergema kuriteoga, mille asjaolud on selged ning kahtlustatav ja kannatanu on prokuratuuri poolt määratud lepitaja juures omavahel leppinud. Menetluse lõpetamine leppimise tõttu on lubatav vaid teatud kuriteoliikides, leppimine pole aga lubatud, kui kuriteo on toime pannud täisealine alaealise vastu ning kui kuriteo tagajärjel on inimene surnud. Lepitusmenetlust võib rakendada nii prokuratuur ise kui ka kohus prokuratuuri taotlusel.

Lepitusmenetlust puudutavad sätted karistusseadustikus jõustusid 2007. aasta kevadel. Kui 2007. aastal lõpetati leppimise tõttu keskmiselt 3 menetlust kuus, siis 2008. aastal juba 7 menetlust. 2008. aasta lõpuks oli lepitusmenetluse tulemusena lõpetatud kokku 109 kriminaalaja.

Justiitsministeeriumis 2009. aastal alguses valminud analüüsi (Salla, 2009b) kohaselt on lepitusmenetlust seni enam kui 90% juhtudest kasutatud vägivallakuritegude puhul. Vägivallakuritegude suur osakaal lepitusmenetluse puhul on arusaadav, sest esiteks tunnevad vägivallakuritegude puhul kannatanu ja kahtlustatav tihti teineteist; teiseks saavad paljud juhtumid alguse tülidest, mille puhul pole selge, kes on olnud tüli põhjustajaks ning kolmandaks on mõlemad pooled sageli leppimisele avatud (nt peretülide puhul).

Nimetatud analüüsis leiti ka, et samas pole ainult lõpetamisele minevad vägivallakuritegude menetlused sellised, kus ohver ja kurjategija teineteist tunnevad. See, et isikud üksteist tunnevad, suurendab lepitusmenetluse kasutamise tõenäosust ka teiste kuriteoliikide puhul. Näiteks tungis ühe omavolilise sissetungi juhtumi puhul mees sisse oma endise elukaaslase koju; ühe varguse puhul leppisid aga poeg ja isa (poeg oli isa pangakontolt raha varastanud).

Leppimise tõttu lõpetamisel on oluline, et kahtlustatav kannatanule tekitatud kahju hüvitataks. Kahju hüvitamise viisid ning määras lepivad osapooled kokku lepitaja juures. Kuna enamik juhtumitest olid vägivallajuhtumid, oli analüüsi järgi levinuimaks kohustus hoiduda vaimsest ja füüsilisest vägivallast, lisaks toodi kohustustena välja ka näiteks võlgade tasumine, alkoholi kodusest tarvitamisest loobumine ning hooldaja kohustuste täitmine. Oli ka kriminaalaja, mille puhul kannatanu nõudis kahtlustatavalt moraalse kahju hüvitamist.

Nagu avaliku menetlusbuvi puudumisel lõpetatud kriminaalajade puhul, tuleb ka leppimise tõttu lõpetatud menetlused uuendada, kui kuriteo toime pannud isik endale võetud kohustusi ei täida. 2008. aasta lõpuks oli enam kui sajast menetlusest vaid üks selline, mille puhul isik endale võetud kohustusi ei täitnud ning ta saadeti süüdistatavana kohtusse.

Menetluse lõpetamine lahendamata kuritegude puhul

Lõplikest menetlusotsustest moodustasid kuriteo toime pannud isiku tuvastamata tõttu lõpetamised 31% (16 103), mis tähendab, et sisuliselt leidis prokuratuur, et antud hetkel ei ole võimalik neid kuritegusid lahendada. See aga ei tähenda, et need kuriteod alatiseks peaks lahendamata jätma. Kui näiteks mõne muu kriminaalaja tulemusena ilmneb teave, mis võimaldab lõpetatud menetluse puhul kuriteo lahendada, vana kriminaalasi uuendatakse.

Menetluse lõpetamine kriminaalmenetlust välistava asjaolu ilmnemisel

Kriminaalmenetlust välistava asjaolu tõttu lõpetati 2008. aastal menetlus 9452 kuriteos, see oli lõplikest menetlusotsustest 18%.

Kohtueelse menetluse pikkus³⁸

Kriminaalmenetluse keskmine pikkus³⁹ kohtueelses menetluses oli 2008. aastal lühenenud kuritegudes 13 kuud.⁴⁰ Võrreldes 2007. aastaga kasvas keskmine menetlusaeg ühe kuu võrra.

Kõige lühemad on menetluspikkused Lõuna ja Lääne RP-s (11 kuud), kõige pikemad aga Viru ja Põhja RP-s (14 kuud). Võrreldes 2007. aastaga kasvas keskmine menetluspikkus enim Viru RP-s (9 kuult 14 kuuni), ilmselt võis seal piirkonnas menetluspikkuse kasvu mõjutada registreeritud kuritegude arvu oluline suurenemine. Ainsana vähenes keskmine menetluspikkus Lääne RP-s (12 kuult 11 kuuni).

Tabel 25. Kohtueelse kriminaalmenetluse pikkus kuudes enamlevinud kuriteoliikides

	Põhja RP	Viru RP	Lõuna RP	Lääne RP	Keskmine
Kõikide kuriteoliikide keskmine	14	14	11	11	13
Kehaline väärkohtlemine	6	7	9	5	6
Narkoaine ebaseaduslik käitlemine suures koguses	9	10	12	11	10
Vargus	9	13	12	11	10
Röövimine	10	14	11	12	11
Kelmus	15	15	11	14	14
Avaliku korra raske rikkumine	9	12	8	7	9
Omavoliline sissetung	9	11	12	9	10
Korduv joobeseisundis juhtimine	5	3	3	2	4

Enamlevinud kuriteoliikide lõikes olulisi muutusi võrreldes 2007. aastaga keskmises menetlusaegas ei olnud. Keskmine menetlusaeg jäi samaks kehalise väärkohtlemine, varguse, röövimise ning kelmuse puhul. Menetlusaeg tõusis 2 kuu võrra narkokuritegude puhul ning 1 kuu võrra korduva joobes juhtimise ning avaliku korra raske rikkumise puhul.

Kasutatud kirjandus

Saar, J., Markina, A., Ahven, A., Annist, A., & Ginter, J. (2002). *Kuritegevus Eestis 1991–2001*. Tallinn: Juura.

Salla, J. (2009). *Kriminaalmenetluse otstarbekusest lõpetamine*. Tallinn: Justiitsministeerium.

³⁸ Ülevaade keskmisest menetlusajast alaealiste kriminaalajades on toodud alaealistega seotud kuritegevuse peatükis.

³⁹ Tegemine on aritmeetilise keskmisega.

⁴⁰ Arvutamine: andmed on kogutud 2008. aastal kohtusse saadetud või otstarbekusest lõpetatud kriminaalajade kohta ning on arvutatud vahe kohtueelse menetluse lõpu kuupäeva ja menetluse alustamise kuupäeva vahel.

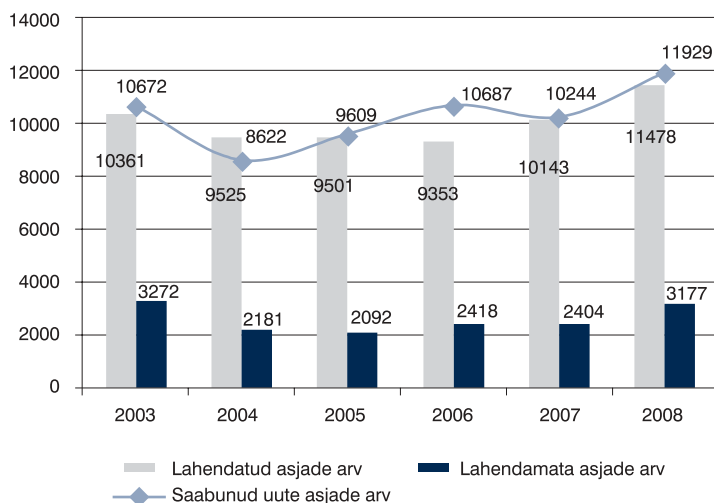
Kriminaalkohtumenetlus⁴¹

Urvo Klopets, Jako Salla, Külli Luha

- Esimese astme kohtutesse saabus lahendamiseks 11 929 kriminaalasja, lahenduse sai 11 478 kriminaalasja.
- Saabunud kriminaal-asjade arv on võrreldes 2007. aastaga kasvanud 16% ning lahendatud asjade arv 13%. Nii saabunud kui ka lahendatud asjade arv oli 2008. aastal viimase kuue aasta kõrgeim.
- Maakohtutes tunnistati süüdi 11 574 isikut, õigeksmõistetuid oli 176.
- Iga kümnennda isiku suhtes jõustus aasta jooksul kaks või enam kohtuotsust.
- Harju maakohtus mõisteti süüdi 39% isikutest, Tartu maakohtus 28%, Viru maakohtus 17% ja Pärnu maakohtus 16%.

Maakohus

Võrreldes 2007. aastaga kasvas nii kohtusse saabunud kui ka lahendatud kriminaal-asjade arv: kohtusse saabus lahendamiseks 16% ning aastaga lahendati 13% enam kriminaal-asju kui aasta varem. Mõlema näitaja puhul oli tegu kuue aasta kõrgeima tasemega. Kohtule lahendamiseks saadetud kriminaal-asjade arvu kasvu taga on tõenäoliselt kuritegude lahendamise määra kasv kohtueelses menetluses: uurimisasutused ja prokuratuur suutsid kuritegudes kindlaks teha rohkem inimesi kui varem.

Joonis 46. Kriminaal-asjad maakohtutes aastatel 2003–2008

42% kriminaal-asjadest saabus Harju maakohtusse (5030), 24% Tartu maakohtusse (2901), 19% Viru maakohtusse (2190) ning 15% Pärnu (1808) maakohtusse. Võrreldes 2007. aastaga, saabus Harju maakohtusse 31%, Pärnu maakohtusse 15%, Tartu maakohtusse 8% ja Viru maakohtusse 2% enam kriminaal-asju.

Maakohtutes mõisteti süüdi 11 574 isikut (98,5%), õigeks mõisteti 176 isikut (1,5%). Sarnaselt 2007. aastaga olid 2008. aastal süüdi mõistetud isikutest 93% mehed.

⁴¹ Käesoleva peatüki andmed on saadud kohtute infosüsteemist, kui pole märgitud teisiti.

Millistel põhjustel tegi kohus õigeksmõistvaid otsuseid?

Õigeks mõisteti isikuid väga erinevate kuritegude toimepanemises. Põhjused selleks olid muuhulgas järgmised:

- tegu ei kvalifitseeritud enam kuriteona (nt kohtusse saadetud pisivarguste puhul);
- ei tuvastatud kuriteo sündmust ega kuritegu;
- kuritegu aegus;
- ei olnud tõendatud, et kuriteo pani toime süüdistatav.

Kõige raskema kuriteo ehk tapmise süüdistuses mõistis kohus 2008. aastal jõustunud otsuste järgi õigeks 4 isikut.

Kriminaalmenetluse pikkus maakohtus

Keskmine menetlus kestis 2008. aastal maakohtus veidi alla 3 kuu, keskmisest pikem oli menetlusaeg Viru maakohtus (4,7 kuud), kõige lühemad menetlusajad olid Pärnu ja Tartu maakohtus (mõlemas 1,7 kuud).

Samas sõltub kohtumenetluse kestus eelkõige sellest, millises liigis kriminaalaja menetletakse. Nagu ka eelmistel aastatel olid kõige pikemad menetlused kohtus need, mida menetleti võistlevas protsessis (üldmenetluses). Üldmenetluse keskmine pikkus 2008. aastal oli 17 kuud, see on mitu korda kõrgem kui teiste menetlusliikide puhul. Kõige lühem oli menetluse kestus kiirmenetluses (2 päeva). Käskmenetluses jõuti maakohtutes lahendini keskmiselt poole kuuga, lühimenetluses 4 kuuga ning kokkuleppemenetluses 2 kuuga.

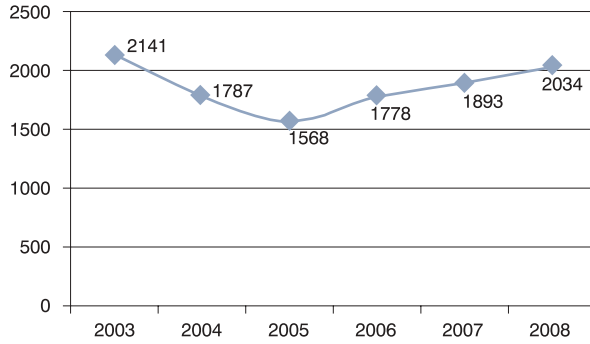
Võrreldes 2007. aastaga pikenes keskmine menetlusaeg üld-, lühi- ja kokkuleppemenetluses; menetlusaeg lühenes käskmenetluses.

Tabel 26. Keskmine menetluse pikkus kuudes (kiirmenetluse puhul päevades)

	Üldmenetlus	Lühimenetlus	Kokkuleppemenetlus	Käskmenetlus	Kiirmenetlus	Kokku
Harju maakohus	18,9	3,1	1,9	0,4	3 päeva	2,3
Pärnu maakohus	10,1	2,6	1,6	0,4	1 päev	1,7
Tartu maakohus	12,1	2,2	1,2	0,6	1 päev	1,7
Viru maakohus	23,7	6,8	2,6	0,6	1 päev	4,6
Kokku keskmine	17,1	3,7	1,8	0,5	2 päeva	2,7

Ringkonnakohus

2008. aastal saabus ringkonnakohtutesse (edaspidi RK) 2034 apellatsioon- ja määruskaebust. Võrreldes 2007. aastaga kasvas kaebuste arv 7% võrra. Kõige enam kasvas esitatud kaebuste arv Tartu RK-s (40%), oluliselt kasvas ka Viru RK-sse esitatud kaebuste arv (23%), samas langes Tallinna RK-sse esitatud kaebuste arv 5%. Tartu RK-sse saabunud kaebuste arvu kasvu mõjutas osaliselt see, et 01.10.2008 jõustus kohtute seaduse muudatus, millega kaotati Viru RK ning kõik sinna saabunud kaebused edastati lahendamiseks Tartu RK-sse.

Joonis 47. Ringkonnakohtutesse laekunud kaebuste ja protestide arv aastatel 2003–2008

Kokku vaatasid ringkonnakohtud aasta jooksul läbi 2317 kaebust. Kuigi läbivaadatud kaebuste koguarv kasvas võrreldes 2007. aastaga 23%, siis realselt toimus kasv vaid Tallinna RK-s (39%). Kõige enam langes aastaga läbi vaadatud kaebuste arv Tartu RK-s (–11%).

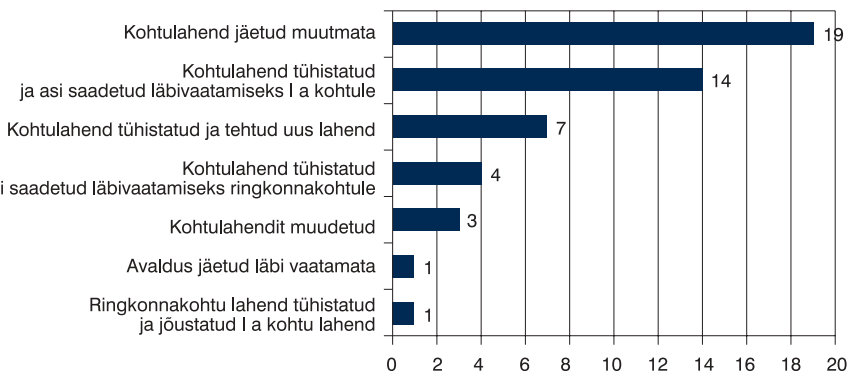
Apellatsioon- ja määruskaebemenetluses vaadati läbi 1980 isiku kaebused ja protestid, millest 78% juhtudest jäeti I astme lahend muutmata ning 7% osas tühistati maakohtu lahend täielikult.

Aastaga lahendati ringkonnakohtutes 14% enam kriminaalasju kui menetlemiseks juurde tuli. Läbivaatamata kaebuseid oli aasta lõpu seisuga 135.

Riigikohtus

2008. aastal vaadati Riigikohtu kriminaalkolleegiumi poolt menetlusse võtmise otsustamiseks läbi 431 kaebust. Võrreldes 2007. aastaga on menetlusse võtmise otsustamiseks läbivaadatud kaebuste arv tõusnud 22 võrra. Menetlusse võtmine otsustati 290 kaebuse puhul, millest menetlusse võeti 72. Võrreldes 2007. aastaga tõusis kaebuste arv, mille osas otsustati menetlusse võtmine, 15 võrra. Menetlusse võetud kaebuste põhjal vaadati läbi 49 kriminaalasja. Võrreldes 2007. aastaga on läbi vaadatud kriminaalajade arv langenud 31 võrra.

51% (25) juhtudest madalama astme kohtu lahend tühistati ning tehti uus lahend või saadeti tagasi läbivaatamiseks madalama astme kohtusse. Kolmel korral muudeti madalama astme kohtu otsust ning 39% (19) juhtudest jäeti otsus muutmata.

Joonis 48. Riigikohtus lahendatud kriminaalajad vastavalt lahendi liigile

Ühel juhul tühistas Riigikohus ringkonnakohtu lahendi ning jõustas I astme kohtu määratud karistuse. Ringkonnakohtu lahendi tühistamise põhjuseks oli asjaolu, et ringkonnakohus oli teinud otsuse prokuröri apellatsiooni alusel (tegelikult prokuröri apellatsiooniõigust ei olnud), mille ta omakorda oli teinud lühimenetluses mõistetud otsuse peale. Vastavalt kehtivale kriminaalmenetluse seadustikule ei ole prokuratuuril õigust appelleerida süüdimõistva otsuse peale, mis on tehtud lühimenetluses (3-1-1-99-07).

Karistuspraktika

2008. aastal läbi viidud karistuspraktika analüüs (Klopets & Reinthal, 2009) näitas erinevate maakohu piirkondade karistuspraktikat 2007. aastal⁴² nelja enamlevinud kuriteoliigi puhul (jõobeseisundis juhtimine, vargus, kehaline väärkohtlemine ning avaliku korra raske rikkumine).

Nii kehalise väärkohtlemise kui ka avaliku korra raske rikkumise eest mõisteti umbes pooltel juhtudel rahaline karistus ning pooltel juhtudel vangistus (kehalise väärkohtlemise puhul olid rahalisi karistusi 51% ning avaliku korra raske rikkumise puhul 49%). Joores juhtimise eest mõistetud karistustest olid seevastu 68% vabadusekaotuslikud ning varguste puhul mõisteti vangistus 81% juhtudest. Analüüsitud kuriteoliikidest pikimad vangistused⁴³ mõisteti avaliku korra raskes rikkumises (keskmiselt 6,1 kuud), järgnesid vargus (5 kuud), kehaline väärkohtlemine (4,2 kuud) ja jõobeseisundis juhtimine (3,8 kuud). Rahalised karistused mõisteti kõige kõrgemad joores juhtimise eest (keskmiselt 14 500 krooni); järgnesid avaliku korra raske rikkumine (7100 krooni), vargus (5400 krooni) ning kehaline väärkohtlemine (5000 krooni).

Maakohtute karistuspraktika erines samuti: kui Viru MK-s oli rahalisi karistusi võrreldes vabadusekaotuslikega peaaegu võrdselt (vastavalt 51% ja 49%), siis Pärnu (41:59), Harju (29:71) ja Tartu MK-s (24:76) oli peamiseks karistusliigiks vangistus. Kõigi nelja kuriteo puhul mõisteti kõrgeim keskmine vangistus Pärnu MK tööpiirkonnas, madalaimad vangistused mõisteti Tartu MK-s (v.a avaliku korra raske rikkumine, mille madalaim keskmine vangistus mõisteti Viru MK-s). Madalaimad rahalised karistused mõisteti Viru MK-s.

Karistatud isikud 2008. aastal jõustunud kohtuotsustes

2008. aastal jõustus süüdimõistev kohtuotsus 11 574 isiku suhtes, sh erinevaid isikuid oli 10 748.⁴⁴ Harju MK-s mõisteti süüdi ca 39% süüdimõistetud isikute koguarvust, Tartu MK-s 28%, Viru MK-s 17% ja Pärnu MK-s 16%.

Süüdimõistetutest 93% olid mehed ja 7% naised.

Süüdistuspunkte⁴⁵ oli erinevates kohtuotsustes kokku 14 553.⁴⁶ Ühe süüdistuspunkti sees võib olla kuritegusid enam kui üks (nt kui isik on toime pannud 15 erinevat vargust, siis kvalifikatsioonina on siiski arvestatud KarS-i § 199 ühekordselt).

⁴² 2007. aastal mõistetud karistustest analüüsiti lähemalt nelja kuriteokvalifikatsiooni: kehaline väärkohtlemine, vargus, avaliku korra raske rikkumine ning jõobeseisundis juhtimine. Analüüsiti vaid neid karistusi, mis ei olnud mõistetud liitkaristusena ning välistati ka need juhtumid, kui isikud karistati mitme erineva kvalifikatsiooni järgi.

⁴³ Sealhulgas tingimisi kohaldatud vangistused.

⁴⁴ Seega jõustus suure osa isikute suhtes aasta jooksul mitu kohtuotsust.

⁴⁵ Kuriteo kvalifikatsioon on õiguslik hinnang toimepandud kuriteole, millega määratletakse süüdistus konkreetse paragrahvi järgi.

⁴⁶ See on isikutele esitatavate kvalifikatsioonide summa – kui nt ühele isikule esitati süüdistus KarS-i § 424 ja § 199 järgi ning teisele isikule KarS-i §-de 199, 200 ja 424 järgi, siis on arvestatud kokku 5 erinevat kvalifikatsiooni. Süüdistuspunktid on toodud välja paragrahvi täpsusega – st et eraldi ei kajastata paragrahvide lõikeid ja punkte.

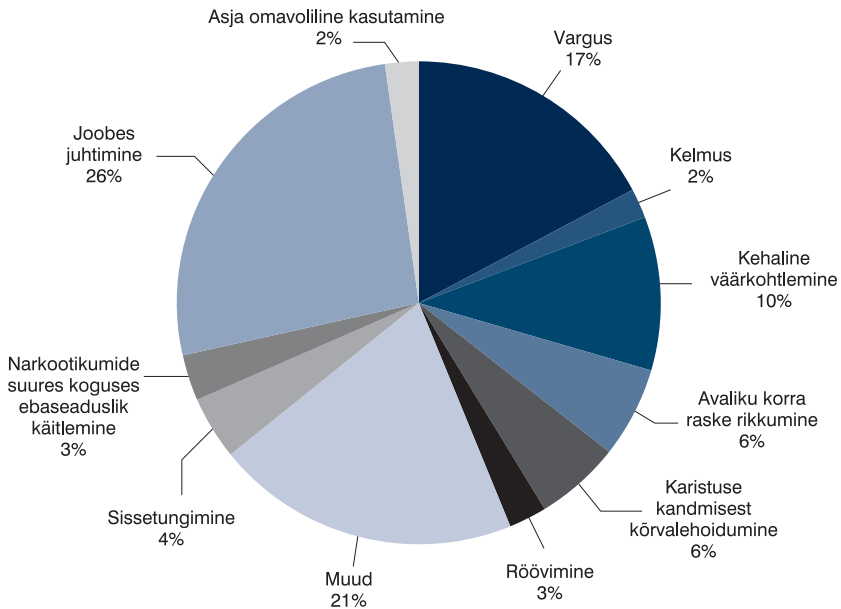
Kui suurema osa isikute suhtes (90%) jõustus 2008. aastal üks kohtuotsus, siis ligi 10% isikute suhtes jõustus kohtuotsus kahel või enamal korral. Ühe isiku suhtes jõustus aasta jooksul kõige enam 4 kohtuotsust, selliseid isikuid oli 2008. aastal 2.

Mida tegid need isikud, kelle suhtes jõustus aastaga neli kohtuotsust?

Esimesel juhul karistati isikut kolmel korral karistuse täitmise eest kõrvalhoidumise eest ning ühel korral varguse eest. Esimese kohtuotsusega mõisteti talle rahaline karistus, teise 2 kuu pikkune vangistus, millest vabastati tingimisi katseajaga, ning kolmandal juhul loeti karistus kaetuks varasema otsusega. 2008. aasta novembris mõisteti aga isik süüdi vargusekatses ning karistati 2 kuu pikkuse vangistusega ning suurendati karistust eelneva tingimisi mõistetud vangistuse ärakandmata osa võrra – liitkaristuseks mõisteti vangistus 3 kuud ja 28 päeva, mis määrati realselt kandmisele.

Teisel juhul karistati isikut sissetungimiste ning varguste eest – seejuures mõisteti kõikidel kordadel isikule lühiajaline reaalne vangistus.

Võttes arvesse kõikidele isikutele süüks pandud kõiki süüdistuspunkte (14 553 süüdistuspunkti) jõustunud kohtuotsustes, tegelesid kohtud kõige enam süüdistustega, mis puudutasid joores juhtimist (26%), varguseid (17%), kehalist väärkohtlemist (10%), avaliku korra rasket rikkumist (6%) ning kohtuotsuse täitmise eest kõrvalhoidumist (6%).⁴⁷

Joonis 49. Enamlevinud kvalifikatsioonid jõustunud kohtuotsustes

Isikutest, kelle suhtes kohtuotsus 2008. aastal jõustus, olid varem 60% varem kriminaalkorras karistatud.

⁴⁷ Arvestada tuleb, et arv ei kajasta erinevate isikute proportsioone, sest ühe isiku otsuses võis sisalduda süüdistus ka kõikide nimetatud kvalifikatsioonide järgi.

Jõustunud otsused enamlevinud kuriteoliikides

14 553 kvalifikatsioonist 53% moodustasid vargused, kehalised väärkohtlemised ning joobes juhtimised.

Kehaline väärkohtlemine

Isikuid, kes mõisteti süüdi kehalises väärkohtlemises, oli jõustunud kohtuotsuste järgi 1492.⁴⁸ Kõikidest kehalise väärkohtlemise järgi süüdi tunnistatud isikutest oli erinevaid isikuid 1449, nendest 908 suhtes jõustus aasta jooksul üks süüdimõistev otsus vaid kehalises väärkohtlemises, ülejäänud isikud mõisteti 2008. aastal süüdi lisaks veel mõne muu süüdistuse⁴⁹ järgi. Erinevaid isikuid, keda jõustunud kohtuotsustes süüdistati kehalises väärkohtlemises enam kui ühel korral, oli 43 (ca 3%).

Kehalises väärkohtlemises süüdistatud isikutest

- 11% osas jõustus otsus ka varguse süüdistuses;
- 7% osas sissetungimises;
- 6% osas joobes juhtimises.

Kehalises väärkohtlemises süüdistatud isikutest oli jõustunud kohtuotsuste järgi varem kriminaalkorras karistatud ca 57% ning 43% olid varem kriminaalkorras karistamata.

Kehalise väärkohtlemise eest võib isikut karistada rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega. 2008. aastal jõustunud otsuste põhjal võib öelda, et isikuid karistati nii minimaalse rahalise karistuse kui ka maksimaalse karistusega. Kuna nii isikud ja teod on väga erinevad, siis on ka mõistetud karistused oma sisult väga erinevad.

Maksimaalsed ja minimaalsed karistused kehalise väärkohtlemise eest

Kolmeaastase vangistusega kehalise väärkohtlemise eest karistati isikut, kes pani toime kaks kuritegu: esiteks peksis endist elukaaslast laste nähes ning teiseks sültas endisele elukaaslasele tänaval näkku ja lõi talle käega vastu nägu. Lisaks kehalisele väärkohtlemisele mõisteti isik süüdi ka ähvardamises, mille alusel mõisteti talle 6 kuud vangistust. Liitkaristusena mõisteti talle 3 aastat ja 6 kuud vangistust, mida ei pööratud täitmisele, kui ta ei pane 3-aastase katseaja jooksul toime uut kuritegu ning täidab talle määratud kontrollnõudeid.

Mitut isikut karistati minimaalse rahalise karistusega (1500 krooni – 30 minimaalpäevamäära): nt isikut, kes tungis kallale alacalisele, lüües teda ühel korral rusikaga vastu vasakut põske, mistõttu kannatanu kukkus maha vastu tänavasillutise äärekivi; isikut, kes tungis kallale naisterahvale, lüües teda lahtise käega näkku, tirides juustest ja pigistades kätt; solvas ebatsensuursete väljenditega, samuti kasutas kannatanu kallal füüsilist vägivalda, lõi teda näo piirkonda, tõmbas juustest, väänas pead, pigistas kaela ning tõukas pikali.

Vargus

Varguse süüdistusega jõustus otsus kokku 2499 isiku suhtes, sealhulgas oli erinevaid isikuid 2257. Varguses süüdistatud erinevatest isikutest ca 10% osas jõustus otsus

⁴⁸ Arv kajastab isikuid mitmekordselt, kui übe isiku suhtes on jõustunud mitu kehalises väärkohtlemises süüdi mõistvat otsust.

⁴⁹ Süüdistus võis olla nii samas kui ka mõnes teises otsuses, mis isiku suhtes samal aastal jõustus.

mitmes varguse süüdistuses.

Varguses süüdistatud isikutest

- 11% osas jõustus otsus ka sissetungimise süüdistuses;
- 6% osas joobes juhtimises;
- 6% osas kehalises väärkohtlemises;
- 3% osas kelmustes.

Kui isikutest 4% osas jõustus süüdimõistev otsus ka röövimise eest, siis röövi eest karistatud isikutest ca 30% osas jõustus karistus ka varguse eest. Seega on palju tõenäolisem, et röövija paneb toime vargusi, kui see, et varas paneb toime röövimisi.

Varguses süüdistatud isikutest oli ka varem kriminaalkorras karistatud 73% ning varem karistamata isikuid 27%.

Kui varguse eest saab määrata nii rahalise karistuse kui ka vangistuse, siis 2008. aastal jõustunud otsustes oli mõistetud nii minimaalses määras rahalisi karistusi kui ka reaalseid pikaajalisi vangistusi.

Varguse eest mõistetud karistused

Näiteks mõisteti reaalne vangistus naisele, kes grupis ja korduvalt varastas rahakotte ning võttis võõra pangakaardiga arvetelt raha. Kohus karistas teda 3-aastase reaalse vangistusega.

Minimaalmääras (1500 krooni) karistati näiteks isikut, kes püüdis varastada kaablit, olles varem kriminaalkorras karistamata.

Korduv joobeseisundis juhtimine

Mootorsõiduki korduva joobeseisundis juhtimise (§ 424) alusel jõustus 2008. aastal kokku 3804 süüdimõistvat kohtuotsust, sealhulgas 3560 erineva isiku suhtes.

Isikuid, kes mõisteti süüdi vaid KarS-i § 424 järgi, oli kokku 2635. Seega oli 1169 isikul lisaks joobeseisundis juhtimisele veel mõni muu süüdistus. Nendest isikutest pooltel juhtudel oli teiseks süüdistuseks KarS-i § 329 järgi kvalifitseeritav karistuse kandmisest kõrvalehoidumine.⁵⁰ Järelikult on kõikidest joobeseisundis juhtimise eest karistatud isikutest ligi 15% mõistetud süüdi nii joobeseisundis juhtimise kui ka karistuse kandmisest kõrvalehoidumises. Joobeseisundis juhtidest ca 4% osas jõustus süüdimõistev otsus ka varguses.

Varem kriminaalkorras karistatud isikuid oli süüdimõistetute hulgas 62%, karistamata isikute osakaal oli 38%.

Isikutest, kelle suhtes tehti joobeseisundis juhtimise süüdistuses 2008. aastal otsus, olid 7% sellised, kelle suhtes jõustus aastaga kaks või enam otsust.

Kuidas karistatakse neid, kes on sõidukit korduvalt joobeseisundis juhtinud?

Karistuspraktika analüüsi (Klopets & Reinthal, 2009) kohaselt mõisteti 2007. aastal ainuüksi joobeseisundis juhtimise eest süüdi 2663 isikut, mõistetud karistustest ca 30% olid rahalised karistused. Lisakaristust sõiduki juhtimisõiguse äravõtmisega kohaldatakse 90% juhtudest ning keskmiseks lisakaristuse pikkuseks oli 8 kuud.

Keskmiseks rahaliseks karistuseks oli 14 500 krooni. Keskmiseks mõistetud vangistuse pikkuseks kujunes 3,8 kuud, seejuures kõrgeim vangistuse määr oli Pärnu MK-s (4,7 kuud) ning madalaim Tartu MK-s (3,3 kuud).

⁵⁰ Karistuse kandmisest kõrvalehoidumine seisneb üldjuhul sõiduki juhtimises, kui isikul on eelnevalt juhtimisõigus peatatud.

Kriminaaltulu konfiskeerimine

Kriminaaltulu konfiskeerimine on võimalik esiteks vara puhul, mille kohta on teada, et see on saadud kuriteo toimepanemise tulemusena (KarS-i § 83¹). Teine võimalus on konfiskeerida kurjategija või kolmanda isiku vara, mille puhul isik ei suuda tõendada, et see on omandatud õiguspäraselt saadud vahendite arvelt (KarS-i § 83²).

Karistusseadustiku § 83¹ alusel konfiskeeris kohus 2008. aasta jooksul 65 kriminaalasjas vara 12,6 miljoni krooni eest (keskmiselt 3515 kr kriminaalasja kohta); KarS-i § 83² alusel konfiskeerimisi oli 37 (maht 1,7 miljonit, keskmine summa 15 000 krooni). KarS-i § 83² alusel konfiskeerimiste hulgas oli ka kolm sellist otsust, mille kohaselt konfiskeeris kohus kolmandale isikule kuuluvat vara.

Lisaks rahale konfiskeeris kohus 2008. aastal ka näiteks 6 autot ning elamu- ja maatulundusmaid. Kõige enam konfiskeeriti vara Põhja ringkonnaprokuratuuri kriminaalasjades (u 80% kõikidest konfiskeerimisotsustest).

Võrreldes 2007. aastaga kasvas kriminaaltulu konfiskeerimiste arv peaaegu seitse korda: KarS-i § 83¹ alusel konfiskeerimiste arv kasvas 11 kriminaalasjalt 65-ni ning KarS-i § 83² osas 3 kriminaalasjalt 37-ni.

Kasutatud kirjandus

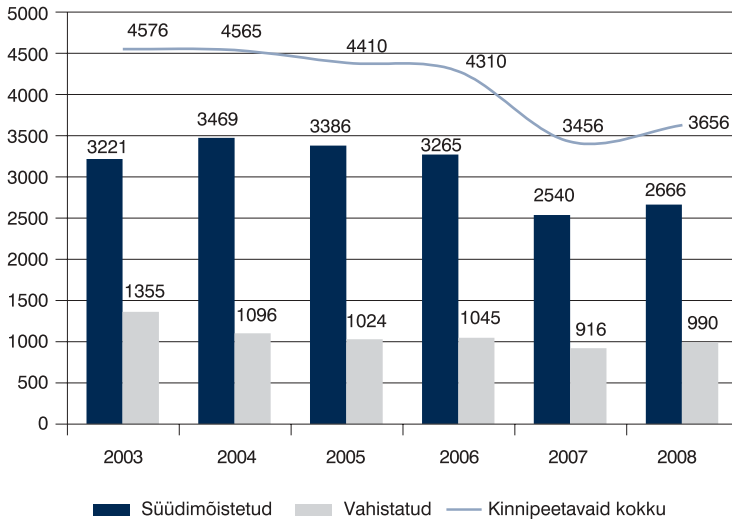
Klopets, U., & Reinthal, T. (2009). *Kohtupraktika analüüs*. Tallinn: Justiitsministeerium.

Vangistus⁵¹

Andri Ahven, Jarno Jakobson

- 2008. aasta lõpul oli Eesti vanglates 3656 kinnipeetavat.
- Kinnipeetavate arv kasvas 2008. aastal võrreldes 2007. aastaga 5%.
- Tüüpiline kinnipeetav oli Harjumaalt pärit vene rahvusest 30. aastates ilma tööta olnud mees.
- Kõige enam oli vanglates mõrvade ja tapmist (620) ning varguste (468) eest süüdi mõistetud isikuid.
- Narkokuritegude ja liikluskuritegude eest vangki mõistetud isikute arv on kasvanud.

2008. aasta lõpul oli Eesti vanglates 3656 kinnipeetavat, neist 2666 süüdimõistetut ja 990 vahistatut. Aasta jooksul oli kinnipeetavate arv kasvanud 200 isiku võrra (5%), sealhulgas süüdimõistetute arv 126 ning vahistatute arv 74 võrra⁵². Kinnipeetavate arvu suurenemise põhjusteks on ennetähtaegselt vabanenute arvu langus, vahistatute arvu kasv ning 2007. aastal ennetähtaegselt vabanenud kinnipeetavate sattumine tagasi vanglasse (Hanni, 2008).

Joonis 50. Kinnipeetavate arv aastatel 2003–2008 aasta lõpu seisuga

2008. aasta lõpul oli Eestis 100 000 elaniku kohta 272 kinnipeetavat (2007. aastal 257). Londoni Ülikooli statistika kohaselt oli Eesti selle närajaga maailmas 40. kohal 217 riigi hulgas (teiste riikide kohta 2007. aasta andmed) (World Prison Brief, 2009).

Praegu on Eestis viis vanglat (Tallinna, Viru, Tartu, Murru ja Harku), milles on kokku 3880 kohta. Ämari vangla suleti 2007. aasta lõpul.

2008. aasta jooksul vabastati vanglatest kokku 2029 süüdimõistetut, neist

- 1045 isikut (52%) seoses karistustähtaja lõppemisega;
- 807 isikut (40%) seoses tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamisega (sh elektroonilise valve kohaldamisega 182 isikut ehk 9% vabastatute koguarvust);
- 158 isikut (8%) seoses osaliselt ärakandmisele mõistetud vangistuse ärakandmisega

⁵¹ Käesolevas peatükis esitatud andmed on saadud vanglate infosüsteemist, kui ei ole märgitud teisiti.

⁵² Edaspidi kasutatakse terminit kinnipeetav nii süüdimõistetute kui vahistatute tähistamiseks, kui ei ole viidatud teisiti.

(nn šokivangistus);

- 14 isikut (alla 1%) muudel põhjustel.

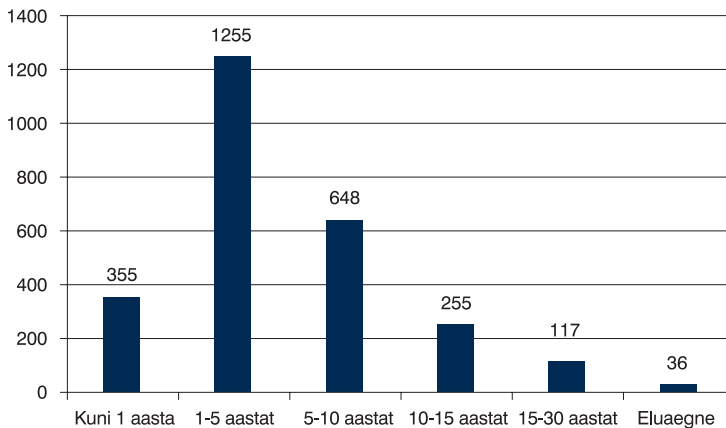
Võrreldes 2007. aastaga vabastati karistustähtaja lõppemise tõttu 103 isikut vähem ning seoses tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamisega 418 isikut vähem (2007. aastal vabastati neil põhjustel vastavalt 1148 ja 1225 isikut).

2007. aastal vabastati ennetähtaegselt suhteliselt suur arv isikuid (50% kõigist vanglast vabastatutest) seoses aasta algul jõustunud seadusemuudatustega: hakati rakendada elektroonilist valvet, kohustuslikuks muutus vangide ennetähtaegse vabastamise arutamine kohtus pärast seaduses ette nähtud tähtaja möödumist ning sellega kadus vajadus vangil endal ennetähtaegset vabanemist taotleda, võimalikuks muutus katseajal kuriteo toime pannud karistuse täitmisele pööramise asendamine üldkasuliku tööga. 15.03.2007 jõustus karistusseadustiku muudatus, millega dekriminaliseeriti süüteod väheväärtusliku asja või väheolulise varalise õiguse vastu – sellega said võimaluse vanglast vabaneda varem niisuguse teo eest kriminaalkorras karistatud isikud. Praeguseks on ennetähtaegselt vabanenute arv vähenenud ja stabiliseerunud, mis on ootuspärane, kuna 2007. aastal vabanesid lühikese aja jooksul kõik need, kes jõustunud seadusemuudatuse tõttu said n-õ tagantjärgi vabaneda (Hanni, 2007).

Viimastel aastatel on kiirenenud ka ennetähtaegselt vabastamise protsess: 2006. aastal vabanes süüdimõistetute keskmiselt 160 päeva pärast selleks seadusliku võimaluse tekkimist; 2007. aastal kulus selleks keskmiselt 63 päeva ning 2008. aastal 52 päeva.

2007. aastal vabanenuid sattus vanglasse järgmise aasta keskpaigaks tagasi suhteliselt enam kui 2006. aastal vabanenuid sama aja jooksul: 2007. aastal vabanenutest oli 2008. aasta juuliks tagasi vanglas 15%, aasta varem vabanenutest 12% – see asjaolu viitab 2007. aastal n-õ kiirkorras vanglast vabastatute suhteliselt suuremale retsidiivsusohule (Hanni, Kinnipeetavate arvu muutumise põhjused, 2008).

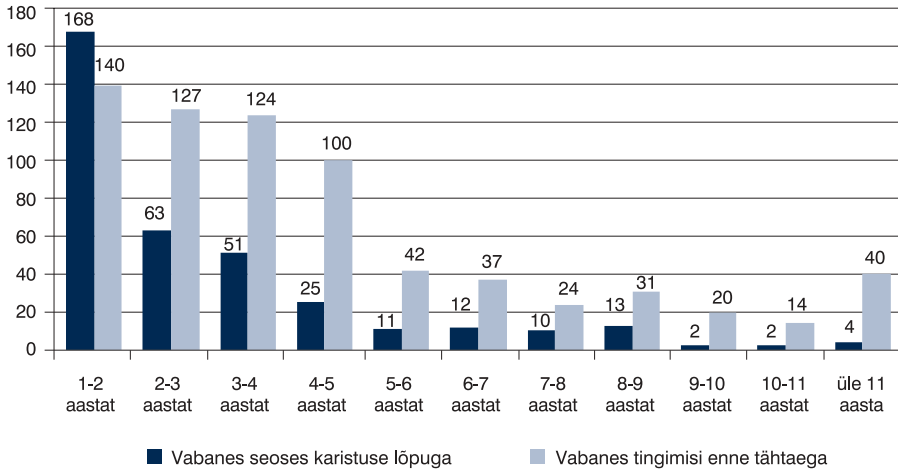
2008. aasta lõpul vanglates viibinud süüdimõistetutest 47% oli kohtu poolt mõistetud vangi 1–5 aastaks ning 24% süüdimõistetutest 5–10 aastaks. Eluaegse vangistusega isikuid oli 1%. Tuleb arvestada, et kohtu poolt mõistetud vangistuse pikkus ei näita täpselt süüdimõistetute reaalselt vanglas viibimise aega, kuna märkimisväärne osa neist vabastatakse ennetähtaegselt.

Joonis 51. Kohtu määratud karistuse pikkus (süüdimõistetute arv 2008. aasta lõpul)⁵³

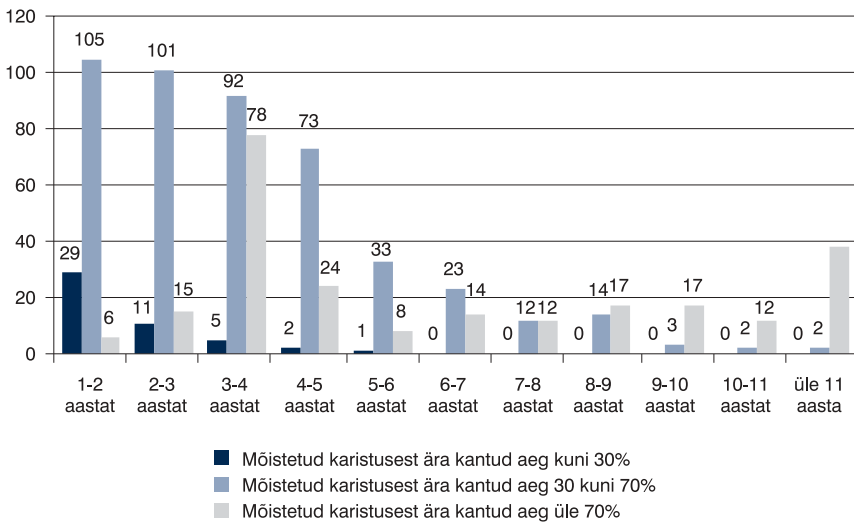
⁵³ "Kuni 1 aasta" tähistab karistust kuni 11 kuud ja 30 päeva, "1–5 aastat" karistust kestusega täpselt 1 aasta kuni 4 aastat 11 kuud ja 30 päeva jne. Analoogiliselt näidatakse ajavahemike piirid ka teistel käesoleva peatüki joonistel.

Ennetähtaegselt vabanenute osakaal oli suurim nende puhul, kellele oli mõistetud pikk vangistus: enam kui 9-aastase vangistusega isikutest vabanes ennetähtaegselt 90% (74 isikut) ning 3–9-aastase vangistusega isikutest 75% (358 isikut).

Joonis 52. 2008. aastal vanglast vabanenud isikute jaotus karistusaja ja vabanemise liigi järgi

2008. aastal tingimisi enne tähtaega vabastatud isikute realselt vanglas ära kantud aeg moodustas kohtu mõistetud karistuse pikkusest valdavalt 30% kuni 70% – seda lühema kui 7-aastase karistusaja puhul. Pikema karistusaja saanud kandsid määratud ajast ära enamasti üle 70%.

Joonis 53. 2008. aastal vanglast tingimisi enne tähtaega vabastatud isikutele mõistetud karitusaeg ja realselt ära kantud karitusaeg

Kinnipeetavate iseloomustus

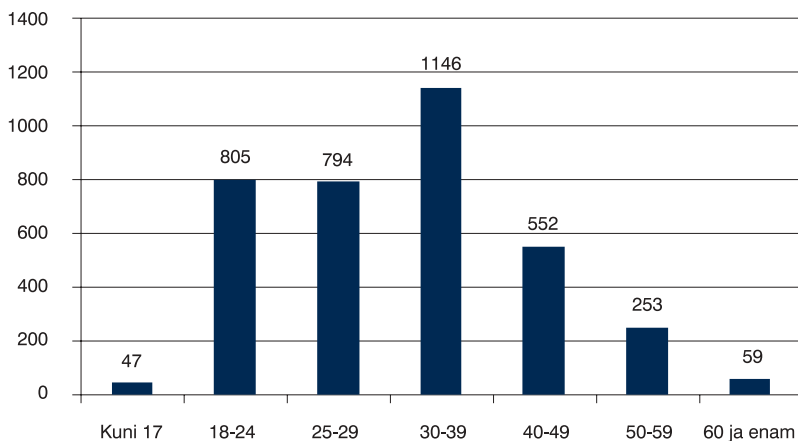
Tüüpiline kinnipeetav oli Harjumaalt pärit vene rahvusest kolmekümnendates aastates enne kinnipidamist mittetöötanud Eesti kodakondsusega mees, kes emakeelena kõneles vene keelt. Ta oli kinnipidamisasutuses esimest või teist korda.

Kinnipeetavatest

- 40% olid pärit Harju maakonnast;
- 95% olid mehed;
- 31% olid 30–39aastased;
- 35% olid põhiharidusega;
- 52% olid venelased;
- 60% olid Eesti kodakondsusega;
- 59% kõnelesid vene keelt;
- 66% olid enne kinnipidamist olnud töötud.

33% kinnipeetavatest oli määratlemata kodakondsusega ning 39% kõneles eesti keelt.

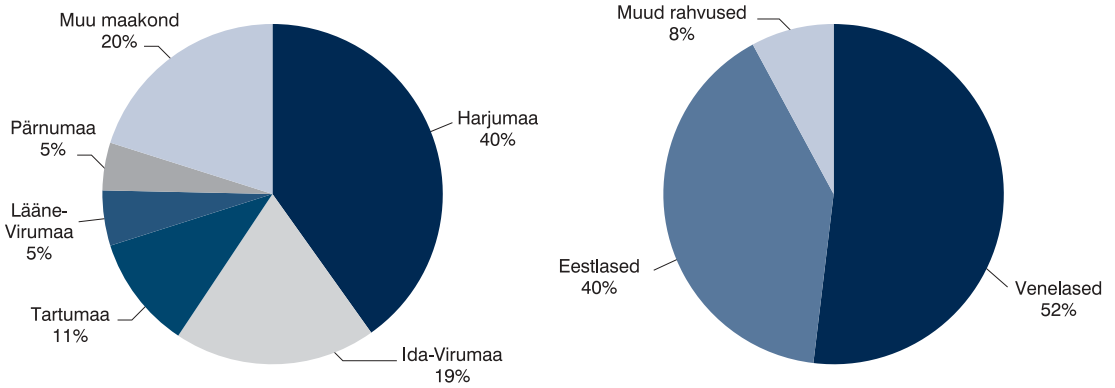
Kõige enam kinnipeetavaid oli vanuses 30–39 aastat (1146 isikut). Neile järgnes 18–24aastaste vanuserühm (805 isikut), kelle puhul oli ka suurim keskmiselt ühe isiku kohta toime pandud kuritegude arv.

Joonis 54. Kinnipeetavate vanuseline jaotus 2008. aasta lõpul

Suur osa kinnipeetavatest elas enne kinnipidamist Harjumaal (40%) ning Ida-Virumaal (19%). Niisugune jaotus kajastab teataval määral ka registreeritud kuritegevuse levikupilti, kuigi Ida-Virumaa elanike osakaal vanglates on kõrgem kui seal toime pandud kuritegude osakaal (13%) – see asjaolu on ilmselt seotud raskete kuritegude keskmisest suurema osakaaluga Ida-Virumaal.

Suurimad rahvusgrupid kinnipeetavate seas olid venelased (52%) ja eestlased (40%); teiste rahvuste osakaal oli kokku 8% (enamikus endise NSVLi riikidest pärit isikud: ukrainlased, valgevenelased, mustlased, aserid, armeenlased, tatarlased jt). Olulisi muutusi kinnipeetavate rahvuslikus koosseisus pole viimastel aastatel toimunud.

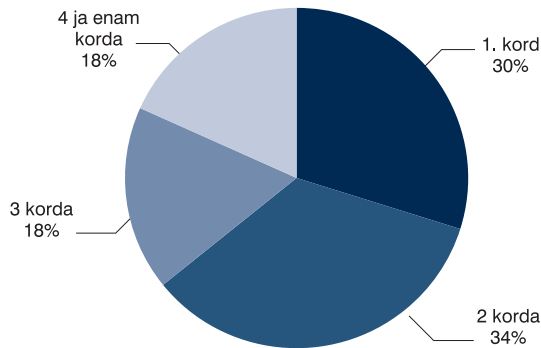

Joonis 55. Kinnipeetavate elukoht enne kinnipidamist ning kinnipeetavate rahvus 2008. aasta lõpul

Mõningad erisused kinnipeetavate rahvuselt avaldusid kuriteoliikide puhul, mille eest isikud vangi on sattunud.⁵⁴ Röövimise eest karistatutest oli venelasi 54%, eestlasi 39% ja muust rahvusest isikuid 7%; varguste puhul vastavalt 52%, 41% ja 7% ning narko- kuritegude puhul 64%, 27% ja 9%. Liikluskuritegude eest karistatute seas oli eestlaste osakaal 73%, venelaste osakaal 20% ja muust rahvusest isikute osakaal 7%; vägistamise puhul olid need näitajad vastavalt 63%, 32% ja 5%.

Süüdimõistetutest oli täiskasvanud mehi 2513 ja naisi 120; alaealisi oli 33.

Süüdimõistetutest viibis kõige suurem osa vanglas teist korda (915 isikut), neile järgnesid esmakordselt vanglas viibijad (796 isikut). Vähemalt neljandat korda kandis vanglas karistust 487 isikut.

Joonis 56. Süüdimõistetute vanglas viibimise kordade arv 2008. aasta lõpul

Alaealised kinnipidamisasutustes

2008. aasta lõpul viibis vanglates 33 alaealist süüdimõistetut, kellest 22 olid 17-aastased poisid. Tüdrukuid oli alaealiste süüdimõistetute seas 2. Aasta varem oli vanglates 31 alaealist, kuid veel 2006. aasta lõpul oli alaealisi süüdimõistetuid vanglates 41.

⁵⁴ Kinnipeetavate koosseisu iseloomustamisel tuleb arvestada, et statistikas arvestatakse vaid raskeimat kuritegu; samas on osa kinnipeetavaid toime pannud erinevat liiki kuritegusid.

Alaealised poisid kannavad karistust Viru vanglas ning tüdrukud Harku vanglas. 2008. aasta jooksul vabastati vanglast 37 alaealist süüdimõistetut.

Esmakordselt kandis karistust vanglas 19 ja teist korda 12 alaealist. Üks alaealine oli vanglas kolmandat ja üks viiendat korda.

Suurima vanglakogemusega alaealised

Viieendat korda vangis viibivat alaealist karistati varguse eest esmakordselt vangistusega 15-aastasena 2006. aastal ning ka kõigil järgmistel kordadel on tegu olnud vargustega. Viimane vanglakaristus määrati talle 2008. aastal kestusega 1 aasta ja 1,5 kuud.

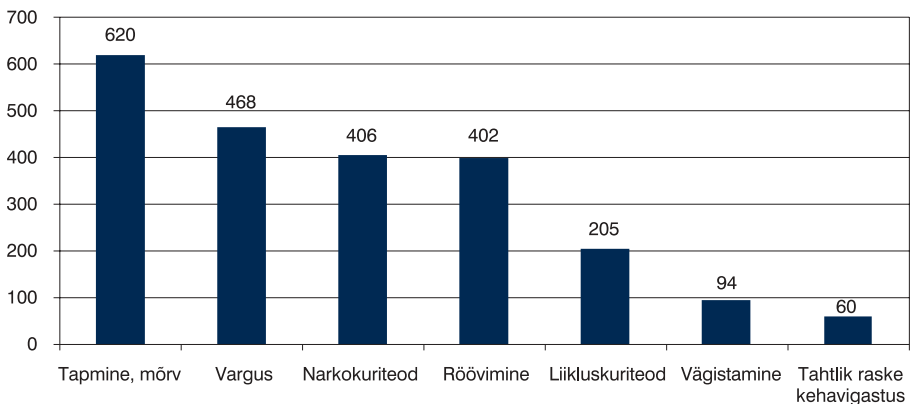
Kolmandat korda vangis viibiv alaealine viibis seal esmakordselt samuti 15-aastasena 2006. aastal seoses vargusega. Teisel korral mõisteti talle vangistus röövimise ja varguse eest ning kolmandal korral varguse, ähvardamise, avaliku korra raske rikkumise ja võimuesindaja kallal vägivalda toimepanemise eest. Viimase vanglakaristus määrati talle 2007. aastal kestusega 4 aastat ja 2 kuud.

18 alaealist kinnipeetavat kandis vanglakaristust varavastaste ja 13 isikuvastaste kuritegude eest. Enamik alaealisi kinnipeetavaid oli ilma põhihariduseta.

Alaealisi vahistatud oli 2008. aasta lõpul vanglates 19. Aasta varem oli neid 41 ning 2006. aasta lõpul 48 – seega on alaealiste vahistatute arv kahe aasta jooksul märgatavalt vähenenud.

Süüdimõistetud kuriteoliikide kaupa

2008. aasta lõpul kandis vanglates karistust kõige enam tapmise või mõrva toime pannud isikuid (620), kellele järgnesid varguse toime pannud isikud (468). Tuleb arvestada, et vanglate statistika ei anna täielikku pilti süüdimõistetute toime pandud kuritegudest, kuna iga isiku puhul arvestatakse vaid kõige raskemat kuritegu. Näiteks kui isik on nii tapnud kui varastanud, arvestatakse statistikas vaid tapmist kui raskemat kuritegu.

Joonis 57. Süüdimõistetute poolt kõige sagedamini toime pandud kuriteod

Viimase aasta jooksul on isikuvastase kuriteo eest süüdi mõistetud isikute arv ja osakaal vanglates mõnevõrra vähenenud: kui 2007. aasta lõpul oli neid vanglates 1414 (56%),

siis 2008. aasta lõpul oli niisuguse kuriteo eest karistatud isikuid 1348 (51%). Samas kasvas 2008. aastal tapmise eest karistatud isikute arv 7 võrra ning kahanes vägistamise eest karistatud isikute arv (14 võrra).

Nii 2007. kui ka 2008. aasta lõpul oli 22% süüdimõistetute puhul raskeimaks kuriteoks varavastane kuritegu. Röövimise eest vanglakaristust kandvate isikute arv tõusis aastaga 4 võrra – 402 isikuni; samal ajal vähenes väljapressimise toime pannud isikute arv 23-lt 21-ni. Liikluskuriteo toime pannud süüdimõistetute arv tõusis aastaga 34 võrra – 171-lt (7%) 205 isikuni (ligi 8%). Narkokuriteo eest süüdi mõistetud isikute arv tõusis aastaga 76 võrra: 330-lt (13% süüdimõistetutest) 406 isikuni (15%), mis tähendab narkokuriteos süüdimõistetute arvu kasvu ligi veerandi võrra.

Kasutatud kirjandus

Hanni, E. (2008). Kinnipeetavate arvu muutumise põhjused. Memo 17.11.2008. Tallinn: Justiitsministeerium, kriminaalpoliitika osakond.

Hanni, E. (2008). Kinnipeetavate arvu vähenemise põhjused 2007. aasta esimese kolme kvartali jooksul. Tallinn: Justiitsministeerium, kriminaalpoliitika osakond.

World Prison Brief. (2009). Kasutamise kuupäev: 15.02.2009. a., allikas Kings College London: <http://www.kcl.ac.uk/depsta/law/research/icps/worldbrief/>

Kriminaalhooldus

Andri Ahven, Anne Kruusement

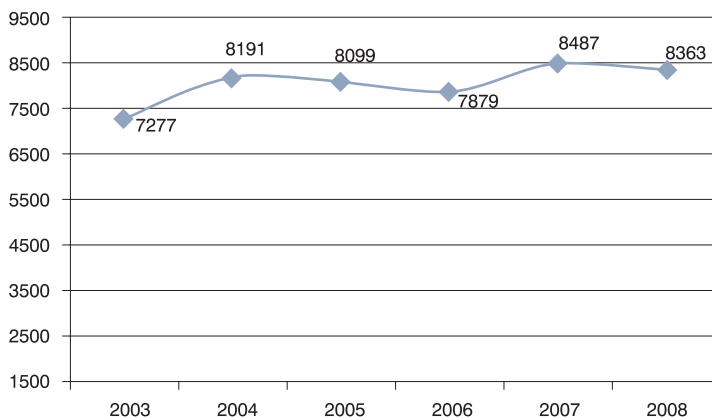
- 2008. aasta lõpul oli kriminaalhooldusel 8363 isikut.
- 4% kriminaalhooldusalustest olid alaealised.
- Positiivselt lõpetas kriminaalhoolduse sõltuvalt kriminaalhoolduse tüübist 67–97% isikutest.
- Tüüpiline kriminaalhoolduse all olev isik oli 18–24aastane Eesti kodakondsusega töötav põhiharidusega mees.

Kriminaalhooldus on üks peamisi alternatiive vangistusele. Kriminaalhoolduse käigus valvab kriminaalhooldaja kohtuotsuses märgitud kohustuste täitmise järele, nõustab kriminaalhooldusalust nende kohustuste täitmisel ning abistab teda ühiskonnaga kohaneda. 2008. aastal liideti vangla- ja kriminaalhooldussüsteem üheks süsteemiks ning kriminaalhooldusosakonnad asuvad Tallinna, Tartu ja Viru vangla juures.

2008. aasta lõpul oli kriminaalhooldusosakondades arvel kokku 8363 isikut, neist

- 68% käitumiskontrollil (KarS-i § 74 lg 1);
- 13% isikud, kelle vangistus oli asendatud üldkasuliku tööga (ÜKT; KarS-i § 69) või kelle suhtes oli kriminaalmenetlus lõpetatud ja määratud ÜKT kohustus (KrMS-i § 202);
- 12% vanglast ennetähtaegselt vabastatud (KarS-i § 76);
- 6% nn šokivangistusega karistatud isikud, kellele oli kohus mõistnud vanglakaristuse osaline kandmise vanglas ning ülejäänud osas tingimisi vangistuse (KarS-i § 74 lg 2);
- 1% suhtes oli rakendatud alaealise mõjutusvahendit (KarS-i § 87).

Kriminaalhooldusaluste koguarv ei ole viimastel aastatel oluliselt muutunud. Alates 2004. aastast on kriminaalhooldusaluste arv püsinud 8000 isiku ümber, langedes 2006. aastal 100 isiku jagu alla selle ja küündides 2007. aastal ligi 8500-ni. Kriminaalhooldusaluste arvu püsimine samas suurusjärgus näitab, et tervikuna pole kurjategijate arv vähenenud ning vanglast ennetähtaegselt vabastatute arvu suurenenine 2007. aastal tõi automaatselt kaasa kriminaalhooldusaluste arvu kasvu samal aastal.

Joonis 58. Kriminaalhooldusaluste arv aastatel 2003–2008 (aasta lõpul)

Aastatel 2005–2006 võeti kriminaalhooldusosakondades aasta jooksul arvele umbes 6000 isikut. 2007. aastal suurenes kriminaalhooldusaluste arv märgatavalt ja arvele võeti 6861 isikut. Kasvutrend on jätkunud ka 2008. aastal, mil kriminaalhooldusele tuli kokku 7318 isikut.

Võrreldes 2006. aastaga on suurenenud kriminaalhooldusel viibivate vangistusest ennetähtaegselt vabanenute arv: 2006. aasta lõpul oli neid 673 isikut ehk 9% kriminaalhooldusaluste koguarvust; 2007. aasta lõpul vastavalt 1267 isikut (15%) ning 2008. aasta lõpul 978 isikut (12%).

Kriminaalhoolduse lõppemise põhjused 2008. aastal

Kriminaalhooldus lõppes 2008. aastal kokku 7052 isikul, mis on 817 võrra (13%) rohkem kui 2007. aastal (6235). Edukalt katseaja lõpetanute osakaal jäi sõltuvalt kriminaalhooldusaluse tüübist 67% ja 97% vahele. Kõige rohkem oli kriminaalhoolduse edukalt lõpetanute hulgas neid, kellele oli määratud alaealiste mõjutusvahend (97%) ning kõige nõrgemate tulemustega läbisid kriminaalhoolduse šokivangistusega isikud (67%). Sarnane jaotus on ilmnenud ka varasematel aastatel.

Tabel 27. Kriminaalhoolduse lõppemise põhjused 2008. aastal (isikute arv)

Katseaja lõpetamine	Käitumis kontroll	Šoki- vangistus	Alaealise mõjutus- vahend	Üld- kasulik töö (ÜKT)	Vanglast ennetähtaeg- selt vabane- nud	KOKKU
Katseaja lõpp / ÜKT sooritatud	3 190	225	117	1 115	771	4 839
Katseaeg, ÜKT lõpetatud erakorralise ettekandega	202	33	1	126	159	462
Katseaeg, ÜKT lõpetatud teise kohtuotsusega	708	71	2	98	90	969
Toimik liidetud, kriminaalhooldus jätkub	44	3	0	1	0	48
Surm	69	6	0	9	12	96
KOKKU	4 213	338	120	1 349	1032	7 052

Kriminaalhooldusaluste iseloomustus

Keskmine kriminaalhoolduse all olev isik oli 18–24aastane Eesti kodakondsusega ja eesti rahvusest töötav põhiharidusega mees. Teda pole varem kriminaalkorras karistatud, tema katseaeg on 1,5 aastat ning karistus on kõige sagedamini mõistetud liikluskuriteo eest. Kriminaalhooldusele suunatud isikutest 35% elas Harjumaal.

- 93% olid mehed;
- 29% olid 18–24aastased;
- 59% olid eestlased;
- 74% olid Eesti kodakondsusega;
- 37% olid põhiharidusega;
- 66% töötasid;
- 37% olid varem karistamata.

Valdavalt sarnane portree keskmisest kriminaalhooldusalusest on püsinud juba aastaid, kuid kui varem on kriminaalhooldusaluseid olnud kõige enam karistatud varavastaste kuritegude eest, siis 2008. aasta lõpul ületas liiklussüüete toime pannud isikute osakaal (29% kõigist arvel olijatest) esmakordselt varavastase kuriteo toime pannud isikute osakaalu (27%).

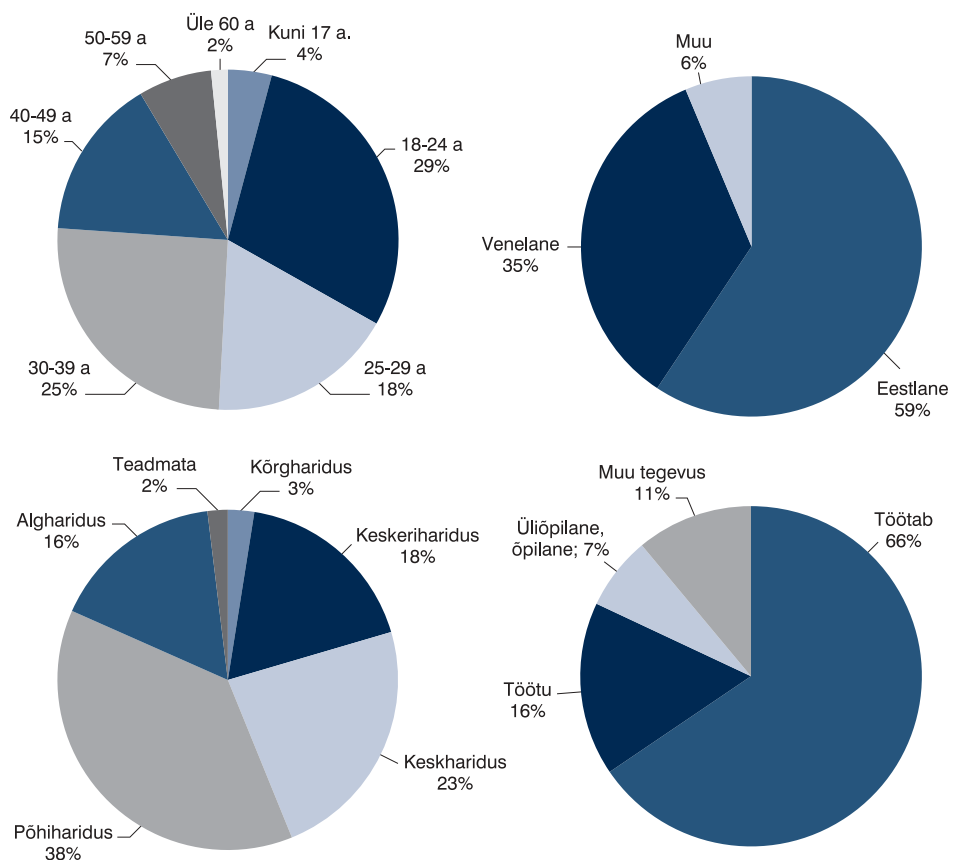
Table 28. 2008. aasta lõpul arvel olnud kriminaalhooldusaluste toime pandud kuriteod ja nende eest mõistetud karistuste kohaldamine

Toimepandud kuriteod	Käitumis-kontroll	Üld-kasulik töö	Vanglast ennetäht-aegselt vabanenud	Šoki-vangis-tus	Alaealise mõjutus-vahend	KOKKU
Liikluskuriteod	2 056	443	107	88	1	2 695
Varavastased kuriteod	1 636	189	398	208	38	2 469
Isikuvastased kuriteod	839	87	295	115	14	1 350
Narkokuriteod	274	5	112	115	2	508
Ametialased ja majanduskuriteod	113	7	18	22	0	160
Kuriteod alaealise vastu	109	18	7	5	0	139
Muud kuriteod	1 178	281	267	134	34	1 894
KOKKU	6 205	1 030	1 204	687	89	9 215

Kriminaalhooldusaluste sotsiaal-demograafilises koosseisus pole võrreldes 2007. aastaga olulisi muutusi toimunud; suuremad muutused ilmnevad vaid tegevusala puhul.

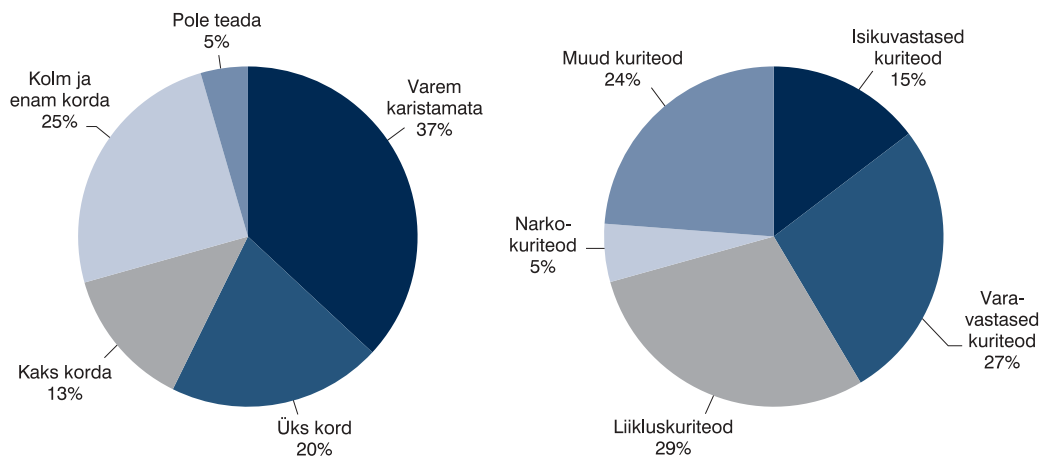
2008. aasta lõpul oli 51% kriminaalhooldusalustest nooremad kui 30 aastat (kinni-peatavate puhul oli selles vanuses isikute osakaal 45%, eeskätt alaealiste väiksema osakaalu tõttu vanglas). Eestlaste osakaal moodustas 59%, mis on ühe protsendipunkti võrra enam kui 2007. aastal. Alg- ja põhiharidusega isikute osakaal moodustas 53%.

Võrreldes 2007. aastaga kasvas kriminaalhooldusaluste seas töötute osakaal 13%-lt 16%-le ning õpilaste ja üliõpilaste osakaal 5%-lt 7%-le; samal ajal langes töötajate osakaal 70%-lt 66%-le.

Joonis 59. 2008. aasta lõpul arvel olnud kriminaalhooldusaluste sotsiaaldemograafilisi näitajaid (vanus, rahvus, haridustase, tegevusala)

2008. aasta lõpul arvel olnud kriminaalhooldusalustest oli varem karistamata 37% (2007. aasta lõpul 40%). Toime pandud kuritegude liigilises struktuuris tõusid 2008. aastal esikohale liikluskuriteod (29% isikutest on karistatud niisuguse kuriteo eest), millele järgnesid seni esikohal püsinud varavastased kuriteod (27%).

Joonis 60. 2008. aasta lõpul arvel olnud kriminaalhooldusaluste varasem karistus ja toime pandud kuriteod

Võrreldes vanglas viibivate süüdimõistetutega oli kriminaalhooldusaluste hulgas oluliselt vähem isikuvastase kuritegude toimepanijaid (vastavalt 51% ja 15%) ning oluliselt rohkem liikluskuritegude toimepanijaid (vastavalt 8% ja 29%).

KRIMINAALPOLIITIKA ARENGUSUUNAD AASTANI 2010: JUSTIITSMINISTRI 2008. AASTA ETTEKANNE

Ülevaade valitsuse 2008. aasta olulisematest sammudest riigikogus 21.10.2003 heaks kiidetud kriminaalpoliitika arengusuundade elluviimisel vastavalt arengusuundade punktile 33.

Lugupeetud Riigikogu liikmed!

Tahan tänase kõne alustuseks juhtida tähelepanu millelegi väga olulisele: nimelt kaine mõistuse ja rahu säilitamisele. Seda näib viimasel ajal tõsiselt nappivat. Mille muuga seletada hädakisa majanduslangusega kaasnevast koletust kuritegevuse kasvust? Selliseks paanikaks pole põhjust – vaadagem kasvõi möödunud aasta arve. Võrreldes 2007. aastaga suurenes 2008. aastal kuritegevus vaid 1% võrra. See võib paista halvana, aga tuleb arvestada, et möödunud aastal muudeti korduvad pisivargused taas kuriteoks. Kuna muudatus mõjutas otseselt kriminaalstatistikat, siis võis sellist tulemust ka ette ennustada. Meenutan, et meie arvates polnud see seadusemuudatus piisavalt põhjendatud.

Võib arvata, et kui kardetakse kuritegude arvu kasvu, hakatakse nõudma ka karmi- maid karistusi. Tegelikult on hästi teada, et karistuste karmistamine ei lahenda kuritegevuse probleeme. See lihtsalt tekitab juurde kurjategijaid ja uusi vange ning kokkuvõttes tõstab kuritegude arvu kunstlikult kõrgemaks – ja nii olemegi nõiarangis. USA-s 2008. aasta oktoobris avaldatud uuring näitas selgelt, et kinnipeatavate arvu kasvuga kasvab ka kuritegude, eriti just vägivaldakuritegude arv. See võiks olla tõsine ohusignaal kõikidele, kes pooldavad kättemaksul ja karmidel karistustel põhinevat karistusideoloogiat.

2009. aasta keskel ilmub justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika trükisena järjekordne statistikat sisaldav analüütiline kogumik „Kuritegevus Eestis 2008”, millega soovitan kindlasti tutvuda. Juba täna võite justiitsministeeriumi veebilehel tutvuda registreeritud kuritegevuse statistika tabelitega nii eelmise kui varasemate aastate kohta (<http://www.just.ee/kriminaalstatistika>). Peagi ilmub sinna ka 2009. aasta kuritegevuse statistika kuude lõikes. Hetkel aga saate tutvuda minu ettekande lisas oleva kuritegevuse ülevaatega (lisa 1).

Peatun nüüd täpsemalt 2008. aasta kriminaalpoliitilistel arengutel.

2008. aasta arengud

2008. aasta üheks tähtsamaks kriminaalpoliitiliseks saavutuseks võib pidada Viru vangla avamist ning Viljandi noortevangla sulgemist. Pean seda oluliseks sellepärast, et ühe vangla sulgemisega ning teise – nüüdisaegse –vangla avamisega on tehtud järjekordne samm nõukogudeaegsest taagast vabanemiseks. Pole ju kellelegi saladuseks, et ühiselamu tüüpi vanglad soodustavad vanglakultuuri edasikandumist vanadelt noortele ja takistavad vangide taasühiskonnastamist. Viru vanglas on koos nii vangla kui arestimaja kokku 1200 kohaga, sealhulgas on vanglas ka 250-kohaline noorteosakond. See on esimene vangla, kus kõik hooned on turvalisuse suurendamiseks ühendatud kinniste ühendusteodega.

Viru vangla turvalisus pandi kohe ka proovile: oktoobris võeti seal vanglatöötaja pantvangi. See intsident lahendati tänu vanglatöötajate ja politseinike professionaalsusele väga edukalt – ilma ohvriteta.

Viru vangla avamine tõi Ida-Virumaale üle 300 uue töökohta, vangla maksumus oli 1,2 miljardit krooni. Nüüd tuleb raske eelarveolukorra kiuste reformiga jätkata ning sulgeda ka viimased nõukogudeaegsed jäänukid. Vanad vanglad – näiteks Tallinna, Murru ja Harku – on üsna halvas korras ja amortiseeruvad aastatega, et mitte öelda kuudega. Nii varises eelmisel aastal maha osa Murru vangla piirdest, Tallinna vanglas aga kukkus umbes aasta tagasi ümber 30 meetrit hoiatuspiiret ning ajast ja arust transportilüüsi värvavat pole seal lihtsalt võimalik alati sulgeda.

Oleme plaaninud 2011. aastal avada uue Tallinna vangla Maardus ning ühendada Harku ja Tallinna vangla. Uue vangla maksumus võib esialgsel hinnangul olla 1,3 miljardit krooni.

Eelmisel aastal rõõmustasin siin kõnepuldil selle üle, et oleme teinud suure sammu võitluses organiseeritud kuritegevuse vastu: nimelt sai võimalikuks vara laiendatud konfiskeerimine. Nüüd, aasta hiljem saan tõdeda, et see on hästi käima läinud ja laiendatud konfiskeerimise võimaldamine oli õige samm. Kui vaadata jõustunud kohtuotsuseid, siis konfiskeeris kohus eelmise aasta esimese 9 kuu jooksul 63-s kriminaalasjas 2,7 miljoni krooni ulatuses vara. Lisaks konfiskeeris kohus kaks autot, mootorratta ja kuldehteid. 90% konfiskeerimisi toimus narkokuritegudes, mida iga aastaga suudetakse edukamalt menetleda. Õiguskaitseorganid on suutnud tabada rohkem narkokurjategijaid ja organiseeritud grupeeringuid: näiteks 2006. aastaga võrreldes tabati 2008. aastal kaks korda rohkem nii piiriüleseid kui Eesti-siseseid narkogruppe – kokku 49 gruppi. Kohtu ette on suudetud tuua üksikisikute asemel just grupe. Siiski tuleb märkida, et piiriülestes asjades on kohtu ette saadetud ennekõike väiksemad organisaatorid, mitte rahastajad või tipporganisaatorid.

Väga oluline edasimineku on E-toimiku rakendumine selle aasta algul. Hoolimata ajakirjanduses kõlanud asjatundmatutest väidetest, justkui poleks õiguskaitseasutuste elektrooniline andmevahetussüsteem korralikult tööle hakanud, rakendus E-toimik tegelikult rahuldavalt ning nüüd sisestavad kõik uurijad, prokurörid ja kohtunikud kogu menetlusinfo ühtsesse andmebaasi.

Tegu on kogu maailmas ainulaadse innovatsiooniga ja seda arvestades on selle kriminaalmenetluse osa läinud tööle väga hästi. On masendav, et isiklikest poliitilistest sümpaatiatest kantud kirjutised mõnes päevalehes on hakanud levitama ludiitlikke seisukohti uute tehnoloogiliste lahenduste vastu. Iga infosüsteemi rakendamisel tekib tõrkeid. Kuid E-toimiku puhul oli Justiitsministeerium täiesti valmis ja mingeid fataalseid probleeme ei tekkinud. Kõik isikud, keda kohtusse on vaja saata, on sinna ka saadetud.

Ja mis peamine: kuigi võime juba praegu rõõmustada varasemaga võrreldes suurema hulga lahendatud kriminaalasi üle, annab E-toimik sellele veel hoogu. Kui 2007. aastal lahendati 47%, siis 2008. aastal juba 52% kuritegudest. Lahendamise all pean silmas seda, et kohtueelses menetluses langetati lõplik menetlusotsus, näiteks saadeti asi kohtusse või lõpetati kriminaalmenetlus otstarbekusest.

E-toimiku üks eeliseid on kiirus, sest dokumendid liiguvad menetlejalt prokuröri ja vastupidi reaalselt. Näiteks kui politseinik on kriminaalasjas kellegi üle kuulnud, siis ülekuulamise protokollid näeb prokurör nüüd kohe, kui uurija on selle infosüsteemi sisestanud. Suvel rakendub ka avalik E-toimik, mis võimaldab näiteks advokaadil esitada menetlusdokumente kohtule elektroonilise infosüsteemi kaudu.

2008. aastal jõustus veel üks oluline kriminaalmenetlust kiirendav seadus, mis aitab

kuritegusid lõplikult lahendada. Praegu kestab kohtueelne menetlus umbes 11 kuud, kohtumenetlus aga võib venida üksikute asjade puhul aastatepikkuseks. Tähtsa vahe-märkusena olgu siiski öeldud, et alaealiste asjades kestab kohtueelne menetlus tänu sise- ja justiitsministri kokku lepitud Laulasmaa prioriteetidele märksa vähem – 3 kuud.

Juulis jõustus kriminaalmenetluse seadustiku muudatus ehk niinimetatud katke-matuse eelnõu, mille eesmärgiks on muuta kriminaalasjade arutamine üldmenetluses kiiremaks ja kvaliteetsemaks. Kuna aega on veel vähe möödud, siis ei saa selle mõju kohta küll veel midagi tõsikindlat öelda. Katkematuse ja viivitamatuse põhimõte tähendab seda, et kriminaalasja arutamine peab toimuma katkestusteta. Istungit on lubatud edasi lükata üksnes seadustikus sätestatud juhtudel.

Menetluse ajaline kokkusurumine on vajalik kahel põhjusel.

Esiteks toetab see kriminaalmenetluse seadustiku §-s 15 sätestatud kohtuliku arutamise vahetuse ja suulisuse põhimõtet, tagades, et otsust tehes tugineb kohus kohtuistungil kogetule. On selge, et kui kohtulik arutamine toimub ositi, pikemate vaheaegadega, siis väheneb oluliselt kohtu võime meenutada otsust tehes kõike kuulnud ja nähtut. Samas on keerukamates kriminaalasjades, mida üldmenetluses arutatakse, isäranis suur tähtsus just üksikutel detailidel. Seda lubamatut on, kui kohtu käsutuses oleva info kvaliteet väheneb aja jooksul haldussuutmatusest tingitud põhjustel. Pikaajsete ja korduvate istungipauside tõttu kaotavad tunnistajad ja menetlusosalised tihti usu menetluse tõsi-seltvõetavusse ning lõpuks lihtsalt ei ilmu enam kohale või vahetavad elukohta.

Toon näite, kus kaks kohtualust olid sooritanud rea maksukuritegusid. Asi võeti kohtumenetluse 2003. aastal, otsus aga tehti 2008. Otsus oli prokurööri ettepanekul lõpetada menetlus otstarbekusest. Vahepeal olid istungite vahed veninud lausa poole-aastaseks ning ehkki mitu korda tehti katset istungeid sisuliselt läbi viia, oli ikka kas kohtualune haige või rahvakohtunik haige või mõni muu põhjus.

Teiseks aitab pausideta menetlemine kaasa menetluse kiirendamisele ja sellele, et otsuseni jõutakse üldmenetluses mõistliku aja jooksul. Seadusemuudatus näeb ette, et kohus võib üksikute eranditega arutada korraga ühte üldmenetluse asja. See võimaldab kohtul keskenduda konkreetsele kohtuasjale. Seaduses on toodud loetelu juhtumitest, millal kohtuliku arutamise edasilükkamisel on lubatud asuda arutama teist kohtuasja: näiteks isiku pikaajaline haigestumine; ekspertiisi määramine – kuna ekspertiisitule-mustele kulub tavaliselt vähemalt üks kuu – ning vajadus kasutada tõendite kogumiseks rahvusvahelist õigusabi. Viimane hõlmab ka juhud, kui vajalik isik asub välismaal.

Rääkides rahvusvahelisest õigusabist, siis taotluste maht on aasta-aastalt kasvanud: 2008. aastal esitati meile üle 700 taotluse. Kõige enam esitavad taotlusi Soome ja Saksamaa ja ka meie esitame neile kõige enam taotlusi. Soome taotluste aluseks on tihti narkokuriteod ja purjuspäi autojuhtimine, Saksamaa taotlused on suures osas seotud krediitkaardipettustega. Eestist anti välja kolm isikut: 2 Norrale, 1 Venemaale ning neljanda osas USA-le veel menetlus käib. Üks palve Venemaale jäeti aga rahuldamata.

Kriminoloogid on pannud tähele, et viimaste aastakümnete jooksul on eri riikide kriminaalpoliitika fookus liikunud kurjategijalt ohvrile – eelkõige peegeldub see krimi-naalpoliitilistes otsustes, aga ka ohvriabisüsteemides. Ohvrikeskemaks on muutunud ka kriminaalmenetlus. 2007 aasta alguses jõustus lepitusmenetlus: 2008. aastal lõpetati kriminaalmenetlus leppimise tõttu juba 99 kuriteo puhul – 2007. aastal oli see arv kolm korda väiksem – ning valdava osa moodustasid kehalise väärkohtlemise juhtumid, aga lepitusmenetlust kasutati ka ähvardamise ja mõningate muude juhtumite puhul.

Teatavasti saab menetlust uuendada, kui isik ei täida talle seatud kohustusi. Kuna seda on kahe aasta jooksul tehtud vaid ühel korral, siis võib järeldada, et lepitusmenetlus on hästi tööle rakendunud.

Mõneti keeruline ja ka ohvrikauge on meie ohvriabisüsteem, sest eri laadi abi saab eri kohtadest. Seetõttu on keeruline abi taotleda ja lõpuks seda saada. Nii võib juhtuda, et abivajajad jäävad abist hoopis ilma. Teatavasti on Eestis olemas ohvriabiteenus, aga selle teenuse saamiseks ei pea olema tingimata kriminaalkuriteo ohver. Seda teenust saab politseijaoskondade juures asuvatest ohvriabikeskustest. Lisaks on meil riiklikud hüvitised kuriteoohvritele, mida korraldab Sotsiaalkindlustusamet ja taotleda saab seda pensioniametist. Kuriteoohvritele makstavate hüvitiste määr on viimaste aastatega tõusnud, sama ajal aga pole tõusnud hüvitiste saajate ehk kannatanute osakaal. Näiteks 2008. aastal sai kuriteoohvrite hüvitist 16 inimest vähem kui 2007. aastal, kokku 188 isikut. Üks inimene sai 2008. aastal keskmiselt 11 700 krooni, ülemöödunud aastal aga 9800 krooni. Selline tendents viitab vajadusele muuta ohvriabisüsteem kannatanukeskseks ning luua Eestis üks keskne ohvriabikeskus, selle asemel, et võimalikku ohvrit ametite vahel jooksutada.

2008. aasta kuritegude suurimate alanejate hulgas on kaks liiklusega seotud kuritegu: 14% on vähenenud joores juhtimiste arv ning 51% liikluseõnnetuste rikkumine ettevaatamatusest. Kui üle-eelmisel aastal oli mootorsõiduki joores seisundis juhtimine registreeritud kuritegude seas teisel kohal, siis 2008. aastal oli see liikunud kolmandale kohale (teisele kohale oli tõusnud kehaline väärkohtlemine). Eelmise aasta lõpus jõustus osaliselt ka uus liikluspakett, kus täpsustati karistusõiguslikku vastutust teatud ohtlikumate rikkumiste eest ning seati karistus joores juhtimise eest sõltuvusse joores raskusest. Kuna lubatud piirkiiruse ületamine on üks peamisi raskete liikluseõnnetuste põhjuseid ning turvavöö mittekasutamine on tihti see asjaolu, mille tõttu õnnetuse tagajärjeks on inimese surm, nähti mõlema rikkumise eest ette kohased karistused.

Valitsus kiitis aprillis heaks uue korruptsioonivastase strateegia aastateks 2008–2012. Selles raames olime teinud tihedat koostööd soomlastega: Eesti Siseministeerium ja Soome Justiitsministeerium algatasid kohalike omavalitsuste korruptsiooni vähendamiseks mõeldud abiprojekti, kus osalesid ka meie suurimad omavalitsused.

Korruptsioonivastase strateegia uuenduseks on võitlus korruptsiooni vastu erasektoris, mis on muu hulgas tähtis argument läbirääkimistel OECD-ga. Erasektori korruptsiooni üheks vormiks on kartell ning sellevastase eelnõu saatis Justiitsministeerium aasta alguses kooskõlastusringile. Loodame, et valitsus saadab eelnõu lähemal ajal Riigikokku. Ilma selleta on konkurentsikuritegudega võitlemine üsna lootusetu – seni oleme olnud pehmelts oeldes saamatud. Aastail 2005–2007 registreeriti kolme aasta jooksul vaid üks konkurentsikuritegu ning sedagi menetles Kaitsepolitsei, kuigi selliste kuritegude uurimiseks on meil Konkurentsiamet. Eelmisel aastal registreeriti aga juba 5 konkurentsikuritegu karistusseadustiku paragrahvi 400 alusel, milleks on „konkurentsi kahjustav kokkulepe, otsus ja kooskõlastatud tegevus“. Kuid 5 on ikka veel väga väike arv, pealegi pole neidki veel kohus arutanud. Pole mõtet pead liiva alla peita ja oelda, et meie väikese majandusega riigis kartelle ei ole.

Tartu Ülikooli ja Justiitsministeeriumi uuring näitas, et umbes 9% Eesti ettevõtjatest peab turukokkuleppeid enda tegutsemisvaldkonnas levinuks.

Mainitud eelnõu seadustab niinimetatud leebusprogrammi. Selle põhimõtteks on kohelda leebemalt kartelliosalist, kes teatab õiguskaitsesutustele esimesena kartellist, kui neil asutustel info selle kohta puudub või ei võimalda menetlust alustada, või esitab

esimesena olulised tõendid õigusrikkumise kohta, kui menetluses tuvastatud asjaolud ei ole piisavad süüdimõistmiseks.

Nendel juhtudel ja isiku suhtes, kes esitab omal algatusel esimesena leebuse kohaldamise taotluse, ulatub üles näidatav leebus täieliku immuniteedini – karistusest vabastamiseni. Tänu leebusprogrammile on kartellikuritegusid võimalik tulevikus senisest märksa edukamalt menetleda. Loodetavasti saavad ettevõtjad selle vajalikkusest aru, meie aga teeme kõik, et arusaamad ei pörkuks – nii oleme planeerinud teemakohase seminaridesarja koos kaubandus-tööstuskojaga.

Sama kartellieelnõuga luuakse juriidilisele isikule konkurentsiõiguse rikkumise puhul erandlik rahalise karistuse süsteem, kusjuures rahalise karistuse arvestamise aluseks on 10% ettevõtja käibest. Seaduses nähakse ette ka alused, mille esinemisel ei ole lubatud mõistetavat rahalist karistust vähendada rohkem kui pooleni ülemmäärast: näiteks kui tegu on kartelli organiseerijaga, kui kõrvaldatud on tõendeid või kui tegu on niinimetatud räige kartelliga. Räieks kartelliks loetakse hinna fikseerimist, tootmis- ja mahtude piiramist, turgude jagamist ja kollektiivset boikotti kolmanda isiku suhtes, samuti kokkumängu riigihankemenetluses. Ka raskematel juhtudel jääb kohtule võimalus arvesse võtta isiku süüd kergendavaid asjaolusid, kuid seadusega piiratud ulatuses.

2008. aastal registreeriti 17% rohkem korruptsioonikuritegusid kui 2007. aastal, kokku 326 kuritegu. Minu hinnangul näitab see eelkõige õiguskaitse head tööd ja tõestab, et otsus anda suuremate omavalitsuste uurimine tagasi Kapole oli õige samm, kuigi põhimõtteliselt on vägagi vaieldav, kas üks julgeolekuasutus peab selliste asjadega tegelema. Tõsiseks probleemiks on kriminaalmenetluse andmete lekitamine meediasse. Andmete ebaseaduslik avalikustamine riivab kolmandate isikute õigusi ning kahjustab süütuse presumptsiooni. Justiitsministeerium on kogunud prokuratuuri ning advokatuuri ettepanekud ning lähikuudel esitame valitsusele eelnõu, kus on täpselt reguleeritud, kes ja millist teavet võib kohtueelses menetluses avaldada. Samuti tagame selle eelnõuga paremad võimalused lekitajaid tuvastada ning täpsustame vastutust andmete ebaseadusliku lekitamise eest. Tegelikult oleme praktilisi samme juba ka varem astunud. Selleks, et uurida ja vältida menetlusinfo lekitamist õiguskaitseasutustest, lõime eelmisel aastal riigiprokuratuuri juurde uurijate ametikohad. Nende ülesandeks on viia läbi uurimist riigi peaprokuröri määratavates kriminaalmenetlustes. Muu hulgas on siin mõeldud juhtumeid, kus on kahtlus uurimisasutuse erapooletuses või tegu rikkumistega kriminaalmenetluses, sealhulgas ebaseaduslik menetlusandmete lekitamine.

Korruptsioonivastases strateegiast tuleneb ka korruptsioonivastase seaduse eelnõu, mille Justiitsministeerium 2008. aastal ette valmistas. See on eelnõu, mida loodan peatselt valitsuses arutama hakata. Kehtiv seadus käsib umbes 30 000-l ametiisikul igal aastal deklareerida majanduslikke huve. Tegelikult on need deklaratsioonid kasutud: ühest küljest ei saa me midagi teada ametiisiku tegelike huvide kohta, teisest küljest kogume kogu seda infot ikka veel paberil. Uue eelnõu järgi on huvide deklaratsioon kohustuslik umbes 3000-le kõrgemale ametiisikule, kelle elektroonilised deklaratsioonid oleksid avalikud ja sisulised.

Lisaks sellele antakse riigiasutuse juhile ja kohalikule omavalitsusele õigus ise otsustada nende isikute loetelu, kelle asjaajamise läbipaistvuse ja korruptsiooni vältimise huvides pandaks peale kohustus esitada majanduslike huvide deklaratsioonid.

Uue korra järgi peavad ametiisikud deklareerima ka välismaal asuvat vara ja seda vara, mida nad kasutavad, samuti annetused, kingitused, nõuded ja kohustused. Lisaks huvide deklareerimisele on eelnõus ka rida uuenduslikke ettepanekuid huvide konflikti vältimiseks: näiteks sisetabe ning avaliku vahendi kuritarvitamise keeld ja palju muud.

Mõned olulised 2008. aastal ette valmistatud eelnõud on kas valitsuses või Riigikogus ning loodetavasti on võimalik ka need peatselt seaduse kujule saada. Üks selliseid on karistusjärgse kinnipidamise ja käitumiskontrolli võimaldamine. Neist karistusjärgse kinnipidamise puhul saab kalduvuskurjategijat ühiskonna turvalisuse nimel kinni pidada ka pärast seda, kui ta on karistuse ära kandnud. Selle eesmärk on kaitsta ühiskonda ohtlike kalduvuskurjategijate eest, kes ei vaja psühhiaatrilist sundravi ning keda ei ole muul moel võimalik mõjutada kuritegude toimepanekust loobuma. Seda kohaldatakse vaid väga ohtlike kurjategijate puhul. Teisel juhul – karistusjärgse käitumiskontrolli puhul – allutatakse süüdimõistetu järelevalvele ja tehakse temaga tööd, et muuta kriminogeenset käitumist.

Riigikokku on jõudnud riigivastaste kuritegude pakett. Siin on esmaseks eesmärgiks luua kord ja selgus, millised on riigivastased kuriteod, samuti korrigeerida sanktsioone nende kuritegude eest, mis ohustavad Eesti iseseisvust. Eelnõu järgi on kuritegu ka massiliste korratuste korraldamise ettevalmistamine ja korratustele üleskutsumine.

Riigikogu menetlusse on jõudnud ka niinimetatud jälituspakett, millega muudetakse kriminaalmenetluse seadustikku ja teisi seadusi. Seni seaduste vahel laiali olnud jälitustoimingud ning nende üldised põhimõtted ja alused reguleeritakse kompaktselt ühes seaduses – kriminaalmenetluse seadustikus. Eelnõu eesmärgiks on korrastada kehtiv jälitustegevuse süsteem, näha ette kindlad alused, mille olemasolul on lubatud teha põhiõigusi riivavaid jälitustoiminguid ning tõhustada järelevalvet nende üle.

1. jaanuaril 2009 jõustusid karistusseadustikus Justiitsministeeriumi ettevalmistatud parandused, mis muudavad karistatavaks ka rasket kuriteost osavõtukatse. See kõrvaldas lünga karistusõigusest ning nüüd on karistatav ka mõrva tellimine ja kuritegelik kokkulepe üksikute muude väga raskete kuritegude toimepanemiseks. Seejuures on nõutud, et „vandenõus” osaleja teeks vähemalt ühe täiendava teo, mis kinnitab kavatsust viia kokkulepe lõpuni (nn overt act).

Väljakutsed 2009. aastaks

Valitsus esitab 2009. aastal Riigikogule uued kriminaalpoliitika arengu-suunad aastani 2018. Senise nelja-viie aasta jooksul oleme saavutanud kaks olulist eesmärki.

Esiteks, registreeritud kuritegude arv on vähenenud 11%, 57 417-lt kuriteolt 2003. aastal 50 977 kuriteoni 2008. aastal.

Teiseks on teadliku ja järjepideva kriminaalpoliitika tulemusena vähenenud kinnipeetavate arv. Teatavasti ei sõltu kinnipeetavate arv niivõrd kuritegude arvust, vaid pigem riigi karistuspoliitikast ja karistusideoloogiast, eelkõige sellest, milliseid alternatiivkaristusi kasutatakse. Kui 2003. aastal oli Eestis 100 000 elaniku kohta 339 kinnipeetavat, siis 2008. aasta lõpuks oli see kahanenud 227-le. Nagu olen ka korduvalt tõdenud, on see arv ikka veel lubamatult kõrge, näiteks Soomes on 64 kinnipeetavat 100 000 elaniku kohta, Rootsis 74, Hollandis 100 jne. Murelikuks teeb ka vahistatute kõrge arv, mille põhjendatust sel aastal Justiitsministeeriumis analüüsimise ja teeme ka vastavad ettepanekud.

Kinnipeetavate arvu vähenemisele on kaasa aidanud üldkasuliku töö (ÜKT) laialdasem kasutamine: kui 2003. aastal sai ÜKT 84 isikut, siis 2008. aastal 1892 isikut. Vanglakaristus on võimalikest alternatiividest kõige kallim ning rohkem tuleks kohaldada alternatiivkaristusi. Võtame näiteks narkosõltlased, keda vanglas on 500 ehk 20%. Osa neist tuleks kohe suunata sõltuvusravile, mitte vanglasse. Narkomaaniaravi hind kuus on umbes 4000 krooni; üks kuu vanglas maksab riigile aga 14 000 krooni.

Justiitsministeerium valmistab 2009. aastal ette seadusemuudatused, mis võimaldavad ravi kohaldada, aga ilma Sotsiaalministeeriumita, kelle vastutada on ravikohtade olemasolu, ei suuda me häid mõtteid kuidagi teostada.

Vanglakaristus ei ole ka kuigi tõhus: ligi 2/3 kinnipeatavatest satub vanglasse tagasi, sest vabaduses ei pruugi nad leida elukohta, satuvad tagasi oma endisesse keskkonda ja vanade sõprade juurde. Kuid siin ei tohi riik hakata täitma omavalitsuste rolli. Jah, oleme küll plaaninud käivitada tugisiku teenuse vanglast vabanenutele, aga põhiline teenusepakkuja roll jääb siiski omavalitsustele. Seetõttu on väga tähtis võtta vastu korra-kaitseseadus ja muuta kohaliku omavalitsuse korralduse seadust. Korrakaitseseadus loob süütegude ennetuse süsteemi alused nii riiklikul kui ka omavalitsuse tasandil. Omavalitsuste konkreetsed ülesanded süütegude ennetamisel tuleb sätestada kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses.

Tahan tunnustada teadus- ja haridusministrit, kes on hakanud tegelema erikoolide süsteemi reformiga ja soovin talle jõudu sellega lõpuni minna – pikk tee on veel ees. Nii Justiitsministeerium, õiguskantsler kui ka Riigikontroll on aastaid viidanud vajadusele erikoolide kui vangla taimelava süsteem ümber kujundada ja nüüd, võib-olla mõneti ka õiguskantsleri kontrollkäikudest võimendatuna, on sellel suunal jää liikuma hakanud. Justiitsministeeriumis valmis koostöös Tallinna ja Tartu ülikooli teadlastega ka uuring erikoolidest, mis annab pildi sellest, mis erikoolis praegu toimub. Uskuge mind, see pilt on kaugel ilusast! Aga hea on see, et Haridus- ja Teadusministeeriumis on esialgne kontseptsioon valminud, kus rõhutakse erikoolide õpilaste individuaalõppe ning rühmakodu põhimõtetele. Sama otsustavat lähenemist kui erikoolide puhul, on vaja alaealiste komisjonide ümberkorraldamiseks, kelle tegevust praegu ei juhita ega koordineerita ning kelle võime alaealiste kuritegusid ennetada on pehmelt öeldes olematu.

Kui rääkida uuringutest, siis on kahetsusväärne, et oleme pidanud mitmeid analüüse ja uuringuid rahapuudusel edasi lükkama. Kui me analüüse ja uuringuid ei tee, siis on meie otsused lahmivad: kord kriminaliseerime mõne teo, kord jälle dekriminaliseerime. Pole mõtet tundepuhangute ajel karistusi karmistada või leevendada, kui me ei tea, kas need olukorda üldse muudavad. Nii oli süstemaatilise pisivarguse kriminaliseerimisega: nüüd on see jälle kuritegu, aga ega tegu iseenesest ju tegemata jää. Kriminaalpoliitika eesmärgiks on kuritegusid ennetada, mitte näidata nende arvu kunstlikult väiksemana. Asja teeb hullemaks see, et Eestis on tõsine puudus kriminoloogidest, kes objektiivse pilguga kuritegevust analüüsiksid. Justiitsministeeriumi senised katsed uut kriminoloogide põlvkonda luua on kandnud siiski vilja: nii oleme teinud mitu uuringut koostöös noorte teadlaste ja üliõpilastega. Kindlasti ei soovi me näha, et see saavutus lendaks tuulde lihtsalt raha puudumise tõttu. Samas ei ole normaalne, kui suurema osa kõnealustest analüüsides teeb riik üksi ja meie ülikoolid suhtuvad sellesse leigelt. Justiitsministeerium teeb ja tellib kriminoloogilisi uuringuid oma nappide eelarvevõimaluste piires. Karistusõiguslik kompetents on praegu Tartu Ülikoolil. Tartu Ülikool on teatavasti autonoomne õppeasutus ja valitsus ei saa talle ette kirjutada, mida uurida. Nii ootamegi ülikoolidelt suuremat initsiatiivi ise uuringuid algatada ja läbi viia. Ilma vaba teaduseta ei saa olla teadmistel põhinevat ühiskonda.

Kriminaalpoliitika suureks väljakutseks on tegelemine riskilastega. Ka siin jääb Justiitsministeeriumi käsi lühikeseks. Nii eelmisel kui sel aastal on meedia kajastanud õovastavaid lugusid pedofiilidest, kes on korduvalt lapsi ahistanud ja vägistanud. Selliseid inimesi ei paranda vangla. Nad on haiged, neid tuleb ravida. Sel aastal on

Justiitsministeeriumis plaanis analüüsida alaealiste vastu suunatud seksuaalkuritegude karistuspraktikat ning välja pakkuda pedofiilide ravisüsteem. Aga tunnistam, et sellest üksi ei piisa, sest me tegeleme siin tagajärgedega. Pean taas nentima, et vaja on suurendada omavalitsuste kuriteoennetuslikku rolli, sest ainult omavalitsus suudab välja selgitada need pered, kus lapsi kuritarvitatakse. Nende laste puhul on oht, et neistki kasvavad teiste kuritarvitajad.

Kehaliste väärkohtlemiste arv on aasta-aastalt kasvanud: 2008. aastal registreeriti 5174 kehalise väärkohtlemise juhtumit, 2006 aastal 3700 juhtumit. Neist umbes kolmandik ja natuke peale moodustavad peresise vägivalla juhtumid. Ennekõike näitab see seda, et nendest juhtumitest on hakatud rohkem teatama, aga võib vaid ette kujutada, kui palju juhtumeid jääb teatamata.

Seetõttu peame koostama riskiperede abistamise programmi nii alaealiste kuritegevuse vastu võitlemise arengukava raames, mille esitame valitsusele 2009. aastal, kui ka uutes kriminaalpoliitika arengusuundades. Uuringute andmetel on sellistes peredes suurimateks probleemideks see, et vanematel pole aega lastega tegeleda ja neile tähelepanu pöörata; nad on kas tööga ülehõivatud või ei tule sotsiaalselt toime. Seejuures ei maksa arvata, nagu oleks tegu vaid asotsiaalsete peredega – ei ole. Tean, et Haridus- ja Teadusministeeriumis valmistatakse ette uut põhikooli ja gümnaasiumi riiklikku õppekava ning 2008. aastal jõustus uus koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, mille rõhuasetus on lapse sotsiaalsete oskuste arendamine. Aga ka siit tuleb edasi minna.

Samuti tahame sel aastal esitada valitsusele eelnõu, mille eesmärgiks on lahendada kriminaalmenetluse seadustikuga tekkinud praktilisi probleeme. Eelkõige on sihiks rakendada tõhusamalt kohtumenetluse võistlevuse põhimõtet ning alternatiivseid menetlusliike, aga ka tagada paremini alaealiste õigusi kriminaalmenetluses ning tõhustada kontrolli isikute põhiõigusi piiravate menetlustoimingute üle.

Eelnõuga soovime rohkem arvesse võtta alaealise tunnistaja ja kannatanu huve ülekuulamisel, eriti seksuaalkuritegude puhul. Riigi ülesanne on tagada, et alaealisele mõõduks kriminaalmenetlus võimalikult valutult. Selleks tuleb luua praegusest märksa parem võimalus, kuidas kasutada kohtuistungil alaealise kohtueelses menetluses antud ütlusi. Näiteks võiks noorema kui 14-aastase kohtueelsed ütlused seksuaal- või vägivallakuriteo asjas olla kohtumenetluses tõendiks, kui need on videosalvestatud ja kaitsjal on olnud võimalus küsimusi esitada. Selleks, et võimalikult varakult saaks tagada hili-sema kohtumenetluse tarbeks tunnistajate ütlusi kui tõendeid, on eelnõu väljatöötajad kavandanud võtta eeskjuju mitmete teiste riikide praktikast ütluste deponeerimise näol. Ütluste deponeerimine tähendab isiku ülekuulamist kohtueelses menetluses eeluurimiskohtuniku juures ja riskisüstitluse reeglite kohaselt. Sel juhul saab ütlusi kasutada tõendina hilisemas kohtumenetluses.

Samuti on eesmärgiks kohendada psühhiaatrilise sundraviga seotud sätteid, et menetlus oleks kiire ja ravi vajavad isikud saaksid kiiremini neile vajalikku meditsiinilist abi. Samuti tagatakse seadusega menetlusaluse isiku õigus olla ärakuulatud, millele on viidanud ka õiguskantsler.

Loodame sel aastal algatada ka näiteks seadusemuudatuse, mis võimaldaks rahalise karistuse määramisel arvata isiku sissetuleku arutamisel tegelike tulude sisse ka dividenditulud. Rahalist karistust arvutatakse praegu süüdimõistetud keskmise päevasissetuleku alusel. Kuid paljudel inimestel võib ainsaks või oluliseks tulullikaks olla dividenditulu. Nii tekib olukord, kus kuriteo eest rahalist karistust mõistes ei ole võimalik karistada tegeliku sissetuleku järgi. Muudatus peab välistama selle, et dividendide näol

suurt sissetulekut teeniv inimene saab karistuseks miinimumpäevamäärast lähtuva rahalise karistuse, sest tema tulumaksuga maksustatav tulu on minimaalne või puudub täiesti.

Muuta tuleb ka väärteomenetlust, mis on veel kohmakas ja jäik. Väärteokaristuste puhul tuleb jõuda poliitilise otsuseni, kas rahatrahvid nende eest on seotud tegeliku sissetulekuga või üksnes tuludeklaratsioonis kajastuvate tuludega. Rahandusministeerium peab tagama, et menetleja saaks andmeid mõistliku aja jooksul. Plaanis on hakata ka väärteokaristusena rakendama ÜKT-d. Selle korralduse suhtes oleme siseministri ja politsei juhtidega kokku leppinud.

Kuna internetikasutajate arv ja internetisuhtlus kasvab pidevalt, siis on sagenenud ka kuritegude toimepanemine küberruumis. Küberkuritegevus on kasvav oht ning üks organiseeritud kuritegevuse liike, mille vastasele võitlusele süsteemset tähelepanu ei ole riigis pööratud. Küberkuritegevus ei ole enam ammu üksikute teismeliste viis aega veeta, vaid see on hästi organiseeritud ja majanduslikult tulus kuritegevuse haru, kuhu on värvatud parimad IT-spetsialistid ning kus kuritegevus käib vahendajate ehk e-muulade kaudu. Levinumad küberkuriteod on näiteks krediitkaardi- ja aktsiapettused, identiteedivargus, prostitutsioon, lastepornograafia levitamine ja väljapressimine, aga ka arvutivõrgu hõivamine; ründed valitustele ja firmadele; e-spionaaž jne. Kasvavaks probleemiks on ka mobiiltelefonidele suunatud viirused ja ründed. Siin-seal on kõlanud hämmastavaid arvamusi, et identiteedivarguste piiramine võib kaasa tuua sõnavabaduse riive. Sellised arvamused on Justiitsministeeriumile täiesti mõistetamatud. Identiteedivargused ja sellega seotud õiguserikkumised võivad tekitada isikule suurt moraalset kahju ning seetõttu on vaja näha ette täiendav karistusõiguslik kaitse. Soovime peatselt kooskõlastusringile saata identiteedivarguse eelnõu, mille eesmärk on sätestada kuriteona teise isiku identiteedi volituseta kasutamine. Praegu on teise isiku identiteedi kasutamine kuriteona karistatav üksnes juhul, kui sellega kaasneb kelmus. Küberkuritegevusel, nagu pahatihti ka teiste kuritegude puhul, on reeglina majanduslikud motiivid, aga küberkuritegevust eristab see, et see võimaldab anonüümsust ning tegijal on raske tabada, eriti veel, kui server asub mõnes teises riigis. Ootame küberkuritegevuse vastases võitluses suuremat koostööd Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumilt.

Lõpetuseks tahan öelda, et Eestit viivad edasi külm pea ja ratsionaalne mõtlemine. Majandusprobleemide tekkides sihitult visklema asuda ning hävingut ja kaost kuulutada on politikaanlus. Selles olukorras saavad jõudu juurde kõikvõimalikud kaikamehed, kellele kriminaalpoliitika on üksnes riiklik repressioon, vali kord ja pidev pasundamine karistuste karmistamisest ning vajadusest poliitikut, pätid ja vargad kinni panna. Kaikameeste aeg peab Eestis läbi saama!

Täna teid tähelepanu eest!

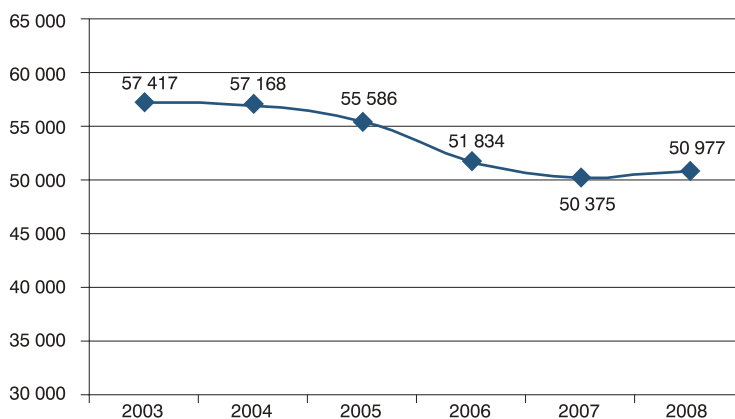
CRIME IN ESTONIA IN 2008

Jako Salla, Brit Tammiste, Eyke Laur

- 50,977 crimes were registered in Estonia in 2008, which is 1% more than in 2007 and 2% less than in 2006.
- Criminal offences against property constituted the biggest percentage among all crimes - 55%.
- Crimes of violence constituted 16% of the crimes.
- At least 472 million kroons of proprietary damage was caused by criminal offences.
- Minors formed 13 % of the persons who committed a criminal offence.
- 89% of the criminal offences were committed by men, 61% of the victims were men.

Summary of crime in Estonia and in the neighbouring countries

50,977 criminal offences were registered in Estonia in 2008, which is less than the number of criminal offences registered in the years 2003–2006, but 1% more than in 2007. The biggest change in the number of criminal offences took place in 2006, when the number of criminal offences decreased by 7% as compared to the previous year. The general crime rate can be considered to be stable.

Figure 1. Registered criminal offences 2003–2008

The number of criminal offences in the first degree has increased by one tenth as compared to the two previous years. This, however, does not mean that life has become more dangerous, but it is to a great extent related to concealed crime, such as drug-related criminal offences, economic criminal offences and criminal offences related to explosives and weapons, which form approximately 50% of the criminal offences in the first degree and the detection of which therefore increases the number of criminal offences in the first degree. Changes in the number of criminal offences in the second degree have been smaller as compared to the earlier years.

378 criminal offences were registered per 10,000 inhabitants in 2008, which is three more as compared to 2007.

In 2008, the police registered 49, 383 criminal offences (97%), the prisons 503, the Tax and Customs Board 468, the Security Police Board 291, the Rescue Board 87,

the Border Guard Administration and the General Staff of the Defence Forces both 22 criminal offences. The rest of the criminal offences (201) were registered by other agencies or the Prosecutor's Office.

As compared to Latvia, Lithuania, Finland and Sweden, the changes in the number of criminal offences were smaller as compared to the year 2007 (see table 1). From among the five countries the number of criminal offences decreased only in Finland (-2%); the increase was the smallest in Estonia (1%) and Latvia (3%); Sweden (5%) and Lithuania (6%), however, stood out with the biggest increase in the number of criminal offences.

Table 1. Number of criminal offences and change in Estonia and neighbouring countries compared to 2007

Country	Number of criminal offences grew (2008 N; change %)	Number of criminal offences fell (2008 N; change %)
Estonia	50 977; 1%	–
Latvia	57 475; 3%	–
Lithuania	78 060; 6%	–
Finland	–	538 294; -2%
Sweden	1 371 725; 5%	–

Geographical distribution of criminal offences

The biggest number of criminal offences is committed in the areas where the biggest amount of people move around or live: 30% of the inhabitants of Estonia live in Tallinn and 41% of the criminal offences were registered in Tallinn.

The number of criminal offences is affected by several local peculiarities, e.g. the number of criminal offences in Narva is affected by the smugglers caught at the border, whereas there are no such criminal offences in Paide. The existence of a prison in a region, since the statistics include criminal offences committed in prison; the number of tourists and the activity of nightlife can also be pointed out as local peculiarities. The readiness of people to report crime and the registration practices of the investigative bodies may also have potential effect on the number of criminal offences.

From among the counties the biggest number of criminal offences was registered in Harjumaa, Ida-Virumaa and Tartumaa (73% of all the criminal offences registered in Estonia). As compared to the 2007, the number of registered criminal offences decreased in six counties, but increased in nine counties. The number of criminal offences in absolute terms decreased the most in Tartumaa (by 546), as a percentage, however, in Hiiumaa (-24%). The number of criminal offences in Tartumaa in 2008 is similar to the one in 2006, when 4973 criminal offences were registered; the number of criminal offences in 2007 increased due to an extraordinarily big number of frauds and counterfeiting of documents, seals or blank document forms. The number of criminal offences increased the most in Ida-Virumaa (by 737; 13%) and Läänemaa (by 210; 31%). In Läänemaa the number of physical abuse, but also other criminal offences against the person, criminal offences against property and traffic criminal offences increased the most. In Ida-Virumaa the number of theft and fraud increased the most. As compared to 2007, the number of criminal offences remained almost the same in Võrumaa, Viljandimaa, Pärnumaa, Järvamaa and Harjumaa.

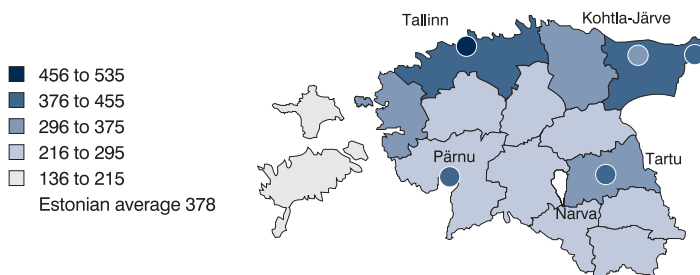
Table 2. Number of registered criminal offences, ratio and change in counties in years 2007–2008

County	2007	2008	Change N	Change %	Ratio per 10 000 inhabitants
Harjumaa	25 756	25 702	-54	-0,2	491,2
Hiiumaa	190	145	-45	-23,7	143,3
Ida-Virumaa	5 699	6 436	737	12,9	377,0
Jõgevamaa	932	861	-71	-7,6	233,2
Järvamaa	798	808	10	1,3	223,2
Läänemaa	674	884	210	31,2	320,8
Lääne-Virumaa	1 965	2 131	166	8,4	316,3
Põlvamaa	714	815	101	14,1	261,4
Pärnumaa	3 035	3 015	-20	-0,7	340,4
Raplamaa	972	1 043	71	7,3	284,3
Saaremaa	586	625	39	6,7	179,4
Tartumaa	5 466	4 920	-546	-10,0	329,6
Valgamaa	1 063	982	-81	-7,6	286,6
Viljandimaa	1 255	1 286	31	2,5	230,1
Võrumaa	990	1 026	36	3,6	269,5

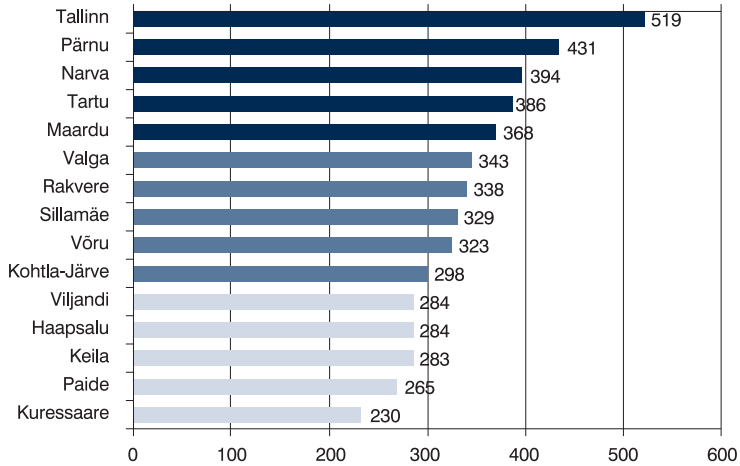
In 2008 the average of 378 criminal offences were registered per 10,000 inhabitants in Estonia (375 criminal offences in 2007), which means that there was one registered criminal offence per 26 inhabitants. According to this indicator, the most criminogenic county was Harjumaa (491), which is the only county where the average of the state is exceeded. Harjumaa was followed by Ida-Virumaa (377), Pärnumaa (340) and Tartumaa (330).

Hiiumaa (143), Saaremaa (179), Järvamaa (223), Viljandimaa (230) and Jõgevamaa (233) had the smallest number of criminal offences per 10,000 inhabitants. In Põlvamaa, Võrumaa, Valgamaa, Raplamaa, Läänemaa and Lääne-Virumaa 261–321 criminal offences were registered per 10,000 inhabitants.

The highest crime rate in Estonia is in Northern Estonia, Pärnu and Tartu. Like earlier, Tallinn was the city with the highest crime rate in 2008; 519 criminal offences were registered there per 10, 000 inhabitants in 2008, which means that one criminal offence was registered per 19 inhabitants during the year.

Figure 2. Ratio of registered criminal offences per 10 000 inhabitants in counties and largest cities

In the comparison of 15 most populous cities⁵⁵, Tallinn, Pärnu, Narva, Tartu and Maardu, where 368-519 criminal offences were registered per 10,000 inhabitants, are the cities with the highest criminal activity. The cities which have an average criminal activity are Valga, Rakvere, Võru, Sillamäe and Kohtla-Järve (298-343) and the cities which have the lowest criminal activity are Viljandi, Haapsalu, Keila, Paide and Kuressaare (230-384). In the city with the lowest crime rate, Kuressaare, twice as less criminal offences were registered per 10,000 inhabitants as in Tallinn.

Figure 3. Ratio of registered criminal offences per 10 000 inhabitants in 15 most populous cities

In the abovementioned 15 most populous cities the number of registered criminal offences increased in five cities as compared to 2007: in Narva (+282), Kohtla-Järve (+168), Pärnu (+80), Haapsalu (+56) and Sillamäe (+32). The number of criminal offences decreased the most in Tartu (-480), Valga (-110) and Maardu (-79). The number of criminal offences did not change significantly in the rest of the most populous cities.

Table 3. Change in the number of criminal offences in 15 most populous cities compared to 2007

INCREASED	REMAINED STABLE	FELL
Narva (+282)	Viljandi (+29)	Tartu (-480)
Kohtla-Järve (+168)	Tallinn (-28)	Valga (-110)
Pärnu (+80)	Kuressaare (+11)	Maardu (-79)
Haapsalu (+56)	Rakvere (-10)	
Sillamäe (+32)	Keila (+4)	
	Paide (+3)	
	Võru (same)	

⁵⁵ The cities without municipal status (e.g. Jõhvi) have not been taken into account.

Types of criminal offence

In 2008, criminal offences against property constituted the biggest percentage (55%) of all crimes; the total number of registered crimes against property was 28,262. The percentage of crimes against property in the total number of crimes remained on the same level as compared to the 2007.

The number of registered criminal offences against property and criminal offences against the person increased the most according to the number of criminal offences; the number of economic criminal offences and criminal official misconduct increased relatively. As compared to the 2007, the number of traffic criminal offences (-15%) decreased the most.

The number of criminal offences against the person was increased (increase of 9%) primarily by the growth of the number of registered physical abuse, which was partially due to the changes in the registration practice of crimes of violence, as a result of which some of the criminal offences committed in a public place by violence were registered as physical abuse instead of registering these as aggravated breach of public order. In addition to physical abuse, the number of criminal offences against sexual self-determination, in particular in the part of rapes, increased also. At the same time the number of criminal offences against life, threats and tortures decreased. In 2008 the decrease of the number of manslaughter and murders continued.

The number of offences against political and civil rights decreased (from 27 offences to 7 offences) primarily due to the fact that there were no elections and no cases related to buying a vote or the freedom to elect and vote were registered in 2008.

Table 4. Number and change in registered criminal offences by type of offence 2007–2008

Chapter in Penal Code	2007	2008	Change N	Change %
Offences Against Humanity and International Security	4	0	-4	-100
Offences Against the Person	6005	6540	535	8,9
Offences Against Political and Civil Rights	27	7	-20	-74,1
Offences Against Family and Minors	376	446	70	18,6
Offences Against Public Health	1489	1600	111	7,5
Offences Against Property	27600	28262	662	2,4
Offences Against Intellectual Property	81	61	-20	-24,7
Offences Against the State	73	29	-44	-60,3
Offences Against Public Peace	4366	4565	199	4,6
Offences Against Exercise of Public Authority	232	310	78	33,6
Offences Against Administration of Justice	1941	1527	-414	-21,3
Offences Against Public Trust	2168	1991	-177	-8,2
Offences Against Environment	55	35	-20	-36,4
Economic Offences	465	779	314	67,5
Offences Dangerous to Public	351	449	98	27,9
Traffic Offences	5127	4359	-768	-15,0
Offences Relating to Service in Defence Forces	15	17	2	13,3

In the part of offences against family and minors, the number of registrations increased by almost one fifth; the number of criminal offences was increased by the growth of the number of criminal offences related to manufacture of works involving child pornography and making child pornography available, sexual enticement of children and disposing minors to engage in prostitution.

The number of criminal offences against public health increased more than 7% in a year; the increase was primarily affected by the growth in the number of offences related to the handling of large quantities of narcotic drugs.

Among criminal offences against property, the number of thefts increased the most, the number of the cases of registered embezzlement, however, decreased to some extent.

The number of criminal offences against intellectual property decreased by one fourth as compared to 2007, which was primarily on account of the criminal offences related to the manufacturing of pirated copies.

In 2008 the number of criminal offences against the state dropped to the ordinary level, which was high in 2007 due to the April riot.

There were no significant changes in the number of criminal offences against public peace as compared to 2007; however, the number of illegal entries increased considerably and the number of registered aggravated breach of public order decreased.

The number of criminal official misconduct increased by one third as compared to 2007 due to the increase in the number of criminal offences related to giving or grant, arranging receipt or acceptance of a bribe or gratuities.

21% less criminal offences directed against the administration of justice were registered in 2008 than in the year before that. The main reason for this was primarily the decrease of the number of drug crimes related to prisoners, which was partially also due to the changes in the registration practice

The decrease of the number of criminal offences against public trust was primarily due to the fact that a disproportionately big number of cases of counterfeiting of documents, seals or blank document forms was discovered and registered in 2007 as compared to other years. In 2008, the number of registrations of these criminal offences dropped again to the level of the year 2006. At the same time the number of criminal offences related to the use of falsified documents and important identity documents increased in 2008.

As for the offences against the environment, the number of almost all the relevant criminal offences decreased or remained the same, e.g. less criminal offences related to the pollution of the environment or illegal cutting were registered as compared to 2007. In 2008, the number of criminal offences against the environment was at the lowest level of the last six years, e.g. fifteen times more cases of illegal cutting were registered in 2004.

The number of economic criminal offences increased 68% as compared to 2007. The number of economic criminal offences was increased primarily by the cases of money laundering and illicit trafficking. The increase in frequency of the latter was caused by accession to the Schengen zone at the end of 2007. This was accompanied by adding provisions restricting the cross-border transport of certain goods to Estonian legislation.

28% more criminal offences dangerous to public were registered in 2008 as compared to 2007, this was primarily due to the increase of the detection of illegal firearms and explosive substances.

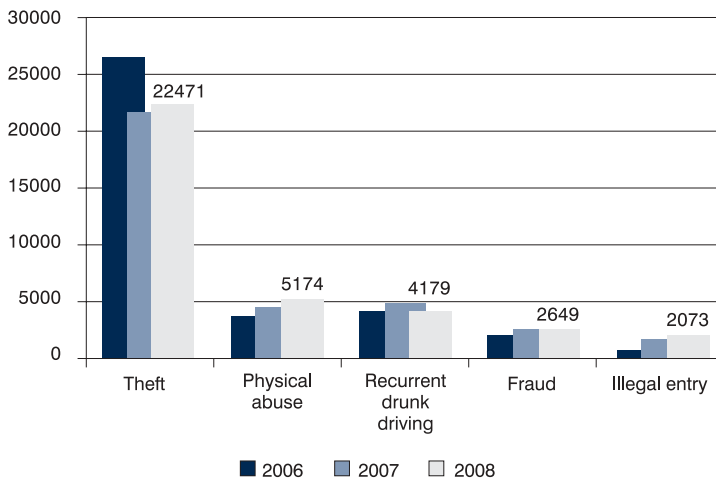
The number of criminal offences related to defence service has increased slowly but steadily since 2003. 17 criminal offences related to defence service were registered in 2008, which is two more than the year before. In case of these criminal offences most of the violations are related to unauthorised departure of conscripts from a military unit or a place of service.

The number of traffic criminal offences decreased 15%. Most of the traffic criminal offences constitute recurrent drunk driving, the number of registrations of which increased rapidly up to 2007. In addition to the decrease in the number of intoxicated drivers, the number of criminal offences related to traffic and vehicle operating rules dropped to the lowest level of the last years. The decrease of the number of these criminal offences is probably connected with the decrease of the number of deceased traffic accident victims in 2008.

Most common criminal offences

While the spread of groups of criminal offences (e.g. against property, against the environment) was described above, the following is an overview of specific types of criminal offence (e.g. theft which belongs to criminal offences against property).

In 2008, theft was registered most often (22,471) – 44% of all the criminal offences. While in 2006 and 2007 the second most common criminal offence was recurrent drunk driving, in 2008 it was physical abuse, which usually means hitting or beating another person. In 2008, every tenth registered criminal offence was physical abuse; the cases of recurrent drunk driving constituted 8% of the total number of criminal offences. 2649 cases (5%) of fraud (§209-213 of the Penal Code) were registered; the number of fraud remained at the level of the year 2007. Also, illegal entry, the number of the registrations of which has increased, and aggravated breach of public order, which was registered less in 2008 than in 2007, have changed their position in the list of the most common criminal offences.

Figure 4. Most common criminal offences 2006–2008

The number of robberies dropped until 2007, when 887 robberies were registered; in 2008, there were only 22 cases more of these criminal offences. As compared to 2003,

the number of robberies is still twice as low.

Manslaughter and murders are registered seldom, but these are good characteristics of the situation of crime in the state. The total number of manslaughter and murder⁵⁶ (104) decreased only by six criminal offences as compared to 2007, which is the lowest level since the restoration of independence in Estonia. However, the homicide rate in Estonia is one of the highest in Europe.

Types of criminal offences the numbers of which increased or decreased the most

The number of thefts increased the most: while 21,685 thefts were registered in 2007, 786 (4%) more – 22,471 – thefts were registered in 2008. 604 (13%) more physical abuses were registered. The number of illegal entries increased by 336; the number of cases related to the use of counterfeit documents, seals or blank document forms by 198 and the number of cases related to illicit trafficking in prohibited goods or goods requiring a special permit by 149 criminal offences.

The number of recurrent drunk driving decreased the most (656 criminal offences; -14%). 392 less cases of counterfeiting of documents, seals or blank document forms were registered as compared to the year 2007; there were 171 less cases of evasion from service of punishment and 149 cases less of embezzlement. The number of criminal offences related to aggravated breach of public order and to custodial institutions dropped due to the changes in the procedural practice.

Damage caused by criminal offences. Criminal offenders and victims

According to preliminary information, 472,941,324 kroons of proprietary damage was caused by registered criminal offences, based mainly on the evaluation by the victims of the extent of the damage. 63% (in 2007 70%) of proprietary damage was caused by criminal offences against property – in the amount of 299,808,919 kroons. Damage caused by theft formed 197 million, damage caused by robbery 3.3 million, damage caused by embezzlement 13 million and damage caused by fraud 55 million kroons of it. The proprietary damage caused by economic criminal offences was at least 149.7 million kroons.

People deceased in criminal offences

In addition to manslaughter and murder, the aim of which it is to kill a person, the death of a person may be caused also by the commitment of other criminal offences. These criminal offences often include crimes of violence, but also violations of traffic requirements and requirements of occupational safety and criminal offences dangerous to public, e.g. arson, may be fatal.

It cannot be said with confidence, based on the information collected for crime statistics, how many people died as a result of a criminal offence. For example, it may

⁵⁶ *Murder is manslaughter under aggravating circumstances, e.g. manslaughter, if committed or attempted to commit in a torturous, cruel manner or in a manner which is dangerous to the public, if manslaughter is committed in connection with robbery or for the purpose of personal gain, if manslaughter is committed at least twice. While the Penal Code enables to impose imprisonment for 6–15 years in case of manslaughter, the potential term of punishment in case of murder is from 8 years to life imprisonment.*

turn out that a death, which initially seemed to have been caused by the activity of another person, was actually a consequence of the person's own negligence (e.g. upon operating a machine). It may also turn out as a result of a proceeding that a person, who was thought to have been killed, committed a suicide. Therefore one should be cautious upon the interpretation of the following information.

In 2008, over 300 people were killed as a result of criminal offences; 86 of them were killed as a result of manslaughter and murder. 127 people were killed as a result of other crimes of violence. 10 people were killed as a result of causing serious health damage (§ 118).

In the criminal offences of placing in danger (§ 123) and refusal to provide assistance (§ 124) (the total of 19 registered criminal offences) six people died in six criminal offences. One person drowned in case of a criminal offence of placing in danger, since he was left without supervision, the other one died due to the deterioration of his condition caused by leg fracture. A one-month-old infant and two men died in the criminal offences of refusal to provide assistance – in the first case assistance was not provided to a person who was injured in an accident and in the second case to a person who was beaten up. 2 people died as a result of arson in 2008: one of them died of carbon monoxide poisoning and the other one died in fire.

In 2008, the biggest amount of people was killed in traffic accidents. The total of 59 people were killed because of violation of traffic requirements or vehicle operating rules (§ 422) by 53 drivers. In addition, 30 drivers caused the death of 34 people by violation of traffic requirements or vehicle operating rules through negligence. The total of 93 people were killed in the offences registered on the basis of § 422 and §423. According to the Road Administration⁵⁷, the total of 132 were killed in traffic accidents in 2008, which is 32% less than in 2007 (196 people killed in traffic accidents).

Traffic accidents where people were killed took place most often with the participation of a passenger car (or truck) (70); there were also accidents caused by a trolleybus (1), bus (2) moped or motorcycle (5), train or locomotive (4) or aeroplane (1). 31 cases (37% of traffic offences where people were killed) concerned traffic accidents, where a motor vehicle hit a pedestrian, who was killed as a result of the accident. In one of these cases a vehicle hit two road workers, one of whom was killed, the driver lost control over the vehicle and the vehicle struck against a kerb, as a result of which it was thrown across the green area separating the directions of traffic and ran over the road workers working there. 4 people killed in traffic offences were run over by a train. 5 cyclists were killed as a result of the acts classified under § 197 and § 198. In the rest of the 46 cases people were killed as a result of motor vehicle crashes or a vehicle leaving the road. According to the Road Administration, 40 persons were killed as a result of a motor vehicle crash, 7 persons in moped accidents, 10 in bicycle accidents, 39 persons upon a motor vehicle hitting a pedestrian and 33 persons in single vehicle accidents.⁵⁸

52 persons were convicted for causing a traffic accident (§ 422) in 2008, only 1 of them was a female and 16 persons had been punished previously. Imprisonment was imposed on all of them, but in most cases imprisonment was not fully enforced – a period of probation or a period of probation together with supervision of conduct was prescribed for the persons. 36 persons were convicted for causing a traffic accident through negligence (§ 423) in 2008, 7 of them were female and 6 of them had been

⁵⁷ <http://www.mnt.ee/atp/?id=5640> (20.02.2009)

⁵⁸ <http://www.mnt.ee/atp/?id=5640> (20.02.2009).

punished previously. Thereby pecuniary punishment (10,000 – 63,600 kroons) was imposed on only four of them.⁵⁹

At the same time 3 persons were convicted on the basis of subsection 423 (2) (violation of traffic requirements or vehicle operating rules by driver through negligence, if it causes the death of two or more persons) in 2008. 2 years' imprisonment, from which 3 months' imprisonment was to be served immediately, was imposed on one person, with regard to whom the court judgement entered into force at the beginning of 2009. In addition a 2 years' period of probation and probation supervision was imposed on him. 3 years' imprisonment with a 3 year's period of probation was imposed on another person and 2 years' imprisonment, from which 6 months was to be served immediately and the rest in accordance with a 3 years' period of probation, was imposed on a third person.

One person was convicted on the basis of subsection 422 (2) (violation of traffic requirements or vehicle operating rules by a driver, if it causes the death of two or more persons) in 2008, who was punished by 3 years' imprisonment and taking away his motor vehicle for 2 years. On the basis of subsection 422 (2) and subsection 423 (2), 2 and 1 persons were convicted respectively in 2007. In case of subsection 422 (2) imprisonment of 4 years and 9 months and 6 years' imprisonment were imposed, in case of subsection 423 (2) imprisonment of 1 year and 4 months was imposed, which was not fully enforced (the person was under the supervision of a probation supervisor with a probationary period of 18 months).

10 persons were killed in 10 criminal offences as a result of violation of the requirements of occupational health and safety (including through negligence) (§ 197 and § 198) (6 and 4 persons respectively on the basis of each section) in 2008. As a result of violation of occupational safety one victim fell off a scaffolding, one fell into a presser foot shaft of a peat press, one was caught between a motor unit of a saw and a joist, one between a foam cutting machine, one fell into a basement excavation, one fell off a scaffolding while working in a garage, one was caught under a collapse of a limestone partition of a manor storehouse. The total of 3 persons were killed in different ways in an oil-shale mine – one victim was caught between belt conveyer components, the other one was caught under a piece of broken rock which fell from the ceiling and the third one was caught between a drilling rig and the working wall.

2 persons were convicted for violation of the requirements for occupational health or safety (§ 197) in 2008. Imprisonment of 1 year and 6 months was imposed on one of them and imprisonment of 8 months to the other. In case of both persons the punishment was not enforced fully and a probation period of 1 year and 6 months together with supervision of conduct was imposed on them. In both cases the convicted offenders were project managers of a construction object and the persons were killed on a construction site. In 2008, no persons were convicted for violation of requirements for occupational health or safety through negligence.

Victims of criminal offences

More than 29,983 persons were questioned as victims of criminal offences committed in 2008. 7% of them were minors. Minors fell a victim of physical abuse, torture, robbery, extortion, aggravated breach of public order and abuse of authority more often than average.

⁵⁹ *The information is based on the decisions which have entered into force and in which case the punishment imposed on a person is known.*

56-year-old and older people constituted 15% of the victims. Robbery, fraud and illegal entry was committed with respect to them more often than average. By age group, the proportion of victims per 10,000 inhabitants was the highest in the group of people of 30-39 years of age.

61% of the persons who suffered as a result of a criminal offence were men and 39% were women. The percentage of women exceeded the percentage of men only in the criminal offences against family and minors (92% of women); in this category women have been declared as a victim primarily in the criminal offence of violation of obligation to provide maintenance to a child, in the case of which a parent (apparently primarily a man) intentionally fails to pay support ordered by the court to a child. While 7 men were questioned as victims in the given criminal offence, there were 253 women among the victims.

The percentage of male and female victims is almost equal in case of criminal offences against persons. As regards criminal offences against persons, the percentage of male victims was higher in case of criminal offences against life and criminal offences hazardous to health; the percentage of women was higher in case of threat, torture (recurrent physical abuse) and criminal offences against sexual self-determination, such as rape.

The percentage of men was considerably higher than that of the women in case of criminal official misconduct (84% - primarily cases of abuse of authority) and offences against public peace (71%).

Age of criminal offenders

The biggest number of criminal offences – 28% was committed by 18–24-year-old persons. 22% were 30-39-year-old at the time of the commission of a criminal offence and 19% were 40–55-year-old, 4% were over 56. Minors constituted 13% of the criminal offenders in Estonia, 9% in Latvia and 15% in Lithuania.

When comparing the number of criminal offences with the population group (number of criminal offences per 10,000 inhabitants), criminal activity was the highest among 18-24-year-old persons, it was somewhat lower among minors and the lowest in case of persons not less than 56 years of age. As regards the most common criminal offences, the percentage of criminal offences committed by minors was the lowest in case of drunk driving, where minors committed the average of one criminal offence out of one hundred criminal offences.

Criminal offences committed by and against elderly people⁶⁰

In 2008, some thirty elderly persons, who had committed criminal offences against property, were ascertained in pre-trial proceedings. The persons, who committed these criminal offences, were mostly men. Theft included both, metal theft and theft from stores (the main product article was alcohol). There was also one case of bank card theft followed by taking cash from an automatic teller machine with another person's bank card. No robberies committed by elderly people were discovered in 2008.

Almost one third of the criminal offences committed by elderly people were physical abuses committed mostly while intoxicated. Battery was usually caused by a quarrel between spouses or cohabitants, but at the same time there were cases, where children or grandchildren or strange minors fell a victim to an assault.

⁶⁰ 63-year-old and older people have been taken into account.

2427 criminal offences against elderly people were registered in 2008.

343 elderly persons, most of whom were female and had fell a victim to physical abuse committed by their partners, had recourse to law enforcement agencies as a result of physical abuse in 2008. There were also cases where the beater was an intoxicated son, daughter or partner of an elderly person; in some cases minor grandchildren attempted to demand money from their grandparents by violence.

Theft constituted 63% of the criminal offences committed against elderly people. The criminal offences committed against elderly people in the streets and in apartments indicate that a bigger amount of money than average fell into the share of thieves, which shows that elderly people use electronic payment instruments less and rather keep their cash at home. At the same time, elderly people who lost the money from their bank account fell also a victim to theft. The reason for that was trusting the people close too much (e.g. a son who was notified of the bank data took money for his own use) and violation of security requirements (keeping the PIN-code together with a bank card). The number of elderly victims in case of theft is relatively bigger in Ida-Virumaa.

As for fraud, the acts of the so-called false policemen set the tone. The swindlers from Lithuania called elderly Russians, introduced themselves as police officers and told that it was possible to save their close relatives, who had allegedly caused a traffic accident, from criminal proceeding for cash (for 30,000-100,000 kroons).

249 criminal offences were committed by elderly people in 2008, which is 39 more as compared to the year 2007 and 8 less as compared to the year 2006.

Sex

The percentage of women among persons who suffered due to a criminal offence was 39%, but their percentage among criminal offenders was almost four times smaller: 10.5%. Men committed approximately nine criminal offences out of ten.

The percentage of men was the biggest in case of criminal offences dangerous to public and traffic criminal offences, where their percentage among suspects was 98% and 97% respectively. The percentage of men was higher than average also in case of criminal offences against family and minors (96%), against the administration of justice (95%) and against public peace (93%).

The percentage of women exceeded the average considerably in the criminal offences against public trust (26%), against public health (16%) and in economic criminal offences (18%). In case of economic criminal offences the percentage of women was increased primarily by criminal offences related to illicit trafficking (e.g. trafficking of drugs from Russia to Estonia); as regards criminal offences against public trust, the percentage of women was increased by the criminal offences related to the abuse of an important identity document, in which case minors attempted to enter a nightclub with another person's document or a document was given for use for that purpose.

The percentage of women among criminal offenders is similar in the comparison of the three Baltic States: there were 10.5% female criminal offenders in Estonia, 12% in Latvia and 11% in Lithuania.

Citizenship

From among persons who committed criminal offences and whose citizenship is known (18,249), there were 75% persons who hold Estonian citizenship, 17% stateless

persons, 6% persons who hold Russian citizenship and 2% of the citizens of other states. The citizens of other states include 55 citizens of Ukraine, 52 citizens of Latvia, 46 citizens of Lithuania, 41 citizens of Finland, 17 citizens of Belarus and 10 citizens of Poland. The number of the citizens from other states remained below ten. All in all, the citizens of 34 states committed criminal offences in Estonia (the citizens of 33 states in 2007).

While in Estonia the citizens of foreign states committed 8% of all the criminal offences, in Latvia they committed 5% and in Lithuania 1% of all the criminal offences. 52 citizens of Latvia and 46 citizens of Lithuania who had committed a criminal offence were detected Estonia in 2008, whereas 21 citizens of Estonia and 96 citizens of Lithuania were put on trial as suspects in Latvia; 3 citizens of Estonia and 23 citizens of Latvia were put on trial in Lithuania.

More data about crime in Estonia is available at www.just.ee/crimestatistics

LISAD

Laiem valik kriminaalstatistika tabelid on kättesaadavad www.just.ee/kriminaalstatistika lehel 2008. aasta kuritegevuse ülevaate materjalide hulgas.

Lisa 1. Registreeritud kuriteod aastatel 2003–2008

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Registreeritud kuriteod kokku	57417	57168	55586	51834	50375	50977
I raskusaste	3639	3371	2982	2688	2681	2965
II raskusaste	53778	53797	52604	49146	47694	48012
8. ptk. Inimsuse ja rahvusvahelise julgeoleku vastased kuriteod	0	4	1	3	4	0
§ 089 Inimsusvastane kuritegu		2			2	
§ 090 Genotsiid						
§ 091 Agressioon						
§ 092 Sõjapropaganda						
§ 093 Keelatud relvade tootmine ja levitamine						
§ 093 ¹ Rahvusvahelise sanktsiooni rakendamiseks vajaliku abinõu rikkumine						
§ 095 Tsiiviilelanikkonna vastu suunatud sõjategevus						
§ 096 Sõjapidamisvahendite ebaseaduslik kasutamine tsiiviilelanike vastu						
§ 097 Tsiiviilelanikuvastane rünne				1	1	
§ 098 Sõjavangi ja interneeritud tsiiviilelaniku õigusvastane kohtlemine						
§ 099 Sõjavangi ja interneeritud tsiiviilelaniku vastane rünne						
§ 100 Haige, haavatu ja merehätta sattunu abita jätmine						
§ 101 Võitlusvõimetu võitleja ründamine						
§ 102 Kaitstud isiku vastane rünne						
§ 103 Keelatud relvade kasutamine						
§ 104 Keskkonna kahjustamine sõjapidamisviisina						
§ 105 Rahvusvahelist kaitset tähistavate embleemide ja märkide väärkasutus						
§ 106 Mittesõjalise objekti ründamine						
§ 107 Kultuuriväärtuste vastu suunatud rünne		2	1	2	1	
§ 108 Vara hävitamine ja omastamine sõjategevuse piirkonnas ja okupeeritud territooriumil						
§ 109 Marodeerimine						
§ 110 Piraatlus						
§ 111 Õhusõiduki kaaperdamine						
§ 112 Lennuohutusvastane rünne						
9. ptk. Isikuvastased kuriteod	3982	4402	5031	5055	6004	6540
§ 113 Tapmine	147	104	137	107	90	88
§ 114 Mõrv	41	23	19	12	20	16
§ 115 Provotseeritud tapmine	3	2		1	2	
§ 116 Lapse tapmine	5		1		2	1
§ 117 Surma põhjustamine ettevaatamatusest	1207	938	293	124	140	106
§ 118 Raske tervisekahjustuse tekitamine	428	327	132	141	145	140
§ 119 Raske tervisekahjustuse tekit. eest ettevaatamatusest – tervisekahjustus 2 või enamale inimesele	53	37	21	19	15	20
§ 120 Ähvardamine	209	219	359	444	549	512
§ 121 Kehaline väärkohtlemine	118	1329	3456	3700	4570	5174
§ 122 Piinamine	24	44	92	79	91	77
§ 123 Ohtu asetamine	18	54	28	13	16	14
§ 124 Abita jätmine	3	12	12	9	2	5
§ 125 Raseduse kuritahtlik katkestamine						
§ 126 Raseduse õigustamatu katkestamine			1			
§ 127 Raseduse hilinenud katkestamine						
§ 128 Raseduse katkestamise lubamine					1	
§ 129 Inimloote kahjustamine	1		2	1		2
§ 130 Keelatud toimingud embrüoga						
§ 131 Inimloote väärkohtlemine						
§ 132 Ebaseaduslik asendusemadus						
§ 133 Orjastamine	4	2	1	1	2	2
§ 134 Isikuvabadust piiravasse riiki toimetamine						
§ 135 Pantvangi võtmine	1	1	2	1	2	2
§ 136 Vabaduse võtmine seadusliku aluseta	36	41	55	44	55	58
§ 137 Eraviisiline jältustegevus	4	5	10	6	2	4
§ 138 Ebaseaduslik inimuuringute tegemine						
§ 139 Ebaseaduslik siirdematerjali võtmine						
§ 140 Doonorlusele kallutamine						
§ 141 Vägistamine	140	162	179	153	122	160
§ 142 Sugulise kire vägivaldne rahuldamine	35	46	42	50	36	49
§ 143 Suguühendusele sundimine	6	172	5	7	5	4
§ 143 ¹ Sugulisekire rahuldamisele sundimine					5	13
§ 144 Suguühendus järeltulijaga		2			2	3
§ 145 Suguühendus lapsealisesega	9	26	32	30	10	11
§ 146 Sugulise kire rahuldamine lapsealisesega	12	79	102	62	23	28
§ 148 Laibarüvetamine	1455	735	10	10	8	6
§ 149 Surnu mälestuse teotamine	23	42	40	41	89	45

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
§ 150	Ebaseaduslik siirdematerjali võtmine laibalt					
	10. ptk. Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastased süüteod	5	10	13	9	27
§ 151	Vaenu õhutamine				1	
§ 152	Võrdõiguslikkuse rikkumine					
§ 153	Diskrimineerimine pärikkusriiskide alusel					
§ 154	Usuvabaduse rikkumine			1		
§ 155	Usulisse ühendusse astuma ja selle liikmeks olema sundimine					
§ 156	Sõnumisaladuse rikkumine	4	5	5	4	2
§ 157	Kutse- ja ametitegevuses teatavaks saanud saladuse hoidmise kohustuse rikkumine		3	5	1	3
§ 157 ¹	Delikaatsete isikuandmete ebaseaduslik avaldamine					1
§ 158	Seadusliku avaliku koosseleku takistamine ja selle laialiajamine vägivallaga					
§ 161	Valimise ja rahvahääletuse takistamine			1		
§ 162	Valimis- ja hääletamisvabaduse rikkumine		2		2	6
§ 163	Valimise võltsimine	1		1	1	
§ 164	Hääle ostmine					15
	11. ptk. Süüteod perekonna ja alaealiste vastu	54	266	498	400	376
§ 169	Lapse ülalpidamise kohustuse rikkumine	6	174	384	248	288
§ 170	Vanema ülalpidamise kohustuse rikkumine				3	
§ 171	Eestkoste- ja hooldusõiguse kuritarvitamine		2		1	1
§ 172	Võõra lapse hõivamine	3	5	6		6
§ 173	Lapse müümine ja ostmine			1		
§ 174	Perekondliku kuuluvuse muutmine					
§ 175	Alaealise prostitutsioonile kallutamine		2			1
§ 176	Alaealise prostitutsioonile kaasaaitamine	2	3	3	2	4
§ 177	Alaealise kasutamine pornograafilise teose valmistamisel	2	20	26	10	4
§ 178	Lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine	3	7	3	29	22
§ 179	Lapsealise seksuaalne hävitlemine	6	7	10	11	10
§ 180	Alaealisele vägivalda eksponeerimine				1	2
§ 181	Alaealise kaasatõmbamine kuriteo toimepanemisele	22	30	34	66	9
§ 182	Alaealise kallutamine alkoholi tarvitamisele	10	16	31	29	27
§ 182 ¹	Alaealisele alkoholi müümine ja ostmine					2
	12. ptk. Rahvatervisest vastased kuriteod	1000	1062	1213	1006	1489
§ 183	Narkootilise ja psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik käitlemine	470	457	391	197	297
§ 184	Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine	482	486	690	696	1048
§ 185	Narkootilise ja psühhotroopse aine edasiandmine nooremale kui 18 a. isikule	35	42	64	53	79
§ 186	Narkootilise ja psühhotroopse aine ebaseaduslikule tarvitamisele kallutamine	6	8	2	3	
§ 187	Alaealise kallutamine narkootilise aine tarvitamisele	1	5	3	7	3
§ 188	Unimaguna, kanepi ja kokapõõsa ebaseaduslik kasvatamine		32	38	24	19
§ 189	Narkootilise ja psühhotroopse aine levitamise ettevalmistamine	5	11	2	1	2
§ 190	Narkoaine ning lähteaine käitlemise, arvestuse ja aruandluse nõuete rikkumine		3			1
§ 192	Nakkushaiguse ja loomataudi leviku ohu põhjustamine					
§ 193	Nakkushaiguse ja loomataudi leviku põhjustamine		3			2
§ 194	Ravimi ebaseaduslik levitamine		1	1		
§ 195	Kallutamine dopinguga kasutamisele	1				
§ 196	Töötervishoiu- ja ohutusnõuete rikkumine /.../ tekitatud raske tervisekahjustus	12	5	10	14	3
§ 197	Töötervishoiu- ja ohutusnõuete rikkumine /.../ põhjustatud inimese surm	6	5	6	9	30
§ 198	Töötervishoiu- ja ohutusnõuete rikkumine /.../ põhjust. raske tervisekahjustus ja surm	2	4	6	2	5
	13. ptk. Varavastased kuriteod	43177	40067	36661	32550	27600
§ 199	Vargus	35191	32331	30452	26615	21685
§ 200	Röövimine	1927	1677	1326	1005	887
§ 201	Omastamine	677	1351	1294	1350	967
§ 202	Süüteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamine, hoidmine ja turustamine	249	323	290	362	374
§ 203	Asja rikkumine ja hävitamine	341	246	264	251	257
§ 204	Kultuurimälestise, museaali ja muuseumikogu rikkumine ja hävitamine	1	1	7	7	1
§ 205	Asja rikkumine ja hävitamine ettevaatamatusest	88	72	69	117	52
§ 206	Arvutikahjurlus	3	6	2	7	7
§ 206 ¹	Terminalseadme identifitseerimisvahendi ebaseaduslik kõrvaldamine ja muutmise					2
§ 207	Arvutivõrgu ühenduse kahjustamine		2	4		5
§ 208	Arvutiviruse levitamine			3	1	2
§ 209	Kelmus	2285	2069	2127	1968	2481
§ 210	Soodustuskelmus	1	2		2	1
§ 211	Investeermiskelmus					3
§ 212	Kindlustuskelmus	17	21	19	15	27
§ 213	Arvutikelmus	19	36	46	72	128
§ 214	Väljapressimine	230	206	170	180	147
§ 215	Asja omavoliline kasutamine	2092	1657	514	441	436
§ 216	Võrgugaasi ja energia ebaseaduslik kasutamine	46	51	58	140	113
§ 216 ¹	Arvutikuriteo ettevalmistamine					
§ 217	Arvutisüsteemi ebaseaduslik kasutamine	10	16	16	17	12
§ 217 ¹	Ebaseaduslikult kõrvaldatud /.../ identifitseerimisvahendiga terminalseadme kasutamine					1
§ 217 ²	Usalduse kuritarvitamine					17
	14. ptk. Intellektuaalse omandi vastased kuriteod	82	85	116	95	81
§ 219	Autorsuse rikkumine	4	2	4	2	
§ 220	Teose /.../ autori ja autoriõigusega kaasnevate õiguste valdaja varaliste õiguste rikkumine	40	38	51	48	9
§ 221	Autoriõiguse seadusega ettenähtud tasu maksmisest kõrvalehoidumine	1	3			
§ 222	Piraatkoopia valmistamine	14	8	14	8	28

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
§ 222 ¹	Ebaseaduslikult reprodutseeritud arvutiprogrammi valdamine				4	2
§ 223	Teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseaduslik üldsusele suunamine	6	3	4	7	16
§ 224	Piraatkoopiaga kauplemine		13	2	1	10
§ 225	Autorõiguse /.../ rikkumist takistava tehnilise kaitsemeetme kõrvaldamine	9	4	4		3
§ 225 ¹	Infoühiskonna teenuse ja ringhäälingu ebaseaduslik vastuvõtmine					6
§ 226	Patendi /.../ omaniku ainuõiguse rikkumine	7	14	37	29	7
§ 227	Võltsitud kaubaga kauplemine	1				4
§ 228	Leiutise ja tööstusdisainilahenduse avalikustamine					3
§ 229	Sordikaitsest tulenevate õiguste rikkumine					
§ 230	Registreeritud geograafilise tähise ebaseaduslik kasutamine					
	15. ptk. Riigivastased kuriteod	9	15	13	9	73
§ 231	Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse vastu suunatud vägivaldne tegevus					1
§ 232	Riigireetmine					
§ 233	Välismaalase poolt EV iseseisvuse ja sõltumatuse vastu suunatud rünn					
§ 234	Salakuulamine					
§ 235	Eesti Vabariigi põhiseadusliku korra vastane ühendus					1
§ 236	Üleskute kuriteo toimepanemisele Eesti Vabariigi vastu			1		
§ 237	Terrorikuritegu	1			2	
§ 237 ¹	Terroristlik ühendus					
§ 237 ²	Terrorikuriteo ettevalmistamine ja üleskute selle toimepanemisele					
§ 237 ³	Terrorikuriteo rahastamine ja toetamine					
§ 238	Massilise korratuse organiseerimine				6	1
§ 239	Süüteo toimepanemine massilise korratuse ajal				1	50
§ 240	Ametiruumi tungimine					
§ 241	Riigisaladuse avalikustamine		2			1
§ 242	Riigisaladuse ja salastatud välisest avalikustamine ettevaatamusest		1	6		
§ 243	Asutusesisese teabe edastamine					
§ 244	Rünn kõrge riigiametniku elule ja tervisele					
§ 245	Eesti Vabariigi ametliku sümboli teotamine	6	10	5	6	14
§ 246	Rünn rahvusvaheliselt kaitstud isiku elule ja tervisele		1			17
§ 247	Rahvusvaheliselt kaitstud isiku laimamine ja solvamine					
§ 248	Tungimine diplomaatilist puutumatus omavale maa-alale, hoonesse ja ruumi			1		
§ 249	Välisriigi ja rahvusvahelise organisatsiooni ametliku sümboli teotamine	2	1			1
§ 250	Üleskute kuriteo toimepanemisele välisriigi ja rahvusvahelise organisatsiooni vastu					
§ 251	Võimuhaaramine kaitsejõududes					
§ 252	Tungimine riigikaitsele tähtsale maa-alale, hoonesse ja ruumi					
§ 253	Riigikaitsele sundkoormise täitmata jätmine					
§ 254	Mobilisatsioonikäsu täitmata jätmine ja kaitseväeteenistusest kõrvalehoidumine					
	16. ptk. Avaliku rahu vastased kuriteod	3424	3387	3316	2943	4366
§ 255	Kuritegelik ühendus				1	5
§ 256	Kuritegeliku ühenduse organiseerimine				2	2
§ 257	Omavoli	199	149	118	110	97
§ 258	Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone ebaseaduslik ületamine	1	10	18	28	10
§ 259	Välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle EV riigipiiri ja ajutise kontrolljoone	1	3	2	5	7
§ 260	Välismaalase ilma seadusliku aluseta Eestis viibimine	2				
§ 263	Avaliku korra raske rikkumine	2255	1970	1724	1486	1906
§ 264	Looma julm kohtlemine	5	11	17	19	28
§ 265	Keelatud avalik koosolek				1	2
§ 266	Omavoli sissetung	533	601	698	672	1685
§ 268	Ebaseadusliku tegevuse võimaldamine	33	49	59	38	5
§ 268 ¹	Prostitutsioonile kaasaatamine					24
§ 272	Eesti riigilipu ebaseaduslik heiskamine laeval					37
§ 273	Eesti riigilipu kandmise kohustuse rikkumine laeval					
§ 274	Vägivald võimuesindaja ja avaliku korda kaitsva muu isiku suhtes	159	181	218	207	225
§ 275	Võimuesindaja ja avaliku korda kaitsva muu isiku laimamine ja solvamine	178	215	223	135	198
§ 280	Valeandmete esitamine	46	186	232	233	147
§ 281	Ebaõigete andmete esitamine kohturegistri pidajale, Eesti väärtpaperite keskreestrile ...	11	11	6	5	25
§ 283	Maakasutusnõuete ja maakatastri pidamise korra rikkumine	1	1		1	
§ 284	Kaitsekoodide üleandmine					1
§ 285	Arhivaali ebaseaduslik hävitamine					
§ 286	Arhivaali kasutamiskõlbmatuks muutmine			1		
§ 287	Arhivaali kasutamiskõlbmatuks muutmine ettevaatamusest					
	17. ptk. Ametialased kuriteod	305	439	477	511	232
§ 289	Ametiseisundi kuritarvitamine	68	141	155	85	15
§ 290	Ametialane lohakus	16	27	25	15	4
§ 291	Võimuliialdus	78	131	133	108	67
§ 291 ¹	Riikliku järelevalve ebaseaduslik teostamine					2
§ 292	Andmekogu pidamise nõuete rikkumine	1				1
§ 293	Pistise võtmine	10	6	8	10	23
§ 294	Altkäemaksu võtmine	16	38	61	47	27
§ 295	Pistise vahendus	2		1	1	1
§ 296	Altkäemaksu vahendus	2	3	4	13	2
§ 297	Pistise andmine	4	4	4	7	6
§ 298	Altkäemaksu andmine	23	47	44	42	50
§ 298 ¹	Mõjuvõimuga kauplemine					1
§ 299	Ametialane võltsimine	83	40	30	176	26
§ 300	Riigihangete teostamise nõuete rikkumine	2	2	12	7	3
§ 300 ¹	Toimingupiirangu rikkumine					4
§ 300 ²	Notari poolt teadvalt ebaseadusliku ametitoingu tegemine					1

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
18. ptk. Õigusemõistmisesvastased kuriteod	582	1161	1601	2107	1941	1527
§ 302 Kohtunikule /.../ raske tervisekahjustuse tekitamine						
§ 303 Vägivald kohtuniku, kohtukaasistuja, uurija, prokuröri /.../ suhtes	2	1		2	2	2
§ 304 Kohtuniku, kohtukaasistuja, uurija, prokuröri /.../ vara rikkumine ja hävitamine				1		
§ 305 Kohtu ja kohtuniku laimamine	1	3	3	3	2	1
§ 306 Kuriteo varjamine	6	4	4	5	3	4
§ 307 Kuriteost mitteteatamine	9	13	17	5	4	7
§ 308 Üleskirjutatud vara hoidmise nõuete rikkumine	5	7	2	5	2	3
§ 309 Kohtukordniku tegevuse takistamine						
§ 310 Ebaseaduslik süüdistatavana vastutusevõtmine						
§ 311 Kohtuniku poolt teadvalt ebaseadusliku kohtulahendi tegemine			1			
§ 311 ¹ Kohtunikuabi poolt teadvalt ebaseadusliku kohtulahendi tegemine						
§ 311 ² Väärteomenetluses teadvalt ebaseadusliku otsuse tegemine						
§ 311 ³ Süüteomenetluses teadvalt ebaseaduslik lõpetamine						
§ 312 Ebaseaduslik ülekuulamine		3	2		1	
§ 313 Kohtumenetlust tagava toiminguga ebaseaduslik kohaldamine						1
§ 314 Ebaseaduslik läbiotsimine ja väljatõstmine	13	12	10	13	7	10
§ 315 Ebaseaduslik jälitustegevus ja teabe varjatud kogumine		2	1			1
§ 316 Tõendi kõrvaldamine ja kunstlik loomine	3	3	2	2	5	2
§ 316 ¹ Kriminaalasja kohtueelse menetluse ja jälitusmenetluse andmete avaldamine					1	1
§ 316 ² Teabe õigusliku aluseta salastamine, riigisaladuse /.../ valel õiguslikul alusel /.../ salastamine						
§ 317 Menetlusosalise, tunnistaja, kannatanu, eksperti ja tõlgi ilmumise takistamine			1			
§ 318 Tunnistaja, kannatanu ja tõlgi poolt kohustuste täitmisest keeldumine	3	2	1	6	7	3
§ 319 Valekaebus	7	12	16	15	6	11
§ 320 Valeütlus ja valevanne	81	137	136	161	207	206
§ 321 Vale eksperdiarvamus ja valetõlge	1			1		
§ 322 Sundimine valeütlust ja vale eksperti arvamust andma ning valetõlget tegema	1	5	4	4	2	1
§ 323 Kahtlustatava, süüdistatava /.../ suhtes vägivalla toimepanemine	19	13	14	8	14	15
§ 323 ¹ Saladuse hoidmise kohustuse rikkumine						
§ 324 Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu ebaseaduslik kohtlemine	1	9	16	3	2	
§ 325 Aine ja eseme ebaseaduslik üleandmine kinnipidamiskohas	18	127	269	528	143	18
§ 326 Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu ebaseaduslik vabastamine						
§ 327 Massilised korratud kinnipidamiskohas		3		2		2
§ 328 Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu põgenemine	12	13	16	12	15	8
§ 329 Karistuse kandmisest kõrvalhooldumine	397	522	768	1027	1149	978
§ 330 Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu poolt alkohoolse joogi valmistamine	2	37	72	58	35	27
§ 331 Kinnipeetava poolt narkootilise aine arsti ettekirjutusega tarvitamine	1	233	246	246	326	213
§ 331 ¹ Kohtulahendi täitmata jätmine						
§ 331 ² Lähemisekeelu rikkumine					6	12
§ 331 ³ Kohtuäituri poolt vara teadvalt ebaseaduslik arest ja müük					2	1
19. ptk. Avaliku usalduse vastased kuriteod	927	1668	1647	1606	2168	1991
§ 333 Maksevahendi ja väärtapberi võltsimine	14	47	40	65	16	27
§ 334 Võltsitud maksevahendi ja väärtapberi kasutamine	293	584	545	469	478	454
§ 335 Maksumärgi võltsimine	1				1	
§ 336 Võltsitud maksumärgi kasutamine ja käibeleaskmine	1	1	1	3		
§ 337 Postimaksevahendi ja selle jäljendi võltsimine						
§ 338 Võltsitud postimaksevahendi ja selle jäljendi käibeleaskmine			1			
§ 339 Proovijärelevalve märgise võltsimine ja võltsituna kasutamine						2
§ 340 Raha, pangakaardi ja muu maksevahendi võltsimise ettevalmistamine	2	1	4	1	1	2
§ 341 Riikliku teenetemärgi võltsimine						
§ 344 Dokumendi, pitsati ja plangi võltsimine	179	286	269	304	706	314
§ 345 Võltsitud dokumendi, pitsati ja plangi kasutamine	120	239	237	232	336	534
§ 346 Dokumendi, pitsati ja stambi hävitamine, rikkumine, vargus ja peitmine	133	167	163	140	155	117
§ 347 Tähtsa isikliku dokumendi võltsimine	40	45	48	32	34	26
§ 348 Võltsitud tähtsa isikliku dokumendi kasutamine ja kasutada andmine	71	153	91	49	29	14
§ 349 Tähtsa isikliku dokumendi kuritarvitamine	73	145	248	311	412	501
20. ptk. Keskkonnavastased kuriteod	191	244	186	149	55	35
§ 353 Taimestikku ohustav tegevus						
§ 354 Puude ja põõsaste kahjustamine ja hävitamine	1	6	8	21	4	3
§ 355 Puude ja põõsaste kahjustamine ja hävitamine ettevaatamusest		1		9		
§ 356 Puude ja põõsaste ebaseaduslik raie	169	220	156	76	21	14
§ 357 Kaitstava loodusobjekti kaitse nõuete eiramine	5	1	1	2	1	2
§ 358 Kaitstava loodusobjekti kaitse nõuete eiramine ettevaatamusest		1				
§ 359 Maastiku kahjustamine			2		3	
§ 360 Maastiku kahjustamine ettevaatamusest						
§ 361 Loodusliku loomastiku kahjustamine	12	3	8	21	3	4
§ 363 Looduskasutus- ja saasteloata tegutsemine		2	4	5	6	4
§ 364 Keskkonna saastamine	1	3	1	6	8	2
§ 365 Keskkonna saastamine ettevaatamusest				1		
§ 367 Ohtlike kemikaalide ja jäätmete käitlemise nõuete rikkumine	3	7	5	7	9	6
§ 368 Ohtlike kemikaalide ja jäätmete käitlemise nõuete rikkumine ettevaatamusest			1	1		
§ 369 Üleujutuse, soostumise ja veehulga lubamatu vähenemise põhjustamine						
§ 370 Üleujutuse /.../ veehulga lubamatu vähenemise põhjustamine ettevaatamusest						
21. ptk. Majandusalased kuriteod	346	480	473	486	465	779
§ 372 Tegevusloata ja keelatud majandustegevus	66	57	108	65	10	4
§ 373 Arikeelu ja teataval erialal ning ametikohal töötamise keelu rikkumine		4	7			1
§ 374 Alkoholi ebaseaduslik tootmine	70	52	18	14	8	4
§ 375 Alkoholi käitlemise korra rikkumine	65	48	67	42	42	52
§ 376 Tubakatoodete käitlemise korra rikkumine	51	37	59	38	40	62

Lisa 2. Maakondades registreeritud kuriteod

	Eesti	Harju- maa	Hiu- maa	Ida- Virumaa	Jõgeva- maa	Järva- maa	Lääne- maa	Lääne- Virumaa	Põva- maa	Pärnu- maa	Rapla- maa	Saare- maa	Tartu- maa	Vaiga- maa	Viljandi- maa	Võru- maa	Määrat- lemata
Kuriteod kokku:	50977	25702	145	6436	861	808	884	2131	815	3015	1043	625	4920	982	1286	1026	298
I raskusaste:	2965	1410	2	551	35	25	16	73	21	174	36	12	344	74	85	23	84
II raskusaste:	48012	24292	143	5885	826	783	868	2058	794	2841	1007	613	4576	908	1201	1003	214
9. ptk. Isikuvastased kuriteod	6540	3004	26	739	101	154	209	350	128	351	205	97	584	160	215	199	18
§ 113 Tapmine	88	36		18	1	2		3	2	3		1	14	2	3	1	2
§ 114 Mõrv	16	3		5	2			1		3		1	1				
§ 116 Lapse tapmine	1	1															
§ 117 Summa põhjustamine ettevaatamatusest	106	16		9	4	6	3	6	6	9	22	1	6	8	6	4	
§ 118 Raske tervisekahjustuse tekitamine	140	58		36	2	5	5	3	7	9	1	1	11	2			
Raske tervisekahjustuse tekitamine ettevaatamatusest	20	3				3	1	3	1	1	4	1	1	1			
§ 120 Ahvardamine	512	310	2	60	3	1	7	13	9	15	11	2	48	7	18	5	1
§ 121 Kehaline väärkoheldamine	5174	2402	23	553	61	132	181	302	92	280	155	80	432	130	179	160	12
§ 122 Pliinamine	77	38		17		2		1	1	2	1	1	11	1	1	3	1
§ 123 Ohtu asetamine	14	2		8				1	1	1							
§ 124 Abita jätmine	5	1		1	1			1									
§ 129 Inimloote kahjustamine	2	2															
§ 133 Orjastamine	2	1		1													
§ 135 Pantvangi võtmine	2	1		1	5	1	2	1	6	4	1	3	10	3	2	1	1
§ 136 Vabatause võtmine seadusliku aluseta	58	18															
§ 137 Ereviisiline jätlustegevus	4	3															
§ 141 Vägistamine	160	62		14	13	2	4	5	3	11	6	3	18	4	3	11	1
§ 142 Sugulise kire vägivaldne rahuldamine	49	15		6	6		2	4		2	1		13				
§ 143 Suguhüüdusele sundimine	4	2			2												
§ 143 ¹ Suguhüüdusele sundimine	13	1								1							9
§ 144 Suguhüüdus järeltulijaga	3	1											2				
§ 145 Suguhüüdus lapsealisesega	11	4		3						2		2					
§ 146 Sugulise kire rahuldamine lapsealisesega	28	12					1	1	1	2	1	1	7			4	
§ 148 Laibaruvelamine	6	1		1						4							
§ 149 Surmu mälestuse teotamine	45	12		7	1		3	5		4	2		7	1	2	1	
10. ptk. Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastased kuriteod	7	4											2			1	
§ 156 Sonumitaaduse rikkumine	2	1											1				
§ 157 Kurise- ja ametitegevuses teatavaks saanud sadatuse hoidmise kohustuse rikkumine	5	3											1				1
§ 169 Lapse ülalpidamine perekonna ja alaealiste vastu	448	128		43	31	10	8	37	11	49	20	5	57	17	19	11	
Lapse ülalpidamise kohustuse rikkumine	287	82		40	16	7	4	28	6	30	12	4	25	13	10	10	
§ 170 Vanema ülalpidamise kohustuse rikkumine	1																
§ 172 Võõra lapse hõivamine	3	1		1													
§ 175 Alaealise prostitutsioonile kallutamine	9									8			1				
§ 176 Alaealise prostitutsioonile kaasaaitamine	6									6							
§ 177 Alaealise kasutamine pornograafilise teose valmistamiseks	4			1	2					1							
§ 178 Lapsopiooni valmistamine ja selle võltsimine	52	28		1	12					2			8	1			
§ 179 Lapsealiseseksuaalne ahvatlemine	29	7			1	1	2		3	2	1		11				
§ 180 Alaealisele vägivalda eksponeerimine	1						1										
§ 181 Alaealise kaasaõmbamine kuriteo toimepanemisele	18	3				1				2	2	1	6	3	2		
§ 182 Alaealise kallutamine alkoholi tarvitamisele	26	5				1		4		2	3		6		4	1	
§ 182 ¹ Alaealisele alkoholi müümine ja ostmine	10	2					1	5	2								

	Eesti	Häru- maa	Hiiu- maa	Ida- Virumaa	Jõgeva- maa	Järva- maa	Lääne- maa	Lääne- Virumaa	Põlva- maa	Pärnu- maa	Rapla- maa	Saare- maa	Tartu- maa	Valga- maa	Viljandi- maa	Võru- maa	Määrat- lemata
12. ptk. Rahvatervisestased kriteedid	1600	782	3	208	6	12	8	43	14	100	18	232	232	53	67	10	44
§ 183 Narkootilise ja psühhotroopse aine välkeseis koosseis ebaseaduslik käitlemine	301	189		28	1	7	7	13	7	18	3	19	3	3	9	4	
§ 184 Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koosseis ebaseaduslik käitlemine	1143	544	1	161	3	6	1	24	5	64	8	177	48	54	54	5	42
§ 185 Narkootilise ja psühhotroopse aine edasiandmine nooremale kui kaheksateistastasele	65	12		5	1	1			2	12	3	27	1	2			
§ 187 Alaealise kallutamise narkootilise ja psühhoo- troopse aine ebaseaduslikule tarvitamisele	6			1	1							4					
§ 188 Unimaguna, kanepi ja kokapõõsa ebaseaduslik kasvatamine	37	10	1	4	1	5	2	4	3	4	4	4	4	2	2	1	
§ 189 Narkootilise ja psühhotroopse aine levitamise ettevalmistamine	6	3	1	1			3	3	2	2			1	1	1	1	
§ 197 Tõetervishoiu- ja tööohutusnõuete eiramine	34	24		2			1										
§ 198 Tõetervishoiu- ja tööohutusnõuete eiramine ettevaatamatusest	8			6													
13. ptk. Varavastased kriteedid	28262	15875	65	3609	418	380	369	1027	312	1551	475	295	2437	434	547	406	62
§ 199 Varigus	22471	13451	46	2530	317	293	282	832	221	1079	382	237	1722	342	429	284	24
§ 200 Röövimine	909	544		186	8	3	7	23	3	52	12	1	50	9	6	5	
§ 201 Omastamine	818	306	4	135	7	22	21	36	11	69	12	9	127	13	19	21	6
§ 202 Kuriteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamine, hoidmine ja turustamine	308	154	4	33	1	3	6	7	9	20	6	2	43	5	12	2	1
§ 203 Asia rikkumine ja hävitamine	267	135	1	24	4	6	8	11	3	23	10	4	23	7	4	2	2
§ 204 Kultuurimälestise, muuseumi ja muuseumikogu rikkumine ja hävitamine	6	3		1			1						1				
§ 205 Asia rikkumine ja hävitamine ettevaatamatusest	54	20		6	3	1	1	3		7	1	1	3	3	3	1	1
§ 206 Arvutikahjuritus	9	5				1				1							
§206 ¹ Terminaalseadme identifitseerimisvahendi ebaseaduslik kõrvaldamine ja muudamine	2	2															
§ 207 Arvutivõrgu ühenduse kahjustamine	1	1															
§ 208 Arvutivõrgu levitamise	2	2															
§ 209 Keelmus	2222	859	6	379	31	32	20	63	36	242	27	24	358	28	39	72	7
§ 210 Soodustuskelmus	3												3				
§ 212 Kindlustuskelmus	57	25		3			1		1	4	2	1	18		2		
§ 213 Arvutikelmus	367	152		169	1			6		4	4	1	12		4	1	17
§ 214 Väljapressimine	131	58		35	1	3	1	13		3	1	3	5	2	4	1	1
§ 215 Asia onnavorilise kasutamine	444	84	3	89	31	11	22	26	9	46	16	12	49	16	16	14	
§ 216 Elektrienergia, maagaasi ja soojusenergia ebaseaduslik kasutamine	156	59	1	18	13	4		3	17	2	2	2	18	9	5	3	2
§ 217 Arvutusüsteemi ebaseaduslik kasutamine	22	8		2	1	1	3	1	1	1			2		3		
§ 217 ² Usalduse kuritarvitamine	13	7							1	2			3				
14. ptk. Intellektuaalse omandi vastased kriteedid	61	38		6	1	1	1	1	1	1	1	1	8	1	1	4	
§ 219 Autoruse rikkumine	1	1															
§ 222 Piraatkopioia valmistamine	15	9		1			1						3			1	
§ 222 ¹ Ebaseaduslikult reprodutseeritud arvutiprogrammi valdamine	2	1											1				
§ 223 Teose ja autoriõigusega kaasrevate õiguste objekt ebaseaduslik üldsusele suunamine	18	11		4	1	1							1				
§ 224 Piraatkopioiaga kauplemine	11	7		1					1				1			1	1
§ 225 Autoriõiguse /, / rikkumist takistava tehnilise kaitsemeetme kõrvaldamine	6	2											1				3
§ 226 Patendi /, / omaniku arvuõiguse rikkumine	5	4											1				
§ 227 Võltsitud kaubamärgi kasutamine	3	3											1				
15. ptk. Riigivastased kriteedid	29	19		3	1		2			1			2				1
§ 238 Massilise korratuse organiseerimine	1																1

	Eesti	Harju- maa	Hiiu- maa	Ida- Virumaa	Jõgeva- maa	Järva- maa	Lääne- maa	Lääne- Virumaa	Põlva- maa	Pämu- maa	Rapla- maa	Saare- maa	Tartu- maa	Välga- maa	Viljandi- maa	Võru- maa	Määrat- lemata
\$ 239	10	10															
\$ 245	17	8		3	1			2		1			2				
\$ 249	1	1															
\$ 255	4565	2043	24	488	151	63	110	226	142	394	123	76	396	107	123	69	20
\$ 256	4							1					1				3
\$ 257	87	51	1	11			2	3	2	2		2	8	2	2	1	
\$ 258	5			2									1			2	
\$ 259	1			1													
\$ 263	1688	712	7	162	62	13	34	50	71	228	57	15	155	47	47	23	5
\$ 264	36	17		3	1	1	1	1	3	2	2	2	2	1	2	2	2
\$ 266	2073	991	14	205	74	44	69	148	51	106	54	49	130	43	52	35	8
\$ 268	6	2		3													1
\$ 268 ¹	37	15								22							
\$ 274	246	98		45	6	3	2	6	4	15	2	3	43	4	13	1	1
\$ 275	183	48		39	1	1	1	13	11	6	3	5	36	10	5	1	2
\$ 280	178	96	1	25	7	1	1	3	2	12	3		21		2	4	
\$ 281	19	12		2				1	1	1	2		1				
\$ 284	1	1															
\$ 289	310	130	1	37	2	2	3	3	1	29	3	2	82	7	1	2	10
\$ 291	52	25		7		1				4	1		11			2	1
\$ 292	1	1															
\$ 293	62	42		3		1				7			2	4			3
\$ 294	47	23		6									13	3			2
\$ 296	35	6											29				
\$ 297	23	1		2						17			1				2
\$ 298	57	19		11				1	1	1	1	1	21		1		
\$ 298 ¹	1																
\$ 299	24	12	1	5				1					4				
\$ 300	2	1		1													
\$ 300 ¹	4	1		1				1			1						1
\$ 303	1527	707		166	17	31	26	94	30	89	29	18	172	27	47	72	2
\$ 305	2			2													
\$ 306	1	1															
\$ 307	4			1				1		1			2				
\$ 308	7			4									2				
\$ 313	3									1	1		1				
\$ 314	1	1															
\$ 315	10	4															6
\$ 316	1	1															
\$ 316 ¹	2																2
\$ 318	1	1															
\$ 318	3	3															

		Eesti	Harijuma	Hiluma	Ida-Virumaa	Jõgevamaa	Järvamaa	Lääne-maa	Lääne-Virumaa	Põlvamaa	Pärnumaa	Raplamaa	Saaremaa	Tartumaa	Vaigamaa	Viljandimaa	Võrumaa	Määratlemata
§ 319	Valekaebus	11	4					1						4				
§ 320	Valeütis	206	116		26	2	1	7	6	5	7	1	1	24	1	4	5	
§ 322	Sundimine valeütis ja vale ekspordi arvamus andma ning valetoet tegema	1														1		
§ 323	Kahtlustatava süüdistatava /.../ suhtes vägivalla toimepanemine	15	1		2				1	2	4			5				
§ 325	Ärve ja eseme ebaseaduslik ülevõtmine	18	14		4													
§ 327	Kirjeldamiskorras	2	1		1													
§ 328	Kirjeldamiskorras	8	2				2							1	1	2		
§ 329	Karistuse kandmisest kõrvalohudumise	978	344		118	13	28	18	85	23	75	27	17	107	25	34	63	1
§ 330	Kirjeldamiskorras	27	24								1			1			1	
§ 331	Kirjeldamiskorras	213	188		7									12		6		
§ 331 ²	Kirjeldamiskorras	12	2			1			1					5			3	
§ 331 ³	Kirjeldamiskorras	1																1
§ 333	19. ptk. Avalliku usalduse vastased kuriteod	1991	1092	2	225	13	14	8	37	14	108	16	23	339	33	39	21	7
§ 333	Maksevahendi ja väärtpaberi võltsimine	27	9		5			2	2		5		1	2		2	2	1
§ 334	Võltsitud maksevahendi ja väärtpaberi kasutamine	454	222		91	3	3	2	16		9	7	10	66	6	14	4	1
§ 339	Proovijärelevaite märgise võltsimine ja võltsituna kasutamine	2												2				
§ 340	Raha, pangakaardi ja muu maksevahendi võltsimise ettevalmistamine	2	2															
§ 344	Dokumendi, pisaati ja plangi võltsimine	314	141	2	21	1	2	1	5	2	24	2		91	10	8	3	1
§ 345	Võltsitud dokumendi, pisaati ja plangi kasutamine	534	353		40	1	4	1	9	5	26	1	2	75	6	5	5	1
§ 346	Dokumendi, pisaati ja stambi hävitamine, rikkumine, vargus ja peitmine	117	41		39		1	1	4	4	4	2		11	1	5	3	1
§ 347	Tähtsa isikliku dokumendi võltsimine	26	19		4										2			1
§ 348	Võltsitud tähtsa isikliku dokumendi kasutamine ja kasutada andmine	14	10							1	1				2			
§ 349	Tähtsa isikliku dokumendi kuritarvitamine	501	295		25	8	4	3	1	2	39	4	10	92	6	5	6	1
§ 354	20. ptk. Keskkonnavaestased kuriteod	35	7	1	4			3	6	4			3		2	1		1
§ 354	Puude ja põõsaste kahjustamine ja hävitamine	3	2				1											
§ 356	Puude ja põõsaste ebaseaduslik raie	14	1		2				4	4					1			
§ 357	Kaitstava loodusobjekti kaitse nõuete eiramine	2	1													1		
§ 361	Loodusliku loomastiku kahjustamine	4						1										
§ 363	Looduskasutus- ja saastelooala tegutsemine	4					1	2	1				3					
§ 364	Keskonna saastamine	2		1														1
§ 367	Ohulise kemikaalide ja jäätmete käitlemise nõuete rikkumine	6	3		2				1									
§ 372	21. ptk. Meiljanduselased kuriteod	779	225		227	1	3	3	12	32	15	3	1	79	4	8	49	117
§ 372	Teguvalade ja keelatud majandustegevus	4	2								1							
§ 373	Ettevõttekeelu ja teataval enialal ning ametikohtal tootamise keelu rikkumine	1	1															
§ 374	Alkoholi ebaseaduslik tootmine	4	2		1									1				
§ 375	Alkoholi käitlemise korra rikkumine	52	4		3				2	1	2			26		2	9	3
§ 376	Tuukatoode käitlemise korra rikkumine	62	5		4		1		3		4			22	1	5	12	5
§ 377	Arsenalaadse õigustamatu avaldamine ja kasutamine	2	2															
§ 380	Osanike ja aktsionäride koosseleku kokku kutsumata jäätmine	6			1							1		3				1

	Eesti	Häri- maa	Hilü- maa	Ida- Virumaa	Jõgeva- maa	Järva- maa	Lääne- maa	Lääne- Virumaa	Põlva- maa	Pärnu- maa	Rapla- maa	Saare- maa	Tartu- maa	Valga- maa	Viljandi- maa	Võru- maa	Määrat- lemata
§ 381	3	1		1			1										
§ 381 ¹	8	2		2		1				1			2			1	
§ 383	1																
§ 384	5	2					1			1						1	
§ 385	11	7					1	1	1	1		1	2			1	
§385 ¹	21	8		2			3	3		1			5			1	1
§ 386	52	16		3									4			1	28
§ 389	1															1	
§389 ¹	35	5					1	2	1				3	3		9	11
§389 ²	8	6											1			1	
§ 390	2	1															
§ 391	113			100				4									
§ 392	250	88		68				26	7				1	1		9	50
§ 394	128	69		43				1					5			1	8
§ 395	3												3				
§ 398	1	1															
§ 400	5	2															3
§402 ¹	1																1
§ 404	449	137	2	96	13	7	18	20	6	20	27	15	36	17	25	9	1
§ 405	49	14		11			2	2		4	3	4	8	1	2		
§ 406	7	1		3													
§ 411	4				1			2		1							
§ 412	2			1				1									
§ 414	57	15	1	15	3	1	1	4		1	1	1	7	3	2	2	
§ 415	58	12	1	19	2	1		4		1	4		3	3	7	1	
§ 416	3	1					1										
§ 418	203	69		37	4	5	13	4	6	10	9	8	14	7	11	6	
§ 418 ¹	39	15		3	3		3	3			7		3	2			
§ 419	1			1													
§ 420	25	9		6													
§ 422	4359	1495	21	575	106	128	122	273	121	307	124	90	483	121	194	177	10
§ 423	106	27		21	7	1	1	2	3	11	2	2	18	5	5	1	
§ 424	68	25	1	3	2	9	1	1	1	9	9	5	1	1			
§ 426	4179	1442	20	551	99	118	120	270	117	285	112	82	474	115	188	176	10
§ 426	6	1															
§ 436	17	16															
§ 439	16	15															
§ 439	1	1															

Lisa 3. Suuremates linnades registreeritud kuriteod

	Tallinn	Tartu	Narva	Kohila-Järve	Pärnu	Viljandi	Rakvere	Maardu	Sillamäe	Kuressaare	Võru	Vaiga	Jõhvi vallat-sisene ilmi	Haapsalu
	Kuriteod kokku:	20732	3947	2618	1347	1914	571	610	539	304	468	475	754	332
	I raskusaste:	1282	315	278	114	135	57	30	55	5	8	34	38	10
	II raskusaste:	19450	3632	2340	1233	1779	514	545	484	299	460	441	716	322
	9. pkt. Isikuvastased kuriteod	2217	441	357	129	198	84	113	86	54	77	86	52	83
§ 113	Tapmine	27	13	1	7	3		1				2		
§ 114	Mõrv	2		1	2	1				1				
§ 116	Lapse tapmine	1												
§ 117	Surma põhjustamine ettevaatamatusest	11	4	1	3	3	3				1	1	2	1
§ 118	Raske erisekahjustuse tekitamine	50	9	16	6	6		3	4	1		2	4	3
§ 119	Raske erisekahjustuse tekitamine ettevaatamatusest	3	1											
§ 120	Ahvaramine	227	37	23	11	8	10	7	8	1	1	5	7	1
§ 121	Kehaline väärkohtlemine	1773	322	283	90	164	67	96	101	66	64	72	32	72
§ 122	Pilnamine	19	10	15		1		1	7	2	1			
§ 123	Ohtu asetamine	2		3	5									
§ 124	Abita jätmine	1		1			1							
§ 129	Inimloote kahjustamine	1	1											
§ 133	Orastamine	1												
§ 135	Pantvangi võtmine	1												
§ 136	Vabaduse võtmine seadusliku aluseta	14	8			3	1			2		1		1
§ 137	Eraõnne järeלטustegevus	3												
§ 141	Vägistamine	49	13	5	3	6	2	1	5	1	1	1	1	2
§ 142	Sugulise kire vägivaldne rahuldamine	8	8	3	2		4							1
§ 143	Suguhendusele sundimine	2												
§ 143 ¹	Sugulise kire rahuldamisele sundimine	1	1								4			
§ 144	Suguhenduse järeltulijaga	1												
§ 145	Suguhenduse järeltulijaga	2		2		1			1	1				
§ 146	Sugulise kire rahuldamine lapsealisesega	8	7							1	4			
§ 148	Laibaruvetamine	1								1				
§ 149	Surnu mälestuse teotamine	10	7	3		2	1	2			1	1	2	2
§ 156	Sonumissatuse rikkumine	1	2											
§ 157	Kuise- ja ametitegevuses teatavaks saanud saladuse hoidmise kohustuse rikkumine	1	1											
§ 169	11. pkt. Süüteo perekonna ja alaealiste vastu	98	49	21	14	31	10	10	4	3	3	7	13	4
§ 170	Lapse ülalpidamise kohustuse rikkumine	64	24	19	14	14	5	9	4	3	3	6	10	2
§ 172	Võõra lapse hõivamine	1		1			1							
§ 175	Alaealise prostitutsioonile kallutamine													
§ 176	Alaealise prostitutsioonile kaasaatamine					8								
§ 177	Alaealise kasutamise pornograafilise teose valmistamisel					6							1	
§ 178	Lapselooma valmistamine ja selle võimaldamine	22	7	1								1		
§ 179	Lapsealiseseksuaalne ahvatamine	4	10			1								1
§ 180	Alaealisele vägivalla eksponeerimine	2												
§ 181	Alaealise kasutamise kuriteo toimepanemisele	2	5				1						2	
§ 182	Alaealise kallutamine alkoholi tarvitamisele	3	2			1	3	1			1			
§ 182 ¹	Alaealisele alkoholi müümine ja ostmine	2												1

	Tallinn	Tartu	Narva	Kohila-Järve	Pärnu	Viljandi	Rakvere	Maardu	Sillamäe	Kuressaare	Võru	Vaiga	Jõhvi valla-sisene linn	Haapsalu
12. ptk. Rahvatervisevastased kuriteod	617	221	119	35	77	55	13	7	22		9	20	14	2
§ 183 Narkootilise ja psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik käitlemine	83	19	11	6	9	7	9		2		4	2	7	1
§ 184 Narkootilise ja psühhotroopse aine suure koguses ebaseaduslik käitlemine	502	187	99	27	54	46	3	6	20		5	17	6	1
§ 185 Narkootilise ja psühhotroopse aine edasiandmine nooremale kui kaheksateistastasele	11	27	4		12	1						1		
§ 187 Aleaalse kallutamise narkootilise ja psühhotroopse aine ebeseaduslike ravimisele	4		1											
§ 188 Uninaguna, kanepi ja kokapõõsa ebeseaduslik kasvatamine	6	4	1	1	1	1	1						1	
§ 189 Narkootilise ja psühhotroopse aine levitamise ettevalmistamine	3		1											
§ 197 Töötavishoiu- ja tööohutusnõuete eiramine	12		1					1						
§ 198 Töötavishoiu- ja tööohutusnõuete eiramine ettevaatamatusest														
13. ptk. Varavastased kuriteod	13381	1942	1264	910	1012	235	280	311	283	134	213	214	465	145
§ 199 Varcus	11300	1309	665	692	632	170	206	254	201	99	120	165	376	95
§ 200 Röövimine	505	46	82	58	36	5	10	12	16		2	7	12	5
§ 201 Omaasimine	257	118	81	11	50	11	17	10	15	4	19	10	13	17
§ 202 Kuriteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamine, hoidmine ja turustamine	131	40	16	10	14	5	2	2	1	2	1	1		3
§ 203 Asja rikkumine ja hävitamine	88	11	7	4	17		3	2		2	1		1	1
§ 204 Kultuurimälestise, muuseumi ja muuseumikogu rikkumine ja hävitamine	3	1												
§ 205 Asja rikkumine ja hävitamine ettevaatamatusest	12	2	1	2	3	2							1	
§ 206 Anvutikahjuritus	5				1	1								
§ 206 ¹ Terminaalseadme identifitseerimisvahendi ebeseaduslik kõrvaldamine ja muutmine	2													
§ 207 Anvutivõrgu ühenduse kahjustamine	1													
§ 208 Anvutiviruse levitamine	2													
§ 209 Keelmus	755	335	206	74	224	27	26	15	21	19	65	17	42	18
§ 210 Soodustuskeelmus		3												
§ 212 Kindlustuskeelmus	25	17	3		4	1								1
§ 213 Anvutikeelmus	145	12	138	13		3	1		8	1	1		9	
§ 214 Väljapressimine	41	5	16	11	3	1	5	10			1	2	4	
§ 215 Asja omavõlliline kasutamine	51	29	18	33	26	6	7	4	19	7	3	9	6	5
§ 216 Elektrienergia, maagaasi ja soojusenergia ebeseaduslik kasutamine	46	10	11	1					2			3		
§ 217 Anvutisüsteemi ebeseaduslik kasutamine	7	2	1	1	1	3	3	1					1	
§ 217 ² Usalduse kuritarvitamine	5	2			1			1						
14. ptk. Intellektuaalse omandi vastased kuriteod	36	8	2		1		1				1		3	
§ 219 Autorituse rikkumine														
§ 222 Piraatkoopia valmistamine	9	3					1				1		1	
§ 222 ¹ Ebeseaduslikult reprodutseeritud anvutiprogrammi valdamine	1	1												
§ 223 Teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebeseaduslik üldsusele suunamine	11	1	2										1	
§ 224 Piraatkoopiaga kauplemine	7	1			1								1	
§ 225 Autoriõiguse /.../ rikkumist takistava tehnilise kaitsemeetme kõrvaldamine	2	1												
§ 226 Patendi /.../ omaniku ainoõiguse rikkumine	3	1												
§ 227 Volitsitud kaubaga kauplemine	3													

	Tallinn	Tartu	Narva	Kontla-Järve	Pärnu	Viljandi	Rakvere	Maardu	Sillamäe	Kuressaare	Võru	Välga	Jõhvi valla-sisene linn	Haapsalu
15. ptk. Riigivastased kuriteod	19	2	1	1	1		1							
\$ 238 Massilise korralduse organiseerimine														
\$ 239 Süüteo toimepanemine massilise korralduse ajal	10													
\$ 245 Eesti Vabariigi ametliku sümboli teotamine	8	2	1	1	1		1							
\$ 249 Välisriigi ja rahvusvahelise organisatsiooni ametliku sümboli teotamine	1													
16. ptk. Avaliku rahu vastased kuriteod	1638	332	204	77	283	63	60	47	61	49	40	59	76	43
\$ 255 Kuritegelik ühendus														
\$ 256 Kuritegeliku ühenduse organiseerimine	1													
\$ 257 Omavoli	40	4	8	2	2	1	1	1		1	1	1		1
\$ 258 Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolliploone ebaseaduslik ületamine			2											
\$ 259 Välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolliploone			1											
\$ 263 Avaliku korra raskete rikkumine	611	136	70	32	178	29	19	15	18	12	15	31	17	19
\$ 264 Looma julm kohtlemine	7			1	2			3		1	2			
\$ 266 Omavoliline sissetung	760	94	75	27	59	19	33	19	40	27	17	17	18	21
\$ 268 Ebaseadusliku tegevuse võimaldamine	2		2	1										
\$ 268 ¹ Prostitutsioonilise kaasaatamine	15				20									
\$ 274 Vägivald võimusesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku suhtes	78	42	12	8	7	9	2	4	2	3	1	3	20	1
\$ 275 Võimusesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku laimamine ja solvamine	33	34	14	5	6	3	3	1	1	5	4	7	15	1
\$ 280 Valeandmete esitamine	81	20	20	1	9	2	1	4			4		4	1
\$ 281 Ebaõigete andmete esitamine	10	1					1						2	
\$ 284 Kaitskoodide ülevandimine	1													
17. ptk. Ametialased kuriteod	114	81	14	1	7	1		4	4		2	3	10	
\$ 289 Ametiseisundi kuritarvitamine	1													
\$ 291 Võimulialdus	18	11	1	1	4			1			2		2	
\$ 292 Andmekogu pidamise nõuete rikkumine								1						
\$ 293 Pistise võtmine	42	2	2		2							1	1	
\$ 294 Altkäemaksu võtmine	20	12							1			2	2	
\$ 296 Altkäemaksu vahendus	6	29												
\$ 297 Pistise andmine	1	1	2											
\$ 298 Altkäemaksu andmine	17	21	6		1	1							3	
\$ 298 ¹ Mõjuvõimuga kauplemine								2					1	
\$ 299 Ametialane võltsimine	9	4	1						3				1	
\$ 300 Riigihangete teostamise nõuete rikkumine	1		1											
\$ 300 ¹ Toiminguplaani rikkumine	1		1											
18. ptk. Õigusemõistmisvastased kuriteod	371	136	63	34	50	23	19	25	12	5	35	9	27	10
\$ 303 Vägivald kohtuniku, kohtukaasaja, uurija jne suhtes									1				1	
\$ 305 Kohtu ja kohtuniku laimamine	1													
\$ 306 Kuriteo varjamine	1													
\$ 307 Kuriteost mitteteatamine	1	1	3										1	
\$ 308 Üleskirjutatud vara hoidmise nõuete rikkumine					1									
\$ 313 Kohtumenetlust tagava toiminguga ebaseaduslik kohaldamine	1													
\$ 314 Ebaseaduslik läbitõlgimine ja väljatõlgimine	2	6												
\$ 315 Ebaseaduslik jätitustegevus ja teabe varjatud kogumine														

	Tallinn	Tartu	Narva	Kohtla-Järve	Pärnu	Viljandi	Rakvere	Maardu	Sillamäe	Kuresaare	Võru	Valga	Jõhvi valla-sisene linn	Haapsalu
§ 316		2												
§ 316 ¹														
§ 318	2												1	
§ 319	3	2												
§ 320	110	22	17	1	7	3	4	1	3	1	5	1	5	6
§ 322						1								
§ 323		4			2				1					
§ 325				2										
§ 327	1												1	
§ 328	2	1				1								
§ 329	206	78	43	30	40	12	15	23	7	4	26	7	11	4
§ 330	10	1									1			
§ 331	31	12				6		1						7
§ 331 ²	2	5												3
§ 331 ³														
§ 333	1047	330	136	21	97	27	19	7	15	22	15	17	44	3
§ 334	218	65	45	14	7	13	10	3	4	10	3	4	25	1
§ 339	2													
§ 340														
§ 344	134	90	16	2	22	4	1	1					2	6
§ 345	339	73	31	1	22	3	4	2		1	2	4	6	1
§ 346	40	9	24	2	3	3	3		9		2			1
§ 347	18												1	4
§ 348	9				1								1	
§ 349	278	89	15	2	37	4		4	2	10	6	1	6	
§ 354	2									1				
§ 356														
§ 357														
§ 361														
§ 363														
§ 364														
§ 367	2													
§ 372	201	72	176	5	3	6	4	1	18	15	3	12	1	1
§ 373	1													
§ 374	1	1												

	Tallinn	Tartu	Narva	Kontla- Järve	Pärnu	Viljandi	Rakvere	Maardu	Sillamäe	Kures- saare	Võru	Valga	Jõhvi valla- sisene linn	Haapsalu
§ 375	2	26	2		1						3			
§ 376	4	18	2		1	5	1		1		4	1		
§ 377	2													
§ 380		3									1		1	
§ 381	1													1
§ 381 ¹	2	2	1	1							1			
§ 383	2				1									
§ 384	2										1			
§ 385	7	2					1							
§ 385 ¹	7	4		2							1			
§ 386	11	4		1							1		2	
§ 389														
§ 389 ¹	4	3					1				2	2		
§ 389 ²	6													
§ 390	1													
§ 391	1		88											
§ 392	75		67				1							
§ 394	69	5	16	1			1	17			1		9	
§ 395		3												
§ 398	1													
§ 400	2													
§ 402 ¹														
§ 404	86	24	31	19	12	2	3	4	6			6	2	2
§ 405	8	8	3		3	1						1	1	
§ 406	1						1		1					
§ 411							1							
§ 412	1		1											
§ 414	11	2	3	7	1				1					
§ 415	6	1	5	4					2			1		
§ 416	1				1									1
§ 418	43	10	14	5	6	1	3	3	2			3	1	1
§ 418 ¹	8	3	3				1	1						
§ 419				1										
§ 420	7		2	2	1									
§ 422	894	306	230	101	142	65	41	70	29	36	54	45	48	39
§ 423	14	4	7	1	2	2	1		2				3	
§ 424	19	1	1	1	2					1			1	
§ 424	860	301	222	99	138	63	40	70	27	35	54	45	44	39
§ 426	1													
§ 436	10	1												
§ 439	9	1												
§ 439	1													

Lisa 4. Kuritegude lahendamine

		Registreeritud kuritegude arv	Lahendatud kuritegude arv	Lahendamise määr (%)
Kokku		50977	26660	52,3
I raskusaste		2965	2004	67,6
II raskusaste		48012	24656	51,4
§ 091	Agressioon	0	1	x
§ 113	Tapmine	88	56	63,6
§ 114	Mõrv	16	24	150,0
§ 116	Lapse tapmine	1	0	0,0
§ 117	Surma põhjustamine ettevaatamusest	106	5	4,7
§ 118	Raske tervisekahjustuse tekitamine	140	100	71,4
§ 119	Raske tervisekahjustuse tekitamine ettevaatamusest	20	9	45,0
§ 120	Ähvardamine	512	262	51,2
§ 121	Kehaline väärkohtlemine	5174	3370	65,1
§ 122	Piinamine	77	70	90,9
§ 123	Ohtu asetamine	14	4	28,6
§ 124	Abita jätmine	5	2	40,0
§ 129	Inimloote kahjustamine	2	0	0,0
§ 133	Orjastamine	2	1	50,0
§ 135	Pantvangi võtmine	2	3	150,0
§ 136	Vabaduse võtmine seadusliku aluseta	58	23	39,7
§ 137	Eraviisiline jältustegevus	4	0	0,0
§ 141	Vägistamine	160	71	44,4
§ 142	Sugulise kire vägivaldne rahuldamine	49	31	63,3
§ 143	Suguühendusele sundimine	4	4	100,0
§ 143 ¹	Sugulise kire rahuldamisele sundimine	13	12	92,3
§ 144	Suguühendus järeלטulijaga	3	3	100,0
§ 145	Suguühendus lapseealisega	11	7	63,6
§ 146	Sugulise kire rahuldamine lapseealisega	28	24	85,7
§ 148	Laibaruüvetamine	6	3	50,0
§ 149	Surnu mälestuse teotamine	45	48	106,7
§ 156	Sõnumisaladuse rikkumine	2	0	0,0
§ 157	Kutse- ja ametitegevuses teatavaks saanud saladuse hoidmise kohustuse rikkumine	5	0	0,0
§ 157 ¹	Delikaatsete isikuandmete ebaseaduslik avaldamine	0	1	x
§ 169	Lapse ülalpidamise kohustuse rikkumine	287	203	70,7
§ 170	Vanema ülalpidamise kohustuse rikkumine	1	0	0,0
§ 172	Võõra lapse hõivamine	3	1	33,3
§ 175	Alaeealise prostitutsioonile kallutamine	9	1	11,1
§ 176	Alaeealise prostitutsioonile kaasaaitamine	6	1	16,7
§ 177	Alaeealise kasutamine pornograafilise teose valmistamisel	4	2	50,0
§ 178	Lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine	52	23	44,2
§ 179	Lapseealise seksuaalne ahvatlemine	29	10	34,5
§ 180	Alaeealisele vägivalda eksponeerimine	1	1	100,0
§ 181	Alaeealise kaasatõmbamine kuriteo toimepanemisele	18	11	61,1
§ 182	Alaeealise kallutamine alkoholi tarvitamisele	26	19	73,1
§ 182 ¹	Alaeealisele alkoholi müümine ja ostmine	10	7	70,0
§ 183	Narkootilise ja psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik käitlemine	301	162	53,8
§ 184	Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine	1143	948	82,9
§ 185	Narkootilise ja psühhotroopse aine edasiandmine nooremale kui kaheksateistaastasele	65	72	110,8
§ 186	Narkootilise ja psühhotroopse aine ebaseaduslikule tarvitamisele kallutamine	0	1	x
§ 187	Alaeealise kallutamine narkootilise ja psühhotroopse aine ebaseaduslikule tarvitamisele	6	10	166,7
§ 188	Unimaguna, kanepi ja kokapõõsa ebaseaduslik kasvatamine	37	25	67,6
§ 189	Narkootilise ja psühhotroopse aine levitamise ettevalmistamine	6	5	83,3
§ 196	Töötervishoiu- ja ohutusnõuete, tehn. järelevalvele allutatud objektile kehtestatud nõuete eiramine, tekitatud raske tervisekahjustus	0	1	x
§ 197	Töötervishoiu- ja tööohutusnõuete eiramine	34	3	8,8
§ 198	Töötervishoiu- ja tööohutusnõuete eiramine ettevaatamusest	8	2	25,0
§ 199	Vargus	22471	5236	23,3
§ 200	Röövimine	909	287	31,6
§ 201	Omastamine	818	467	57,1
§ 202	Kuriteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamine, hoidmine ja turustamine	308	267	86,7
§ 203	Asja rikkumine ja hävitamine	267	18	6,7
§ 204	Kultuurimälestise, museaali ja muuseumikogu rikkumine ja hävitamine	6	1	16,7
§ 205	Asja rikkumine ja hävitamine ettevaatamusest	54	6	11,1
§ 206	Arvutikahjurlus	9	0	0,0
§ 206 ¹	Terminalseadme identifitseerimisvahendi ebaseaduslik kõrvaldamine ja muutmine	2	1	50,0
§ 207	Arvutivõrgu ühenduse kahjustamine	1	0	0,0
§ 208	Arvutiviruse levitamine	2	1	50,0
§ 209	Kelmus	2222	1459	65,7
§ 210	Soodustuskelmus	3	0	0,0
§ 212	Kindlustuskelmus	57	24	42,1
§ 213	Arvutikelmus	367	78	21,3
§ 214	Väljapressimine	131	101	77,1
§ 215	Asja omavoliline kasutamine	444	333	75,0
§ 216	Elektrienergia, maagaasi ja soojusenergia ebaseaduslik kasutamine	156	70	44,9
§ 217	Arvutisüsteemi ebaseaduslik kasutamine	22	8	36,4
§ 217 ²	Usalduse kuritarvitamine	13	1	7,7
§ 219	Autorsuse rikkumine	1	0	0,0

		Registreeritud kuritegude arv	Lahendatud kuritegude arv	Lahendamise määr (%)
Kokku		50977	26660	52,3
I raskusaste		2965	2004	67,6
II raskusaste		48012	24656	51,4
§ 220	Teose /.../ autori ja autoriõigusega kaasnevate õiguste valdaja varaliste õiguste rikkumine	0	8	x
§ 222	Piraatkoopia valmistamine	15	9	60,0
§ 222 ¹	Ebaseaduslikult reprodutseeritud arvutiprogrammi valdamine	2	1	50,0
§ 223	Teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseaduslik üldsusele suunamine	18	10	55,6
§ 224	Piraatkoopiaga kauplemine	11	5	45,5
§ 225	Autoriõiguse /.../ rikkumist takistava tehnilise kaitsemeetme kõrvaldamine	6	6	100,0
§ 226	Patendi /.../ omaniku ainuõiguse rikkumine	5	5	100,0
§ 227	Võltsitud kaubaga kauplemine	3	0	0,0
§ 238	Massilise korratuse organiseerimine	1	1	100,0
§ 239	Süüteo toimepanemine massilise korratuse ajal	10	29	290,0
§ 245	Eesti Vabariigi ametliku sümboli teotamine	17	2	11,8
§ 249	Välisriigi ja rahvusvahelise organisatsiooni ametliku sümboli teotamine	1	0	0,0
§ 255	Kuritegelik ühendus	4	4	100,0
§ 256	Kuritegeliku ühenduse organiseerimine	1	0	0,0
§ 257	Omapoli	87	45	51,7
§ 258	Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone ebaseaduslik ületamine	5	2	40,0
§ 259	Välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone	1	0	0,0
§ 263	Avaliku korra raske rikkumine	1688	1074	63,6
§ 264	Looma julm kohtlemine	36	10	27,8
§ 265	Keelatud avalik koosolek	0	1	x
§ 266	Omapoliiline sissetung	2073	839	40,5
§ 268	Ebaseadusliku tegevuse võimaldamine	6	6	100,0
§ 268 ¹	Prostitutsioonile kaasaaitamine	37	16	43,2
§ 274	Vägivald võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku suhtes	246	181	73,6
§ 275	Võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku laimamine ja solvamine	183	174	95,1
§ 280	Valeandmete esitamine	178	92	51,7
§ 281	Ebaõigete andmete esitamine	19	7	36,8
§ 284	Kaitsekoodide üleandmine	1	0	0,0
§ 289	Ametiseisundi kuritarvitamine	2	5	250,0
§ 290	Ametialane lohakas	0	1	x
§ 291	Võimuliallus	52	4	7,7
§ 291 ¹	Riikliku järelevalve ebaseaduslik teostamine	0	1	x
§ 292	Andmekogu pidamise nõuete rikkumine	1	0	0,0
§ 293	Pistise võtmine	62	44	71,0
§ 294	Altkäemaksu võtmine	47	22	46,8
§ 295	Pistise vahendus	0	1	x
§ 296	Altkäemaksu vahendus	35	6	17,1
§ 297	Pistise andmine	23	1	4,3
§ 298	Altkäemaksu andmine	57	38	66,7
§ 298 ¹	Mõjuvõimuga kauplemine	1	0	0,0
§ 299	Ametialane võltsimine	24	17	70,8
§ 300	Riigihangete teostamise nõuete rikkumine	2	2	100,0
§ 300 ¹	Toimingupiirangu rikkumine	4	0	0,0
§ 303	Vägivald kohtuniku, kohtukaasistuja, uurija jne suhtes	2	0	0,0
§ 305	Kohtu ja kohtuniku laimamine	1	2	200,0
§ 306	Kuriteo varjamine	4	3	75,0
§ 307	Kuriteost mitteteatamine	7	6	85,7
§ 308	Üleskirjutatud vara hoidmise nõuete rikkumine	3	1	33,3
§ 313	Kohtumenetlust tagava toimingu ebaseaduslik kohaldamine	1	0	0,0
§ 314	Ebaseaduslik läbiotsimine ja väljatõstmine	10	5	50,0
§ 315	Ebaseaduslik jälitustegevus ja teabe varjatud kogumine	1	0	0,0
§ 316	Tõendi kunstlik loomine	2	2	100,0
§ 316 ¹	Kriminaalasja kohtueelse menetluse ja jälitusmenetluse andmete avaldamine	1	0	0,0
§ 318	Tunnistaja, kannatanu ja tõlgi poolt kohustuste täitmisest keeldumine	3	2	66,7
§ 319	Valekaebus	11	11	100,0
§ 320	Valeütlus	206	161	78,2
§ 322	Sundimine valeütlust ja vale eksperdi arvamust andma ning vale tõlget tegema	1	0	0,0
§ 323	Kahtlustatava, süüdistatava /.../ suhtes vägivaldla toimepanemine	15	11	73,3
§ 325	Aine ja eseme ebaseaduslik üleandmine kinnipidamiskohas	18	13	72,2
§ 327	Massilised korratused kinnipidamiskohas	2	1	50,0
§ 328	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu põgenemine	8	15	187,5
§ 329	Karistuse kandmisest kõrvalehoidumine	978	1094	111,9
§ 330	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu poolt alkohoolse joogi valmistamine	27	40	148,1
§ 331	Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu poolt narkootilise aine arsti ettekirjutuseta tarvitamine	213	332	155,9
§ 331 ²	Lähenemiskeelu rikkumine	12	9	75,0
§ 331 ³	Kohtutäituri poolt vara teadvalt ebaseaduslik arest ja müük	1	0	0,0
§ 333	Maksevahendi ja väärtpaberi võltsimine	27	15	55,6
§ 334	Võltsitud maksevahendi ja väärtpaberi kasutamine	454	134	29,5
§ 339	Proovijärelevalve märgise võltsimine ja võltsituna kasutamine	2	0	0,0
§ 340	Raha, pangakaardi ja muu maksevahendi võltsimise ettevalmistamine	2	1	50,0
§ 344	Dokumendi, pitsati ja plangi võltsimine	314	508	161,8
§ 345	Võltsitud dokumendi, pitsati ja plangi kasutamine	534	227	42,5
§ 346	Dokumendi, pitsati ja stambi hävitamine, rikkumine, vargus ja peitmine	117	78	66,7

	Registreeritud kuritegude arv	Lahendatud kuritegude arv	Lahendamise määr (%)
Kokku	50977	26660	52,3
I raskusaste	2965	2004	67,6
II raskusaste	48012	24656	51,4
§ 347 Tähtsa isikliku dokumendi võltimine	26	15	57,7
§ 348 Võltitud tähtsa isikliku dokumendi kasutamine ja kasutada andmine	14	16	114,3
§ 349 Tähtsa isikliku dokumendi kuritarvitamine	501	344	68,7
§ 354 Puude ja põosaste kahjustamine ja hävitamine	3	0	0,0
§ 356 Puude ja põosaste ebaseaduslik raie	14	14	100,0
§ 357 Kaitstava loodusobjekti kaitse nõuete eiramine	2	0	0,0
§ 361 Loodusliku loomastiku kahjustamine	4	4	100,0
§ 363 Looduskasutus- ja saasteloata tegutsemine	4	4	100,0
§ 364 Keskkonna saastamine	2	1	50,0
§ 367 Ohtlike kemikaalide ja jäätmete käitlemise nõuete rikkumine	6	1	16,7
§ 372 Tegevusloata ja keelatud majandustegevus	4	1	25,0
§ 373 Ettevõtluskeelu ja teataval erialal ning ametikohal töötamise keelu rikkumine	1	0	0,0
§ 374 Alkoholi ebaseaduslik tootmine	4	6	150,0
§ 375 Alkoholi käitlemise korra rikkumine	52	57	109,6
§ 376 Tubakatoote käitlemise korra rikkumine	62	55	88,7
§ 377 Ärisaladuse õigustamatu avaldamine ja kasutamine	2	0	0,0
§ 380 Osanike ja aktsionäride koosoleku kokku kutsumata jätmine	6	4	66,7
§ 381 Äriühingu varalise seisundi ja muude kontrollitavate asjaolude kohta andmete esitamata jätmine ja ebaõigete andmete esitamine	3	0	0,0
§ 381 ¹ Raamatupidamise kohustuse rikkumine	8	1	12,5
§ 383 Aktsiatest tulenevate õiguste ebaseaduslik kasutamine	1	0	0,0
§ 384 Maksejõuetuse põhjustamine	5	0	0,0
§ 385 Vara varjamine pankroti- ja täitemenetluses	11	3	27,3
§ 385 ¹ Pankrotiavalduse esitamise kohustuse täitmata jätmine	21	6	28,6
§ 386 Maksude väärarvutus	52	59	113,5
§ 389 Maksumaksjale tehtavatelt väljamaksetelt maksuseaduses ettenähtud maksu kinni pidamata jätmine	1	0	0,0
§ 389 ¹ Maksude maksimisest kõrvalehoidmine suures ulatuses	35	5	14,3
§ 389 ² Maksukelmus suures ulatuses	8	1	12,5
§ 390 Maksuhalduri tegevuse takistamine	2	6	300,0
§ 391 Salakaubavedu	113	99	87,6
§ 392 Keelatud ja eriluba nõudva kauba salakaubavedu	250	148	59,2
§ 394 Rahapesu	128	11	8,6
§ 395 Isikusamase tuvastamise kohustuse täitmata jätmine	3	0	0,0
§ 398 Emitendi väärtpaberitega sooritatud tehing	1	0	0,0
§ 398 ¹ Turumanipulatsioon	0	6	x
§ 400 Konkurentsi kahjustav kokkulepe, otsus ja kooskõlastatud tegevus	5	0	0,0
§ 402 ¹ Erakonna majandustegevusele ja varale kehtestatud piirangute rikkumine	1	1	100,0
§ 404 Süütamine	49	1	2,0
§ 405 Plahvatuse tekitamine	7	3	42,9
§ 406 Elutähtsa süsteemi häirimine ja kahjustamine	4	0	0,0
§ 408 Elule ja tervisele ohtliku ehitise ehitamine	0	1	x
§ 411 Ebaseaduslik kiirgustegevus	2	3	150,0
§ 412 Kiirgusallika käitlemise nõuete rikkumine	1	0	0,0
§ 414 Lõhkmaterjali ebaseaduslik käitlemine	57	31	54,4
§ 415 Lõhkeseadeldise ja selle olulise osa ebaseaduslik käitlemine	58	29	50,0
§ 416 Lõhkmaterjali käitlemise nõuete rikkumine	3	0	0,0
§ 418 Tulirelva, selle olulise osa ja laskemoona ebaseaduslik käitlemine	203	127	62,6
§ 418 ¹ Tšiviikäibes keelatud tulirelva, selle olulise osa ja laskemoona ebaseaduslik käitlemine	39	29	74,4
§ 419 Tulirelva lohakas hoidmine	1	0	0,0
§ 420 Tulirelva helisummuti, laser- ja öösihiku ebaseaduslik käitlemine	25	19	76,0
§ 422 Sõidukijahi poolt liiklusnõuete ja sõiduki käitlusnõuete rikkumine	106	83	78,3
§ 423 Sõidukijahi poolt liiklusnõuete ja sõiduki käitlusnõuete rikkumine ettevaatamatusest	68	62	91,2
§ 424 Mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	4179	4598	110,0
§ 426 Alarmsõiduki tähistuse ebaseaduslik kasutamine	6	5	83,3
§ 436 Omavoliinne lahkumine väeosast ja muust teenistuskohast	16	10	62,5
§ 439 Väejooks	1	3	300,0

Lisa 5. Kohtusse saadetud kuriteod ja isikud

	Kokku kohtusse saadetud		Kirimenetlus		Kokkuleppemenetlus		Käskmenetlus		Lühimenetlus		Üldmenetlus		Psühhiaatrilise sundraam menetlus	
	kuritegu	isik	kuritegu	isik	kuritegu	isik	kuritegu	isik	kuritegu	isik	kuritegu	isik	kuritegu	isik
KOKKU	2255	13804	2852	2457	8841	4998	962	850	6579	3727	3236	1716	81	56
I raskusaste	1967		1		772		1		410		776		7	
II raskusaste	20584		2851		8069		961		6169		2460		74	
8. ptk. Inimsuse ja rahvusvahelise julgoleku vastased kuriteod	1	1									1	1		
9. ptk. Isikuvastased kuriteod	2770	2455	196	175	1155	951	236	231	667	601	469	459	47	38
10. ptk. Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastased kuriteod														
11. ptk. Süüteoed perekonna ja alaealiste vastu	225	206			122	115	21	22	48	44	34	25		
12. ptk. Rahvatervisevastased kuriteod	1225	873	5	4	663	441	1	1	126	81	429	345	1	1
13. ptk. Varavastased kuriteod	8163	5963	509	480	3104	2249	210	207	3128	2213	1196	801	16	13
14. ptk. Intellektuaalse omandi vastased kuriteod	20	12			7	5	5	4	5	1	3	2		
15. ptk. Riigivastased kuriteod	20	22			6	7	2	3	8	7	4	5		
16. ptk. Avaliku rahu vastased kuriteod	2046	2313	155	159	914	1064	126	143	553	594	286	341	12	12
17. ptk. Ametialased kuriteod	192	88	1	1	20	19			14	3	97	65		
18. ptk. Oigusemõistmisevastased kuriteod	1661	1346	327	306	676	519	77	71	441	324	140	126		
19. ptk. Avaliku usalduse vastased kuriteod	978	389	9	7	589	186	76	27	129	72	175	97		
20. ptk. Keskkonnavastased kuriteod	17	17			2	2					15	15		
21. ptk. Majandusallased kuriteod	334	365	3	3	198	143	40	37	6	6	86	175	1	1
22. ptk. Üldohhitud kuriteod	227	211	1	1	99	92	13	13	17	20	96	84	1	1
23. ptk. Liikuskuriteod	4720	4205	1646	1550	1276	1129	155	148	1437	1200	203	176	3	2
24. ptk. Kaitseteenistusallased kuriteod	12	11			10	10					2	1		

Lisa 6. Kriminaalmenetluse lõpetamine kuritegudes ning isikute suhtes

	Kriminaalmenetluse lõpetamine kokku		KIMS § 200		KIMS § 200 ¹		KIMS § 201		KIMS § 202		KIMS § 203		KIMS § 203-1		KIMS § 204		KIMS § 205	
	kuri-tegu	isik	kuri-tegu	isik	kuri-tegu	isik	kuri-tegu	isik	kuri-tegu	isik	kuri-tegu	isik	kuri-tegu	isik	kuri-tegu	isik	kuri-tegu	isik
KOKKU	29689	10484	9457	5252	16103	787	549	686	3167	3384	285	281	99	91	1	0	8	0
I raskusaste	1298		566		695		14		12		3						8	
II raskusaste	28371		8891		15408		535		3155		282		99		1			
8. ptk. Inimsuse ja rahvusvahelise julgeoleku vastased kuriteod																		
9. ptk. Isikuvastased kuriteod	4424	3327	2242	1597	554	76	184	208	1323	1326	32	37	89	83				
10. ptk. Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastased kuriteod	7	3	3	1	2				2	2								
11. ptk. Süüteod perekonna ja alaealiste vastu	184	146	113	86	11		1	2	55	54	3	3	1	1				
12. ptk. Rahvatervisevastased kuriteod	351	170	240	141	94	11			6	10	10	8					1	
13. ptk. Varavastased kuriteod	19312	4067	4563	2159	13732	587	199	307	691	887	126	126					1	
14. ptk. Intellektuaalse omandi vastased kuriteod	47	22	10	3	12	2			24	16	1	1						
15. ptk. Riigivastased kuriteod	23	19	16	19	7													
16. ptk. Avaliku rahu vastased kuriteod	2667	1800	865	823	1159	82	120	200	481	637	34	51	8	7				
17. ptk. Ametialased kuriteod	140	42	115	25	12	2			6	13	1	1					6	
18. ptk. Õigusemõistmisevastased kuriteod	316	174	219	106	30	3	10	11	29	34	28	20						
19. ptk. Avaliku usalduse vastased kuriteod	1126	508	353	149	382	18	33	30	388	298	9	13					1	
20. ptk. Keskkonnavastased kuriteod	93	38	62	25	22	5			9	8								
21. ptk. Majanduslased kuriteod	282	301	115	100	12	1	1		151	188	3	12						
22. ptk. Üldohhtikud kuriteod	200	122	111	78	49	5			38	34	2	2						
23. ptk. Liikluskuriteod	489	256	424	210	14	2	1	1	14	16	35	26	1	1				
24. ptk. Kaitseseenistuslased kuriteod	8	3	6	2	1						1	1						

Lisa 7. Kriminaalmenetluse lõpetamine KrMS-i § 202 lg 7 alusel ning määratud kohustused

	Isikute arv kokku	Rahasumma määramine		Üldkasulik töö		Kohustuseta
		isikuid	keskmise makse suurus	isikuid	keskmise töötundide arv	isikuid
Kokku	3523	2575	3048	772	56	195
Raskusaste I	17	13	1984	2	23	2
Raskusaste II	3506	2562	3053	770	56	193
9. ptk. Isikuvastased kuriteod	1326	1078	2395	194	56	58
9. ptk. I jagu. Eluvastased kuriteod	1	1	1500			
9. ptk. II jagu. Tervisevastased kuriteod	1319	1074	2386	191	56	58
9. ptk. II jagu. 1. jaotis. Tervist kahjustavad kuriteod	3	2	5175			1
9. ptk. II jagu. 2. jaotis. Vägivallateod	1316	1072	2380	191	56	57
9. ptk. VI jagu. Vabadusevastased kuriteod	4	1	4500	3	63	
9. ptk. VII jagu. Seksuaalse enesemääramise vastased kuriteod	2	2	7000			
10. ptk. Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastased kuriteod	2	2	4500			
10. ptk. II jagu. Põhivabaduste rikkumised	2	2	4500			
11. ptk. Süüteod perekonna ja alaealiste vastu	54	43	2000	9	384	3
11. ptk. I jagu. Kuriteod perekonna vastu	48	41	1988	5	638	3
11. ptk. II jagu. Kuriteod alaealiste vastu	6	2	2250	4	68	
12. ptk. Rahvatervisevastased kuriteod	10	9	6798			1
12. ptk. I jagu. Narkootikumidega seotud kuriteod	3	3	1500			
12. ptk. IV jagu. Kuriteod töötervishoiu, tööohutuse ja tehnilise järelevalve valdkonnas	7	6	9448			1
13. ptk. Varavastased kuriteod	887	551	2432	274	54	71
13. ptk. I jagu. Kuriteod omandi vastu	733	468	2357	215	54	56
13. ptk. I jagu. 1. jaotis. Asja ebaseaduslik omastamine	727	463	2324	215	54	55
13. ptk. I jagu. 2. jaotis. Kahjustamine	6	5	5400			1
13. ptk. II jagu. Kuriteod vara vastu tervikuna	154	83	2858	59	54	15
13. ptk. II jagu. 1. jaotis. Kelmus	51	29	3171	15	64	8
13. ptk. II jagu. 2. jaotis. Väljapressimine	5	3	1767	2	28	
13. ptk. II jagu. 3. jaotis. Ebaseaduslik kasutamine	98	51	2745	42	52	7
14. ptk. Intellektuaalse omandi vastased kuriteod	16	16	4819			
16. ptk. Avaliku rahu vastased kuriteod	637	460	2884	144	58	36
16. ptk. I jagu. Avaliku julgeoleku vastased kuriteod	34	21	2820	5	44	8
16. ptk. II jagu. Avaliku korra vastased kuriteod	515	366	2758	124	59	27
16. ptk. III jagu. Avaliku võimu teostamise vastased kuriteod	88	73	3534	15	54	1
17. ptk. Ametialased kuriteod	13	9	8756	5	44	
17. ptk. II jagu. Aususe kohustuse rikkumine	13	9	8756	5	44	
18. ptk. Õigusemõistmisevastased kuriteod	34	27	3949	5	52	2
18. ptk. I jagu. Õigusemõistmise takistamine	6	6	4250			
18. ptk. II jagu. Isiku õiguste vastased kuriteod kohtueelses ja kohtumenetluses	24	17	4095	5	52	2
18. ptk. III jagu. Karistuse täitmise vastased kuriteod	3	3	2167			
18. ptk. IV jagu. Kohtulahendi täitmise vastased süüteod	1	1	5000			
19. ptk. Avaliku usalduse vastased kuriteod	298	171	3744	117	33	11
19. ptk. II jagu. Dokumendi võltsimine ja kahjustamine	298	171	3744	117	33	11
20. ptk. Keskkonnavastased kuriteod	8	7	6292	1	60	
21. ptk. Majandusalased kuriteod	188	158	8434	20	65	10
21. ptk. I jagu. Ebaseaduslik majandustegevus	4	3	2400			1
21. ptk. II jagu. Äriühingutega seotud kuriteod	7	6	10750			1
21. ptk. III jagu. Pankroti- ja täitemenetluselised kuriteod	5	5	3000			
21. ptk. IV jagu. Maksualased kuriteod	162	136	7249	18	63	8
21. ptk. VI jagu. Kuriteod väärtpaberiringluses	7	5	39000	2	80	
21. ptk. VII jagu. Konkurentsialased kuriteod	1	1	0			
21. ptk. VIII jagu. Erakonnaalased kuriteod	2	2	32500			
22. ptk. Üldohtlikud kuriteod	34	31	2944	1	80	2
22. ptk. III jagu. Ioniseeriva kiirgusega seotud kuriteod	2	2	3750			
22. ptk. V jagu. Tulirelva ja laskemoonaga seotud kuriteod	32	29	2889	1	80	2
23. ptk. Liikluskuriteod	16	13	5611	2	100	1

Lisa 8. Kurjategijate vanuseline jaotus

	Isikute arv kokku	kuni 17	18–24a	25–29a	30–39a	40–55a	56 ja vanemad
Ainulaadseid isikuid kokku	18249	2289	5141	2984	3964	3424	743
Isikuid kokku	22375	3208	6899	3882	4986	4097	831
Raskusaste I	1739	265	654	317	396	258	38
Raskusaste II	20692	2943	6245	3565	4590	3839	793
8. ptk. Inimsuse ja rahvusvahelise julgeoleku vastased kuriteod	1	0	1				
8. ptk. II jagu. Süüteod inimsuse vastu	1	0	1				
9. ptk. Isikuvastased kuriteod	4203	543	886	579	991	967	237
9. ptk. I jagu. Eluvastased kuriteod	127	3	24	18	29	41	12
9. ptk. II jagu. Tervisevastased kuriteod	3897	510	822	542	919	889	215
9. ptk. III jagu. Elu ja tervist ohustavad kuriteod	6	0	1	3		1	1
9. ptk. VI jagu. Vabadusevastased kuriteod	43	5	13	8	10	4	3
9. ptk. VII jagu. Seksuaalse enesemääramise vastased kuriteod	108	17	21	5	30	29	6
9. ptk. VIII jagu. Sumuvastased kuriteod	22	8	5	3	3	3	
10. ptk. Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastased kuriteod	2	0		1		1	
10. ptk. II jagu. Põhivabaduste rikkumised	2	0		1		1	
11. ptk. Süüteod perekonna ja alaealiste vastu	274	2	37	47	126	58	4
11. ptk. I jagu. Kuriteod perekonna vastu	210	0	20	39	108	41	2
11. ptk. II jagu. Kuriteod alaealiste vastu	64	2	17	8	18	17	2
12. ptk. Rahvatervisevastased kuriteod	950	89	372	182	217	84	6
12. ptk. I jagu. Narkootikumidega seotud kuriteod	940	89	372	180	213	81	5
12. ptk. IV jagu. Kuriteod töötervishoiu, tööohutuse ja tehnilise järelevalve valdkonnas	10	0		2	4	3	1
13. ptk. Varavastased kuriteod	7565	1569	2535	1262	1241	824	134
13. ptk. I jagu. Kuriteod omandi vastu	6143	1193	1999	1066	1062	720	103
13. ptk. II jagu. Kuriteod vara vastu tervikuna	1422	376	536	196	179	104	31
14. ptk. Intellektuaalse omandi vastased kuriteod	29	0	5	4	10	8	
15. ptk. Riigivastased kuriteod	22	6	14		1	1	
15. ptk. II jagu. Kuriteod riigivõimu vastu	22	6	14		1	1	
16. ptk. Avaliku rahu vastased kuriteod	3308	723	1166	476	488	374	81
16. ptk. I jagu. Avaliku julgeoleku vastased kuriteod	118	18	42	15	21	22	
16. ptk. II jagu. Avaliku korra vastased kuriteod	2707	660	979	378	370	257	63
16. ptk. III jagu. Avaliku võimu teostamise vastased kuriteod	483	45	145	83	97	95	18
17. ptk. Ametialased kuriteod	105	0	4	11	34	49	7
17. ptk. I jagu. Võimu kuritarvitamine	14	0	1	2	5	6	
17. ptk. II jagu. Aususe kohustuse rikkumine	91	0	3	9	29	43	7
18. ptk. Õigusemõistmisevastased kuriteod	1456	40	372	371	369	262	42
18. ptk. I jagu. Õigusemõistmise takistamine	26	8	7	3	2	2	4
18. ptk. II jagu. Isiku õiguste vastased kuriteod kohtu-eelses ja kohtumenetluses	197	22	49	39	41	35	11
18. ptk. III jagu. Karistuse täitmise vastased kuriteod	1228	10	316	328	325	222	27
18. ptk. IV jagu. Kohtulahendi täitmise vastased süüteod	5	0		1	1	3	
19. ptk. Avaliku usalduse vastased kuriteod	755	170	240	93	110	126	16
19. ptk. I jagu. Maksevahendi ja riigi poolt kehtestatud märgi ja tunnuse võltsimine	69	19	15	16	14	5	
19. ptk. II jagu. Dokumendi võltsimine ja kahjustamine	686	151	225	77	96	121	16
20. ptk. Keskkonnavastased kuriteod	25	0	1	1	9	9	5
21. ptk. Majandusalased kuriteod	603	4	85	60	179	202	71
21. ptk. I jagu. Ebaseaduslik majandustegevus	114	0	7	7	25	60	13
21. ptk. II jagu. Äriühingutega seotud kuriteod	12	0		5	6	1	
21. ptk. III jagu. Pankroti- ja täitemenetlusalased kuriteod	12	0	1	2	4	3	2
21. ptk. IV jagu. Maksualased kuriteod	429	4	68	39	132	132	54
21. ptk. V jagu. Rahapesualased kuriteod	26	0	9	7	9	1	
21. ptk. VI jagu. Kuriteod väärtpaberiringluses	7	0			2	4	1
21. ptk. VII jagu. Konkurentsialased kuriteod	1	0					1
21. ptk. VIII jagu. Erakonnaalased kuriteod	2	0			1	1	
22. ptk. Üldohtlikud kuriteod	260	6	23	36	72	87	36
22. ptk. I jagu. Mürgitamise, süütamise ja plahvatusetehtamisega seotud kuriteod	7	1	5	1			
22. ptk. II jagu. Eluühtsuse süsteemi ja rajatise kahjustamise, eluohutiku ehitamise, tootmise ning muu tegevusega seotud kuriteod	1	0				1	
22. ptk. III jagu. Ioniseeriva kiirgusega seotud kuriteod	2	0			1		1
22. ptk. IV jagu. Lõhkematerjaliga seotud kuriteod	73	3	3	13	28	18	8
22. ptk. V jagu. Tulirelva ja laskemoonaga seotud kuriteod	177	2	15	22	43	68	27
23. ptk. Liikluskuriteod	4337	56	1147	759	1138	1045	192
24. ptk. Kaitseteenistusalased kuriteod	12	0	11		1		

Lisa 9. Kurjategijate sooline jaotus

	Isikute arv kokku	Mees	Naine	Määratlemata
Ainulaadseid isikuid kokku	18249	16 232	1 907	110
Isikuid kokku	22375	21 382	2 218	136
8. ptk. Inimsuse ja rahvusvahelise julgeoleku vastased kuriteod	1	1		
8. ptk. II jagu. Süüteod inimsuse vastu	1	1		
9. ptk. Isikuvastased kuriteod	4187	3703	452	32
9. ptk. I jagu. Eluvastased kuriteod	127	106	20	1
9. ptk. II jagu. Tervisevastased kuriteod	3886	3431	424	31
9. ptk. III jagu. Elu ja tervist ohustavad kuriteod	6	3	3	
9. ptk. VI jagu. Vabadusevastased kuriteod	43	40	3	
9. ptk. VII jagu. Seksuaalse enesemääramise vastased kuriteod	104	104		
9. ptk. VIII jagu. Surnuvastased kuriteod	21	19	2	
10. ptk. Poliitiliste ja kodanikuõiguste vastased kuriteod	2	1	1	
10. ptk. II jagu. Põhivabaduste rikkumised	2	1	1	
11. ptk. Süüteod perekonna ja alaealiste vastu	273	262	11	
11. ptk. I jagu. Kuriteod perekonna vastu	210	205	5	
11. ptk. II jagu. Kuriteod alaealiste vastu	63	57	6	
12. ptk. Rahvatervisevastased kuriteod	932	782	146	4
12. ptk. I jagu. Narkootikumidega seotud kuriteod	922	772	146	4
12. ptk. IV jagu. Kuriteod töötervishoiu, tööohutuse ja tehnilise järelevalve valdkonnas	10	10		
13. ptk. Varavastased kuriteod	7498	6594	853	51
13. ptk. I jagu. Kuriteod omandi vastu	6093	5336	720	37
13. ptk. II jagu. Kuriteod vara vastu tervikuna	1405	1258	133	14
14. ptk. Intellektuaalse omandi vastased kuriteod	29	25	4	
15. ptk. Riigivastased kuriteod	22	19	3	
15. ptk. II jagu. Kuriteod riigivõimu vastu	22	19	3	
16. ptk. Avaliku rahu vastased kuriteod	3298	3038	238	22
16. ptk. I jagu. Avaliku julgeoleku vastased kuriteod	118	110	8	
16. ptk. II jagu. Avaliku korra vastased kuriteod	2699	2497	185	17
16. ptk. III jagu. Avaliku võimu teostamise vastased kuriteod	481	431	45	5
17. ptk. Ametialased kuriteod	104	91	13	
17. ptk. I jagu. Võimu kuritarvitamine	14	9	5	
17. ptk. II jagu. Aususe kohustuse rikkumine	90	82	8	
18. ptk. Õigusemõistmisevastased kuriteod	1444	1364	77	3
18. ptk. I jagu. Õigusemõistmise takistamine	26	19	7	
18. ptk. II jagu. Isiku õiguste vastased kuriteod kohtueelses ja kohtumenetluses	196	136	60	
18. ptk. III jagu. Karistuse täitmise vastased kuriteod	1217	1204	10	3
18. ptk. IV jagu. Kohtulahendi täitmise vastased süüteod	5	5		
19. ptk. Avaliku usalduse vastased kuriteod	746	548	190	8
19. ptk. I jagu. Maksevahendi ja riigi poolt kehtestatud märgi ja tunnuse võltsimine	67	60	7	
19. ptk. II jagu. Dokumendi võltsimine ja kahjustamine	679	488	183	8
20. ptk. Keskkonnavastased kuriteod	25	25		
21. ptk. Majandusalased kuriteod	593	485	106	2
21. ptk. I jagu. Ebaseaduslik majandustegevus	108	98	8	2
21. ptk. II jagu. Äriühingutega seotud kuriteod	12	6	6	
21. ptk. III jagu. Pankroti- ja täitemenetluselased kuriteod	12	9	3	
21. ptk. IV jagu. Maksualased kuriteod	425	337	88	
21. ptk. V jagu. Rahapesualased kuriteod	26	26		
21. ptk. VI jagu. Kuriteod väärtpaberiringluses	7	6	1	
21. ptk. VII jagu. Konkurentsialased kuriteod	1	1		
21. ptk. VIII jagu. Erakonnaalased kuriteod	2	2		
22. ptk. Üldohtlikud kuriteod	255	248	5	2
22. ptk. I jagu. Mürgitamise, süütamise ja plahvatuse tekitamisega seotud kuriteod	7	7		
22. ptk. II jagu. Elutähtsa süsteemi ja rajatise kahjustamise, eluohutliku ehitamise, tootmise ning muu tegevusega seotud kuriteod	1	1		
22. ptk. III jagu. Ioniseeriva kiirgusega seotud kuriteod	2	1	1	
22. ptk. IV jagu. Lõhkematerjaliga seotud kuriteod	72	72		
22. ptk. V jagu. Tulirelva ja laskemoonaga seotud kuriteod	173	167	4	2
23. ptk. Liikluskuriteod	4315	4184	119	12
24. ptk. Kaitseteenistusalased kuriteod	12	12		